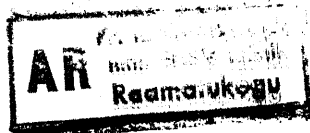

1923. aasta

Riigikohtu otsused

„Õiguse“ väljaanne

Tartus 1924 a.

62.157

Ar 924 @
Põhikool

Nr. 1.

ULDKOGU.

15. jaanuaril 1923. a.

X. kaebus Kohtupalati üldkoosoleku otsuse peale 27. III. 1922. a. X. kaebuse asjas vannutatud advokaadi seisusse mitte-vastuvõtmise pärast.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

25. mail 1921. a. andis endise Varssavi Kohtupalati ringkonna vannutatud advokaat X. Vannutatud Advokaatide Nõukogule palve, teda E. V. vannutatud advokaatide nimestikku üles võtta. — 5. augustil samal aastal saatis Nõukogu X. järelepärimise, milles temale muu seas ette pandi teatada, kas on Vene ajal keegi tema klientidest tema vastu nõudmise avaldanud ühe obligatsiooni pärast; kes on see klient ja kust ta elab; kui tähendatud nõudmine avaldati, siis millega lõppes see kohtuasi; ühtlasi Nõukogule ette panna kohtuotsuse ära kiri; kas ei olnud kohtu-uurija juures nimetatud obligatsiooni pärast tema, X. vastu toimetust? kui oli, siis missuguse kohtu-uurija juures ja mis aastal.?

Nende küsimuste peale vastas hra X. kirjaga 9. augustist 1921. a., et küsimuses kirjeldatud obligatsiooni asja temal ees pole olnud; küll on temal ta pika tegevuse ajal mitmedki asjad ees olnud, aga et küsimusest mitte näha pole, missugune asi nimelt Nõukogu huvitab, siis palus asja täpsamalt ära tähendada. Ära kirju endise Riia Ringkonnakohtu aktidest pole võimalik saada, sest et teadmata on, kus see kohus ehk tema aktid praegu võiksid olla. Süüdistuseasja kohtu-uurija juures pole olnud. — Selle järele teatasid Nõukogule järelepärimise peale Tallinna-Haapsalu Rahukogu tsiviil-jaoskond, Riigikohtu administratiiv-osakond ja Tallinna-Haapsalu I. jaoskonna rahukohtunik, et X. on neis kohtutes vannutatud advokaadina võõraid asju ajanud. Lõpuks seletas hr. X kirjas 7. oktoobrist 1921. a. Nõukogu poolt ette pandud küsimuste peale, et tema Vabariigi kohtuis on kohtuasju ajanud; küsimuse peale aga, kas tema mõnda oma volitaja nõudmist oma abikaasale on edasi annud, vastas eitavalt.

9. jaanuaril 1922. a. otsustas Vannutatud Advokaatide Nõukogu X. palve vannutatud advokaadiks vastuvõtmise asjus tagajärjeta jätta, põhjendades otsuse sellega:

1) et X. palus ennast vannutatud advokaadiks vastu võtta ja sellega teadis, et temal Eesti Vabariigis vannutatud advokaadi õigusi ei ole, missugused õigused tal ka olla ei võinud, sest et Eesti Vabariigis avalikud õigused kohaliste asutuste ja seaduse läbi omandatakse;

2) et Eestis oli olemas Vannutatud Advokaatide Nõukogu, kelle alla kuulub vannutatud advokaadiks vastuvõtmine;

3) et sellest hoolimata X., peale palve avaldamist vannutatud advokaadiks vastuvõtmise üle, omandas enesele vannutatud advokaadi nime ja teostas vannutatud advokaadi õigusi, ajades võõraid asju kui vannutatud advokaat, mille juures ta teadis, et see teguviis ilma seaduse aluseta on;

4) et X. ei soovinud seletusi anda asja kohta, mis tal oli Riia Ringkonnakohtus, kus temalt kahjutasu nõuti oma voliandja nõudmise edasiandmise eest sugulastele, mispärast nende andmetega, mis selles asjas toimetuses olemas, tuleb rehkendada kui tõeludega.

Sellest otsusest teatas Nõukogu esimees X. kirjaga 11. jaanuarist 1922. a. nr. 32 all järgmiselt:

„Teie palvekirja peale 25. maist 1921. a. teatan sellega, et Nõukogu otsuse põhjal 9. jaanuarist s. a. on Teie palve vannutatud advokaadiks vastuvõtmise asjus tagajärjeta jäetud, 1) sellepärast et Teie enne vastuvõtmist Nõukogu poolt ennast vannutatud advokaadiks olete tunnistanud ja Eesti Vabariigi kohtutes kui vannutatud advokaat võõraid asju ajanud, sellega omale õigusi omandades, mida Teil seaduse järele ei olnud, ja 2) sellepärast, et Teie oma usaldaja õigusi nõudmise asjus edasi olete annud oma abikaasale ja isale ja selles asjas on kohus Teid kahjutasu maksmisele mõistnud.“

Nõukogu otsuse peale andis X. Kohtupalatile kaebuse, milles seletas, et tema on 1912. a. peale, 1864. a. Kohtuseaduste alusel, vannutatud advokaatide seisuses, ei ole K. As. S. § 368. p. 4. ettenähtud korras seisusest välja heidetud ega ise sellest lahkunud. Sellepärast leiab endal õiguse olevat nimetada ennast vannutatud advokaadiks ja säärasena võõraid asju ajada ka Eesti Vabariigi Rahukogudes, sest et need teotsevad 1864. a. Kohtuseaduste alusel. — Usaldaja õiguste edasiandmise küsimuses on kaebaja Nõukogule teatanud, et see mitte õige pole, lubades üksikasjalisi seletusi anda, kui asi teatavaks tehtud. — Palub K. A. S. § 376. põhjal Kohtupalatit, Nõukogu otsus 9. jaanuarist s. a. ära muuta ja tema palve 25. maist 1921. a. rahuldada.

Kohtupalat arutas asja 27. märtsil 1922. a. ja leidis, et Vannutatud Advokaatide Nõukogu on X. palve tagasi lükanud mittevormilistel põhjustel; seesugusel korral advokaatide seisusse vastuvõtmisest keeldumine on Nõukogu diskretsiooniline õigus, mille tarvitamise üle seadus ei luba edasi kaevata. Sellepärast määras Kohtupalat X. kaebuse läbi vaatamata jätta.

Kohtupalati määruse peale on X. annud Riigikohtule kassatsioonikaebuse, milles palub kaevatud otsuse K. As. S. § 376. rikkumise pärast ära muuta ja asja

uuesti otsustamiseks tagasi saata, seletades, et Nõukogu võivat teha kahesuguseid otsuseid: ilma motiveerimata ja motiveeritud. Esimeste peale kaevata ei saa, teiste, s. o. motiveeritud otsuste peale on võimalik edasi kaevata K. As. S. § 376. põhjal. Kui siis eelseisvas asjas Nõukogu tarvilikuks olevat arvanud oma otsuse motiveerida ja sellega kassaatorile tahtnud lahti jätta edasikaebamis-tee, siis ei olevat Kohtupalatil mitte õigust olnud kaebust läbi vaatamata jätta.

Prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et käesolev asi Kohtuasut. Sead. § 249., 249¹. ja 119¹. järele, ühtlasi ka analoogiliselt sama seaduse § 119³. ettenähtud asjade alluvuskonda silmas pidades, allub Riigikohtu Seaduse § 20. põhjal Riigikohtu üldkogule ja käib K. As. S. § 151. p 3. põhjal arutusele kohtu korraldaval istungil. — Kaebust sisulisele arutusele võttes on tähendada, et K. As. S. § 380. järele vaatab Vannutatud Advokaatide Nõukogu vannutatud advokaadiks vastuvõtmise palve arutusel läbi ettepanud dokumendid ja otsustab, arvesse võttes kõiki teateid, mida ta tarvilikuks arvab, kas võtta vastu paluja vannutatud advokaadiks või tema palve tagasi lükata. Nõukogu otsuse põhistamisest räägitakse seadusandlikel motiivides § 367. juurde, et pole põhjust kohustada Nõukogu põhistama oma otsust palve tagasilükkamisel; palve läbiarutusel tuleb arvesse võtta mitte ainult ettepanud dokumendid, vaid koguda teateid paluja kõlbliste omaduste üle; kui palve tagasi lükatakse sellepärast, et viimased pole rahuldavad, siis on paluja isiku huvides parem mitteteatavaks teha tagasilükkamise põhjusi. Nõnda ei sisalda seadus ega selle motiivid otsekohest määrust, et Nõukogu peab äraütleva otsuse põhistamata jätma; äraütlemise puhul kõlblistel põhjustel tähendatakse iseäraldi, et põhistamine pole paluja isiku huvides soovitav. Vene Senati praktika on viimases sihis kaugemale läinud ja põhistamise ülepea ära keelanud, isegi sellekohase kaebuse peale ära muutnud Nõukogu otsuse ainult sellepärast, et see põhistatud oli (Vene Senati üldkogu ots. 1880. a. nr. 16). Käesolevas asjas ei tarvitse Riigikohus selle küsimuse juures peatuda, kas see õige on või mitte, kuna X. Nõukogu otsuse muutmist on nõudnud mitte selle põhistamise pärast ja põhistamise suhtes, vaid sisulistel põhjustel nõudes, et Kohtupalat need sisulised põhjused uuesti läbi vaataks, ümber hindaks, tema poolt antud ja veel antavaid seletusi arvesse võttes ja ta palve vann. adv. vastuvõtmise kohta rahuldaks. — Edasikaebamise korra kohta Nõukogu äraütleva otsuse peale ei leidu määrust vannutatud advokaate ja nende nõukogusid käsitlevates seaduseparagrahvides (K. A. S. § 353—406) peale § 375. äratähendatud üldmääruse, et kõikide Nõukogu otsuste peale, välja arvatud ainult need, milles määratakse noomitus ehk laitus, võib kaevata Kohtupalatisse kahe nädala jooksul. — Vene Senat (üldotsus 1879. a. nr. 14) on leidnud, et see üldmäärus pole mitte kohaldatav Nõukogu äraütlevate otsuste suhtes vannutatud advokaadiks vastuvõtmise palvete asjus, vaid siin tuleb pöörata Ts. Kp. S. § 9. mõtte järele seaduse poole 25. maist 1874. a. (Ts. Kp. S. § 406¹—406¹⁹). Selles hilisemas seaduses, mille loomisel võeti arvesse K. As. S. § 353—406, on täpsalt ära tähendatud, kunas on lubatud edasi kaevata kõrgemasse kohtusse alama kohtu otsuse peale eraadvokaadiks vastuvõtmise palve tagasilükkamise pärast, nimelt Ts. Kp. S. § 406¹⁴ põhjal on kaebus lubatud sel korral, kui (K. As. S. § 406⁵ ja Ts. Kp. S. § 246) palve tagasi lükati seaduses ettenähtud vormiliste nõuete puudusel, mitte aga sel korral, kui tagasilükkamine põhjeneb kohtu järeldusel paluja kõlbliste omaduste kohta. Seda seadust tuleb analoogia järele kohaldada ka vannutatud advokaadiks vastuvõtmise palvete arutamisel.

Põhjenedes nendele Vene Senati seletustele vannutatud advokaatide seisusse vastuvõtmise palvete kohta käivate äraütlevate otsuste suhtes tõsitab Riigikohus, et K. As. S. § 406⁷ ja 406¹⁴ analoogia järele võib Vannutatud Advokaatide Nõukogu vannutatud advokaadiks vastuvõtmise palve tagasi lükata: 1) vormilistel põhjustel, kui paluja ei vasta K. As. S. § 354. ja 355. nõuetele; sel korral võib paluja Nõukogu otsuse peale kaebust tõsta kahe nädala jooksul Kohtupalatisse, või 2) mittevormilistel põhjustel, paluja isiku kohta saadud teadete alusel; sel korral edasikaebust ülepea pole, ei Kohtupalatisse (Senati ots. 1879. a. nr. 14.) ega kassatsiooni korras Riigikohtusse (Sen.ots. 1881. a. nr. 33). Nõnda peab edasikaebamise korda Vannutatud Advokaatide Nõukogu äraütlevate otsuste peale vannutatud advokaadiks vastuvõtmise asjus seaduse mõtte järele kindlaksmääratuks lugema; muuta võidakse seda korda seadusandlikul teel uue seaduse väljaandmisega, ei või aga edasikaebust lubada või lubamata jätta selle järele, kas Vannutatud Advokaatide Nõukogu oma otsuseid põhistab või põhistamata jätab.

Eelseisvas asjas on Kohtupalat leidnud, et Vannutatud Advokaatide Nõukogu äraütlev otsus põhjeneb mittevormilistel motiividel, tuleb järjekult tunnistada edasikaevatamatuks, ja ta on sellepärast X. kaebuse läbi vaatamata jätnud. Kohtupalati otsus ei riku K. As. S. § 376. ja selle otsuse äramuutmiseks ei leidu põhjust.

Sellepärast otsustas Riigikohtu üldkogu 1) tunnustada käesolev asi alluvaks üldkogule; 2) X. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr 2.

ÜLDKOGU.

26. veebruaril 1923. a.

„Johann Dietrichstein-Vinni“ nimelise asutuse voliniku vannutatud adv. Hermann Koch'i palve nimetatud asutuse muudetud Põhikirja kinnitamise kohta. —

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokröri abi k. t. J. Uluots.

Prokuröri abi k. t. arvamist ära kuulanud, leidis Riigikohus: „Vinni Johann Dietrichstein'i“ asutus on põhjendatud 23. jaanuaril 1775. aastal Johann Dietrich von Rennenkampfi ja tema abikaasa Jacoba Charlotte von Rennenkampf, sünd. von Tiesenhausen'i vahel tehtud ja 24. veebruaril samal aastal kohtulikult jaotuslepingu põhjal kinnitatud heategevaks asutuseks (Stift) ja nimelt Tallinna maa aadli poolt tarvitatavaks vallaliste naiste asutuseks („zu einer milden Stiftung und zwar zu einem dem Adel des Herzogtums Estland zu benutzenden Fräuleinstift zu widmen“ ehk edasi „zu einem adelichen Fräuleinstift des Herzogtums Estland“),

kellele asutajad ise veel ligema korralduse ja juhatuskirja (Institutionen und dabei nötige Anordnungen und Leges) anda omale õiguse jätsid. Selle ligema juhatuskirja järele, mis on kokku seatud 15. aug. 1783. a., pidi selle igaveseks ajaks põhjendatud asutuse siht olema kahesugune: esmalt noortele ja vallalistele aadlisoost naistele (jungen und unverheirateten Frauenzimmern), kel omal varandust ei jätku oma seisuse väärilist kasvatust ja eluviisi saada, seda ilma tasuta selles asutuses muretseda, ja teiseks, igale vallalisele aadlisoost naisele (jedem unverheirateten Frauenzimmer) mõõduka maksu eest asutuse mitte-kärrikka elu osaliseks saamise võimaldada. Asutus oli esialgselt 10 kostilise ehk hoolealuse „asutusetütre“ (Stiftstochter) jaoks arvatud. Rennenkampfidele ja Tiesenhausen'itele, kelle sugukondadesse asutajad kuulusid, ning Tollidele, kelle hulgast üks liige selle asutuse heaks Tallinnamaa Rüütli-kassasse 3000-rublalise kapitali oli annetanud, olid teataval mõõdul asutuse huvide tarvitamiseks teiste sooviavaldajate hulgas eesõigus antud (1775. a. juhatusk., peatükk II § 2. p. e ja c ja § 3 p. b). Asutuse omanduseks oli ta põhjendajate poolt annetatud Vinni (Finn) mõisa Virumaal, Jaagupi kihelkonnas. Juhatuskirja II peatüki § 2. punkt b ja c järele pidi sel asutusel võimalik olema ka teisi annetusi vastu võtta samade sihtide saavutamiseks, kus juures ka pärastistel annetajal nähtavasti keeldud polnud nende poolt tehtud annetuste tarvitamist ära määrata oma tahtmise järele, muidugi asutuse eesmärkide piires (võrdl. ka II peat. § 16, a p. 1). — Asutuse ülemvalitsemine pidi Tallinnamaa aadliseisusse kuuluvate asutusevanemate ehk asutuseisade (Stiftsväter) käes olema (Juhatusk. peat IV § 1–3), ligem jooksev asjaajamine aga sama aadliseisusse kuuluvate naispriori ja ökonomi käes (Juhatusk. peat. III § 1 ja peat. I). Terve asutuse sisemine elu on endises Põhikirjas korraldatud valju seisuslise ja kloostrikorda meeldetuletava eraldamise põhimõtteil. Asutuse kasvandikud ja kostilised pidid Luteri usku kuuluma ja pidid palvetama ning usulisi kombeid täitma (Juhatusk. peat. II § 6–7). Juhatuskirja lõppmääruse järele on asutuse juhatuskirja korraldusmääruste muutmine mitteilulistes punktides lubatud asutuse vanematele, Rüütlikogu esimehe ja paari maa vanema ehk targema mehe (ein Paar der Weisesten Männer des Landes) kaasabil, kuna oluliste muudatuste tegemine ka neile on ära keelatud.

Asutuse varanduslise seisu üle ei ole ligemaid teateid Riigikohtule ette pandud; ainult end. Eestimaa mõisnikkude hoolekande-kohtu toimetusest Vinni asutuse varanduse valitsemise üle, mis Tallinna Hoolekande-kohtust välja nõuti, on näha, et Vinni mõisa talud omal ajal Keisri poolt kinnitatud määrustel ära müüdüd, ostuhind ostjatelt osalt kätte saadud, ja et hoiul olnud väätpäberid asutuse vanematele 1918. a. välja antud. Asutusele annetatud Vinni (Finn) mõisa on Riigikohtu administratiiv-osakond oma otsusega 24. oktoobrist 1922. a. riigistamise ja sundusliku võõrandamise alt Maaseaduse § 1 täht. 1 p. 1. põhjal vabastanud, kui heategevale asutusele kuuluva; pärast seda on 23. novembril 1922. a. Töö- ja Hoolekande-ministeerium nõudnud selle, kui mõisnikuseisust teeninud mõisa, üleandmist Ministeeriumi valitsemise alla Seisuste Ärakaotamise Seaduse põhjal, kuid vastava kaebuse peale on Riigikohtu administratiiv-osakond 26. jaanuaril 1923. a. otsustanud ka Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi korralduse mõisa üleandmise kohta tühistada ja tunnistanud, et Johann Dietrichstein-Vinni asutuse varandus ei käi seisuste ärakaotamise seaduse järele Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi valitsemise alla.

Tugedes sellele, et peale seisuste ärakaotamist asutuse endine Põhikiri muutunud ajaoludele ei vasta ja olulist muudatust nõuab, on van. adv. Hermann

Koch Vinni-Johann-Dietrichsteini asutuse nimel, selle asutuse vanema Nikolai Dehn'i poolt 17. veebr. 1922. a. antud volitusel, palunud Riigikohut nimetatud asutusele uus Põhikiri kinnitada, mille eelnõu ta ette pani. Volitaja Dehn on omakord teotsenud Tallinna notaar Riesenkampfi tõendust mööda, asutuse vanemate ja priori koosoleku protokollil põhjal, mis 23. sept. 1919. a. kokku seatud. Ettepanud Põhikirja eelnõus on asutuse eesmärgiks üles seatud Balti-Saksa rahvusest nais-soost isikuile igasugust toetust pakkuda õppimisel ja praktilisele elule ettevalmistamisel ning iseseisvale elamisele asumiseks, eriti nendele, kes varanduseta, kodu ja abi pakkuda elu ülespidamiseks (§ 1). Asutuse varanduse moodustavad Viru maakonnas asutuse päralt olev Vinni mõisa ühes sellele mõisale kuuluvate omanduste, inventari ja sissetulekuga, asutuse päralt olevad kapitalid, võlanõuded ja nende protsendid, sissetulekud asutuse poolt ülevalpeetavaist õppe- ja kasvatus-asutustest ja varjupaigust, pärandused ning annetused (§ 3). Asutuse valitsus on 12-liikmelise kuratooriumi käes, kelle asukoht Tallinnas. Väljaastunu asemele valivad alale jäänud uue (§ 4). Kuratoorium valib enese hulgast jooksvate asjade ajamiseks direktoriumi, kes koos seisab presidendist, abist, kassahoidjast ja kirjatöömehetajast (§ 5). Kuraatorite koosoleku otsustada on kõik küsimused, mis mitte eraldi direktoriumi otsustada pole jätetud, isäranis kinnisvara omandamine, võõrandamine ja võlgadega koormamine (§ 8). Asutust esindab ilma iseäralise volituseta kohtus ja väljaspool president, kes on volitatud asutuse nimel volitusi andma ja igasuguseid dokumente, ka maa-raamatute dokumendid hulka arvatud, alla kirjutama (§ 11). Asutuse likvideerimise korral otsustab kuratooriumi ehk direktoriumi puudusel president ehk tema asetäitja direktoriumi liige asutuse varanduse paigutamise (§ 17).

Asja sisulisele arutusele üle minnes leidis Riigikohus, et Johann Dietrichstein-Vinni asutuse eesmärgi teostamine ja tegevus on 1920. aasta 27. augustist saadik, mil seisuste kaotamise seadus välja kuulutati (R. T. nr. 129/130), selle asutuse kasutajate Tallinnamaa aadliseisuse naisterahvaste suhtes võimatuks saanud, samuti nagu paljud ta sisemise elu tingimused, tsermoniaalid on ära aegunud ja neid uue maksva korraga ei saa kokku kõlastada, näit. usuliste kommete täitmise nõudmised (Vabariigi Põhisead. § 11). Asutajad ei ole seks juhtumuseks mingit määrust teinud: asutusevanematele on õigus antud ainult kõrvalistes korralduse küsimustes muudatusi ette võtta ja sedagi ainult rüütlikogu esimehe ja maa targemate meestega kokkuleppel, mitte aga olulistes, nagu nad käesoleval ajal riigi uue põhikorra ja seaduste maksvusel on üles kerkinud. Sellepärast tuleb käesoleval korral Vinni asutuse varanduse edaspidise tarvitamise üle Riigikohtu Seaduse § 18 p. a. ja Vene Riiginõukogu Sead. § 68 p. 5. põhjal Riigikohtul otsustada. Otsustamine peab järgnema Balti Erasead. § 2357. ettenähtud korras, kuna käesolev asutus oma iseloomu poolest kokku käib heategevaiks otstarveteks asutatud fideikommissidega ja legaatidega, millest sama seaduse § 2348. ja järgmistes jutt, ja sellepärast Balti Erasead. sissejuhatuse § XXI põhjal tema kohta viimaste asutuste kohta käivaid määrusi analoogia järele tarvitusele tuleb võtta. Sama Balti Erasead. § 2356 järele on nendele asutustele nende varanduse valitsemise suhtes antud alaealiste õigused. Nende varanduste valitsemine käib seega Hoolekande (vaeslaste) kohtu valve alla (Balti Erasead. § 458 ja järgm.). Kui asutuse eesmärk mingil põhjusel ära kustub ja asutaja seks juhtumuseks mingid määrusi ei ole teinud, siis peab Balti Erasead. § 2357. nõudel Hoolekandekohus ettepaneku selle üle tegema vastavale ministrile, kes selle peale Vene Tsiv.

Sead. § 986. järele peab talitama. Selle järele peab vastav minister kavandi avaldama asutuse varanduse edaspidise tarvitamise kohta, ühes muutmist tingivate asjaolude ettetoomisega, ja üles kutsuma, et annetaja pärijad ja sugulased kui ka kõrvalised asjast huvitatud isikud oma avaldusi teeksid kavandi kohta; kuulutamine peab sündima vähemalt 4 kuud enne asja esitamist Riigikohtule. Minister peab tehtud avalduste kohta seisukoha võtma ning selle järele oma kavandi ühes oma arvamisega tehtud avalduste kohta ette panema Riigikohtule lõplikuks otsustamiseks. Käesolev asutus kuulub oma eesmärgi poolest kõige rohkem töö- ja hoolekande-ministri tegevuse piirkonda. Sellepärast tuleks asutuse Põhikirja muutmine lõplikult tema poolt kokku seada ja esitada Riigikohtule. Muidugi peaks asutuse esialgset eesmärki võimalust mööda silmas peetama ja ainult niivõrt muudetama, kui ta mitte teostatav pole ehk muutunud aja- ja asjaoludel mõttetuks on saanud.

Et praegu ettepanud põhikirja on soovitud Vinni asutuse senise esindaja voliniku poolt uuele aluseks võtta, siis võiks juba praegu ära märkida mõnd joont, mis tundub temas veana. Ei ole mingit alust asutuse tegevust piirata Balti saksa rahvusega, nagu seda ettepanud kavas taoteldakse, kuna rahvuslase kitsenduse mõte esialgsele Põhikirjale võõras oli ja Põhikirja loomise ajal 18-nda aastasaja teisel poolel (1775—1783) rahvuslased vahed kaugeltki seda osa ei etendanud, missugust nad järgmisel aastasajal kujutasid. Asutus oli määratud Tallinnamaa aadlisoost vallaliste naistele. Tallinnamaa aadliseisuse liikmeks olemine ja saamine ei olnud õigusliselt ei 18-aastasajal ega pärast seda kuni seisuste ärakaotamiseni piiratud saksa rahvusega. Küll aga peaksid kõigi Põhikirja alusel asutusse võetud isikute õigused asutuse edaspidise tarvitamise peale ajanõuetele kohaselt kindlustatud olema, kui nende varandusline seisukord mitte ei ole paranenud. Põhikirjas peavad asetuma üldmäärused asutuse huvide tarvitamise õiguse omandamise ja kaotamise kohta. Vastupidi ettepanud kavatsusele ei tohiks juttu olla asutuse ja tema põhivaranduse, kinnisvara likvideerimisest asutuse valitsuse äranägemist mööda, sest see käiks otse asutaja tahtmise vastu, kuna asutaja mingid olulisi muudatusi asutuse valitsuse otsustada ei soovinud jätta. Asutuse valitsuse asukoht oli endise juhatuskirja järele Vinni mõisas, kuhu ta pidi kokku tulema. Ettepanud kavatsusega on tahetud teda Tallinna viia. Sellest võiks kõne olla, kui sihtvaranduse koosseisus säärane muutus on järgnenud, et suurem osa Tallinnas ehk selle ümbruses on, mis senisest asukohast Vinnist kuidagi valitsetav ei ole. Senini oli juhatuskirjas asutuse valitsemiseks ette nähtud vähemalt 2 asutusevanemat. Kui asutuse valitsust endise sundusliku 2 liikme asemel kavatsetakse suurendada, nii kui ettepanud eelnõus, 12 liikme peale, siis peaks selle tarvidus ära näidatama ja põhjendatama. Pole muidugi ka mõeldav valitsuse esimehele niisugust võimu anda, kui esitatud kavatsuses, nimeit et ta paralleelselt kuratooriumi ehk direktoriumi kõrval omal käel võib talitada, nii kui volitusi välja anda kuratooriumi nimel ja igasuguseid dokumente, ka maaraamatutes, alla kirjutada, ilma et seks isegi kuratooriumi otsuseid oleks nõutud.

Ettepaneku tegemisel peab selged andmed ette pandama asutuse majanduslise seisuga üle, mõisa, kapitalide ja muu varanduse ning ettevõtete üle, samuti ka tegevuse üle, nagu ta välja kujunenud, et kõigekülget pilti saada tema tarviduste kohta, samuti ka teated asutuse hoolealuste arvu ja järelejäänud asutusevanemate ja nende elukoha kohta, et Riigikohtul täielik ülevaade oleks, kuivõrt neid võimalik oleks asutuse valitsuse uuendamisel arvesse võtta.

Kõiki eeltoodud arutusi silmas pidades tuleb Vinni-Johann-Dietrichsteini asutuse voliniku vann. adv. Hermann Kochi palve uue põhikirja kinnitamise kohta, kui mitte-seaduslikus korras esitatud ja seks mittevõimustatud asutuse poolt, tagajärjeta jätta ja Vinni asutuse varanduse ja selle valitsuse asukoha järele Rakvere Hoolekande-kohtule kui kohalikule vaeslaste-kohtule ette kirjutada hoolealuse Vinni asutuse üle selge ülevaade muretseda ja Balti Erasead. § 2357. põhjal ettepanek teha töö- ja hoolekande-ministrile eelnimetatud asutuse varanduse tarvitamise viisi äramääramise pärast Vene Erasead. § 986. ettenähtud korras toimetamiseks ja esinemiseks vastava kavandiga Riigikohtule.

Lõpuks leiab Riigikohus tarvilikuks veel järgmise ilmsiks tulnud asjaolu juures peatuda.

Vinni-Dietrichsteini asutuse mõisa võõrandamise pärast tekkinud kaebuse asjast administratiiv-osakonnas nr. 644/1922. a. on näha, et Vinni asutuse esindaja vann. adv. Koch on ette pannud ära kirjas Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt registreeritud sama asutuse Põhikirja. See Põhikiri käib nüüd Riigikohtule kinnitamiseks ette pandud Põhikirja eelnõuga täiesti kokku; ainult on seal § 1. asutuse eesmärkide hulka peale eespool loendatud eesmärkide veel üles võetud abiandmine tütarlaste õppeasutustele ja naissoost isikute varjupaikadele, § 8. on kuratooriumi ülesanded üksikasjaliselt tähendatud, muu seas ka Põhikirja muutmine ja likvideerimine. Peale selle puudub selles Põhikirjas määrus esimese kuratooriumi moodustamise üle, kuna Riigikohtule esitatud eelnõus ka selle kohta teatav määrus on kavatsatud (eeln. § 4. lõpp). Tallinna-Haapsalu Rahukogust väljanõutud registreerimistoimetusest on näha, et selle Põhikirja registreerimise palve on saatnud Rahukogule Aksel parun Maydell, Eduard von Bodisco ja Erich parun Schilling 28. novembril 1919. a. Palvele ei ole mingisuguseid tõendusi juurde lisatud, et palujad volitatud oleksid olnud Vinni asutuse nimel teotsema, ei ole neid ka pärast kohtule ette pandud. Tallinna-Haapsalu Rahukogu on ette pandud Põhikirja registreerinud, ilma et ta palujailt tõenduse ettepanemist oleks nõudnud nende õigustuse kohta Vinni asutuse Põhikirja registreerimist paluma kui ka selle kohta, et ette pandud Põhikiri oleks kokku seatud vastavalt senise Põhikirja määrustele ehk seaduses ettenähtud korras. Nagu seletatud, käib see uus registreeritud Põhikiri Riigikohtule esitatud Põhikirja eelnõuga oluliselt kokku, maha arvatud õige vähesed eelpuudutatud, võrdlemisi kõrvalise tähtsusega lahkuminekul, ja sisaldab vana Põhikirja täielist muutmist, mis selles üldse kellegi eraisiku, isegi mitte asutuse vanemate hoolde ei ole jätetud ja mis, nagu eespool seletatud, Balti Erasead. § 2357., Vene Tsiv. Sead. § 986. ja Riigikohtu Sead. § 18. juhatusel vastava Hoolekande-kohtu algatusel ministri kavatseda ning ette panna ja Riigikohtu lahendada on. Sellepärast tuleb Tallinna-Haapsalu Rahukogu registreerimisotsus 9. detsembrist 1919. a., mis eeltähendatud seaduste ja Seltside ning Ühisuste Registreerimise Sead. § 18. rikkumisega tehtud (Riigi Teat. nr. 18/1919. a.) Kohtuas. Sead. § 249. p. 1, 249¹ ja 250. põhjal tühistada. Ühtlasi tuleb tühistamisotsus avalikult välja kuulutada, sest et Põhikirja registreerimise otsus on välja kuulutatud ja tema põhjal isegi juba teotsema hakatud, nagu seda järeldada võib Vinni asutuse voliniku H. Kochi poolt ette pandud teisest volikirjast, mis temale Richard Harpe on välja annud, kellele omakord volituse on välja annud Tallinna notaar Riesenkaampi kontoris 9. juunil 1921. a. Vinni asutuse esimees Erich Maydell, nähtavasti registreeritud Põhikirja § 11. põhjal. Võib tähendada, et H. Kochi poolt ülemalnimetatud asjas edasi volitatud usaldusmees vann. adv. Hasselblatt 24. okt. 1922. a. administratiiv-osakonna istungil ka

juba ise palus seda volitust tagasivõetuks lugeda, kuna see mitteseaduslikus korras kinnitatud asutuse Põhikirja põhjal ei ole välja antud. Lõpuks ei või tähendamata jätta, et kõne all oleva muudetud Vinni asutuse Põhikirja registreerimist ei võinud õigustada ka kohtuministri poolt 21. oktoobril 1919. a. antud seletus, et seltside ja ühisuste eeskujul ka täis- ja mitte täisühingud peavad registreeritama (R. T. nr. 79). Selle seletusega nõuti, et nimetatud asutused pidid oma Põhikirjad Rahukogudele registreerimiseks ette panema, kusjuures mõistagi nende valitsuselundid võisid seniseid Põhikirju muudetult ja täiendatult ette panna, kui neile see õigus senises Põhikirjas oli antud ja muudatused seaduslikult olid läbi viidud; kuid ei või juttu olla, et see kohtuministri seletus oleks kedagi võimustanud väljaspool asutuste Põhikirjas ehk seaduses äramääratud piire mingisuguseid muudatusi Põhikirjas ette võtma.

Kõigil eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus: 1) Johann-Dietrichstein-Vinni asutuse voliniku vann. adv. Hermann Kochi palve uue põhikirja kinnitamise kohta tagajärjeta jätta; 2) Rakvere Hoolekande-kohtule kui kohalikule vaeslaste-kohtule ette kirjutada B. Erasead. § 2357. põhjal ettepanek teha töö- ja hoolekande-ministrile eelnimetatud asutuse varanduse tarvitamise viisi äramääramise pärast Vene Tsiviil-sead. § 986. ettenähtud korras toimetamiseks ja esinemiseks vastava Põhikirja eelnõuga Riigikohtule; 3) valvekorras K. As. S. § 249 p. 1, 249¹ ja 250. põhjal Tallinna-Haapsalu Rahukogu registreerimis-osakonna otsus 9. detsembrist 1919. a. Johann-Dietrichstein-Vinni asutuse Põhikirja registreerimise üle ja sellele järgnenud nimetatud asutuse registrisse kanne 1919. a. nr. 333. all tühistada ja Rahukogule ülesandeks teha sellest registreeritud Põhikirja ettepanijaile kui ka avalikult kuulutada.

Nr. 3.

U L D K O G U.

26. märtsil 1923. aastal.

Pärnu linna ja maakonna Hoolekande-kohtu esimehe kaebus valvekorras Viljandi-Pärnu Rahukogu esimehe korralduse peale 15. jaanuarist 1923. a. Hoolekande-kohtu kantseleiametniku Helmi Blumenfeldti ametist vabastamise kohta.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Viljandi-Pärnu Rahukogu esimees palus Kohtuministeeriumi ettekirjutusel 30. XII. 1922. a. nr. 3893, v/k. 2. I. 1923. a. nr. 16 Viljandi-Pärnu 2. jsk. rahukohtunikku, kes ühel ajal ka Pärnu linna ja maakonna Hoolekande-kohtu esimees, Hoolekande-kohtu kantseleiametnikule Helmi Blumenfeldtile ette panna, et ta lahkumis-

palve sisse annaks; kui viimane aga seda ei tee, siis talle üles ütelda ja ta 2 nädala pärast ametist vabastada, makstes talle palka nii esimesel kui ka teisel juhtumisel kahe nädala eest, arvates 3-dast jaanuarist 1923. a.

Sealjuures teatas Rahukogu esimees selle ettepaneku selgitamiseks, et Kohtuministeeriumi poolt saadetud Rahukogu ringkonna ametnikkude 1923. a. koosseisus, mis Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule kinnitamiseks esitatud, kuid Riigikogu poolt veel kinnitamata, Viljandi- ja Pärnu Maakonna Hoolekandekohtutes kantseleiametnikke ei ole ette nähtud. Tähendatud Kohtuministeeriumi ettekirjutuses seletatakse, et Valitsuse ettepanekuga 1923. a. koosseisude kohta, muidugi ka selles ettenähtud kärpimistega, enam-vähem kindlasti tuleb rehkendada ja et kaotamisele määratud [kohtadel] teenijaid ametnikke veel ei saa vabastada „koosseisude vähendamise tõttu“ R. T. nr. 3/1921. a. avaldatud seaduse nr. 5 § 2. alusel; aga kui teist vabastamismoodust ei ole, siis tuleb vastavale ametnikule ette panna lahkumispalvega esineda. Rahukohtunik jättis Rahukogu esimehe ettepaneku täitmata, ja sellele järgnes Rahukogu esimehe korraldus 15. jaan. 1923. a. nr. 13., millega ta Pärnu maakonna Hoolekande-kohtu kantseleiametniku Helmi Blumenfeldti ametist vabastas, arvates 17. jaanuarist 1923. a. ja makstes palka 17 päeva eest.

Pärnu linna ja maakonna Hoolekande-kohus pööras Riigikohtu poole palvega, see korraldus järelevalve korras tühistada. Sel puhul 26. jaanuaril 1923. a. Hoolekande-kohtus tehtud otsuses tähendatakse, et Hoolekande-kohtul seaduse järele (R. T. nr. 55/56—20. a.) peab oma kantselei olema sekretäri ja tarvilise arvu kantseleiametnikkudega; et Pärnu linna ja maakonna Hoolekande-kohus on kulude kokkuhoidmise otstarbel senini ilma sekretärita, ainult ühe kantseleiametnikuga läbi ajanud; et ülaltähendatud seaduse mõiste järele nimetab Hoolekande-kohtu kantseleiametnikke ametisse ja järjekulult ka vabastab sellest Hoolekande-kohtu esimees kui asutuse juhataja; et Kohtuministeeriumi ettekirjutuses, mille peale Rahukogu esimees oma korralduses toetub, ei leidu sellele mingit tuge, vaid otse ümberpöörult teatab Ministeerium, et „veel ei ole võimalik ametnikke vabastada koosseisu vähendamise tõttu“; et Hoolekande-kohus annab võrdlemisi palju tööd, missugust mingil kombel ei saa Hoolekande-kohtu liikmete ja esimehe peale panna, kes oma kohuste täitmise eest mingit tasu ei saa, ja et Hoolekandekohtu kantseleiametniku ametist vabastamine, kes terve asutuse kohta ainus palgaline ametnik paneb hoolekande asjaajamise otse võimatusse seisukorda.

Riigikohtu otsustega 1. ja 2. märtsist 1923. a nõuti sissetulnud kaebuse sisu kohta seletusi: 1) eriti Rahukoguesimehelt, mis põhjusel ehk alusel ta Pärnu Hoolekande-kohtu kantseleiametniku ametist vabastas, ja 2) Pärnu Hoolekandekohtult ja Rahukogu esimehelt, kes on Helmi Blumenfeldti Pärnu Hoolekande-kohtu kantseleiametnikuks nimetanud.

Läbi vaadanud Pärnu linna ja maakonna Hoolekande-kohtu kaebuse ja ära kuulanud prokuröri arvamise, leiab Riigikohus, et Pärnu-Viljandi Rahukogu esimehe tegevuses ei leidu midagi seadusevastast või niisugust, mis võiks etteheiteid esile kutsuda [ja nõuaks tühistamist järelevalve korras. Küsimuse lahendamisel, kas oli Rahukogu esimees õigustatud Hoolekande-kohtu kantseleiametnikku Helmi Blumenfeldti ametist vabastama, on otsustava tähtsusega, kes on ta Pärnu Hoolekande-kohtu kantseleiametnikuks nimetanud. Selle kohta seletab Hoolekande-kohtu esimees oma ettekandes 19. märtsist 1923. a. nr. 383, et Helmi Blumenfeldt olevat alguses, veeb-

ruarikuul 1920 a., ajutise kantselei-tööjõuna 2. jaosk. rahukohtuniku juurde ametisse võetud; Hoolekande-kohtu avamise järele olevat tema, rahukohtunik, kirjaga 18. juulist 1920. a. nr. 965. all Rahukogu esimehe poole pöördunud, et Blumenfeldtile täieline kantseleiametniku palk määrataks, mispeale esimees suusõnaliselt teatas, et tarvitada olevaist krediitidest võivat Blumenfeldtile täielist kantseleiametniku palka maksta mitte kui rahukohtu, vaid kui Hoolekande-kohtu kantseleiametnikule. Tema olevat siis ka palve avaldanud, et nõutud krediit assigneeritaks Hoolekande-kohtu arvel, ja kohe Blumenfeldtile kuulutanud, et sest ajast peale jääb ta teenistusse ning hakkab palka saama kui Hoolekande-kohtu ametnik, kuid selle kohta ei olevat ta päevakäsku kirjutanud ega protokollki kokku seadnud.

Selle vastu on aga Rahukogu esimehe poolt ette toodud väljavõttes kaks päevakäsku tema korralduseraamatust, mis järgmised: „4. veebruarist 1920. a. nr. 14, 2. jaosk. rahukohtuniku ettepanekul neiu Helmi Blumenfeldti sama rahukohtuniku kantselei õpilaseks arvata, lugedes 1. veebruarist s. a.“ ja 9. juulist 1920. a. nr. 52: „2. jaosk. rahukohtuniku ettepanekul, kes ühtlasi ka hoolekande-kohtunikuks, nimetan kantselei õpilase Helmi Blumenfeldti sama rahukohtuniku kantseleiametnikuks, põhipalgaga 18-nda järgu järele, arvates 1. juulist s. a., iseäranis hoolekande asjade jaoks.“

Neist andmeist selgub, et Helmi Blumenfeldt kantseleiametnikuks hoolekande-asjade jaoks nimetati Rahukogu esimehe poolt.

Riigiametnikkude ja -teenijate ametist vabastamise seaduse (R. T. nr. 3/21) § 1. määrab, et riigiametnikke ja -teenijaid ametist vabastada on õigus sellel, kellest oleneb ametisse määramine. Rahukogu esimees, kes kantseleiametniku Blumenfeldti, kelle ta ametisse nimetanud, ametist vabastas, talitas selle järele seaduses ettenähtud korras.

Hoolekande-kohtu esimees kaebab, ta olevat tööga üleliia koormatud ja kantseleiametniku Blumenfeldti, ainsa palgalise ametniku ametist, vabastamine panevat terve asutuse asjaajamise otse võimatusse seisukorda. Peaks see ka nii olema, — andmed selle kohta puuduvad toimetuses, kuna Rahukogu esimees seda eitab, — siis peab tähendama, et Rahukogu esimees, vabastades kantseleiametniku Blumenfeldti ametist, ei ei talitanud oma heaksarvamise järele, vaid Kohtuministeeriumi ettekirjutusel, ja ei või talle selle eest mingisuguseid etteheiteid teha.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus: Pärnu linna ja maakonna Hoolekande-kohtu esimehe kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 4.

ÜLDKOGU.

9. aprillil 1923. a.

Riigikohtu tsiviil-osakonna ettepanek, lahendada küsimus, kas Tempeltariifi Muutmise Seaduse § 5 (Riigi Teataja nr. 14/15 — 1920 a.) äratähendatud kingitava varanduse pealt võlgade mahaarvamine käib ka liikumata varanduse kohta.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Riigi Teataja nr. 14/15 — 1920. a. järjenumbriga 72. all oli avaldatud Vabariigi Valitsemise Ajutise Korra § 12-a põhjal Vabariigi Valitsuse poolt sama aasta 19. jaan. kinnitatud Seadus Tempeltariifi Muutmise kohta, mille § 5 järgmiselt käib:

„5. Tariifi nr. 15. (11.) tuleb lugeda järgmises redaktsioonis:

Kingituslepingud:

a) liikumata varanduse üle — 1 % kingituse väärtusest;

b) liikuva varanduse üle — ½ % (kingitava varanduse peal lasuvat võlga maha arvates).“

Eeltoodud seaduse § 5. käsitamisel avaldus kohtuasutuste praktikas lahkarusaamine: mõned notaarid asusid seisukohale, et määrus võlgade mahaarvamise kohta puutub ainult kingituslepinguisse liikuva varanduse üle, ja vastavalt sellele võtsid nad liikumata varanduse kingituseaktide pealt tempelmaksu kingituse terve väärtuse järele, kuna teised arvasid, et võlgade mahaarvamine on maksev ka kingituslepingute kohta liikumata varanduse üle, ja võtsid sellekohaste aktide pealt tempelmaksu üksnes kingitusobjekti puhta väärtuse järele.

Selle tõttu pööras Rahaministeerium ettekandes 24. jaanuarist 1921. a. nr. 4107. all Riigikohtusse seletuse pärimisega, kas ei tule käesoleval juhtumusel määrust kingitava varanduse peal lasuvate võlgade mahaarvamise kohta maksvaks lugeda terve muudetud tempeltariifi nr. 15. (11.) kohta. Ühtlasi teatas Rahaministeerium, et tema poolt omal ajal ettepanud vastava seaduse eelnõus oli kavatsatud võlgade mahaarvamine maksmata panna just liikumata varanduse kingituste kohta ja et nähtavasti on seaduse avaldamisel Riigi Teatajas ladumisel viga juhtunud.

Seletusepärimist läbi arutades leidis Riigikohtu administratiiv-osakond, et Riigi Teataja nr. 14/15 — 1920. a. avaldatud tempeltariifi muutmise seaduse § 5-dat, kus märkus võla mahaarvamise kohta varanduse väärtusest käib ainult liikuva varanduse üle tehtud kingituslepingute kohta, ei saa teisiti mõista, kui selle seaduse tekst on Riigi Teatajas välja kuulutatud, nimelt et see märkus ei käi liikumata varanduse üle tehtud kingituslepingute kohta; kui ka seaduse tekstis peaks trükiviga juhtunud olema, nagu Rahaministeerium selatab, ei saa Riigikohus seda viga oma seletusega paran-

dada. Vastavalt sellele otsustas Riigikohtu administratiiv-oskond 16./18. juunil 1921. a. seletada, et liikumata varanduse üle tehtud kingituslepingute pealt tuleb tempelmaksu võtta kingituse väärtusest, ilma kingitava varanduse peal lasuvat võlga maha arvamata.

22. veebruaril 1923. a. oli Riigikohtu tsiviil-osakonnas arutusel Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 28. aprillist 1922. a., millega Kohtupalat, kinnitades Rakvere-Paide Rahukogu otsuse 23. aprillist 1921. a., jättis rahuldamata Otsekoheste Maksude Peavalitsuse apellatsioonikaebuse nõudeasjas Rakvere notaari A. Tennebergi vastu 98 marga tempelmaksu sissenõudmise kohta nimelt sel põhjusel, et Riigi Teataja nr. 14./15. 1920. a. avaldatud Tempeltariifi Muutmise Seaduse § 5 p. b lõpule asetatud määrus kingitava varanduse peal lasuva võla mahaarvamise kohta on maksev ühtlasi ka sama § punktis a tähendatud liikumata varanduse kingituse aktide kohta ja et vastavalt sellele tähendatud seaduse määrust käsitades notaar A. Tenneberg on arutusel olnud asjas tempelmaksu seatud määral täiesti ja õieti juba ära tasunud. Asja läbivaadates asus tsiviil-oskond eeltähendatud seaduse § 5 tõlgitsemises kingitava varanduse peal lasuvate võlgade mahaarvamise suhtes sisuliselt samale seisukohale kui Kohtupalat. Et tähendatud seisukoha omandamine aga lahku läheb eeltoodud Riigikohtu administratiiv-osakonna seletusest samal alal, siis määras tsiviil-oskond: Riigikohtu üldkogule lahendamiseks ette panna küsimus, kas Tempeltariifi Muutmise Seaduse § 5. äratähendatud kingitava varanduse pealt võlgade mahaarvamine käib ka liikumata varanduse kohta.

Riigikohtu Seaduse § 20. ja Sen. As. S. § 36. (1917. a. väljaanne) põhjal asja arutusele võttes otsustas Riigikohtu üldkogu korraldaval koosolekul 26. märtsil 1923. a. komandeerida riigikohtunik T. Vares Tallinna arutusel oleva seaduse algkirja ülevaatamiseks. Selle ülesande täitmiseks oli riigikohtuniku T. Varese poolt, ühes Kohtuministri abi A. Mahoniga, 4. käesoleval aprillil kokkuseatud ja üldkogule esitatud akt, millest näha, et arutusel oleva seaduse § 5. tekstid algkirjas ja Riigi Teataja nr. 14/15 — 1920. a. trükis lähevad lahku järgmises: lausetele: „Tariifi nr. 15. (11.) tuleb lugeda järgmises redaktsioonis: Kingituslepingud:“, mis seaduse algkirjas ja Riigi Teataja trükis täiesti kokkukõlas on, järgnev teksti osa jaguneb seaduse algkirjas kahte kolonni, millist ühte on asetatud esimeses reas lause: „a) liikumata varanduse üle 1%“ ja teises reas lause: „b) liikuva varanduse üle 1/2 %“ ja teise kolonni, mis paremalt poolt esimese kõrva on paigutatud ja temast mingisuguse märgiga ei ole eraldatud, on asetatud laused: „kingituse väärtusest (kingitava varanduse peal lasuvat võlga maha arvates)“; Riigi Teatajas aga on seesama osa trükitud ilma kolonni vahet pidamata — terveis ridades, ja nimelt järgmiselt: esimese kolonni esimesele reale on juurde liidetud teisest kolonnist esimene rida, nimelt sõnad: „kingituse väärtusest“ ja sel viisil kujunenud lausele: „a) liikumata varanduse üle 1% kingituse väärtusest“ on lõppu veel juurde lisatud semikoolon, mis seaduse algkirjas puudub, ja esimese kolonni teisele reale on juurde liidetud teisest kolonnist ülejäänud lause: „(kingitava varanduse peal lasuvat võlga maha arvates)“, ja sel teel on loodud lause: „b) liikuva varanduse üle 1/2 % (kingitava varanduse peal lasuvat võlga maha arvates)“.

Asja läbi arutades ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohtu üldkogu, et arutusel oleva seaduse § 5. tekst tema algkirjas ei tekita mingisugust kaht-

lust selle kohta, et selle § lõpplauset: „(kingitava varanduse peal lasuvat võlga maha arvates)“ tuleb maksvaks pidada niihästi tähendatud § 5 punkti b kui ka punkti a kohta; lahkarvamised sellel alal võisid tekkida ainult selle tõttu, et arutusel oleva seaduse sõnade paigutus ja järg oli Riigi Teataja trükis muudetud ja semikoolon vahele paigutatud.

Aga ka sel kujul, kuidas arutusel oleva seaduse § 5. tekst Riigi Teataja nr. 14/15 — 1920. a. on välja kuulutatud, tuleb seda ikkagi nõnda mõista ja arutada, et tähendatud § 5 p. b. lõpplauset: „(kingitava varanduse peal lasuvat võlga maha arvates)“ on maksev niihästi selle § punkti b kui ka punkti a kohta. See järgneb kohustuslikult järgmistest kaalumistest: a) § 5. punkti a ja punkti b teksti vahele asetatud semikoolon ei lahuta mõtteliselt nende punktide teksti mitte täielikult; ühtlasi punktis b pärast „ $\frac{1}{2}\%$ “ puuduv tähendus, millest õieti see $\frac{1}{2}\%$ tuleb välja arvata, ja paratamata vajadus seda tähendust — nimelt sõnad: „kingituse väärtusest“ välja lugeda punktist a näitavad, et need mõlemad punktid mitte üksnes mõtteliselt, vaid ka mõtte väljenduses on lahutamata ühenduses; kui punkti b teksti täielikult lugeda, siis järgneb selle punkti lõpplauset „(kingitava varanduse peal lasuvat võlga maha arvates)“ õieti pärast punktist a võetud sõnu: „kingituse väärtusest“; seesugusest ühiste sõnadega mõlemasse punkti kokkuseotud ja läbisõlmitud olekust tuleb paratamata järeldada, et ka tähendatud punkti b lõpplauset on mõlema punkti kohta maksev; b) eeltähendatud lõpplauset on määratud üldse võlgade mahaarvamine, mis „kingitava varanduse“ peal lasuvad, ilma vahet tegemata, kas see varandus on liikuv või liikumatu; sellepärast käib arvamine, nagu oleks see määrus maksev ainult punkti b, s. o. üksnes liikuva varanduse kingituste kohta, otsekoheselt tähendatud määruse teksti vastu; c) sisu poolest — kui tempelmaksu võtmise suhtes on kohaseks arvatud võlgade mahaarvamine liikuva varanduse kingituste pealt, siis puudub igasugune põhjus neid võlgasid maha arvamata jätta liikumata varanduse kingituste pealt.

Eeltoodut silmaspidades otsustas Riigikohtu üldkogu: seletada, et Riigi Teataja nr. 14/15 — 1920. a. järjenumbril 72. all avaldatud tempeltariifi muutmise seaduse § 5. punktis b tähendatud kingitava varanduse peal lasuvate võlgade mahaarvamine on tempelmaksu võtmise suhtes maksev niihästi liikuva kui ka liikumata varanduse kingitusaktide kohta.

Nr. 5.

ÜLDKOGU.

14. mail 1923. a.

Kohtuministeeriumi seletusepärimine 3. maist 1923. a. nr. 1270 küsimuse kohta, mis-suguseid tempelmaksu-määrusi peaksid käsitama kohtupristavid.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

K. A. S. § 259¹. põhjal pöördus Kohtuministeerium 3. mail 1923. a. nr. 1270 all Riigikohtusse järgmise, Rakvere-Paide Rahukogu poolt ülesvõetud, seletuse pärimisega:

„Riigikohus, oma tsiviil-osakonna üldkoosolekul 30. dets. 1922. a., Paide kohtupristavi Anderfeldt'i täitmistoimetust Türi Tarvitajate-ühisuse ja Otto Valdmani asjas läbi vaadates, leidis, et kohtupristav ei ole täitmistoimetusse tulevate paberite ja väljaantud avalduste pealt Tempelmaksu-seadustikus tariif 17/7 ettenähtud tempelmaksu nõudnud, eriti ilma tempelmaksuta antud paberite suhtes Temp. sead. § 14. p. 5. ettenähtud trahvi ähvardusel, kui maks nädala jooksul ei ole ära makstud, mispärast otsustas Rahukogule ette kirjutada kohtupristavi Anderfeldt'i tegevus asjaosaliste palvekirjade tempelmaksustamise asjas arutusele võtta.

Rahukogu, oma üldkoosolekul 24. aprillil s. a. kirjeldatud küsimust läbi arutades leidis, et tempelmaksu-tariifi nr. 17/7. on tähendatud, et ametiasutustele ehk ametnikkudele sisseantavate paberite pealt võetakse tempelmaksu 10 marka ja Tempelmaksu-seadustiku § 14. p. 1. ja 5. põhjal langeb ilma tempelmaksuta palvekirja sisseandja trahvi alla, kui ta ühe nädala jooksul nõutavat tempelmaksu ära ei tasu.

Kohtutele sisseantavate palvete pealt võetakse tempelmaksu erimääruste järele (temp. tar. nr. 17/7) ja nimetatud erimääruse, s. o. Kohtumaksude ja kulude seaduse (avald. R. T. nr. 2/19. a. nr. 59/60 — 20. a.) § 5. järele — 6 marka. Ts. Kp. S. § 200⁵. alusel jäetakse ilma tempelmaksuta sisseantud palve seisma ja saadetakse palujale läbivaatamatult tagasi, kui ta seitsme päeva jooksul, sellekohase kuulutuse kättesaamisest arvates, nõutavat maksu ära ei tasu.

Et Riigikohus oma eespool-nimetatud otsuse motiivides, kohtupristavitele ilma tempelmaksuta sisseantud paberite asjas, tähelepanu Tempelmaksu-seadustiku § 14. peale juhib, kuna kohtutes selles suhtes Ts. Kp. S. § 200 p. 5. käsitatakse ja Temp. Sead. § 14. erimääruste § 5. täitmise juures mitte ei või tarvitada, ei jõua Rahukogu otsusele, missuguseid määrusi kohtupristavid tempelmaksu võtmisel peaksid käsitama, kas temp. tar. 17/7. (s. o. 10 mk. palve pealt) ja Temp. Sead. § 14. või eespool-nimetatud erimääruse § 5. ja Ts. Kp. S. § 200 p. 5; sellepärast otsustas Rahukogu Kohtuministeeriumi kaudu Riigikohtu paluda selgitada, missugusel määral täitmistoimetusse tulevate paberite pealt tempelmaksu tuleb võtta.“

Eeltoodud seletusepärimist läbi arutades leiab Riigikohtu üldkogu, et tempel-tariifi nr. 17/7. järele on ametiasutustele ehk ametnikkudele eraasjus antavate palve-

kirjade pealt üldse määratud tempelmaksu 10 marka iga palvekirja pealt, kuid seejuures on ühtlasi ära tähendatud, et kohtutele antavate kirjade pealt võetakse tempelmaksu erimääruste järele. Vastavais erimäärustes ja nimelt Riigi Teataja nr. 2—1919. a. ja nr. 59/60 — 1920. a. avaldatud Kohtumaksude ja- kulude Seaduse § 5. ja 13. on aga tähendatud, et kõigis tsiviilasjus kõikide kohtule sisseantavate palve-, kaebuse- ja seletuskirjade pealt võetakse tempelmaksu 6 marka iga poogna pealt, kuna kriminaalasjus samasugused kirjad on tempelmaksust vabastatud. Järgnevalt tuleb kohtupristavitele tsiviilasjus antavate paberite pealt võtta tempelmaksu 6 marka iga poogna pealt nende eranditega, mis eelnimetatud Kohtumaksude ja- kulude Seaduse § 5. tähendatud.

Mis puutub juhtumistesse, kui tempelmaksu tasumise kohustus on täitmata jäetud, siis määrab Tempelmaksu Seadustiku § 14. p. 1. seesugustel kordadel maksukohustuse rikkujale üldse rahatrahvi, mis võrdne on maksmata jäetud tempelmaksu kümnekordsele summale ja mis vähemalt 3 marka välja teeb, selle juures on sama paragrahvi p. 5. erandina ära tähendatud, et kui tempeltariifi nr. 17/7. tähendatud palvekirjad tempelmaksustamata sisse antakse, siis tuleb trahvimine ära jätta, kui tempelmaks ühe nädala jooksul peale maksu nõudmise kättesaamist ära tasutakse, kuna maksmata jäetud tempelmaks tuleb trahvist rippumata järel maksta. Et aga tempelmaksu kohtuile eraasjus antavate kirjade pealt mitte üldise Tempelmaksuseaduse ja tempeltariifi, vaid erimääruste järele võetakse, siis tuleb ka nende kirjade pealt määratud tempelmaksu sissenõudmise suhtes kõige pealt tähendatud erimäärusi käsitada. Just sellel alal on Kohtumaksude ja- kulude Seaduse üldises osas kõikide kohtuasutuste suhtes maksvaks tunnistatud eraldi Ts. Kp. S. § 846., milles selgesti on ära tähendatud, et sel korral, kui kohtuasutustele palvekirjad tsiviilasjus on tempelmaksustamata sisse antud, tuleb talitada Ts. Kp. S. § 269. ja 270. järele, s. o. tuleb ilma tempelmaksuta sisseantud palvekirja toimetuses seisma panna ja palujale läbi vaatamata tagasi saata, kui see seitsme päeva jooksul, sellekohase teadaande kättesaamisest arvates, nõutavat tempelmaksu ära ei tasu. Samal alusel tuleb ka kohtupristavitel talitada.

Sellele vastavalt ja Tempelmaksuseadustiku § 1. p. 1., tempelmaksu-tariifi nr. 17/7. ja Kohtumaksude ja- kulude Seaduse üldise määruse ja § 5. (R. T. nr. 2/1919 a. ja nr. 59/60 — 1920. a.) põhjal **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et kohtupristavitel tuleb nendele tsiviilasjus antavate kirjade pealt tempelmaksu võtmisel ja sissenõudmisel käsitada Kohtumaksude ja- kulude seaduse § 5. ja Ts. Kp. S. § 846.

Nr. 6.

ÜLDKOGU.

12. novembril 1923. a.

Kohtuministeeriumi seletusepärimine 15. maist 1923. a. nr. 1297 küsimuste kohta:
1) Kas Riigikogu liikme tasu kuulub sarnaste summade hulka, mida Ts. Kp. S. määruste põhjal võib kohtuotsuste täitmiseks kinni pidada? ja 2) kas on Riigikogu juhatus see asutus, kes on õigustatud Riigikogu liikme tasu kinni pidama ja kohtupristavile välja andma, kui Riigikogu liikme tasu üldse kinnipeetav on?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik T. Vares,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

28. aprillil 1923. a. pöördus Riigikogu juhatus Vabariigi Valitsuse poole järgmise kirjaga nr. 575. all:

Kohtupristavid on Riigikogu juhatus poole pööranud, et Riigikogu liikme tasu Riigikogu juhatus korraldusel kinni peetaks ja seadusejõusse astunud kohtuotsuse täitmiseks kohtupristavile välja antaks. Põhiseaduse § 51. põhjal saab Riigikogu liige sõiduraha ning tasu ja kodukorra § 128. põhjal ka korteriraha, kuna tasu suuruse kindlaks määrab R. T. nr. 3 — 1921. a. väljakuulutatud sead. nr. 17 § 1, 3 ja 4. Rühmade deklaratsioonidest, mis leiduvad Asutava Kogu prot. nr. 167, võib näha, et Riigikogu liikmeile on tasu määratud selleks otstarbeks, et sellega võimaldada neile nende kohuste täitmist. Tõuseb küsimus, kas Riigikogu liikme tasu (kuutasu, komisjoni-, sõidu- ja korteriraha) kuulub niisuguste summade hulka, mida Ts. Kp. S. määruste põhjal võib kohtuotsuste täitmiseks kinni pidada, ning jaataval korral — kas § 1078. või § 1079. korras. Edasi on Riigikogu juhatus funktsioonid ette nähtud Põhiseaduses, kodukorras ning Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise õiguse seadustes. Kuid need seadused ei anna mingit vastust küsimuse kohta, kas on Riigikogu juhatus see asutus, kes on õigustatud Riigikogu liikme tasu kohtuotsuste täitmiseks kinni pidama ja kohtupristavile välja andma, kui Riigikogu liikme tasu üldse on kinnipeetav.

Et eespool ettetoodud kahe küsimuse kohta selgust muretseda, palus Riigikogu juhatus Vabariigi Valitsust pöörduda Riigikohtu poole seletuste saamiseks nende küsimuste kohta. Vabariigi Valitsuse ülesandel eeltoodud kirja Riigikohtule saates ja koht. as. Sead. § 259¹. toetudes, palus kohtuminister ettepanekus 15. maist 1923. a. nr. 1297. all Riigikohut seletada: 1) kas Riigikogu liikme tasu kuulub niisuguste summade hulka, mida Ts. Kp. Sead. määruste põhjal võib kohtuotsuste täitmiseks kinni pidada, ja 2) kas on Riigikogu juhatus see asutus, kes on õigustatud Riigikogu liikme tasu kinni pidama ja kohtupristavile välja andma, kui Riigikogu liikme tasu üldse kinnipeetav on?

Ühtlasi teatas kohtuminister Riigikohtule, et tema arvamine käesoleva asja kohta, millest tema ka Vabariigi Valitsusele kirjaga 7. maist 1923. a. nr. 1297 teatanud, on järgmine: Olgugi et Põhiseaduse § 51 räägib Riigikogu liikmete „sõidurahast ja tasust“ ja et neile on tasu määratud selleks otstarbeks, et sellega võimaldada neile oma kohuste täitmist, ei ole küllalt põhjust teha vahet palga ja tasu vahel;

oluliselt on Riigikoguliikme tasu seesama palk, kuna nende mõistete koosseis on ühine: allikas — riigikassa, saaja — koosseisudes (Põhisead. § 36) ettenähtud isik, alus — isiklik vaevanägemine riigivõimu teostamisel ja saamise viis — perioodiline, kindlate summadena; seda arvesse võttes ei või olulist tähtsust anda nimetuste vahele. Ei või kategooriliselt ütelda, et tasu saamisest ehk mitte saamisest ripuks ära võimalus rahva esindaja ülesandeid täita, kuna on olnud ja veelgi on riikisid, kus rahvaesindajad tasu ei saa või küllaldast tasu ei saa ja ometigi oma ülesandeid täita on suutnud. Kuigi oletada, et Riigikogu liige, kelle tasurahast võla kustutamiseks kärpimisi tehakse, ei saa enam Riigikogu tööst osa võtta, siiski ei või arvata, et seesuguseid liikmeid nii palju saab olema, et enam kvoorumit olemas ei ole; üksikud puudumised on alatised nähtused ja õigustatud mõjuvaid põhjusil (R. T. nr. 3 — 1921. a., sead. nr. 17 § 5), kuid neid ei tule lugeda mitte üheväärilisteks vangistusega ja riigikaitse teenistusega, missuguseid juhtumusi konkreetselt käsitab Põhiseadus (§ 49 ja 50). Sellest järeldab kohtuminister, et Riigikogu liikmete tasu peab käima seaduse määruste alla ühistel alustel riigiametnikkude palgaga, kuna pealegi kumbki selle kohta ilmunud seadustest (R. T. nr. 3 — 1921. a. ja nr. 43 — 1923. a.) positiivselt vahet ei ole teinud, ja edasi, et võlanõudmise juhtimisel Riigikogu liikme tasu peale tuleb käia Ts. Kp. S. § 1084. ja järgm. järele, s. t. nõudmist võidakse juhtida tasu peale, lisatasu peale ja korteriraha peale, kuna sõidurahad § 1087. p. 3 jõul sellest vabaks jäävad. Mis puutub küsimusse, kas on Riigikogu juhatus see asutus, kes on õigustatud Riigikogu liikme tasu kohtuotsuste täitmiseks kinni pidama, siis peab Ts. Kp. S. § 1078—1090. kogumõiste järele seda tegema asutus, kes kinnipeetavate summade väljamaksmist lähemalt korraldab (krediitide käsutaja). Kuigi maksvad seadused ei pane küll Riigikogu juhatus peale otsekohest kohustust võlgade katmiseks väljamaksmisi kinni pidada, maksab tegelikult ometi Riigikogu juhatus Riigikogu liikmetele tasurahasid välja; kui ta aga selle ülesande oma peale on võtnud, siis peab ta ka kõne all olevaid kohtuotsuseid täitma.

Riigikohtu ettepaneku peale, eeltoodud kohtuministri arvamise suhtes seisukohta võtta, teatas Riigikogu juhatus Riigikohtule 9. juulil 1923. a. nr. 575, et tema, Riigikogu liikmete tasu seaduse motiive, mis Asutava Kogu prot. nr. 167. leiduvad, arvesse võttes, kaldub arvamisele, et Riigikogu liikme tasu ei peaks kuuluma seesuguste summade hulka, mida kohtuotsuste täitmiseks Tsiviilkohtupidamise Seaduse määruste järele kinni võiks pidada. Seda seisukohta kinnitavad veel järgmised asjaolud. Nimelt, Riigikogu juhatusel on teada üks juhtumus end. Vene Riigivolikogu liikme palga kinnipidamise kohta, kus see küsimus eitavalt otsustati. Et Tsiviilkohtupidamise Seaduse määrusi ei ole muudetud, peab seda juhtumust arvesse võtma. Edasi on Tsiviilkohtupidamise Seaduse määrustes terve rida seletusi, mis näitavad, et ametnikkudele nende kohuste täitmiseks riigikassast väljaantavad summad kinnipidamisele ei kuulu. Täiesti analoogiline nendele summadele on ka Riigikogu liikme tasu, sest ilma tasuta on Riigikogu liikmel praegu täiesti võimatu rahvaesindaja ülesandeid täita. Kohtuministeriumi seletusel, et on riikisid, kus rahvaesindajad tasu ei saa ja ometigi oma ülesandeid on täita suutnud, ei ole meie riigikorra kohta mingisugust tähtsust, sest et meil demokraatlik riigikord valitseb, kus ka kehv kodanik rahvaesindajaks võib olla, aga mitte ainult jõukamate rahvakihtide esindajad. Kui oletada, et Riigikogu liikme tasu kuulub kinnipidamisele, siis ainult Tsiviilkohtupidamise Seaduse § 1078., aga mitte § 1079. korras, sest et Riigikogu liige ei ole ametnik, ei saa tasu ei kohtu- ega administratiiv-asutustest, vaid seadusandlikust

asutusest. Sellepärast tuleks Riigikogu liikme tasu, Tsiviil-kohtupidamise Seaduse § 1078. põhjal, kogusummana kinni pidada, ja see asjaolu võtab temalt võimaluse oma kohuseid täita, mis tasuseaduse motiividele vastu käib.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohtu üldkogu, et arutusel olevate küsimuste seletamisel on mõõduandvad järgmised seaduse määrused ja nendest järgnevad kaalutlused:

Ts. Kp. S. § 924., 925. ja 952. määravad, et seadusejõusse astunud, samuti ka eeltäitmisele kuuluvad kohtuotsused tuleb võlanõudja soovil täitmisele pöörata ja viibimata täide saata, maha arvatud juhtumused, mis seaduses eriti tähendatud; seejuures ripub ära nõudja valikust, missuguse võlgniku päralt oleva varanduse peale täitmist juhtida, nende kitsendustega, mis seaduses otse ette nähtud (§ 935 ja 936). Need Ts. Kp. S. määrused on täiesti kokkukõlas Balti Eraseaduses kohustuste õiguse aluseks võetud üldiste määrustega, millele järele seaduslikul alusel tekkinud kohustused, nende hulgas ka võlakohustused, tuleb täpsalt täita, ja selle täitmise raskused ei õigusta asjaosalisi ühepoolselt oma kohustuste täitmisest taganema ega ametivõime neid sellest vabastama.

Sellest järgneb, et arutusel oleva seletusepärimise alusküsimus, kas Riigikogu liikme tasu on kohtuotsuste täitmiseks üldse kinnipeetav, tuleb eitavalt otsustada üksnes sel korral, kui tähendatud kinnipidamine on seaduses keelatud.

Sellest seisukohast välja minnes tuleb kõige pealt tõsitada, et otsekohene keeld, kohtuotsuste täitmiseks Riigikogu liikme tasust mingit osa kinni pidada, puudub seaduses.

Eriti tuleb tähendada, et seesugusks tingimisi maksvaks keeluks ei või lugeda Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 49. ettenähtud Riigikogu õigust tema liikmetele määratud vangistust või teist kitsendust edasi lükata kuni Riigikogu istungjärgu vaheajani või volituste lõpuni. Seda on jutt Riigikogu liikme avalik-õiguslist laadi õiguste ja vabaduste kitsendustest, mis temale kui riigivõimu alla kuuluvale isikule riigivõimu sunnil seaduse põhjal peale pannakse, ilma et temal õigust oleks vabal tahtel neid oma peale võtta või neist kuidagi erateel vabaneda. Võla nõudmise täitmist ei või aga üldse kodaniku õiguste ja vabaduste kitsenduseks pidada, ja sellepärast ei oleks säärase nõudmise ajutine täitmata jätmine Riigikogu liikme suhtes mitte tema õiguste kitsenduse edasilükkamine, vaid ajutine kohustuse täitmisest vabastamine, s. o. eesõiguse andmine, mis Põhiseaduses ei ole ette nähtud.

Ka teistes meil maksvais seadustes ei leidu Riigikogu liikme tasu puutumatusel kohta mingid otsekoheseid keelumäärusi. Seaduse otsekohese keelu puudusel võib aga keeld käesolevas asjas ehk vastavate seadusemääruste kogumõistest analoogilisel alusel järgneda. Tõepoolest on võlanõudja üldse tunnustatud õigus, kohtuotsuse täitmist võlgniku selle või teise varanduse peale juhtida, seaduses mitmeti kitsendatud.

Esmalt on olemas teatav liik varandusi, mille peale mingil juhtumusel ei lubata nõudmisi pöörata. Siia kuuluvad Ts. Kp. S. § 973. põhjal võlgniku igapäevased riided, pesu, tarberiistad, voodid, toidu- ja puu-tagavarad ühe kuu tarviduste katmiseks, pühad pildid ja kujud, perekonna-paberid, ametiriided ja ametivarustus, talurahva põllupidamises hädatarviline vallasvara, postijaamade liikumisabinõud lepingu kestel riigiga. Samas erandilises seisukorras on Ts. Kp. S. § 1087. ja 1078. märkuse (1914. a. väljaandes) põhjal paiukid, mis saadud haavade tagajärjel on määratud, abirahad vanemate, naise või lapse matmiseks või tulekahju, veeuputuse ehk mõne muu õnnetu sündmuse läbi tekkinud häda puhul, samuti ametnik-

kudele, nende ja nende perekonnaliikmete ravitsemiseks antavad toetused, samuti ka vabriku- ja mäetööstuse-asutustes teenijatele ja nende perekondadele seaduse põhjal määratud paiukid, toetused ja teised abirahad; Vene Senati poolt 1887. aastal antud seletuse põhjal ka alamväeteenijatele Hoolekande-seaduse põhjal antavad toetusrahad (Ts. Kp. S. § 1087. märkus). Täiesti vabastatud on igasugustest sunni- viisilistest võlanõudmistest Ts. Kp. S. § 1087. p. 3. põhjal ka ametisõitudeks antud summad. — Peale selle on teatavad erandid tehtud riiklistes ja kohtu- ning raha-asutustes hoitavate summade suhtes, nii kui Talurahva Põllupangast laenuks määratud raha, sinna makstud maaostu-käsiraha ehk laenu juurdemaksu, ülekolinud asunikkude laenude ja teiste sellesarnaste eri-iseloomu kandvate summade suhtes vastavates seadustes ja seadlustes.

Teist liiki kitsendus seisab selles, et ei lubata võlgnikule makstavat teenistusepalka ehk tasu ühes kõigi selle juurde käivate lisatasudega, mida Vene ajal korteri- ja söögiraha, ühekordsete tasude (награждения) ehk igasuguste muude nimede all maksti ehk anti, ka ametis ärateenituid paiukeid, kinni pidada täies summas, vaid osaliselt. Kinnipidamise suurus ripub ära eelnimetatud palga, tasu ehk makstavate rahade summast ning võlgniku perekonna koosseisust, ja võib ulatuda veerand palgast ehk tasust kuni poole palga ehk tasu summani.

Ts. Kp. S. § 974. loendab veel rea tarbeasju (majapidamis-riistad, tööriistad, raamatud jne.), mille peale ainult siis võib nõudmist pöörata, kui võlgnikul teist varandust ei ole, nii et see määrus oluliselt ei sisalda põhimõttelist keeldu nõudmise pööramiseks ka ülesloetud varanduse peale.

Iselaadi kitsendusi võla nõudmisel tunneb aga veel Balti Eraseadus „maksujõuetute hõlbustuste“ (Rechtswohltat, Beneficium der Competenz — ЛЬГОТЫ ДЛЯ НЕСОСТОЯТЕЛЬНЫХЪ) nime all. Nimelt tunneb Balti Eraseaduse § 3525.—3528. erandilisi hõlbustusi maksujõuetuile võlgnikkudele nende hädatarvilikkude ülespidamiskulude katmiseks, kui nemad võlanõudjaga iseäralistes isiklikes vahetõttades seisavad: seda hõlbustust on õigustatud tarvitama vastastikku vanemad ja lapsed ning abikaasad üksteise suhtes, äi väimehe vastu tütrele lubatud kaasavara suhtes, mees oma endise naise ehk pärijate poolt tõstetud kaasavara tagasi nõudmise suhtes, samuti mehe isa ja mehe samast naisest sündinud lapsed, edasi isikud, kellelt kingituse täitmist nõutakse, kingituse suhtes; kaasosanikud ühisest ettevõttest tekkinud nõudmistest, alamad sõjaväe-teenijad ja need, kes lepingus enesele selle õiguse on välja tinginud. Võlgnik võib veel täitmis-asutuses tugeeda selle hõlbustuse peale, s. o. et temalt ei pea mitte rohkem nõutama, kui tal varandust on, ja et talle sealjuures veel puutumata jäetakse temale hädatarvilik varandus elatiseks (B. Eras. § 3528. ja 3525.). Siia liiki kuuluvad ka alaealiste vastu tõstetud kahjutasunõuded (seals. § 3445.).

Kõnelemata sellest, et Riigikogu liikme tasul midagi ühist ei ole praegu puudutatud Balti Eraseaduses ülesloetud maksujõuetute kohustustasudega, samuti ka mitmesugustes eriseadustes erijuhtumuste jaoks ettenähtud maksusummadega (nii kui ostumaksud Põllupangale, asunikkude laenud j. t. s.), mille peale Ts. Kp. S. § 1083. märkuses tähendatakse, ei ole tal ka midagi ühist Ts. Kp. S. § 973. ettenähtud igapäevase elu tarbeasjadega, samuti vähe sama seaduse § 1087. p. 1. ja 2. ja sama paragrahvi ning § 1078. märkustes ettenähtud paiukitega ning toetusrahadega. Tuleb kaaluda, kas Riigikogu liikme tasu ei sarnane nende summadega, mis ametisõitjateks määratakse, millest mingid mahtõmbeid ei lubata (Ts. Kp. S. § 1087 p. 3).

Et vastust anda, tuleb ligemalt vaadata, milles seisab Riigikogu liikme tasu ja misjaoks ta makstakse.

Põhiseaduse § 51. (Riigi Teataja nr. 113./114. — 1920. a.), Riigikogu Liikmete Tasu ja Sõiduraha Seaduse § 1. ja 3.—6. (R. T. nr. 43—1923. a.) ja Riigikogu Kodukorra ning Selle Muutmise Seaduse § 126—128 (R. T. nr. 33—1921. a. ja nr. 95—1923. a.) põhjal saab Riigikogu liige praegu tasu järgmisel määral ja alusel: a) kuutasu — $\frac{1}{3}$ osa suuruses ministri palgast, s. o. 12000 marka kuus, b) lisatasu — kuni kuutasu poolteise-kordse suuruseni, s. o. kuni 18000 margani kuus. Peale nende tasude saab tema sõiduraha — sõitude peale iga liikme valimisringkonnast Riigikogu istungjärgule ning tagasi- ja korteriraha — 2000 mk. kuus. Lisatasu makstakse Riigikogu liikmele iga Riigikogu juhatuse, vanematekogu, komisjoni ja alamkomisjoni koosoleku eest $\frac{1}{20}$ osa suuruses kuutasust, kui ta nende asutuste koosolekuist valituna osa võtab; komisjoni koosolekute juhatamise, tegeliku sekretäri kohuste täitmise eest komisjonides ning aruandmise eest komisjonis ja Riigikogus saab Riigikogu liige veel lisatasu $\frac{1}{40}$ osa suuruses kuutasust; korteriraha makstakse üksnes Riigikogu liikmeile, kelle alaline elukoht on väljaspool Tallinnat. Kui Riigikogu liige Riigikogu koosolekult puudub, siis arvatakse tema tasust maha $\frac{1}{20}$ osa Riigikogu liikmete kuutasust iga koosolekult puudumise pealt, kui äraolek ei olnud tingitud Riigikogu liikme haigusest, perekonnaliikme haigusest või surmast, Riigikogu poolt antud ülesannete täitmisest või omavalitsus-esinduskogude liikme kohuste täitmisest; puudub aga Riigikogu liige Riigikogu koosolekult väljajäetmise tagajärjel või on tema koosolekult ära jäänud vastu Riigikogu juhatuse keeldu, siis arvatakse tema tasust maha $\frac{1}{10}$ osa Riigikogu liikmete kuutasust iga koosolekult puudumise pealt, kuid mahaarvamised ühe kuu piirides ei tohi suuremad olla kui Riigikogu liikmete kuutasu. Tasu-, sõidu- ja korteriraha makstakse Riigikogu liikmeile riigikassa summadest riigi eelarve põhjal.

Mingisugust kahtlust ei tekita Riigikogu liikmete sõiduraha, kes väljastpoolt Tallinnat oma valimisringkonnast Tallinna Riigikogu liikme kohuste täitmisele peavad ilmuma. See sõiduraha sarnaneb oma iseloomu poolest täiesti ametihuvides väljasaadetavate isikute sõidurahadega, mis Ts. Kp. S. § 1087. on ette nähtud ja mis sisaldavad eneses otsekohe tasu sõidu enese eest kui ka sõiduga ühendatud arvatavate otsekoheste kulude tasu, näit. korteri eest jne. Sõidurahad antakse Riigikassast mitte rahasaaja töötasuks ehk tuluks, vaid teatud otsekoheste kulude katmiseks, mis nemad riikliste kohustuste täitmisel on sunnitud rohkem välja andma ja mida neil kanda ei oleks oma hariliku elu jätkamisel. Selles mõttes käivad sõidurahade hulka ka päevarahad, mis on määratud nende erakordsete kulude katmiseks, mis väljasõitnud isikul võõras kohas erakordselt korteri peale võõrastemajas jne. tuleb välja anda, samuti ka rohkemal määral ülespidamise peale, kui seda kodune perekondlik majapidamine nõuab.

Mis Riigikogu liikmeile makstavasse korterirahasse puutub, siis käib tema just eelnimetatud sõidukulude hulka ja tal ei ole mingit sarnasust Vene teenistuse-seaduses ettenähtud korterirahaga, mis oli lahutamata osa ametniku palgast. Korteri-raha makstakse meil mitte kõigile Riigikogu liikmeile, vaid ainult neile, kes on valitud väljaspool Tallinnat: väljastpoolt tulles on nad sunnitud Riigikogu tööde pärast Tallinnas teist korterit pidama ja seda mitte üksi Riigikogu istungite ajal, vaid üldise korterite puuduse pärast peavad nad oma korterid seal kinni pidama ka Riigikogu istungjärkude vaheaegadel, et siis, kui Riigikogu kokku kutsutakse,

takistamata võida töö juurde asuda. Teiselt poolt näitab ka korteriraha määra mõõdukus — 2000 marka kuus, et see on mõeldud ainult hädatarvilisena toa üüri tasuna, aga ei mitte millekski muuks. — Nii siis sarnaneb ka Riigikogu liikmeile makstav korteriraha oma iseloomu poolest Ts. Kp. S. § 1087. p. 3. ettenähtud otsekoheste kuludega ja ei tohi neid võlanõudmiste rahuldamiseks keelu alla panna ega kinni pidada.

Olgu lõpuks ka veel tähendatud, et sõidu- ja korteriraha eelnimetatud seadustes kannavad mitte üldist „tasu“ nime, vaid oma erinimetusi, lahus tasust (Põhis. § 51, Riigikogu kodukord § 128 ja Riigikogu Tasu ja Sõiduraha Sead. 1923. a. § 4. ja 5.).

Jääb üle arutada Riigikogu liikmete kuu- ja lisatasusid, mis õieti moodustavad Riigikogu liikmete otsekoheste tasu. On arvamist avaldatud, et need samuti kinnipidamise alla ei käi, sest ilma nendeta ei saa Riigikogu liikmed oma kohuseid täita ja kui Riigikogu liikme tasu küsimus Asutavas Kogus on põhimõttelisel arutamisel olnud, siis on otse tähendatud, et tasu määratakse seks, et Riigikogu liikmeile võimaldada nende kohuste täitmist.

Ilmakahtlemata on Riigikogu liikmeile makstavate tasude otstarve kindlustada Riigikogu liikmeile nende ülespidamiskulusid ja üldse võimalust neid kohustusi täita, mis Riigi Põhiseadus, Riigikogu kodukord ja teised seadused Riigikogu liikmeile peale panevad. Kuid see otstarve ei erine milleski oma iseloomu poolest riigiametnikele makstava tasu ehk palga iseloomust. Ka nendele makstakse palka ja mitmenimelisi tasusid, et nendele kindlustada ülespidamis-kulusid ja võimaldada nende peale pandud ja pandavaid ametikohuseid ning ülesandeid täita. Palga aluseks tohiks olla ametniku otsekoheste ülespidamiskulude katmise tarvidus (elatisel alammäär) ja sinna juurde täiendav tasu sellel või teisel määral, vastavalt ametis nõutavale ettevalmistusele, teadumusele, vilumusele, vastutuserohkusele ja esindusekohustustele. Kuid ometi käivad kõigi ametnikkude palgad võlanõudmiste puhul kinnipidamise alla, olgugi mitte täiel määral. Nähtavasti eeldab seadus, et palga ehk tasu saaja oma elu tarviduste rahuldamisel saab ja võib teatavat liikuvust ehk painduvust üles näidata, et ta võib teatavaid kitsendusi oma tarvete rahuldamises ära kanda ja siiski oma kohuste täitmist jätkata. Sedasama laadi on ka Riigikogu liikmete tasu, mis ju ka nende ülespidamiskuludeks ja muude väljaminekute katteks on mõeldud ja samuti mitte nii absoluutne ei ole, kui seda sõidu- või korteriraha on, vaid õige painduv. Pealegi läheb tema korteri- või sõidurahast selle poolest oluliselt lahku, et neid viimseid ei tarvitseks Riigikogu liige mitte enese pärast kanda, kuna ta oma ülespidamise eest ikkagi, olgu see kus tahes, peab hoolitsema. Et ta enesele ei tarvitseks mujalt sissetulekuid ülespidamis-kulude katmiseks teenida, makstaksegi temale riigi poolt tasu, ja tasu ise on nii määrtud, et ta mitte üksi hädatarvilise elatis-alammäära, mis ju kõigile kodanikele ühine tuleb arvata, kinni ei kata, vaid mis enam ehk vähem vastab Riigikogu liikme kõrgemale kutsele, mis nõuab suurt üldtasapinnast kõrgelt üleulatavat vastutavat tööd, tööd, mis eeldab enam-vähem suuremat ettevalmistust ja elulist teadumust.

Peale nende üldkaalutluste tuleb silmas pidada, et Riigikogu liikme tasusse puutuvad seadused ei ole ka ise seda tasu käsitanud kui midagi puutumatu.

Tasu põhiosa — kuutasu — on küll teatavas kindlas summas määratud, kuid selle summa tegelik kättesaamine kärpimatult ei ole Riigikogu liikmeile tingimata kindlustatud; mahaarvamised Riigikogu koosolekutelt puudumise puhul, mis

kuni kuutasu $\frac{1}{20}$ ja $\frac{1}{10}$ osani iga vahelejäetud koosoleku pealt ulatuvad, võivad seda kuutasu märksa vähendada ja kuni selle täie summani tõusta — isegi ennem, kui jooksev kuu on lõpule jõudnud. Teiselt poolt makstakse kuutasu mitte üksi Riigikogu istungjärkude kestel, vaid ka nende vaheaegadel. Muidugi ei või säärasel alusel määratud kuutasu niisuguste otsekoheste kulude rahaks pidada, mis Ts. Kp. S. mõiste järele ei käi kohtuotsuste täitmisel kinnipidamise alla just sellepärast, et see on täies summas võlnikule tingimata tarvilik ja sellepärast peab vabaks jääma igast kinnipidamisest.

Veel vähem sarnaneb eeltähendatud otsekoheste kulude rahaga Riigikogu liikmeile makstav lisatasu, millel tehtud töö eest makstava tasu tundemärgid lausa domineerivad, millena üksikud Riigikogu liikmed kaugeltki üheväärilist toetust ei saa ja mis igatahes ka mitte tingitud ei ole Riigikogu liikmete hädatarviliku ülespidamise kuludest, sest ülespidamise tarvidus on kõigil Riigikogu liikmeil ühtlane. Siin on tegemist lisatööga teenitud sissetulekuga, millel puudub alaline laad ning määr ja mis sellepärast mingil kombel rahvasaadiku kohuste täitmise kulude mõiste alla ei paindu.

Sellest järgneb, et Riigikogu liikmete tasu, nii kuu- kui ka lisatasu, on meie maksvais seadustes niisugusele alusele seatud, et seda tasu ei või Riigikogu liikmete otsekoheste kulude rahaks lugeda, mis rahvaesindaja kohuste täitmiseks tingimata täies ulatuses tarvilik on ja mida mingil juhtumusel ei või vähendada ning mille kinnipidamine kohtuotsuste täitmiseks tuleks sellepärast täiesti keelatuks tunnistada.

Lõpuks ei või käesolevas küsimuses eitava vastuse põhistiseks seda asjaolu tunnistada, et, nagu Riigikogu juhatusel teada, oli juhtumus, kus küsimus end Vene Riigivolikogu liikme palga kinnipidamise kohta eitavalt otsustati. See juhtumus ei ole käesolevas asjas mõõduandev kõige pealt sellepärast, et end Vene Riigivolikogu liikmete tasu ei olnud mitte samasugusele alusele rajatud kui Eesti Riigikogu liikmete tasu. End Vene Riigivolikogu liikmeile maksti 1906. a. 20. veebruari seaduse (S. K. K. art. 197—1906. a.) § 23 põhjal päevarahad, kõigile ühesugusel määral. Need päevarahad olid Riigivolikogu liikmeile just otse päeva ülespidamiseks (sutotshnoje dovolstvije) nime all määratud, maksti ainult istungjärku kestel ning olid lausa otsekoheste elamiskulude tasu laadi, sellega täiesti sarnased Ts. Kp. S. § 1087. p. 3. ettenähtud kuludega, mispärast nende kinnipidamise küsimuses ka Riigivolikogu juhatuse ehk vastava majandusasjade-komisjoni eitav seisukoht mõistetav oli. Hiljemini maksti sama Riigivolikogu liikmeile — kolmandast koosseisust peale hakates — 1908. a. 6. juuli seaduse (Riigivolikogu As. S. S. K. k. I, j. 2) põhjal küll kindlaksmääratud aasta tasu (4200 rubla), mis kuu kaupa välja makseti ja millest üldkoosolekult põhjuse ta puudumise puhul olid mahaarvamised lubatud; see tasu oli kõigile liikmeile ülespidamise raha nime all (dovolstvije) määratud ja oli endiselt lage igasugustest lisatasudest istungjärku jooksul tehtud tööde eest. Siisgi, olles tasu, mis Riigivolikogu liikmetele kuni nende volituste lõpuni maksti, kaasaarvatud ka istungite vaheaegadel, ei kannud ta enam seda laadi, mis oli ennemini määratud päevarahadel. Et ka seda aasta tasu oleks vabastatud vastutusest Volikogu liikmete võlgade eest ehk et see küsimus oleks arutusel olnud ka Vene Senatis, kelle käes lõplik seaduste seletamise õigus oli, ja et Senat teda jaatavalt, s. o. tasu puutumatus mõttes oleks lahendanud, seks puuduvad igasugused andmed, olgugi et tema nimetus ehk võis põhjust anda teda kahe esimese Riigivolikogu aegsete päevarahadega ühelaadiliseks tasuks pidada. Igatahes läksid kahè esimese Vene Riigivolikogu

liikmeile määratud päevarahad oma õiguslise iseloomu poolest oluliselt lahku Eesti Riigikogu liikmete tasust, ja eitav vastus esimeste kinnipidamise võimaluse kohta kohtuotsuste täitmisel ei ole sisu poolest veel mõõduandev viimaste suhtes. Samuti läks pärast Vene Riigivolikogu aegne aasta tasu meie Riigikogu liikmete tasudest oma koosseisu poolest lahku, kuna ta eneses mingit tasu ei sisaldanud osavõtmise eest vanematekogu, komisjioonide ja alakomisjioonide töödest.

Eeltoodud põhjustel leiab Riigikohus, et maksvate seaduste otsekoheste määruste ja nende kogumõiste järele Riigikogu liikmete tasu ei kuulu mingi liigi varanduste alla, mis vabastud oleks kinnipidamisest kohtuotsuste täitmiseks ja et järjekult see tasu on analoogiliselt teistele võlgnikult pärida olevaile summadele üldse kinnipeetav.

Jääb kaaluda, missuguse võlgnikule kuuluva varandusega on Riigikogu liikme tasul kõige rohkem sarnasust, eriti, kas on tal sarnasust Ts. Kp. S. § 1084. ja järgn. ettenähtud riigiametnikkude tasusummadega, või aga sama sead. § 1078.—1083. ettenähtud võlgniku kapitalidega kolmanda isiku käes?

Ei ole mingit kahtlust, et Riigikogu liikmete tasul täielik sarnasus on esimest liiki summadega. Ainuke vahe tohiks ainult selles olla, et tasu saaja, Riigikogu liige, ei ole riigiametnik harilikus mõttes. Peab ütleva, et Vene kohtute praktika on üldiselt juba ammugi seisukohale asunud, et Ts. Kp. S. § 1084.—1088. tuleb kõikide riigiasutustes teenijate kohta käsitada, kellele riigi summadest kindel palk ehk aastatasu (oklad) on määratud, vahet tegemata, kas neil riigiteenistuse-õigused olemas, s. o. kas nad ametnikud või teenivad nad vabapalgalistena, kellel riigiteenistuse-õigused puudusid. Nõnda on Ts. Kp. S. § 1084.—1088. kohaldamiseks oluliselt tähtsad üksnes kaks tunnismärki: võlgniku olemine riigiasutuse tege- laste isiklikus koosseisus ja selle eest perioodilise kindlaksmääratud palga saamine riigi summadest. Kui sellest seisukohast Riigikogu liikmete seisukorda vaadelda, siis peab tunnistama, et see vastab mõlemaile tähendatud tunnismärgile: rahva- esindaja kohuseid täites on nad riigiasutuse — Riigikogu isiklikus koosseisus ja saavad selle eest riigi summadest seaduses määratud perioodilise tasu; järjekult käib see tasu kohtuotsuste täitmisel kinnipidamise alla Ts. Kp. S. § 1084.—1086. põhjal, ehk küll Riigikogu liikmed ametnikkudena ei esine. Peab veel tähendama, et kohtupraktika on Ts. Kp. S. § 1084. ja järgn. norme nii seletanud, et need maksvad on ka erateenistuses viibivate isikute palkade kohta (end. Vene Senati Ts. Kass. Dep. otsus 1893. a. nr. 84), nii siis palga saaja kui ametniku, selle sõna harilikus mõttes, isik mitte otsustav ei ole. Mõõduandev on see asjalugu, et siin perioodilist tasu makstakse edasikestva töö eest.

See asjaolu, et Riigikogu liikmeile tasuna makstavad summad kannavad just „tasu“ nimetust, kuna teistele riigiasutustes teenijatele tasuna makstavad summad on seaduses „palkaks“ nimetatud, on käesolevas asjas tähtsuseta. Sõnad „tasu“ ja „palk“ ei ole Eesti seadusandluses oma mõiste poolest veel sedavõrt kindlasti erinenud, et nende ühtlustamine analoogilisel alusel täitsa võimatu oleks. Vastupidi, Eesti seadustes on need sõnad tihti tarvitusel teine teise asemel. Näiteks, riigi- ametnikkude ja -teenijate palgaseaduses nr. 7 ja Tartu ülikooli õppejõudude palga- seaduses nr. 11 (R. T. nr. 1/2 ja 26 — 1923) on ühe ja sama aine kohta tarvitatud niihästi sõnad „palk“ ja „lisapalk“ kui ka „tasu“ ja „lisatasu“; esimeses nimetatud seadustest on ühtlasi Riigikogu esimehe tasu „palgana“ üles loetud.

Lõpuks ei või tähendamata jätta, et Riigikogu liikme tasu ei saa kuidagi Ts. Kp. S. § 1078., samuti ka mitte Ts. Kp. S. § 1079. ja järgn. ettanähtud kolmandate isikute ehk riikliste, kohtu- või panga-asutuste käes olevate kapitalide mõiste alla viia. Kapital kujutab eneses varandust, mis inimese tööst ja ettevõttest on üle jäänud ja on kõrvale pandud, kogutud tagavara, mitte aga jooksvaid sissetulekuid, mida ehk küll ka tallelepanemiseks tagavaraks võib tarvitada, kuid mis esimeses joonis otsekohasteks elamiskuludeks on määratud.

Sellele vastavalt tuleb kohtuotsuste täitmisel ka Riigikogu liikmete kuutasust ja lisatasust kinnipidamisi sellel määral toimetada, nagu see Ts. Kp. S. § 1086. on ette nähtud, kuna sõiduraha ühes korterirahaga nimetatud tasude alla ei kuulu, vaid kui otsekoheste kulude tasu tuleb kinnipidamisest vabaks tunnistada.

Mis puutub teise küsimusse, kas on Riigikogu juhatus see asutus, kes on õigustatud kohtuotsuste täitmiseks Riigikogu liikme tasu kinni pidama ja kohtupristavile välja andma, siis leiab Riigikohus, et see küsimus tuleb jaatavalt otsustada neil kaalutlustel, mis kohtuministri eeltoodud kirjas 15. maist 1923. a. nr. 1297 on tähendatud.

Seda kõike silmas pidades **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et Riigikogu liikmete tasu kuulub summade hulka, mida Ts. Kp. S. § 1084. ja järgnevate põhjal võib kohtuotsuste täitmiseks kinni pidada, ja et seda tasu kinni pidama ja kohtupristavile välja andma on õigustatud Riigikogu juhatus, kelle käes on Riigikogu liikmete tasusummade tegelik käsutamine ja väljaandmine.

Nr. 7.

ÜLDKOGU.

26. novembril 1923. a.

Peeter Vaskov'i kinnisvara valitseja Rudolf Preme'i kaebus valvekorras Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 18. okt. 1923. a. kohtuotsuse täitmise seisma-panemise kohta P. Vaskovi nõude asjas M. Suuremäe vastu.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kõiki asjaolusid ja prokuröri arvamist selles asjas kaalumisele võttes leiab Riigikohtu üldkogu, et K. As. Sead. § 250. p. 2. järele astub kõrgem kohus valve teel alama kohtu toimetuste tühistamisele ilmsikstulnud alamkohtuliku ebaõige toimingu, korratuse või kuritarvituse puhul siis, kui säärane tühistamine ei riku tsiviil- ehk kriminaal-kohtupidamise reegleid kõrgemaastmelise asutuse võimupiiride ja otsuste ning korralduste muutmise korra suhtes. Kaevatud määrus otsuse täitmise seisma-paneku kohta, mida teise astme kohus pärast asja sisulist lahendamist Ts. Kp. S. § 814—814^a. põhjal on teinud ja sellepärast oma ette lõplik on, kuulub edasikaebamise alla üldisel viisil kassatsiooni korras. Et kaebajal on kindlustatud edasikaeba-

mine üldkorras, missugune kord ühtlasi ka vastaspoole huvisid seaduslikult kaitseb, temale võimaluse luues edasikaebusega tutvuda ja selle peale oma vastuseletusi anda, siis ei pea seesugusel korral Riigikohus õigeks ega otstarbekohaseks asja valvekorras arutusele võtta, — muidu kaotaks seaduses ettenähtud edasikaebamiste üldkord oma mõtte. Kui seaduseandja ülemale kohtule võimaluse andis alama kohtu tegevust valve teel parandada, siis piiras ta seda muu seas nõudmisega, et selle läbi edasikaebamis-reegleid ei rikutaks (K. As. S. § 249. p. 2).

Neil põhjustel **otsustati**: Peeter Vaskovi kinnisvara valitseja Rudolf Premeti kaebus läbi vaatamata jätta.

Nr. 8.

ÜLDKOGU

19. novembril 1923. a.

Esimehe ettepanek (K. A. S. § 117. märk. ja § 160. p. 11. põhjal), tsiviil-osakonna algatusel, lahendada küsimus, kas peab eraadvokaat, kui ta K. A. S. § 406⁴ põhjal rahukohtuniku juures alustatud tsiviil-asja Riigikohtus edasi soovib ajada, Ts. Kp. S. § 247-s äratähendatud volikirja ette panema või õigustab teda selleks ka volikiri, mis tõestatud on väljaspool ülevalnimetatud § 247. ettenähtud korda.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

28. juunil 1921. a. tõstis nõude Tallinna-Haapsalu 10. jaoskonna rahukohtuniku juures Ivan Trulli nimel ja volinikuna Johannes Kingisepp'a vastu lepingu täitmispärast era-advokaat Aleksander Jõeäär, volitusena ette pannes volikirja nõudmis- ja süüteo-asjade ajamiseks kõigis kohtuasutustes, nende hulgas ka Riigikohtus, volikirja, mille peal voliandja Ivan Trulli allkiri õigeks on tunnistatud Uuemõisa Vallavalitsuse poolt tähendusega, et Trullil on õigus igasuguste dokumentide ja aktide tegemiseks. — Rahukohtunik lükkas nõude tagasi, tema otsus kinnitati Tallinna-Haapsalu Rahukogu poolt 20./V.1922 a. — Rahukogu otsuse peale on annud kassatsioonikaebuse Riigikohtule nõudja Trulli volinik era-advokaat Jõeäär eespool-tähendatud Vallavalitsuse juures kinnitatud volikirja põhjal.

Asja arutamisel Riigikohtu tsiviil-osakonnas tõusis küsimus: „Kas peab eraadvokaat, kes K. A. S. § 406⁴. põhjal rahukohtuniku juures alustatud tsiviilasja Riigikohtus soovib edasi ajada, ette panema Ts. Kp. S. § 247-ndas äratähendatud korras väljaantud volikirja või õigustab teda selleks ka volitus, mis temale on antud Ts. Kp. S. § 46 ja 47 ettenähtud korras?“

See küsimus anti tsiviil-osakonna algatusel Riigikohtu esimehe poolt K. As. S. § 117. märkuse ja § 160. p. 11. põhjal Riigikohtu üldkogu otsustada.

Volituste väljaandmise kord tsiviil-asjade ajamiseks on ette nähtud Ts. Kp. Seaduses rahukohtute suhtes § 46 ja 47 ja üldkohtute kohta § 247-ndas. Volitus tsiviil-asjade ajamiseks Rahukohtuis võib olla suusõnaline või kirjalik. Esimene kan-

takse Rahukohtu protokollid ja kirjutatakse volitaja poolt alla, teist võidakse anda palvekirja peal või iseäralise akti näol, kusjuures volitaja allkiri palvekirja peal, kui seda volitaja isiklikult sisse ei anna, samuti volitusaktil peab kinnitatud olema rahukohtuniku, notari või politsei poolt. Üldkohtute kohta käivate määruste (§ 247.) järele peab volikiri, kui see on välja antud isikule, kes ei kuulu vannutatud advokaatide arvu, kinnitatud olema kindlaksmääratud korras (засвидѣтельствована въ установленномъ порядкѣ), s. t. notari läbi tõendusega, et akt on temale ette näidatud ja alla kirjutatud teguvõimulise isiku poolt, kelle isikut, ühes tema allkirja kinnitades, notar tõendab (Not. Sead. § 147).

Vene Senat on oma tsiviildepartemangu otsustes 1876. a. nr. 212, 1869. a. nr. 618, nr. 571 j. t. seletanud, et Ts. Kp. S. § 47. ettenähtud korras väljaantud volitus ei ole küllaldane asja ajamiseks Senatis, sest see on üldkohus, ja tsiviil-asjade ajamiseks üldkohtuis isikute poolt, kes ei kuulu vannutatud advokaatide hulka, peab ette pandama Ts. Kp. S. § 247. ettenähtud kindlaksmääratud korras õigeks tunnistatud volikiri.

Ülesseatud küsimuse lahendusele asudes ja prokuröri arvamise ärakuulates leiab Riigikohtu üldkogu:

1. Lihtsustatud kord volituste andmisel Rahukohtuis tsiviilasjade ajamiseks on lubatud selle tõttu, et Rahukohtuile alluvad asjad on majandusliselt vähema tähtsusega, mispärast on lihtsustatud terve asjaajamis-kord Rahukohtuis võrdlemisi üldkohtutega; eriti volituste suhtes tuleb tähendada, et kui asja arutusel ehk pärast peaks ilmsiks tulema volikirja ja selle tagajärjel voliniku läbi toimetatud asjaajamise puudus, siis sellel asjaolul Rahukohtuile alluvais vähemais asjades nii suurt tähtsust ei või olla kui üldkohtute kauge ulatusega asjus.

Läheb asi selle otsustamise järele rahukohtuniku juures ja Rahukogus Riigikohtusse, siis ei või kuidagi eeldada, et asi vähemast ehk majandusliselt vähem tähtsast asjast on muutunud üldkohtute asjade vääriliseks tähtsaks asjaks ja tema ajamiseks tuleb nõuda juba viimaste jaoks ettenähtud vormilist volitust.

2. Volitust nõuab seadus asjade ajamiseks ja seab üles nõudmised selle kinnituseks asjade huvides ning liikide järele, mitte aga kohtute pärast; järjekult võib volitus samas asjas samaks jääda kõigis kohtutes.

3. Ei või ütelda, et Riigikohtu asjaajamis-kord ehk selle raskus või keerusus nõuaks vormilist volikirja. Kui tunnistada siin asjaajamist raskemaks, siis peaks vahetama mitte volitust, vaid volinikku.

4. Asjade vähema tähtsuse tõttu lubab seadus Rahukohtuis lihtsat volitust tarvitada poolte hõlbustuseks (vt. ka seaduseandlised motiivid Ts. Kp. S. § 46. juurde, 1863. a., 1. jagu, lht. 35); see seaduse otstarve läheks kaduma ja muutuks vastandiks, kui nõuda asjaajamiseks Riigikohtus vormilikku volitust, sest seesugusel korral tuleks endine lihtvolitus ümber muuta vormiliseks, s. t. ühe volituse asemel kaks välja anda, mis oleks isegi keerulisem kui üldkohtuis ja ei vastaks seaduse mõttele.

5. Lõpuks peab samale järeldusele tulema seaduse otsekohese mõtte seletamise teel. Kassatsioonikohus (Riigikohus, end. Vene Senat) kohaldab Rahukohtute asjade arutusel kassatsioonikorras esimeses jões nende kohtute kohta käivaid Ts. Kp. S. määrusi (Ts. Kp. S. § 29—201) ja sama seaduse § 80. põhjal üldmäärusi alles siis, kui esimesed pole küllalt täielikud. Järjekult tuleb ka volituste suhtes kassatsioonikorras asjatoimetusel kohaldada esimeses jões Rahukohtute kohta

käivaid § 46. ja 47., ja et need täiendust ei tarvita, ei leidu põhjust pöörata Ts. Kp. S. § 247. poole.

Kõigil neil põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et eraadvokaat, kes K. As. S. § 406¹. põhjal rahukohtuniku juures alustatud tsiviil-asja Riigikohtus soovib edasi ajada, ei tarvitse ette panna Ts. Kp. S. § 247-ndas äratähendatud korras väljaantud volikirja, vaid selleks õigustab teda ka volitus, mis temale on antud Ts. Kp. S. § 46. ja 47. ettenähtud korras.

Nr. 9.

ÜDKOGU

26. novembril 1923. a.

Mart Bormeistri kaebus Kohtupalati vanema esimehe tegevuse peale.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

10. oktoobril s. a. oli Mart Bormeistrilt Kohtupalati nimele palve tulnud temale ära kirjad kõigist Kohtupalati toimetustest, kordaseadmistest ja otsustest kaheteistkümnes punktis ülesloetud asjus anda ja palve toetuseks Tallinna 2. jsk. rahukohtuniku tunnistus nr. 282. ette pandud, mis talle, Bormeistrile, 4. juulil 1923. a. antud „ettepanemiseks ameti- ja kohtuasutustele ära kirjade saamiseks kõikidest toimetustest ja kohtuotsustest Mart Bormeistri asjus“.

Kohtupalati vanem esimees oli selle palve tagajärjeta jätnud sellepärast, et rahukohtuniku tunnistus ei vasta seaduse nõuetele, nimelt et temas ei ole ära tähendatud, missugused ära kirjad ja missuguse asja juurde nad tarvis lähevad.

Selle korralduse peale andis Bormeister Kohtupalati nimele 5. novembril s. a. erakaebuse, milles ta palus Kohtupalati vanema esimehe korralduse ära muuta, tunnistades, et Kohtupalati esimees on oma võimupiire omavoliliselt laiendanud, sest ta ei olnud ära kirju palunud vanemalt esimehelt, vaid Kohtupalatilt, ja esimehe võimuses et seisa rahukohtuniku tunnistuse mittemaksvaks tunnistamine, vaid see võiks sündida ainult seaduses ettenähtud võimu poolt; edasi palus ta sundida Kohtupalati esimeest Ts. Kp. S. § 453. põhjal palutud ära kirjad temale viibimata välja andma. Lõpuks seletas ta selles erakaebuses ka, et tal neid ära kirju tarvis minevat Tõnu Regastiku vastu tõstetud korteri-tagasinõudmise asja arutuse juurde selgeks-tegemiseks, et korterist välja tõstmise otsus on tehtud sihikindla kava järgi rahukohtuniku K. huvides. Kohtupalat on oma korraldaval koosolekul 12. nov. 1923. a. määranud Bormeistri erakaebuse ette panna Riigikohtule. Oma sisu järele käib kaebus Riigikohtu arutuse alla, sest et üldreeglina kohtu esimehed, kes ise on seatud K. As. Sead. § 251. põhjal oma kohtuasutuse seadusepärase tegevuse järele valvama, ei käi oma tegevuses, välja arvatud mõne seaduses otse ettenähtud talituse suhtes (näit. Ts. Kp. S. § 600, 1164), mitte sama kohtuasutuse valve ja kontrolli alla, kus nad teenivad, vaid ligema kõrgema astme kohtu valve alla.

Ärakerjade väljaandmine ei käi õigusemõistmise piirkonda, mis on kohtu ülesanne, vaid on kohtu kantselei töö, mis käib kohtu esimehe valitsemise ja korraldamise alla. Seega langeb Bormeistri etteheide ära, nagu oleks Kohtupalati vanem esimees tema palve ärakerjade saamise asjas seadusevastaselt oma korraldusele võtnud. Kohtukantseleid peavad kohtule tulevad asjad ja paberid kokku võtma ja korras hoidma, kohtu ja kohtu esimehe korraldused ja määrused ning otsused täitma, asjad tarviliste ärakerjadega välja saatma jne. ja neid ei või selle oma otsekohese ülesande täitmisel takistada üksikute erasikute sarnaste soovide rahuldamisega, mis pole mingi tõsise tarvidusega põhjendatud. Seadus lubab tsiviilprotsessis (Ts. Kp. S. § 453) asjaosalistel ärakerju kõigest kohtu- ja ametiasutustest oma õiguste tõenduseks nõutada sellekohase tunnistuse peale, mis kohtuasutus, kus asi käimas, välja annud, või ka oma kirjaliku palve peale. Seadus ei ole seega ärakerjade saamist mitte piiramata vabaks jätnud, vaid sidunud tunnistuse ehk kirjaliku palve külge. — Kui seadus tunnistuse ettepanemist ehk kirjaliku palve avaldamist nõuab ärakerja saamiseks, siis ei tähenda see mitte, et igasugune tunnistus ehk asjaosalise palve iseenesest, olgu see nii silmanähtavalt tühine ja tarbetu kui tahes, peaks ärakerja saamist õigustama. Kui seadus säärast õigust asjaosalistele oleks tahtnud anda, siis ei oleks tarvis ega mingit mõtet veel tunnistuse ehk palve esitamist nõudal

Tunnistust välja andes peab kohus, nagu igas muus asjatoimetamises, ära kaalunud olema, et palutud dokumendi ärakerjal tohiks tähendust olla arutatavas asjas. Tunnistus, mis eneses sisaldab piiramata õiguse kõigest asjust, mis palujal kunagi on ees olnud, ärakerjade saamiseks kõigest kohtu- ja ametiasutustest riigis, käib Ts. Kp. S. § 453. mõtte vastu, mis ärakerjade saamist ja andmist on tõsise tarvidusega piirata tahtnud.

Vastavalt sellele on ka Riigikohtu üldkogu, niipea kui talle säherduse seadusevastase tunnistuse väljaandmine tuttavaks sai, valvekorras 15. oktoobril s. a. Tallinna 2. jsk. rahukohtuniku tunnistuse tühjaks tunnistanud.

Kõige selle järele tuleb tunnistada, et Kohtupalati vanem esimees toimetab õieti, kui ta Bormeistri palve hulga ärakerjade väljaandmise üle kaalumisele võttis ja, tema põhjendamata leides, tagasi lükkas.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohtu Üldkogu: Mart Bormeistri kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 10.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. jaanuaril 1923. a.

Johan Dietrichstein-Vinni asutuse voliniku vann. adv. Hermann Kochi kaebus Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi otsuse peale 23. XI. 22. a. Küti vallas asuva „Vinni“ mõisa Vabariigi valdamisele ülevõtmise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, prokuröri abi k. t. K. Luud.

Johan Dietrichstein-Vinni asutuse volinik vann. adv. Hermann Koch palub omas 2. dets. 1922. a. Riigikohtule antud kaebuses: 1) tühistada Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi korraldus Seisuste Kaotamise Seaduse § 3. punkt b põhjal Viru maakonnas Küti vallas asuva Vinni mõisa, kui endise seisuslise asutuse päralt oleva, Vabariigi valdamisele ülevõtmise kohta, missugusest korraldusest nimetatud ministeerium on teatanud Johan Dietrichstein-Vinni asutuse juhatusel 23. nov. 1922. a. nr. 34373. all, teada andes, et ülevõtmine on määratud 10. dets. peale 1922. a. kell 10 homm.; 2) et kaevatud korralduse täideviimine edasi lükataks kuni Riigikohtu otsuseni selles asjas.

Riigikohtu korraldava koosoleku otsusega 5. detsembrist 1922. a. on viimane palve rahuldatud ja Adm. K. K. § 13. põhjal kaevatud korralduse täitmine esialgselt seisma pandud.

Asja arutamisel Riigikohtus palus Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi volinik vann. adv. L. Olesk vann. adv. V. Hasselblatt'ile mitte lubade esineda käesolevas asjas kaebaja volinikuna, sest Vinni asutuse omanik ei olewat mitte Dietrichstein, vaid Rennenkampf, ja Vinni asutus ei olewat pealegi ka juriidiline isik; seepärast tulevat kaebaja voliniku poolt ettepanud volikiri puudulikuks tunnistada.

Kaebaja volinik seletas, et Vinni asutuse põhikirjast olewat näha, et asutus on juriidiline isik, ja volikiri olewat välja antud seaduslikul teel.

Kaebusele juurde lisatud, vann. adv. Hermann Kochile väljaantud volikirjast, mis on tõestatud 17. veebruaril 1922. a. reg. nr. 1245. all Tallinna notari Riesenkampfi juures, on näha, et volikirjale on allakirjutanud otsustuse võimeline ja notarile isiklikult tuntud kodanik Nikolaj Dehn, kes ette pani Johan Dietrichstein-Vinni asutuse vanemate ja priorina koosoleku protokollis 23. sept. 1919. a., millest on näha, et Nikolaj Dehn on valitud asutuse kuraatoriks õigusega asutust esitama kohtus ja ametiasutustes. Selle volikirja põhjal, mis on välja antud edasivolitamise-õigusega, on vann. adv. Hermann Koch 20. oktoobril 1923. a. reg. nr. 9605. all vann. adv. Verner Hasselblatt'ile volikirja välja annud, mille viimane on 6 dets. 1922. a. Riigikohtule esitanud.

Vinni asutus on põhjendatud 23. jaan. 1775. a. Johann Dietrich von Rennenkampfi ja tema abikaasa Jacoba Charlotte von Rennenkampf, sünd. von Tiesenhauseeni vahel tehtud ja 24. veebruaril samal aastal kohtulikult jaotuslepingu põhjal kinnitatud heategevaks asutuseks (Stift) Tallinnamaa aadli poolt tarvitavaks vallaliste

naiste asutuseks, kellele asutajad ise veel ligema korralduse ja juhatuskirja (põhikirja, Institutionen und dabei nötige Anordnungen und Leges) anda omale õiguse jätsid. Selles juhatuskirjas, mis kokku on seatud 15. aug. 1783. a., on selle igaveseks ajaks põhjendatud asutuse valitsemise kord lähemalt ära tähendatud.

Sellest järgneb, et Vinni asutusel on B. E. S. III k. § 2348. ja 2351. põhjal juriidilise isiku õigused. Asutuse põhikirja cap. IV § 3. p. m. järele on asutuse kuraatoritel õigus asutuse asju kohtus ajada, mispärast põhikirjas ettenähtud korras valitud (cap. IV 2 p. B) kuraatoril Nikolai Dehnil oli õigus kas ise kohtus kaebust tõsta ehk seda voliniku kaudu teha.

Sellepärast otsustas Riigikohus tunnistada ettepanud volikiri seaduslikuks ja lubada vann. adv. Verner Hasselblatt'ile esineda kaebaja volinikuna käesolevas asjas.

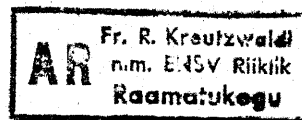
Käesoleva asja läbi arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb rahuldada. Riigikohus on oma otsusega 24. oktoobr. 1922. a. (R. K. adm. osak. toim nr. 644/22. a.) Vinni asutuse kaebuse asjas Põllutöö-ministeeriumi korralduse vastu Vinni mõisa ülevõtmise kohta tunnistanud, et Johan Dietrichstein-Vinni asutus on heategev asutus ja et selle asutuse päralt olev Vinni mõisa ei kuulu Maaseaduse § 1. märkus 1. p. 1. järele võõrandamise alla.

Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi voliniku väide, et Vinni asutus on rüütelkonna omandus ja kuulub Seisuste Kaotamise Seaduse III j. § 3. p. b põhjal võõrandamise alla, on ekslik.

Rüütelkonna ehk mõne teise seisuslise asutuse omanduseks ehk valitsemisel ei ole Vinni asutuse varandus, mille hulka ka Vinni mõisa kuulub, mitte olnud ja ei käi selle asutuse varandus, tähendab ka Vinni mõisa, seepärast Riigi Teatajas nr. 129/130—1920. a. avaldatud Seisuste Kaotamise Seaduse III osa § 2. ja 3. järele riigi omanduseks tunnistamise alla ega tule Vabariigi Valitsuse valdamisele ehk valitsemisele võtta.

Vinni asutus on küll mõeldud Tallinnamaa aadliseisusest vallaliste naiste tarvitamiseks ja peale Seisuste Kaotamise Seaduse avaldamist ei ole enam isikuid, keda kui asutuse põhikirja nõuetele vastavaid võiks asutusse vastu võtta. Seesuguse olukorra juures tuleb talitada asutuse varandusega B. E. S. III k. § 2357. korras, aga mitte Seisuste Kaotamise Seaduse määruste järele.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal otsustas Riigikohus: Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi korraldus Viru maakonnas Küti vallas asuva Vinni mõisa Vabariigi valdamisele ülevõtmise kohta, missugusest korraldusest Töö- ja Hoolekande-ministeerium on teatanud „Johan Dietrichstein-Vinni“ asutuse juhatusel 23. novembril 1922. a. nr. 34373. all, tühistada ja tunnistada, et Johan Dietrichstein-Vinni asutus ei kuulu Seisuste Kaotamise Seaduse järele Vabariigi valdamisele.

Nr. 11.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. jaanuaril 1923. a.

Viru Maakonna-valitsuse voliniku Hans Nurk'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 18. maist 1921. a. Maakonna-valitsuse toitusosakonna vahetalituse pealt tulumaksu määramise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi k. t. K. Luud.

Viru Maakonna-valitsuse 1918./19. a. aruannet läbi vaadates tegi Maakonna-nõukogu koosolekul 24. aprillil 1920. a. kindlaks, et Maakonna-valitsuse toitus-kaubandusosakonna tegevusest 1918./19. a. on puhas tulu kasu saadud 1.221.181 marka 4 penni, ja otsustas sellest puhtast kasust määrata: toitus-kaubandusosakonna äritegevuse kapitaliks 1.000.000 marka, maakonna haigemaja ehituskapitaliks 100.000 marka, maakonna reaalgümnaasiumi koolimaja ehituskapitaliks 100.000 marka ja kahtlaste ning teadmata võlgade kustutamise kapitaliks 21.181 marka 4 penni.

Eeltähendatud puhast kasu ja seda asjaolu silmas pidades, et Viru Maakonna-valitsuse toitus-kaubandusosakond töötas 1918./19. a. ärilisel alusel, otsustas iseäraline tulu- ja ärimaksu-komitee 31. jaanuaril. 1921. a. määrata Viru Maakonna-valitsusele tähendatud puhta kasu pealt 1920. a. tulumaksu 305.300 marka.

Selle otsuse peale andis Viru Maakonna-valitsus vastulause sisse, milles palus teda pealepandud 1920. a. tulumaksust 305.300 marga suuruses vabastada järgmistel põhjustel: 1) Maakonna valitsus, kui niisugune, on kogukondlik asutus, mis Tulumaksu Seaduse § 2. p. c põhjal tulumaksu alla ei kuulu, ja 2) Maakonna-valitsus on Vabariigi Põhiseaduse § 75. põhjal kohapealne riigivõimu esindaja ja peetakse üleval riigi ning kogukonna poolt määratud sunduslike maksudega; kui Maakonna-valitsus tulumaksu alla pannakse, kaotaks viimane selle mõiste ja aluse, mis Vabariigi Põhiseaduse § 75. on ette nähtud.

Vastulause oli iseäralise tulu- ja ärimaksu-komitee otsusega 22. märtsist 1921. a. rahuldamata jäetud järgmistel põhjustel: 1) Maakonna-valitsus, kui omavalitsuse asutus, on Tulumaksu Seaduse § 2. p. c põhjal tulumaksust vaba, kuid nimetatud seaduse § 2. tähenduse põhjal käivad omavalitsuse-asutuste päralt olevad ärilised ettevõtted tulumaksu alla üldisel alusel; 2) Viru Maakonna-valitsuse poolt 1918./19. a. tehtud toitusoperatsioonidel oli äriiline iseloom; 3) saadud ostu-müügi vahetulu määramine seltskondlikeks ja heategelisteks otstarveteks ei võid Maakonna-valitsuse ärilise iseloomuga ettevõtte tulumaksust vabastamise põhjuseks olla, ja 4) maksja ei vaidle komitee poolt väljaarvutatud maksualuse tulu ja tulumaksu määra vastu.

Viimase otsuse peale andis Viru Maakonna-valitsus Tulumaksu Peakomiteele edasikaebuse, milles palub kaebajat 1920. a. tulumaksust vabastada neilsamul põhjustel, mis vastulauses olid ette toodud, juurde lisades järgmised väited: 1) Maakonna-

valitsuse toitlusoperatsioonide äriiline iseloom ei ole iseäralise tulu- ja ärimaksu-komitee poolt mingisuguste faktidega tõestatud, ja 2) ka pole Maakonna-valitsuse tulu seadusepärast välja arvatud, sest et pole arvesse võetud Maakonna-valitsuse võlad ja nende protsendid ega ka need summad, mis lootusetu tema kasude arvel seisavad Vene ja Saksa okupatsiooni aegadest saadik.

Seda edasikaebust Otsekoheste Maksude Peavalitsusele esitades pööras iseäralise tulu- ja ärimaksu-komitee juhataja ettekandes 27. aprillist 1921. a. nr. 250. all Peavalitsuse tähelepanu eriti selle peale, et tulumaksu ebaõige väljaarvutamise küsimus on kaebaja poolt esimest korda üles võetud alles edasikaebuses ja et see küsimus esimeses astmes arutusel polnud.

Sisseantud edasikaebus oli Otsekoheste Maksude Peakomitee otsusega 18. maist 1921. a. rahuldamata jäetud järgmistel põhjustel: 1) et Maakonna-valitsuse operatsioonidel oli äriiline iseloom, sest et ei müüdnud mitte ainult esimese järgu tarbeaineid, mis Toitlusministeeriumi käest saadud, vaid kaubeldi kõiksuguse kaubaga; pealegi ei müüdnud kaupa mitte ainult tarvitajaile, vaid ka kaupmeestele, mis maksuinspektori protokolliga äritunnistuse puudumise üle kindlaks on tehtud, ja 2) et Maakonna-valitsus Tulumaksu Seaduse § 2. põhjal tulumaksu alla käib, kui asutus, kellel ärilise iseloomuga ettevõtte on olnud.

Eeltoodud otsuse peale esines Viru Maakonna-valitsuse volinik Hans Nurk Riigikohtule kaebusega, milles palub tähendatud otsuse ära muuta, Maakonna-valitsuse toitlus-kaubandusosakonna vahetalituse maksuvabaks tunnistada ja Maakonna-valitsus temale määratud 1920. a. 305.300-margalisest tulumaksust vabastada. Kaebuses on korratud kõik need väited, mis kaebaja poolt ennemini juba vastulauses iseäralisele tulu- ja ärimaksu-komiteele ja edasikaebuses Tulumaksu Peakomiteele ette toodud, ja juurde lisatud veel järgmine väide: „Maksuinspektori andmed, mis maksustamise aluseks on võetud ja milles öeldakse, et toitlusosakond on kaubelnud kõiksuguse kaubaga ja neid mitte üksi tarvitajaile edasi annud, vaid ka kaupmeestele müünud, ei vasta tõele ja on lihtne oletus.“

Otsekoheste Maksude Peavalitsuse poolt Riigikohtule esitatud algoimetusest nr. 62 — 1920. a. Riigi Põhiärimaksu Seaduse rikkumise üle Viru Maakonna-valitsuse poolt on näha, et Virumaa I jaoskonna maksuinspektori poolt 7. juunil 1920. a. kokkuseatud protokollis sisalduvad järgmised andmed, mis nimetatud Maakonna-valitsuse toitlus-kaubandusosakonna tegevuse iseloomu 1919. a. selgitavad: „Äride revideerimisel selgus, et kohalikud kaupmehed ostavad edasimüümiseks kaupa Viru Maakonna valitsuse juures olevast toitlusosakonna kauplusest, missugust asjaolu ka mainitud osakonna raamatud tõendavad . . .“

„Osakonna kauplus Pikal tänaval on välimuse poolest täiesti ärilist laadi: akendel on reklaami tegemiseks välja pandud kaupade nimetus hindadega; kauplus avatud igapäev harilikul kauplemisajal ning kauba müük sünnib vabalt igapäev hariliku turuhinnaga. Peale tarvitajaile kauba müümist toimetab osakonna kauplus ka suuremal arvul igasuguse kauba müümist edasimüümiseks, mida siia juurde lisatud väljavõtted osakonna raamatutest, niisama ka üksikud kaupmehed allkirjadega tõendavad . . .“ Protokollile on juurde lisatud: 1) väljavõtte Viru Maakonna-valitsuse toitlusosakonna kassaraamatust üksikasjaliste andmetega kaupmeestele 1919. a. müüdnud kauba kohta kogusummas 236.194 marga 70 penni eest ja 2) firma Rosnikoffi ja kaupmeeste Koopi, Burgeri ja Lönsoni kirjalikud teadaanded selle kohta, et nemad Viru Maakonna-valitsuse toitlusosakonnast on 1919. a. mitmesuguseid kaupasad edasi-

müümiseks ostnud. Peale selle kandis sama maksuinspektor 15. juunil 1920. a. nr. 2883. all Otsekoheste Maksude Peavalitsusele täiendavalt ette, „et ka teistest linnadest tulevad kaupmehed (Viru Maakonna-valitsuse) toitlusosakonna kauplusest kaupa ostma, nagu Tartust keegi kaupleja juut Stein, kes möödaläinud kuul 20 kasti pesuseepi „Kondori“ toitlusosakonna kauplusest ostis.“

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Viru Maakonna-valitsuse voliniku kaebus käesolevas asjas tuleb rahuldamata jätta järgmistel põhjustel: 1) asjas ettetoodud andmetega on küllaldaselt tõestatud, et Viru Maakonna-valitsuse toitlus-kaubandusosakond müüs 1919. a. kaupsid ärilisel alusel ja sellepärast vastab 1920. a. tulumaksu määramine Maakonna-valitsusele tähendatud kauplemisest saadud puhta kasu pealt täiesti Tulumaksu Seaduse § 2. tähenduse mõistele; 2) Viru Maakonna-nõukogu on koosolekul 24. aprillil 1920. a. puhta kasu Maakonna-valitsuse toitlus-kaubandusosakonna äritegevusest eelmisel aastal just 1.221.181 marga 4 penni peale kindlaks teinud ja iseäraline tulu- ja ärimaksu-komitee talitas õieti, kui ta 1920. a. tulumaksu määramise aluseks võttis nimelt selle tulusumma; 3) Maakonna-valitsuse 1919. a. maksualuse tulu väljaarvutamisel ei võinud maksuasutused arvesse võtta Maakonna-valitsuse võlgasid, nende pealt makstud protsente ega lootuseta laenusid, sest et käesolevas asjas ei ole selles suhtes Maakonna-valitsuse poolt senini mingisuguseid andmeid ette toodud, mis seesugust arvessevõtmist põhjendaksid ja isegi võimaldaksid; pealegi ei olnud see väide vastulauses iseäralisele tulu- ja ärimaksu-komiteele ette kantud ja oli esimest korda ette toodud alles edasikaebuses Tulumaksu Peakomiteele; 4) eriti ei võinud maksualusest tulust mahaarvamise põhjuseks seda asjaolu pidada, et Maakonna-nõukogu 24. aprillil 1920. a. määras 21.181 marka 4 penni kahtlaste ja teadmata võlgade kustutamise kapitaliks, sest et iseäralise kapitali asutamine seesuguste võlgade kustutamiseks ei tähenda veel säärate võlgade lõpulikult kindlaks tehtud olemist ega nende kustutamise korraldust.

Sellele vastavalt ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal **otsustas** Riigikohus: Viru Maakonna-valitsuse voliniku Hans Nurk'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 12

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. jaanuaril 1923. a.

Eduard Kuris'e kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 23. VII. 21. a. trahvi määramise asjas kingsepa-töökoja peale äritunnistuse mitte-õigel ajal väljalunastamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, prokuröri abi k. t. K. Luud.

8. aprillil 1921. a. Tallinna II. jaoskonna maksuinspektsiooni poolt toimepandud revideerimisel avaldus, et Tallinnas asuvas Eduard Kurise kingisepa-töökojas töötasid kaks täisealist töölisi ja üks õpipoissi, kuna ettevõttel tööstusline äritunnistus

puudus. Asja läbi vaadanud, otsustas Otsekoheste Maksude Peavalitsus 9. mail 1921. a. kohustada Eduard Kurist lunastama 1921. a. peale VIII järgu tööstuslise äritunnistuse, mille väärtus, ühes maksuga kogukonna heaks, 400 marka, ja Otsekoheste Maksude Seaduse § 449. ja 455. rikkumise pärast trahvida teda, sama seaduse § 579. ja 1920. a. 10. aprilli seaduse põhjal, 3000 marga määral.

Eduard Kurise edasikaebusel oli asi Otsekoheste Maksude Peakomitee poolt uuesti läbi vaadatud, kusjuures Peakomitee otsustas 23. juulil 1921. a. trahvi vähendada 2000 marga peale.

Eeltähendatud otsuse peale esines Eduard Kuris kaehusega Riigikohtule, milles seletab, et ta olevat äritunnistuse võtnud ja töökoja avanud 9. aprillil 1921. a. ning et alles sest ajast peale vastutab ta töökoja eest, ja palub teda pealepandud trahvist vabastada.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus, et Eduard Kurise palve, teda käesolevas asjas trahvist vabastada, tuleb rahuldamata jätta, sest et tema vabandavad seletused ei vasta asja tõelistele oludele ja ka tema enese seletustele edasikaebuses Otsekoheste Maksude Peakomiteele, ühtlasi aga tuleb tunnistada, et selle trahvisumma määramisel on Otsekoheste Maksude Peakomitee seatud normist üle astunud, sest et Otsekoheste Maksude Seaduse § 579. põhjal võib säärestel juhtumustel trahvi määrata üksnes kuni lunastamata äritunnistuse kolmekordse hinnani, s. o. käesolevas asjas mitte üle 1200. marga (400×3), kuna Peakomitee poolt on trahvi 2000 marka määratud ehk 800. marga võrra enam kui seadus lubab. Seda trahvi ülemmäära väljaarvutamist ei muuda mitte 1920. a. 10. aprilli seadus rahatrahvide kahekümnekordse kõrgendamise kohta (Riigi Teataja nr. 55/56 — 1920. a. sead. nr. 143), sest et see seadus puutub ainult neisse rahatrahvidesse, mis Eestis maksvais Vene seadustes on Vene rublades määratud ja mis trahvi määramisel tuleb Eesti markadesse ümber arvutada, kuna käesoleval juhtumusel trahvi ülemmäära väljaarvutamise alus — äritunnistuse hind on Eesti markades kindlaks tehtud ja siin mingisugust ümberarvutamist rubladest markadesse enam tarvis ei ole, mispärast ka trahvi ülemmäära kindlakstegemiseks tuleb siin äritunnistuse hind üksnes kolmekordselt võtta, mitte aga kuuekümnekordselt kasvatada.

Eeltoodut silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. peale põhjenedes **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 23. juulist 1921. a. tühistada ja asi samale Peakomiteele uueks otsustamiseks tagasi saata.

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. jaanuaril 1923. a.

Peeter Järve, Märt Järve ja Peeter Kuusiku revisjonikaebus Viljandi-Pärnu 3. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 29. sept. 1922. a. Laatre Valla-nõukogu liikmete valimise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, prokuröri abi k. t. K. Luud.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus: Laatre valla valimiskomitee tunnistas tühjaks kaebajate poolt kokkuseatud ja sisseantud kandidaatide nimekirja sel põhjusel, et teiste hulgas olid nimekirjale alla kirjutanud ka neli nimekirjas tähendatud kandidaati, nimelt: Jaan Reisik, Peeter Kuusik, Peeter Järve ja Peeter Ilves. Kaebajate poolt selle otsuse peale antud kaebus on rahukohtuniku otsusega 29. sept. 1922. a. tagajärjeta jäetud.

Peeter Järve, Mart Järve ja Peeter Kuusiku poolt Riigikohtule antud revisjonikaebus ei tule rahuldada. Kaebajad väidavad, et Val. Sead. § 28. järele võivad nimekirjas ette pandavad kandidaadid ja nimekirjale allakirjutavad valijad ühed ja samad isikud olla, kuna rahukohtunik võõriti kandidaatide soovitatjatest räägib ja niisama Siseministeerium oma seletuses. Kui aga oletada, et kandidaadid ei või oma nimekirjale alla kirjutada, siis ei oleks valimiskomiteel põhjust olnud nimekirja terves ulatuses tühjaks tunnistada, sest ta oleks võinud ainult need neli kandidaati, kes nimekirjale olid alla kirjutanud, välja jätta, aga nimekirja kui kümne valija poolt allakirjutatu ülejäänud kandidaatidega siiski valimisele panna. Viimaks juhivad kaebajad tähelepanu selle peale, et asja arutusel 29. septembril 1922. a. tagandas rahukohtunik valla valimiskomitee esimehe, vallavanema abi Mart Soe, seletuse andmisest, seletades, et vallavanem P. Liiv olevat komitee esimees; see pole aga õige, sest Liiv oli küll valimis-jaoskonna komisjoni liige, mitte aga komitee esimees.

Need rahukohtuniku otsuse äramuutmiseks ettetoodud põhjendid ei ole lugupeetavad. Vallan. Valimise Sead. § 28. seab kandidaadid ja nimekirjale allakirjutajad valijad üksteisele vastu ja nõuab mitte ainult, et valijad oma allkirjadega tõendaksid, et nemad nimekirjas ülesvõetud kandidaate ette panevad, vaid nõuab ka, et kandidaadid ise teadustaksid, et nemad nõus on endid selle nimekirja järele hääletada laskma, missugune teadustus kahtlemata ka nende allkirja nõuab. Kõik see näitab, et nimekirjas ülestähendatud kandidaadid ja nimekirjale allakirjutajad valijad ei või ühed ja needsamad isikud olla, vaid peavad teised isikud olema. Kui keegi teist kandidaadiks ette paneb, siis on ta selle soovitaja, ja ei ole rahukohtunik sõna „soovitajaga“, kuigi Vallan. Val. Seadus seda sõna ei tarvita, mingit uut mõistet seadusesse toonud.

Ei tohtinud ka valimiskomitee ise nimekirjas muudatusi ette võtta ega vigu parandada. Sisseandjatele oli teatatud puuduste üle nimekirjas, nagu seda Vallan. Val. Sead. § 33. ettekirjutab; kuid nende poolt puudusi ei kõrvaldatud ega või nemad tagant järele selle üle mingit kaebust tõsta.

Kaebajate tähendus, et vastaspoole esindaja oli kõrvaldatud rahukohtuniku poolt ilma seadusliku aluseta, ei leia kohtuprotokollis 29. sept. 1922. a. toetust ja ülepea puudutab see asjaolu ainult vastaspoolt ega anna kaebajatele põhjust kaebamiseks.

Kõige selle pärast ja Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Peeter Järve, Märt Järve ja Peeter Kuusiku revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. jaanuaril 1923. a.

Viljandi Maakonna-valitsuse voliniku J. Leedu revisjonikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse pääle 14. jaan. 1922. a. Eduard Wahl'i kaebuses Viljandi Maakonna-valitsuse otsuse vastu 24. nov. 1921. a. nr. 893 Adavere mõisa maade peale maasaajate määramise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi k. t. K. Luud.

Viljandi Maakonna-valitsuse volinik J. Leedu palub oma revisjonikaebuses tühistada Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse 14. jaanuarist 1922. a. Eduard Wahli kaebuse asjas Viljandi Maakonna-valitsuse otsuse vastu 24. novembrist 1921. a. nr. 893.

Asjaoludest on näha, et Eduard Wahl, Maaseaduse põhjal riigistatud Adavere mõisa endine omanik, on Adavere Valla-nõukogu poolt 2. märtsil 1921. a. Adavere mõisa maa saajaks üles võetud. Viljandi Maakonna-valitsus kinnitas 24. märtsil 1921. a. Vallanõukogu poolt 2. märtsil kokkuseatud maasaajate-nimekirja, välja heites sellest vähem-õigustatud kolm isikut, nende hulgas ka Eduard Wahli, ja väljaheidetute asemele nimekirja üles võttes rohkem-õigustatud 1) August Sügava, 2) Johannes Põdra ja 3) Jaan Viksi.

Eduard Wahli kaebuse tagajärjel muutis Viljandi-Pärnu Rahukogu 10. mail 1921. a. ülaltähendatud Maakonna-valitsuse otsuse ära ses osas, mis puutub Eduard Wahlise, August Sügavasse, Johan Põdrasse ja August Viksisse, ja otsustas Viljandi Maakonna-valitsusele ette panna Adavere Valla-nõukogu otsus 2. märtsist 1921. a. Maaref. Teost. M. § 75. korras ära muudetud osas uuesti arutusele võtta.

Selle seaduse jõusse astunud Rahukogu otsuse põhjal arutas Maakonna-valitsus 24. nov. 1921. a. prot. nr. 893. asja uuesti, ja leides, et Valla-nõukogu poolt üles võetud kandidaatide Jaan Seppa, Oskar Lampe ja Eduard Wahli ees on Riigi Teatajas nr. 17—1921. a. avaldatud Maaref. T. M. § 77¹ p. 8 põhjal rohkem eesõigustatud maad saama August Sügav, Johannes Põder ja Jaan Viks, kui lahingutest osavõtnud sõdurid, otsustas jääda oma otsuse juurde 24. märtsist 1921. a. nr. 204,

kinnitades Adavere mõisast maasaajateks kandidaatideks Sügava, Pöderi ja Viksi, Otto Kuusiku asi aga lahtiseks jätta kuni Riigikohtu otsuseni.

Selle Maakonna-valitsuse otsuse muutis ära Eduard Wahli voliniku vann. adv. Artur Jungi kaebuse tagajärjel, nagu ülaltähendatud, Viljandi-Pärnu Rahukogu oma otsusega 14. jaanuarist 1922. a. Oma otsust põhjendab Rahukogu järgmiselt: „Poolte seletusi ära kuulates leiab Rahukogu, et Maaref. Teost Määruste järele Valla-nõukogu ühisel koosolekul riigimaade ülemaga kandidaate maasaajateks üles seab. Maaseadus ütleb, et Maakonna-valitsused määravad kindlaks maasaajate nimekirjad, kuid ei ole otseteel öeldud, mil viisil, kas võivad Maakonna-valitsused ise Valla-nõukogu ees kandideerinud isikutest, kes mitte-õige põhjendusega Valla-nõukogu poolt on välja jäetud ja enam eesõigustatud on maad saama kui Valla-nõukogu poolt ettepanud kandidaadid, maasaajaid üles võtta ja Valla-nõukogu poolt ettepanud kandidaate ise kohe välja jätta, või peavad Valla-nõukogu otsust mitte kinnitades, selleks põhjusi ette tuues, asja tagasi saatma Valla-nõukogule. Esimene viis, missugust Maakonna-valitsuse esindaja kaitseb, on rutulisem ja tihti erapooletum, kuna selle juures jälle üksiku isiku kalduvusi põllutöö alal ei saa silmas pidada. Teine viis, et Maakonna-valitsus, Valla-nõukogu otsust mitte kinnitades, selle uuesti Valla-nõukogule peab tagasi saatma oma põhjendusega, missugusele seisukohale Rahukogu oma siia akti juurde lisatud otsuses on asunud, on pikem, kuid selle juures kaalutakse kandidaatide isiklikud omadused enam läbi, ja kui Maakonna-valitsused oma õiglastest parandusnõudmistest ei tagane, saab lõppude lõpuks, kuigi suurema töövaeva järele, ehk vähe kindlamale otsusele. Et ei ole ette toodud asjaolusid, mis sunniksid Rahukogu oma seisukohta muutma ja et kaebus ainult temas ettetoodud ulatuses läbi vaadata tuleb ja et Maakonna-valitsus kaevatud otsuses Valla-nõukogu otsust on ise parandanud, sellepärast otsustas Rahukogu:

Viljandi Maakonna-valitsuse otsus 24. XI. 21. a. nr. 893 Adavere mõisa maade jagamise asjus selles osas, mis puutub kaebaja, Nikolai p. Eduard Wahlisse, ära muuta ja Maakonna-valitsusele ette panna kaevatud osas asi uuesti läbi vaadata, Maar. Teost. M. § 68. ja järgm. silmas pidades.“

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Viljandi Maakonna-valitsuse voliniku revisjonikaebus tuleb tagajärjeta jätta. Revisjonikaebuses seletatakse täiesti õigesti, et Maakonna-valitsus määrab kindlaks maasaajate nimekirjad. Maasaajate nimekirjade kindlaksmääramine on Maaref. T. M. § 75. järele Maakonna-valitsuste peale pandud; Maakonna-valitsus peab seejuures aga ka läbi vaatama asja kohta sissetulnud kaebused, ja Valla-nõukogude poolt maasaajate nimekirjade muutmist võib ette võtta ainult kaebuste tagajärjel. Käesoleval juhtumusel ei ole Maakonna-valitsuse poolt andmeid ette toodud selle kohta, et oleks Adavere Valla-nõukogu otsuse vastu 2. märtsist 1921. a. Maakonna-valitsusele kaevatud ja et kaebajate hulgas oleks olnud need kolm isikut, kes maasaajate nimekirja Maakonna-valitsuse poolt üles on võetud nende kolme asemel, kelle Maakonna-valitsus nimekirjast välja heitis. Uusi kandidaate Maakonna-valitsus omal algatusel maasaajate nimekirja üles võtma ei ole õigustatud, olgugi et nad oleksid Valla-nõukogu ees kandideerinud. Kui Valla-nõukogu poolt maasaajate hulka ülesvõtmata jäänud kandidaat Valla-nõukogu otsuse peale ei ole Maakonna-valitsusele kaevanud, ei võid Maakonna-valitsus teda maasaajate nimekirja üles võtta.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 35. põhjal **otsustas** Riigikohus: Viljandi Maakonna-valitsuse voliniku J. Leedu revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. veebruaril 1923. a.

Vana Suislepi valla vol. vann. adv. K. Grau kaebus E. V. Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse otsuse peale Vana-Suislepi valla „Paabo“ koolimaade ja majade väljarentimise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi k. t. K. Luud.

Vana-Suislepi valla volinik vann. adv. K. Grau palub Riigikohut ära muuta Põllutöö-ministeeriumi otsuse Vana-Suislepi valla „Paabo“ koolikoha maade ning majade endisele rentnikule Mängelile väljarentimise suhtes, missugune otsus on teada antud v./k. 3. juunist 1922. a. nr. 486.

Kaebaja seletab, et „Paabo“ kooli maad ja kooli maa peal olevad valla majad olevat vallale rendile antud 1. maist 1922. a. arvates. Kuid ilma et vald oma nõusolemist oleks selleks avaldanud, olevat Põllutöö-ministeerium osa mainitud koolikohast keset põllumajanduse-aastat edasi rentinud kolmandale isikule. Põllutöö-ministeeriumi otsus olevat seadusevastane ka veel selle poolest, et majad, mis valla eraomandus, Ministeeriumi poolt kolmandale isikule edasi on renditud. Maa-seaduse kui ka Maareformi T. Määruste põhjal ei kuuluvat valla maad ega majad, kuigi viimased kroonu või mõisa maa peale on ehitatud, riigistamise alla.

Kohtuistungil 13. veebruaril 1923. a. palus kaebaja volinik vann. adv. Olesk kaebuse rahuldada järgmistel põhjustel: Käesoleva asja lahendamisel tekib põhimõteline küsimus, kelle omanduseks tuleb lugeda valla käes tarvitada olevaid koolimaid ja kas on need Maaseadusega võõrandatud. Seda küsimust lahendades peab silmas pidama, et Liivimaa Talurahva Seaduse järele pidid mõisnikud eravaldades andma valla koolidele tasuta maa 10 taalri suuruses kasutada; kroonuvaldades aga anti koolimaad valdadele rendile, mida need ka eraomanduseks võisid omandada. Sellest järgneb, et koolimaade peale tuleb vaadata kui valla õiguslise omanduse peale, olgugi, et Maaseaduses ja Maaref. T. Määrustes sellekohased määrused puuduvad ja sellepärast ei ole Põllutöö-ministeerium õigustatud nendega kui võõrandatud maadega talitama. Ja küigi koolimaad Maaseadusega võõrandatud oleksid, ka siis peab tunnistama, et Põllutöö-ministeeriumi seisukoht on ekslik, sest sel korral on Maaseaduse § 22. alusel vallal, kui endisel pidajal, eesõigus koha saamiseks. Mängel oli ainult valla rentnik ja kui seesugusel ei olnud temal mingit eesõigust koha peale, missugusele seisukohale Ministeerium ka ise esialgu on asunud.

Põllutöö-ministeeriumi esindaja vann. adv. Talts palus kaebuse tagajärgeta jätta, seletades, et kaebaja ei ole mingisuguseid tõendusid ette toonud, et koolikoht oleks valla eraomandus, ka ei ole selle kohta Põllutöö-ministeeriumis üldse vaidlust olnud. Jutt oli ainult hoonete eraomanduse üle. Mis puutub kaebaja voliniku väi-

tesse, nagu oleks vallal Maas. § 22. alusel eesõigus koha peale, siis ei ole see kooskõlas tähendatud paragrahvi, kus on ette nähtud ainult füüsilised isikud, aga mitte kommunaal-asutused, nagu Vallavalitsus. Põllutöö-ministeerium leiab, et käesoleval korral on Maas. § 22. ettenähtud eesõigus koha peale rentnikul, kui koha tegelikul pidajal, ja sellepärast on ka rendilepingusse vastav paragrahv üles võetud, milleks Põllutöö-ministeerium, jättes vallale kooliõpetaja normi maad, täiesti õigustatud oli, sest rendileandjast ripub ära, kui suurtes piirides koht kasutamiseks välja renditakse. Peale selle on Mängeli väljatõstmise kohta nõudmine tsiviilteel Mängeli kasuks Riigikohtus lõplikult otsustatud.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus: Ettepanud dokumentidest selgub, et „Paabo“ koolitalu on juba üle 50. aasta valla käes kooli ülalpidamiseks pidada olnud ja vald on hooned sinna ehitanud.

Vana Suislepi valla palve tagajärjel on Maakorralduse Peavalitsus 11. märtsil 1922. a. nr. 486. all Viljandi riigimaade ülemale teatanud, et „Paabo“ koolikoht tuleb Vallavalitsusele rendile anda, kui selleks praeguse pidajaga tehtud rendileping takistuseks ei ole.

Selle järele oligi 8. aprillil 1922. a. VI ringkonna valitseja Vana-Suislepi Valla-valitsusega rendilepingu „Paabo“ koolikoha peale kuue aasta peale 1. maist 1921. a. kuni 1. maini 1927. a. sõlminud. Kuid Jaan Mängeli palve peale on Maakorralduse Peavalitsus, põllutöö-ministri abi otsuse põhjal, korralduse teinud rendilepingusse punkti sisse võtta, mis valda kohustaks maaosa, mis õpetajatest, peale nende rahuldumist maaga Algekooli Seaduses ettenähtud normis, üle jääb, endisele rentnikule edasi rentima ja hooned, mida koolile ja õpetajaile vaja ei ole, endisele rentnikule jätma.

Kui Põllutöö-ministeerium Vana-Suislepi vallale välja rentis „Paabo“ koolitalu, siis talitas ta Maas. § 22 ja Maar. T. M. § 37. kooskõlas, ja kui ta korralduse tegi osa koolimaadest ja osa hooned endisele rentnikule Mängelile jätta, siis rikkus ta nimetatud seadust ja määrust, sest ühelt poolt eesõigus, koolitalu rendile saada, oli vallal, kelle käes ta enne rendil oli, kuna seadus mingit kitsendust ei tee, kas oli riigistatud maa väiketaluna rendil füüsilisel või juriidilisel isikul, ja teiselt poolt ei olnud Põllutöö-ministeeriumil mingit õigust sellest talust osa maid ja hooned kolmandale isikule anda, sest talu ei planeeritud uuesti ja säärasel korral oleks pidanud talu endistes piirides Vana-Suislepi vallale tarvitada antama.

Peab aga ka selle peale tähendama, et Jaan Mängel seisis vahekorras Vana-Suislepi vallaga selle koolitalu maade suhtes ning oli nende vahel kohtuprotsess käimas ja ei olnud Põllutöö-ministeeriumil seaduslikku põhjust nende vahekorda oma korraldusega katsuda lahendada (Ts. Kp. S. § 1). Kaevatud korraldus, kui seadusevastane, tuleb ära muuta.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2 põhjal: Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse korraldus 3. juunist 1922. a. nr. 486 osas, mis puutub rendilepingusse punkti sissevõtmise kohta, et Vana-Suislepi vald on kohustatud endisele koolimaa rentnikule osa maad välja rentima ja temale hooned andma, tühistada.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. jaanuaril / 23. veebruaril 1923. a.

Diakonissiasutuste vol. vann. adv. Hermann Kochi kaebus töö- ja hoolekandeministri abi resolutsiooni peale 13. V. 22. a. Tallinnas Magdaleena t. nr. 4 asuva maja rekvisitsiooni alt mittevabastamise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, prokuröri abi k. t. K. Luud.

Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi kirja põhjal 20. märtsist 1920. a. nr. 1979. all rekvireeris 24. märtsil 1920. a. Tallinna linna Rekvireerimiskomisjoni volinik E. Raja (akt nr. 128) Invaliidide Varjupaiga jaoks Diakonissiseltsi päralt oleva, Magdaleena tän. nr. 4. asuva maja ühes kõigi kõrvaliste hoonete ja aiaga.

13. mail 1922. a. Töö- ja Hoolekande-ministeeriumile Diakonissiasutuse voliniku vann. adv. abi Hermann Nottbecki poolt sissetulnud palve peale, et ülaltähendatud maja rekvireerimise alt vabastataks ja Diakonissiasutusele tagasi antaks, vastas Töö- ja Hoolekande-ministeerium kirjaga 15. maist 1922. a. nr. 14008, et ruumide puudusel ei olewat võimalust invaliide kuhugi üle viia, mispärast ka võimalik ei olewat maja rekvisitsiooni alt vabastada.

Selle teadaande peale antud kaebuses palub Diakonissiasutuse volinik vann. adv. Hermann Koch Riigikohut: Magdaleena tänaval olev Diakonissiasutuse maja ühes platsiga rekvisitsiooni alt vabastada ja Töö- ja Hoolekandeministeeriumile ette kirjutada see hoone ja plats Diakonissiasutusele tagasi anda, seletades, et sõda on juba 1920. a. alul lõppenud ja sellega rekvireerimise alus aminu ära langenud, kuna Diakonissiasutus vajab tungivalt hoonet krooniliste haigete jaoks.

1923. a. 26. jaanuaril olid Riigikohtu istungile asjaosalistest ilmunud: kaebaja volinik vann. adv. Verner Hasselblatt ja Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi volinik vann. adv. Lui Olesk.

Kaebust toetades tähendas kaebaja volinik vann. adv. V. Hasselblatt, et tema poolt ettepanud volikiri on täitsa seaduslikul alusel välja antud, ja nimelt, esialgse volikirja on välja annud Mikvitz Nottbeckile Diakonissiasutuse kuratooriumi protokollil põhjal 13. XII. 1921. a., kes omakord on teda ühes Kochi ja Hartmanniga edasi volitanud. Asja sisu kohta seletas sama volinik, et hoone on rekvireeritud sõja ajal, mil valitsusel tungiv tarvidus oli hoone järele, kuna praegusel ajal see tarvidus juba on möödunud ja hoone tuleks rekvisitsiooni alt vabastada ning omanikkudele tagasi anda. Pealegi pole rekvisitsioon seaduslikult toimetatud, sest Ajutise Valitsuse poolt 25. II. 19. a. vastuvõetud Rekvireerimise ja Sõjakahjude Hindamise Komisjonide määrus muudeti 20. a. 12. III. seadusega (R. T. nr. 41/42 20. a.) ja rekvireerimise puhul 24. III. 20. a. ei võinud eeltähendatud 19. a. 25. II. määruse p. p. 5. ja 6. käsitada. Ettetoodud põhjustel palus kaebuse rahuldada ja Töö- ja Hoolekande-ministeeriumile ette kirjutada hoone rekvisitsiooni alt vabastada.

Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi volinik vann. adv. Olesk, vastu vaieldes kaebaja voliniku seletusele, tähendas, et Diakonissiasutuste Nõukogu protokollil põhjal 16. V. 1922. a. on ainult Nottbeck ja Koch volitatud asutuste asju ajama, aga mitte Mikvitz, mispärast viimasel ka õigus puudus Nottbecki edasi volitada, ja ettepanud volitus tuleb mitteseaduslikuks lugeda.

Mis puutub aga asja sisusse, siis leidis sama volinik, et rekvisitsioon on täitsa seaduslikul alusel ja vastava korra järele toimetatud, kuid käesoleval juhtumusel on kaebus sihitud Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi otsuse vastu hoone rekvisitsiooni alt mittevabastamise pärast, aga mitte Rekvireerimisekomisjoni otsuse peale, mispärast kaebaja voliniku seletus selles osas on täitsa ilma-aigne ja tähtsuseta. Samuti puudub kaebajal seaduslik alus nõuda hoone rekvisitsiooni alt vabastamist, sest niikaua kui rekvisitsioonimäärused pole oma maksvust kaotanud ja Valitsusel on tarvidus hoone järele, ei saa kaebaja selle vabastamist nõuda, seda enam, et hoone asub sõjaseaduse piirkonnas. Leides, et Ministeeriumi otsus ja seisukoht täitsa seaduspärane, palus kaebuse tagajärjeta jätta.

Prokurör avaldas arvamise, et kaebus ei allu Riigikohtule ja tuleks läbivaatamiselt kõrvaldada, sest Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi poolt pole mingit otsust tehtud, vaid ainult seisukoht avaldatud, et puudub võimalus hoonet rekvisitsiooni alt vabastada, ja Riigikohus ei saa seletada, kas Ministeeriumil on tarvidus hoone järele või mitte.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Diakonissiasutuse voliniku vann. adv. Hermann Kochi kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Varanduste rekvireerimiste kohta käivas määrustes on küll ette nähtud see kord, kuidas ja missuguste asutuste kaudu rekvireerimine sünnib, kuid neis määrustes ei ole ette nähtud, kunas ja missuguses korras sünnib säärase rekvireeritud varanduse (näit. maja, korteri jne.) tema omanikule tagasiandmine, mille suhtes omanikule ikkagi omandusõigus alale jääb, olgugi et varanduse tarvitamise õigus on tema käest sunniteel ajutiselt ühele või teisele riigiasutusele üle läinud. Nagu juba tähendatud, on säärase varanduste rekvireerimine, mille suhtes omanikule omandusõigus alale jääb, ajutine, ja et sellekohases seaduses ajutiselt rekvireeritud varanduse omanikule tagasiandmise kord ei ole ette nähtud, siis tuleb järeldada, et ajutiselt rekvireeritud varanduse tagasiandmine omanikule võib sündida sama asutuse kaudu, kes selle varanduse oli rekvireerinud, ehk kui seda asutust enam ei ole, siis selle asutuse õigusliku järeltulija asutuse kaudu, kuid ainult kas selle asutuse ettepanekul, kelle kasuks oli rekvireerimine toime pandud, kui viimane selle varanduse kasutamisest soovib loobuda, või varanduse omaniku palve põhjal, kui asutus, kelle võimkonda tähendatud varanduse rekvisitsiooni alt vabastamine kuulub, leiab selle palve põhjendatud olevat. Edasikaebamise kord oleks sama, mis on rekvireerimise korral maksev. Käesoleval juhtumusel rekvisitsiooni alt vabastamise palve on sellele asutusele antud, kelle huvides on vaidluse all olev hoone rekvireeritud ja kes selle hoone kasutamisest ei soovi veel loobuda, aga mitte asutusele, kes rekvireerimise toime pani, mispärast käesoleva kaebuse rahuldamiseks puudub alus.

Kõige selle pärast ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal otsustas Riigikohus: Diakonissiasutuste vol. vann. adv. Hermann Kochi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. veebruaril 1923. a.

Tartu Maakonna-valitsuse voliniku Johan Jansi revisjonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 20. juunist 1922. a. Johannes Suure ja Aleksander Lätti kaebuses Tartu Maakonna-valitsuse otsuse vastu 1. märtsist 1922. a. Alatskivi mõisa kruntide peale maasaajate määramise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi k. t. K. Luud.

Käesolevâ asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Tartu Maakonna-valitsuse voliniku Johan Jansi revisjonikaebus tuleb rahuldada ja Tartu-Võru Rahukogu otsus 20. juunist 1922. a. tühistada ning asi samale Rahukogule uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel: Rahukogu on oma otsusega tühistanud Johannes Suure ja Aleksander Lätti kohta Tartu Maakonna-valitsuse otsuse 1. märtsist 1922. a. Alatskivi mõisast planeeritud kruntide määramises ja otsustanud Maakonna-valitsusele ette kirjutada, et Johannes Suure ja Aleksander Lätti maasaajaks kandidaadiks määramise küsimuse otsustaks Alatskivi Valla-nõukogu. See otsus ei ole kooskõlas Maaref. T. Määrustega. Tartu Maakonna-valitsuse koosoleku protokollist nr. 26. 1. märtsist 1922. a. on näha, et Alatskivi Valla-nõukogu on 12. jaanuaril 1921. a. ära ütelnud kandidaatide ülesseadmisest Alatskivi mõisa 4 käsitöölise-krundi ja 5. normaaltalu peale, kuna Tartu Maakonna-valitsus on otsustanud kruntide peale kandidaatide ülesseadmisele asuda ja need kinnitada. Maakonna-valitsuse otsusest on näha, et Aleksander Lätti on krundist ilma jäänud; kas Johannes Suur on krundi saanud või on ilma jäänud, ei ole näha. Maakonna-valitsus on käesoleval juhtumusel, asudes maasaajate määramisele kohtade peale, mille peale kandidaatide ülesseadmisest on Valla-nõukogu ära ütelnud, täiesti seaduslikult talitanud, sest Maaref. T. M. § 76. järele (R. T. nr. 7 — 1921. a.) annab riigimaade ülem need kohad välja, mille peale omavalitsuse-asutused sündsaid isikuid ei leia või mille kohta nad keelduvad kandidaate üles seadmast. Valla-nõukogul oli täieline õigus keelduda maasaajate kandidaate üles seadmast. Missugustel motiividel Valla-nõukogu seda tegi, ei ole tähtis. Ei ole sellepärast õigust ega tarvidust Valla-nõukogu kohustada maasaajate ülesseadmist ette võtma.

Vastasel korral võiks Valla-nõukogu poolt Maaseaduse § 20. põhjal tema peale pandud kohustuse mittetäitmine tõsiseks maareformi elluviimise takistuseks saada ja maad välja andmata jääda.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 35. põhjal **otsustas** Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus 20. juunist 1922. a. tühistada ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu-koosseisus.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. veebruaril / 13. märtsil 1923. a.

Vilhelm Brandt'i kaebus rahaministri otsuse peale 25. juunist 1921. a. tempelmaksu ja trahvi asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, prokuröri abi k. t. K. Luud.

18. veebruaril 1921. a. nr. 503. all teatas Kaubandus- ja Tööstusministeerium Otsekoheste Maksude Peavalitsusele, et kirjade vahetuse teel on 22. septembril 1920. a. Stepan Trausteli ja ministeeriumi kaubanduseosakonna vahel kokkulepe sõlmitud, mille järele esimene on oma peale võtnud ministeeriumile 540 tonni määarde õli muretseda koguhinnaga 20 925 inglise naelsterlingi ehk tolleaegse kursi järele 17 786 250 Eesti marga eest; kokkuleppe sõlmimiseks vahetatud kirjadele on alla kirjutanud ühelt poolt Stepan Traustel ja teiselt poolt ministeeriumi kaubanduseosakonna juhataja Vilhelm Brandt ja väliskaubandusejaoskonna juhataja prl. Törnbaum, kuna tempelmaks toiminguga pealt on tasumata. Asja läbi vaadates ja Tempelmaksu Seaduse § 9. ja 14. ning Tempeltariifi nr. 7/11 ja 16/10 p. c käsitades, otsustas Otsekoheste Maksude Peavalitsus 22. veebruaril 1921. a. nõuda Stepan Trausteli käest 35 572 marka 50 penni tempelmaksu kaubanduseosakonna allakirjutatud ametnikkude Vilhelm Brandt ja prl. Törnbaumi solidaarsel vastutusel ning Vilhelm Brandt, prl. Törnbaumi ja Stepan Trausteli käest solidaarselt 35 572 marka 50 penni trahvi.

Selle otsuse peale andsid Stepan Trausteli volinik B. Kusnetsov ja endine Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi ametnik Vilhelm Brandt edasikaebuse rahaministrile, milles palusid — esimene temalt ainult 35 572 marka 50 penni tempelmaksu nõuda ja viimane — teda igasugusest vastutusest käesolevas asjas vabastada. Vaheajal oli Stepan Traustel 10. juunil 1921. a. nõutud tempelmaksu ja tempeltrahvi kokku 71 144 marka Tallinna renteisse ära tasunud. 25. juunil 1921. a. otsustas rahaminister sisseantud edasikaebused rahuldamata jätta.

Eeltoodud otsuse peale esines endine Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi kaubanduseosakonna juhataja Vilhelm Brandt kaebusega Riigikohtule, milles seletab, et ta arutusel oleva kokkuleppe sõlmimisel ei teotsenud mitte omaette, vaid kui lihtne riigiametnik, ja et Eestis maksvas Tempelmaksu Seaduses puudub määrus ametnikkude vastutuse kohta Tempelmaksu Seaduse rikkumiste eest nende poolt ametikohuste täitmisel kokkuseatud aktide tegemisel, mispärast palub rahaministri otsuse 25. juunist 1921. a. tühistada ja enese niihästi tempelmaksu-trahvist kui ka solidaarsest vastusest Stepan Trausteli peale pandud tempelmaksu äraõiendamise eest vabastada.

Asja läbi arutanud ja prokuröri abi k. t. arvamise ära kuulunud, leiab Riigikohus :

1) Tempelmaksu Seaduse § 4. j. B. p. 4. põhjal ei olnud Kaubandus- ja Tööstusministeerium üldse kohustatud arutusel oleva kokkuleppe pealt tempelmaksu tasuma, ühtlasi ei või Vilhelm Brandti, kui ministeeriumi kaubanduseosakonna juhatajat ametnikku, lugeda tähendatud kokkuleppe pidajaks, kellel õigusline huvi sellest toimegust olemas; selle tõttu ei või käesoleval juhtumusel Vilhelm Brandti vastutust tempelmaksu tasumise eest järeldada üldisest Tempelmaksu Seaduse § 9. p. 3. ettenähtud solidaarse vastutamise korrast, vaid teda, kui ametnikku, võib vastutusele võtta ainult Tempelmaksu Seaduse § 11. ettenähtud ametikohuste täitmatajätmise pärast tempelmaksu sissenõudmise suhtes asjaosalise hankeandja käest;

2) Eestis Saksa sõjavallitsuse poolt väljaantud (Verordnungsblatt für Liv- und Estland Nr. 28 — 1918, Ziffer 317) ja praegu maksvas Tempelmaksu Seaduses ei ole üldse ette nähtud ametnikkude vastutus tähendatud seaduse rikkumiste eest ega selle vastutuselevõtmise kord; sellekohaste määruste puudusel tuleb tähendatud alal, kokkukõlas Ajutise Valitsuse seletusega 11. aprillist 1919. a. (Riigi Teataja nr. 26 — 1919. a.), tarvitusele võtta vastavad Vene Tempelmaksu Seadustiku määrused, — käesoleval juhtumusel nimelt Vene Tempelmaksu Seadustiku § 164, 165, 182 ja 183, mille järele tempelmaksu-seaduse rikkumise pärast võib sellekohaseid ametnikke, nende ülemuse korraldusel, trahvida kuni viiekordse sissenõudmata jäänud tempelmaksu summani;

3) Käesoleval juhtumusel on rahaminister Vilhelm Brandti, kui Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi endist ametnikku, vastutusele võtnud Tempelmaksu Seaduse rikkumise pärast väljaspool seks seatud ja ülalseatatud seaduslikku korda ja selle tõttu tuleb vastav rahaministri otsus, kui mitte-seadusepärane, tühistada ses osas, mis kaebaja Vilhelm Brandtisse puutub.

Eeltoodut silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. peale põhjendes **otsustas** Riigikohus: rahaministri otsus 25. juunist 1921. a. Vilhelm Brandtisse puutuvas osas tühistada.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. märtsil 1923. a.

Jakob Johani p. Vend'i kaebus Põllutöoministeeriumi otsuse peale 9. 8. 21. a. „Sääsekõrve nr. 6“ vakukoha metsavahi-kohaks jätmise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, prokurör R. Rägo.

Jakob Johani p. Vend palub omas 7. sept. 1921. a. Riigikohtule antud kaebuses tühistada põllutöö-ministri otsus 6. augustist 1921. a. nr. 2164 Tartumaal Kõnnu mõisa järele oleva „Sääsekõrve“ koha metsavahi-kohaks määramise kohta ja nimetatud vakutalu temale edasi rendile jätta, see Metsavalitsuse alt eraldada ja

Põllutöö-ministeeriumi korraldada anda, või, kui see tarvilik, asi uueks läbivaatamiseks Ministeeriumi saata.

Asjaoludest ja Riigi Liikumata Varanduste Maksuameti teadaandest 9. märtsist 1923. a. nr. 1742 Riigikohtule on näha, et vaidluse all olev „Sääsekõrve nr. 6“ koht kuulub valla vakumaa hulka.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Põllutöö-ministeeriumi korraldus, millega „Sääsekõrve nr. 6“ koht on määratud metsavahi-kohaks, tuleb tühistada, sest see koht on valla vakutalu, tema pidajaks on olnud kaebaja isa ja viimase ajani kaebaja. Liivi Talurahva Seaduse § 101. j. t. järele oli mõisa omanikkel õigus nende päralt olevaid talumaid ainult rendileandmise teel kasutada. Kui vakutalu pidaja oma peale võttis metsavahi-kohuste täitmise, siis sündis see vabal kokkuleppel talupidaja ja mõisaomaniku vahel, ja säärane leping ei muutnud vakutalu iseloomu. Kui sesuguse talu pidaja soovib oma Maaseadusega riigi omanduseks võõrandatud kohta edasi pidada, loobudes metsavahi-ametist, siis ei või selleks mingisuguseid takistusi olla. Põllutöö-ministeerium on kohustatud seesuguste taludega talitama Maaref. T. M. § 37. järele.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: põllutöö-ministri otsus 6. augustist 1921. a, millega on „Sääsekõrve“ koht metsavahi-kohaks otsustatud jätta, tühistada.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. veebruaril 1923. a.

Vann. adv. J. Teman'i kui Voldemar Jaani p. Mitt'i voliniku kaebus rahaministri otsuse peale tempelmaksu ja tempeltrahvi määramise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
T. Vares, prokuröri abi k. t. K. Luud.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et käesoleva asja otsustamisel tuleb mõõduandvaks pidada järgmised asjaolud ja neist tingitud õiguslised järeldused:

1) Tartus 29. novembril 1920. a. Eduard Erne ja Mihkel Kalinini vahel tehtud lepingust võõrastemaja „Bellevue“ restorani ruumide edasiüürimise asjas ei võtnud kaebaja Voldemar Mitt mingit osa;

2) eeltähendatud lepingu peale 17. märtsil 1921. a. tehtud ja Mihkel Kalinini, Voldemar Mitt'i ning Eduard Erne poolt allakirjutatud pealkirjaga andis Mihkel Kalinin kõik sama lepingu põhjal temale omandatud eesõigused „Bellevue“ restorani ruumide üürimise kohta ühes maksukohustustega üle Voldemar Mitt ja Ko-le; et seega olid üle antud mitte üksnes õigused, vaid ka kohustused ja et selle juures muutus „Bellevue“ restorani ruumide üürimise alal lepinguosaliste isiklik koosseis, siis ei tule B. E. S. § 3461., 3467., 3577. ja 3578. põhjal 17. märtsil 1921. a. tehtud

pealkirja mitte 29. novembril 1920. a. sõlmitud lepingu edasiandmiseks (cessio), vaid selle lepingu uuendamiseks (novatio) pidada;

3) et Voldemar Mitt 29. novembril 1920. a. sõlmitud lepingust mingit osa ei võtnud ja et tema kui võõrastemaja „Bellevue“ restorani ruumide üürniku õigusline vahekord üksnes 17. märtsil 1921. a. uuendatud kokkuleppe peale põhjeneb, siis ei või teda ei 29. novembril 1920. a. tehtud lepingu osaliseks ega selle lepingu õigusliselt huvitatud pidajaks lugeda, ehk tema käes küll tähendatud lepingu kolmas eksemplar leidis; vastavalt sellele ei kannu ta ka mingisugust vastutust selle eest, kas tempelmaks tähendatud lepingu pealt omal ajal ja täiel määral on tasutud; selle tõttu tuleb rahaministri otsus 25. oktoobrist 1921. a. osas, mis puutub firma V. Mitt ja Ko. omaniku Voldemar Mitt'i solidaarsesse vastutusse 29. novembril 1920. a. tehtud lepingu pealt nõutava tempelmaksu 11 200 marga ja tempeltrahvi 112 000 marga tasumises, tühistada ja nimetatud omanik tähendatud solidaarsest vastutusest täiesti vabaks lugeda;

4) et pealkiri 17. märtsist 1921. a. võõrastemaja „Bellevue“ restorani ruumide edasiüürimise kohta sellekohase uuendatud kokkuleppe väljendus on, siis tuleb küsimus, kas see kokkulepe täiel määral ja omal ajal tempelmakstud, iseseisvalt Tempeltariifi nr. 29./12. alusel lahendada ja sellest tingitud järeldused teha täiesti rippumata 29. novembril 1920. a. sõlmitud samade ruumide üürilepingu tempelmaksustamise seisukorrast; vastavalt sellele tuleb rahaministri otsus 25. oktoobrist 1921. a. osas, mis puutub Tempeltariifi nr. 3./1. järele väljaarvutatud tempelmaksu 853 marga 50 penni nõudmisesse ja tempeltrahvi 8 535 marga määramisse tähendatud üürilepingu edasiandmise kohta 17. märtsil 1921. a. tehtud pealkirja pealt, tühistada ja asi rahaministrile tagasi saata uueks arutamiseks ja otsustamiseks tähendatud osas;

5) kaebaja voliniku palve, Voldemar Mitt käesolevas asjas niihästi tempelmaksu kui ka selle trahvi maksmisest täies ulatuses vabastada, tuleb asja praeguses seisukorras tagajärjeta jätta.

Eeltoodud silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. peale põhjenedes **otsustas** Riigikohus: rahaministri otsus 25. oktoobrist 1921. a. osas, mis puutub firma V. Mitt ja Ko. omaniku solidaarsesse vastutusse 29. novembril 1920. a. tehtud lepingu pealt nõutava tempelmaksu 11 200 marga ja tempeltrahvi 112 000 marga tasumises ning osas, mis puutub tempelmaksu 853 marga 50 penni nõudmisesse ja tempeltrahvi 8 535 marga määramisse tähendatud lepingu edasiandmise kohta 17. märtsil 1921. a. tehtud pealkirja pealt, tühistada ja asi rahaministrile tagasi saata uueks otsustamiseks 853 marga 50 penni tempelmaksu ja 8 535 marga tempeltrahvi määramise osas; muus osas kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. veebruaril/13. märtsil 1923. a.

Põllutööministeeriumi seletusepärimine endiste mõisaomanikkude poolt võlgu jäetud regulatiiv-maksude tasumise kohustuse kohta aja eest enne Maaseaduse jõusseastumist.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. P u u s e p , Riigi-kohtu prokuröri abi k. t. K. L u u d.

Põllutöö-ministeerium palub oma seletusepärimises 11. nov. 1922. a. nr. 6721 Riigikohut seletada, kas Põllutöö-ministeerium on B. E. S. § 1306. ja Maas. põhjal kohustatud tasuma endiste omanikkude poolt võlgu jäetud regulatiiv-maksusid aja eest enne Maaseaduse jõusseastumist.

Selle küsimuse ülesvõtmiseks andis põhjust järgmine asjaolu: Lääne maakonna politsei Haapsalu jaoskonna ülem pööras kirjaga 25. juulist 1922. a. nr. 2960. all Maakorralduse Peavalitsuse poole palvega ära tasuda Ranna ja Einvere mõisa 1911.—1917. a. kirikumaksud. Selle kirja peale teatas Maakorralduse Peavalitsus, et Maas. § 3. järele on riigile üle läinud ainult need kohustused, mis sama seaduse § 4.—9. tähendatud ja et riik kirikumaksusid üle pole võtnud. Lääne maakonna politsei ülem kandis asja Politsei Peavalitsusse ja kirjaga 2. XI. 1922. a. nr. 8021/71992 teatas Siseministeerium, et Maakorralduse Peavalitsuse arvamine olevat ekslik: B. E. S. § 1306. alusel peab riik võlad kirikule tasuma. Põllutöö-ministeeriumi arvamise järele on B. E. S. § 1306. riigistatud maade suhtes Maaseadusega ära muudetud.

Käesoleva küsimuse läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus: regulatiiv-maksud olid Kiriku Seaduse § 717. ja B. E. S. § 1306. põhjal reaalkohustused ja lasusid kinnisvara peal ja nende eest vastutab kinnisvara, vaatamata selle peale, kes selle vara omanik on. Maaseaduse § 7. kaotab ära riigioman-duseks võõrandatud maade pealt reaalkohustused kirikute heaks, tähendab, ka regulatiiv-maksud, aga need maksud, mis enne Maaseaduse väljakuulutamist (25. okt. 1919. a.) pidid ära makstama ja maksmata jäid, peavad ära makstama võõrandatud maade uue omaniku, tähendab Eesti Vabariigi poolt.

Kõige selle ja Min. As. Sead. § 176. p. 6., Sen. As. S. § 76. p. 10 põhjal **otsustas** Riigikohus: seletada, et Põllutöö-ministeerium on kohustatud tasuma Maaseadusega võõrandatud maade eest nende maade endiste omanikkude poolt võlgu jäetud regulatiiv-maksud aja eest enne Maaseaduse jõusseastumist.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. märtsil 1923. a.

Saaremaa Maakonna-valitsuse voliniku juriskonsuldi Karl Palgi revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 29. märtsist 1922. a. Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse poolt Maakonna-nõukogu otsuse vastu 1922. a. eelarve suhtes tõstetud protesti asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Saaremaa Maakonna-nõukogu poolt 26.—27. nov. koosolekul vastuvõetud otsuse p. XXVIII all ja maakonna 1922. a. eelarve vastu on kaebuse Rahukogule tõstnud Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsus 12. jaanuaril 1922. a. nr. 223. all, kusjuures kaebus on alla kirjutatud juhataja k. t. Hendriksoni ja sekretäri Karolini poolt.

Kaebaluse voliniku vaidluse peale Rahukogu istungil 29. märtsil 1922. a. ja kohtu nõudmise peale on juhataja k. t. Hendrikson temale siseministri poolt 17. jaan. 1922. a. nr. 105. all väljaantud seadusliku volikirja ette pannud.

Silmas pidades Omavalitsuse Ajut. Järelevalve Seaduse (R. T. nr. 78/19. a.) § 3. ning siseministri ringkirja 18. aug. 1919. a. nr. 604 (R. T. nr. 58/19. a.) tunnistab Rahukogu, et iseäralist volitust siseministri poolt käesoleval korral enam tarvis ei ole ja et protest on õieti sisse antud, ja leides, et kaebus on põhjendatud, rahuldab viimase.

Saaremaa Maakonna-valitsuse juriskonsult era-adv. Karl Palk palub oma revisjonikaebuses Riigikohut Rahukogu otsuse muuta ja asjatoimetuse maha kustuda volituse puudusel. Oma kaebuse põhjendab ta järgmiselt: Omavalitsuse Ajutise Järelevalve Sead. § 3. järele teostab järelevalvet maakonna omavalitsuse-asutuste üle siseminister isiklikult ehk oma esindajate kaudu. Omavalitsuse-asjade Peavalitsus aga ei ole seaduse järele siseministri esindaja ja sellepärast ei olnud Omavalitsuse-asjade Peavalitsusel ega ka Peavalitsuse juhatajal õigust käesolevas asjas protesti tuua ilma iseäralise siseministri poolt antud volitusega.

Ehk küll siseministri ringkirja põhjal 18. augustist 1919. a. nr. 604. all siseminister järelevalvet Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse kaudu teostab, ei ole sellel ringkirjal volituse suhtes ometi mitte enam maksvust, sest et nimetatud ringkiri selles küsimuses on pärastpoole ilmunud Järelevalve Seaduse läbi muudetud, mis ka sellest näha, et Järelevalve Seaduse § 3-ndas ainult siseministri esindajast räägitakse, mitte aga Omavalitsuse-asjade Peavalitsusest.

Siseministri poolt Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse juhatajale väljaantud volikiri on antud pärast protesti sisseandmist käesolevas asjas.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et küsimus, kas on Omavalitsuse-asjade Peavalitsusel õigust iseseisvalt omavalitsuse-asutuste järelevalvet teostada, on Riigikohtu poolt juba mitu korda

jaatavalt otsustatud (Riigikohtu toimetused nr. 300 ja nr. 721 — 1921. a.). Riigikohtu arvamist mööda ei ole siseministri ringkiri 18. aug. 1919. a. nr. 604 oma maksvust kaotanud Järelevalve Seaduse ilmumisega. Omavalitsuse-asjade Peavalitsus kuulub Siseministeeriumi alla, on üks osakond sellest Ministeeriumist ja töö jaotus üksikute jaoskondade vahel Ministeeriumis kuulub igatahes siseministri võimkonda.

Endist seisukohta selles küsimuses muuta ei näe Riigikohus põhjust. Omaval. Ajut. Järelevalve Sead. § 3. järele teostab siseminister järelevalvet maakonna omavalitsuste tegevuse seaduslikuse üle isiklikult ehk oma esindajate kaudu. Sellest, et ettetoodud paragrahvis ei ole nimetatud Omavalitsuse-asjade Peavalitsus, kuna seda ringkirjas on tehtud, teeb kaebelune järelduse, et Omavalitsuse-asjade Peavalitsus on sellest kõrvaldatud. Selle arvamiseega ei või ühineda. Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse tähtsam ja pea-ülesanne on omavalitsuste tegevuse järele valvamine.

Järelevalvet teostada seaduse järele (Omaval. Ajut. Järelev. Sead. § 4) on aga võimalik seadusevastaste otsuste vastu protestide avaldamisega administratiivkohtu korras. Selle asutuse loomine ja tema olemasolu on juba selgeks tunnistuseks selle kohta, et tema kompetentsi kuulub järelevalve omavalitsuste tegevuse üle, et tema nendes asjades ühe sõnaga siseministri esindaja on. Kui seesugune on ta aga õigustatud proteste kohtule andma, korras, nagu see Tsiv. Kp. Sead. § 1284. ja 1285. ette on nähtud (v. Ven. Sen. ots. nr. 100 — 1891. a., nr. 54 — 1899. a. nr. 38 — 1887. a.).

Kõige selle pärast ja Adm. K. K. § 35. põhjal **otsustas** Riigikohus: Saaremaa Maakonna-valitsuse voliniku juriskonsult Karl Palgi revisjonikaebus tagajärjeta jätta

---

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND

20. märtsil 1923. a.

Petseri Maakonna-nõukogu ja Valitsuse kohtuasjade voliniku Mihkel Kakku revisjoni-protest Petseri I jsk. rahukohtuniku otsuse peale 21. novembrist 1922. a. Mikitamäe vallavanema valimise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Petseri Maakonna-nõukogu ja Valitsuse kohtuasjade voliniku Mihkel Kakku revisjonikaebus Tartu-Võru Rahukogu Petseri I jsk. rahukohtuniku otsuse vastu 21. novembrist 1922. a. tuleb tagajärjeta jätta, sest rahukohtuniku otsus, millega Petseri Maakonna-valitsuse protest 20. sept. 1920. a. nr. 3390 Mikitamäe Vallanõukogu otsuse 31. aug. 1922. a. nr. 1. p. 9. vastu, Peeter Lindi vallavanemaks valimise asjas, on tähele panemata jäetud, on seadusega kooskõlas. Protestis ja revisjoniprotestis

esiletoodud arvamine, et Talurahva Seaduse § 182. (V. S. K. IX k. lisa, Seisuste Seadus) järele valitakse vallavanem eeskätt majaperemeestest, ei ole õige, sest säherdune nõudmine ei ole seaduslik ja käib E. Vabariigi Põhiseaduse § 6. vastu, mille järele kõik Eesti Vabariigi kodanikud on seaduse ees ühetaolised. Vallavanemaks valitud Peeter Lind on 29. juulil 1921. a. karistatud kohtuotsusega R. N. S. § 38. põhjal 100-margalise rahatrahviga, kohtu poolt ei ole Lind oma õigustes kitsendatud ja ei ole tema vastu praegu Eesti Vabariigi kohtutes otsustamata süüdistuseasju. Aktiivseid ja passiivseid valimisõigusi võib kitsendada aga ainult kohtuotsusega, nagu see Vallaa-nõukogude Valimise Seaduse § 5. ja 6. on ette nähtud.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 35. põhjal **otsustas** Riigikohus: Petseri Maakonna-nõukogu ja Valitsuse kohtuasjade voliniku Mihkel Kakku revisjoniprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. märtsil 1923. a.

Jakob Viitkar'i kassatsioonikaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 8. nov. 1922. a. Vjasmovo küla endise Grigori Grigorjevi ²/₃ hingemaa jagamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Petseri Maakorralduse-komisjon arutas oma avalikul istungil 16. mail 1922. a. alalise liikme poolt ettekantud Petseri maakonnas Irboska vallas oleva Vjasmovo küla hingemaade kruntimise kava ühes maamõõtja G. Agejevi poolt 1921. aastal tehtud kruntimisplaaniga ja otsustas Maakorralduse Seaduse (V. S. K. X k. 3. j.) § 42., 60., 61., 103. ja 104. põhjal: 1) Vjasmovo küla hingemaade välispiiride ülesseadmise kava kinnitada; 2) Vjasmovo küla hingemaade kruntimise kava, kokku seatud 6. detsembril 1921. a., kinnitada muudatusega: krunt nr. 13., suurus 7,35 hektaari, mis oli määratud Jakob Viitkarile, jätta üldiseks kogu küla omanduseks, mille põhjal: üle viia krunditavaile majaomanikkudele täelikku omandusse nende endiste hingemaa-siilude asemele maatükid ja alles hoida osaõigus krundis nr. 13. otsuses äratähendatud tabeli järele, nagu näidatud maamõõtja G. Agejevi poolt 1921. a. tehtud plaanis.

Maakorralduse Peakomisjon, kuhu Viitkar ülevaltähendatud otsuse peale edasi kaebas, jättis oma otsusega 8. novembrist 1922. a. kaebuse tähele panemata, leides, et Jakob Viitkari maaostmise asi pole millegagi tõendatud, et tema poolt ettetoodud dokumendid räägivad tema enese vastu ja ka tunnistajad annavad üles mitmesuguseid andmeid, mis dokumentaalselt tõendamata.

Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale andis Jakob Viitkar Riigikohtule kaebuse, milles palub Peakomisjoni otsuse ära muuta ja asja samale Komisjonile uueks otsustamiseks tagasi saata sellepärast, et Maakorralduse Peakomisjon olevat rikkunud Maakorralduse Seaduse § 11. ja teisi, mis temale omanduse-õiguse annavad

vaidluse all oleva maa peale; Peakomisjon ei olevat arvesse võtnud tunnistajate Friedrich Viitkari ja Vosnessenski tõendusi ega olevat ka tõendanud, mispärast ta selle tegemata jättis, ei olevat ka ära näidanud, milles tema, kaebaja, tõendused üksteise vastu räägivad.

Käesoleva asja läbi arutanud, kaebaja voliniku seletused ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Maakorralduse Peakomisjoni otsus 8. novembris-1922. a. tuleb tühistada Vjasmovo küla hingemaade kruntimise kavas 6. dets. 1921. a. plaanil nr. 13 all äratähendatud krundisse puutuv osas ja selles osas asi Peakomisjonile uueks otsustamiseks tagasi saata, sellepärast, et Maakorralduse Peakomisjon on oma võimupiiridest üle astunud: 1) Käesoleval juhtumusel on Vjasmovo küla ja Jakob Viitkari vahel vaidlus omanduse-õiguse üle krundi nr. 13. peale. Kõik seesugused vaidlused aga alluvad Tšiv. Kr. S. § 1. järele tšiviilkohtule, aga mitte Maakorralduse-komisjonidele; 2) Maakorralduse Seaduse (V. S. K. X k. 3. j.) sissejuhatuse § XII põhjal Maakorralduse-komitee poolt 19. juunil 1911. a. kinnitatud juhtnõõride (наказъ землеустроительнымъ комиссіямъ) § 13. on lähemalt ära tähen-datud, missugused maakorralduse elluviimise juures tekkivad vaidlused varanduse üle (имущественные споры) alluvad Maakorralduse-komisjonile, ja nende hulgas ei ole vaidlused omanduse-õiguse üle ära tähendatud; § 14. on öeldud, et vaidlused (споры), mis § 13. mitte ära ei ole tähendatud, ei allu Maakorralduse-komisjonidele. Seesugused vaidlused ei takista maakorralduse elluviimist ja juhtnõõride § 14-das on lähemalt ära tähendatud, kuidas maakorralduse teostamisel tuleb vaidluse all oleva maa-alaga talitada.

Kõige selle ja Riigikohtu Seaduse § 17., Maakorralduse Seaduse (V. S. K. X k. 3. j.) § 114. ja 115. ja Riigi Teatajas nr. 88/89 — 1921. a. väljakuulutatud sea-duse nr. 172. § 2. p. e põhjal **otsustas** Riigikohus: Maakorralduse Peakomisjoni otsus 8. novembrist 1922. a. tühistada Vjasmovo küla hingemaade kruntimise kavas 6. detsembrist 1921. a. nr. 13. all plaanil äratähendatud krundisse puutuv osas ja selles osas asi nimetatud peakomisjonile uueks otsustamiseks tagasi saata.

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND

23. märtsil 1923. a.

Haapsalu Linnavalitsuse kaebus E. V. Põllutöö-ministeeriumi Planeerimise Peakomisjoni otsuse peale 4. veebruarist 1922. a. Haapsalu linnale Ungru mõisast määratava maa kohta.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtnnik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigi-kohus, et Haapsalu Linnavalitsuse kaebuse rahuldamiseks ei ole seaduslikku põhjust.

Ei leia lugupidamist kaebaja väide, et Planeerimise Peakomisjonil ei ole õigust Linnavalitsuse poolt ettepanetud piirisid muuta, sest Vabariigi Valitsuse poolt 14. IV. 1922. a. vastuvõetud Linnade ja Alevite Maaga Varustamise Määrus § 1. järele määrab Planeerimise Peakomisjon linnadele ja alevitele antava maa-ala piirid nimetatud omavalitsuse-asutuste ettepanekute põhjal, aga mitte ettepanekute peale. Ülalnimetatud määruste § 1. mõtte järele on omavalitsuse-asutustel õigus neile määratava maa-ala piiride kohta ettepanekuid teha, kuid sellest määrusest ega Maaseaduse § 19-dast ei saa järeldada, nagu seda kaebaja arvab, et piirid peavad kinnitatama omavalitsuse poolt ettepanetud kujul, vaid vastuoksa, maa-ala määramise õigus on Planeerimise Peakomisjonile antud, kes tarviliku maa-ala määramisel peab linnade, alevite ja nende elanikkude vajadust silmas pidama. Nagu kaevatud otsusest, algtoimetuses olevast kirjavahetusest, Planeerimise Peakomisjoni ja Põllutöö-ministeeriumi esindaja seletustest näha, on Haapsalu linnale tarvilik maa-ala määratud, arvesse võttes linna ja linnaelanikkude vajadust ning kasutamisevõimalust, ja selle juures ka silmas peetud endiste rentnikkude ja teiste õigustatud maasaajate huvisid.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Haapsalu Linnavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta. Riigikohtu korraldava koosoleku otsus 24. augustist 1922. a. Planeerimise Peakomisjoni 1922. a. 4. veebruari otsuse täitmise seismapaneku kohta maksvusetuks tunnistada.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND

23. märtsil 1923. a.

Friedrich Zerbin'i voliniku vann. adv. Woldemar Hartmanni kaebus Põllutöö-ministeeriumi otsuse peale „Koolimaa nr. 4“ ja „Schwarzhof nr. 6“ koha ostu-müügi lepingute kreposteerimiseks loa andmisest keeldumise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus: Kaebus on tõstetud Põllutöö-ministeeriumi otsuse peale, mis 24. aprillil 1922. a. nr. 493. all Friedrich Zerbinile teatatud ja millega tema palve, Sõmerpalu mõisa järel olevate mõisa maakohtade, „Vana Musta nr. 4“ ja „Schwarzhof nr. 6“ mõisast lahutamiseks ja tema Friedrich Zerbini nimele kreposteerimiseks loa saamise asjus tähelepanemata on jäetud.

Zerbini palve tagasilükkamise põhjuseks on Põllutöö-ministeeriumi poolt ette toodud:

„1) Asjus puudub, s. o. pole palujatelt Ministeeriumile ette pandud, vormilik talude ostu-müügi leping: Ostu tõenduseks sisseantud tõestamata B. Loeveni

tunnistust 25. juulist 1913. a. ja teisi mitte kohtulikke tunnistusi ja avaldusi ei leidnud Põllutöö-ministeerium võimalikuks endale kohustuslikult küllaldaseks ostu-müügi tõenduseks pidada;

2) et talud, kui Maaseadusega võõrandatud Sõmerpalu rüütlimõisa krepostiraamatute järele peamõisast lahutamata osad, kuuluvad riigistamisele, ja peale nende põhjuste, et

3) puuduvad andmed Zerbin Eesti riikkondsusse kuuluvuse kohta, kuna end. Liivimaal, kus asuvad ka ülalnimetatud talud, välismaalastel kinnisvarade omandamine keelatud B. E. S. III k. § 713. m. 2. järele.“

Friedrich Zerbin voliniku vann. adv. Hartmanni kaebust selle otsuse vastu ei saa lugupeetavaks pidada.

Kuigi nõus olla kaebajaga, et on ilma tähtsusetu Põllutöö-ministeeriumi teine motiiv, et talud peamõisast on lahutamata, sest seda lahutamist just palutakse, siis jäävad maksvaks kaebaja palve mitte-rahuldamiseks ettetoodud teised kaks põhjendust. Põllutööministeerium ei eita oma otsuses, et ostu-müügi lepingud võivad ka suusõnalised olla ja kaebaja juhtimine selle tõenduseks B. E. S. § 3105., 3859. ja 3860. peale on asjata. Ostu-müügi leping kinnisvara peale võib oma mõju avaldada siis, kui ta krepostiraamatusse on sisse kantud; selleks on aga tarvilik, et ostu-müügi leping kirja pandaks ja iga lepinguosaline võib teise käest nõuda, et sellekohane akt tehtaks (B. E. S. § 3030).

Maasead. § 4. näeb ette müügilepinguid, mille kreposteerimiseks on tarvis kreposteerimisluba. Sellest järgneb, et säärased lepingud peavad kirjaliku kuju omandama juba nende esitamise korral Põllutöö-ministeeriumile ja seadus ei tee Põllutöö-ministeeriumile kohuseks mitte kohtulikkude tunnistuste ning avalduste põhjal ja teiste tõenduste kaudu hakata välja selgitama ostu-müügi lepingu sisu ja maksvust.

Kaebaja seletustest ja ettepanud dokumentidest on näha, et tema, Zerbin, ei kuulu Eesti riikkondsusesse. Asjaolu, et tema 1913. a., lepingu sõlmimise ajal, Vene riigi alam oli, ei kõrvalda mitte seaduse nõudmist, et temal ka praegusel ajal oleks tarviline õigusvõime olemas. Põllutöö-ministeeriumi poolt kohaldatud seadus nõuab, et kellegi nime peale juba kinnitatud kinnisvara peab likvideeritama teataval ajal, kui see isik, kelle nime peale varandus kinnitatud, õiguse kaotab seda varandust vallata. Ei ole sellepärast seaduslikku põhjust Zerbinile lubada kinnisvara kreposteerida, s. o. omandada (B. E. S. § 812), kui temal ülepea praegusel ajal õigust ei ole seda varandust omandada (Ven. Sen. Üldkogu ots. nr. 3/1907. a.).

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Friedrich Zerbinj voliniku vann. adv. Woldemar Hartmanni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. märtsil 1923. a.

Rudolf Scheski kaebus Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse peale 30. augustist 1921. a. kinnisvarade maksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Palmse vallas Võsu külas, Rudolf Scheski päralt olevas „Kingo“ talus asuvate kahe suvitusmaja pealt oli seatud korras määratud 1920. a. kinnisvarade maksu kokku 49 marka. „Kingo“ talu ja maksustatud majade omanik Rudolf Schesk palus Riigi Liikumata Varanduste Maksukomisjoni vabastada teda tähendatud maksust, sest et maksu alla pandud majad tegelikult mingisugust sissetulekut ei anna. Silmas pidades, et eeltähendatud kaks hoonet, kui väljaüritavad suvitusmajad, olid kinnisvarade maksu alusteks tunnistatud juba 1910. a. ja seks lõplikult hinnatud 1913. a. — üks 88 rubla ja teine 50 rubla väärtuses, et nad sest ajast saadik ikka maksu all on olnud ja oma väärtus ei ole kaotanud, kuna „Kingo“ talu põllumajanduslised hooned kinnisvarade maksust on vabastatud, otsustas Riigi Liikumata Varanduste Maksukomisjon 14. oktoobril 1920. a. jätta Rudolf Scheski palve rahuldamata. Neilsamul põhjustel oli 30. augustil 1921. a. rahuldamata jäetud Rudolf Scheski edasikaebus Otsekoheste Maksude Peavalitsusele.

Viimase otsuse peale esines Rudolf Schesk kaebusega Riigikohtule, milles seletab, et eeltähendatud kaks hoonet on puht-põllumajanduslisc iseloomuga ja ei anna mingisugust sissetulekut, mispärast palub neid kinnisvarade maksust vabastada.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Rudolf Scheski kaebus käesolevas asjas tuleb rahuldamata jätta, sest et Riigikohtule esitatud andmetega on tõestatud, et kinnisvarade maksu alla pandud kaks kaebaja hoonet „Kingo“ talus on väljaüürimiseks ehitatud suvitusmajad, mis senini oma väärtust ei ole kaotanud ja mille ajutist tulutoovuse puudust ei või küllaldaseks põhjuseks pidada nende vabastamiseks kinnisvarade maksust.

Sellele vastavalt ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal otsustas Riigikohus: Rudolf Scheski kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. aprillil 1923. a.

Carlotto Stackelbergi voliniku vann. adv. Verner Hassselblatt'i kaebus E. V. Põllutöö-ministeeriumi otsuse peale Uue- ja Vana-Riisepere mõisa maa peal asuvate Nissi poemaja ja teiste ärihoonete võõrandamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep,
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Palvega 21. okt. 1921. a. pöördus Maaseadusega riigistatud end. Uue- ja Vana-Riisepere mõisa omanik Carlotto Stackelberg põllutööministri poole, paludes 15. aprillil 1920. a. riigi kätte võetud Uue-Riisepere mõisa maa peal asuvad majad ning hooned võõrandamise alt vabastada, riigi varanduse hulgast välja arvata ja temale, kui seaduslikule omanikule, tagasi anda järgmised Uue-Riisepere mõisa maa peal asuvad majad ja hooned: 1) Liiva posti- ja telegrafikontori elumaja ja selle juures olevad kõrvalhooned — pesuköök ja laut, 2) Liiva hobuste-posti-jaama elumaja ja selle juurde kuuluvad kõrvalised hooned — teenijate (postipoiste) elumaja, hobuste tall, ait ja kaks vankri-kuuri, 3) vaksali pood-elumaja ja sealjuures olev ait ja laut, 4) Nissi apteek-elumaja ja sealjuures olev saunamaja ja laut, 5) Nissi pood-elumaja ja selle juurde kuuluvad ait ja kuur ja 6) vesiveski-elumaja ühes veski sisseseadega: vesirattaid — 2, püülivärk — 1, kiva — 2 paari, tangu tegemiseks 2 sõela ja veski juurde kuuluv tallikuur. Ülesloetud majad ja hooned olevat ainult äriliseks otstarbeks ehitatud ja tarvitatud ja tarvitavad ka praegu edasi ja ei olevat neid kunagi põllumajanduslikeks otstarbeks kasutatud ega nende pealt maamaksu makstud, vaid nad käinud hoonete ja ärimaksu alla.

27. okt. 1921. a. nr. 13204. teatas C. Stackelbergile Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsus, et palves tähendatud objektid on Maaseaduse põhjal võõrandatud ja et sellepärast jääb palve tagajärjeta

8. nov. 1921. a. Riigikohtule antud kaebuses palub Carlotto Stackelbergi volinik, vann. adv. Verner Hasselblatt: 1) Põllutöö-ministeeriumi otsus ära muuta kõigi järeldustega ja tunnistada, et ülaltähendatud ärihooned võõrandamise alla ei kuulu, 2) välja nõuda käesolevasse asjasse puutuv algmaterjal ja 3) kuni kaebuse sisulise arutamiseni hoonete edasimüümine kolmandaile isikuile esialgselt seisma panna. Kaebuses seletatakse sedasama, mis põllutöö-ministri nimele antud kaebuses, ja lisatakse juurde, et Maaseaduses ei olevat ette nähtud mõisa maade peal seisvate ärihoonete võõrandamine ja see võiks sündida ainult seadusandlikul teel, teatavil juhtumustel eksproprieerimise teel (B. E. S. § 868. p. 6.), aga mitte Maaseaduse põhjal; need hooned seisvat Nissi ja Liiva alevites, Riisepere jaama ligiduses, ja nende kohtade kinnitamine aleviteks olevat päevaküsimus.

Riigikohtu korraldava koosoleku otsusega 19. nov. 1921. a. on kaebaja palve, hoonete võõrandamine Põllutöö-ministeeriumi poolt kolmandaile isikuile esialgselt seisma panna, tagajärjeta jäetud.

Käesoleva asja läbi arutanud, poolte seletused ja prokurööri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebaja voliniku poolt asja arutamisel avaldatud palve, asjaarutamine edasi lükata ja Põllutöö-ministeeriumist välja nõuda täielik algtoimetus ja üle kuulata tunnistajad Johannes Birkhold ja Artur Ahven, küsimuse väljaselgitamiseks, mis otstarbeks kaebuses tähendatud hooned on ehitatud ning tarvitatud ja missugune on nende ehituste iseloom, tuleb tagajärjeta jätta, sest Põllutöö-ministeeriumi esindaja võtab õigeaks, et vaidluse all olevad hooned on Põllutöö-ministeeriumi poolt ülevõetud ja niisama ka kaebaja poolt ettepanud Riisepere Valla-valitsuse poolt väljaantud kirjalikkudest tunnistustest näha, missuguseks otstarbeks tähendatud hooned on tarvitatud, ja ei vaidle ka Põllutöö-ministeeriumi volinik kaebaja poolt ettepanud kirjalikkude tõenduste vastu.

Mis puutub Carlotto Stackelbergi poolt sisseantud kaebusesse, siis tuleb see tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Maaseadusega on võõrandatud Eesti Vabariigi omanduseks kõik Balti Eraseaduses (1864. a. väljaanne) § 597. ülesloetud mõisad ja maad ühes kõigi nende päraldistega.

Uue- ja Vana-Riisepere mõisa, mille maa peal vaidluse all olevad hooned asuvad, käivad võõrandamise alla kui B. E. S. § 597. p. 2. ettenähtud rüütli-mõisad. B. E. S. § 771. järele loetakse hooned selle maa osaks, mille peale nad on ehitatud ja kinnitatud. Missuguseks otstarbeks maaomanik need hooned ehitas ja kuidas ta neid kasutas, sel ei ole Maaseaduse järele võõrandatud maade peal asuvate hoonete kohta tähtsust, ja Maaseadus ei vabasta võõrandamise alt riigistatud maade peale ehitatud hooneid sellepärast, et nad, nagu kaebaja on selgeks teinud, olid ehitatud äriliseks otstarbeks ja nende eest makseti hoonete- ja ärimaksu.

Mis puutub kaebuses tähendatud veskisse, siis kuulub see võõrandamise alla kui Otsekoh. Maks. Sead. § 453. p. 26. (1914. a. väljaanne) ettenähtud põllumajandusline ettevõtte, kuna kaebaja poolt ei ole selgeks tehtud, et see veski ei kuuluks põllumajandusliste ettevõtete hulka.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal otsustas Riigikohus: Carlotto Stackelbergi voliniku vann. adv. Verner Hasselblatti kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND

20. märtsil / 24. aprillil 1923. a.

Valga maakonna politsei ülema Hans Sims'i revisjonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 3./16. novembrist 1922. a. kaebe asjas Valga Maakonna-nõukogu otsuse vastu 6. apr. 1922. a. vangide edasisaatmise korra kohta.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Valga maakonna politsei ülem olevat, nagu ta Tartu-Võru Rahukogule antud kaebuses seletab, pöördunud Valga Maakonna-valitsuse poole nõudmisega, et Maa-

konna-valitsus võtaks oma peale maatapiga vangide saatmise Valga maakonna Politsei-valitsusest ligemasse vallamajasse. Et Maakonna-valitsus tema ettepaneku tagasi lükanud, esinenud ta 23. II. 1922. a. Maakonna-nõukogu ees protestiga, mille vimane 6. aprillil 1922. a. (prot. nr. 1. p. 12.) tähele panemata jätnud ning otsustanud: „Vangid, kes jala käia suudavad, saadab politsei ülem jala oma vangivahtidega, kellele Maakonna-valitsuse poolt tasu makstakse küüdi taksi järele, aga vangide tarvis, kes jala käia ei või, kutsub lähemast vallamajast küüdi välja.“ Valga maakonna politsei ülem palus Rahukogu selle Maakonna-nõukogu otsuse tühistada ja vangide saatmise Politsei-valitsusest ligemasse vallamajasse täiesti Maakonna-valitsuse peale panna, seletades, et temal puuduvad kantselei juures vangivahid, kes vangisid võiksid saata, et ligemast vallamajast nende kauguse tõttu olevat võimatu küüdi välja nõuda ja et riiklik hobusepidamine, kelle kaudu mõõdaläinud aastal vangid ligemasse vallamajasse saadetud, olevat 1. jaanuarist 1922. a. likvideeritud.

Et Rahukogu eelnimetatud kaebuse tagajärjeta jättis, leides, et vangide saatmise kohustus lasub politsei peal, et säärane politseiline korraldus, nagu vangide saatmine, ei kuulu üldse Maakonna-valitsuse võimkonda ega kohustuste hulka, et politsei peab ise teed leidma oma asju korradada, siis pööras Valga maakonna politsei ülem Sims revisjonikaebusega Rahukogu otsuse peale 3./16. XI. 22. a. Riigikohtu poole, milles palus Rahukogu otsuse tühistada ja politsei vabastada naturaalkohuste täitmisest, s. o. vangide vedamisest.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud ja tähele pannes, et Politsei Korralduse Seaduse (R. T. nr. 4./5. — 1920. a.) järele allub politsei siseministrile, kes juhib politsei tegevust Politsei Peavalitsuse kaudu (§ 29.), et politsei ülemad alluvad Politsei Peavalitsusele (§ 30.), et politsei kohustuste hulka käib vangide vedamisest osavõtmine, nagu see seaduses vahi all peetavate kohta on ette nähtud (§ 17. p. 5.), et Adm. K. K. § 3. põhjal on õigus kaevata kõigil isikuil, seltsidel, ühinguil ja omavalitsuse asutustel, kui nende õiguslised ehk varanduslised huvid administratiivasjus seadusevastaselt on puudutatud, leiab Riigikohus, 1) et Valga maakonna politsei ülem, kui ta leidis, et mõnesugustel tehnilistel või muil põhjustel, nagu vangivahtide ja hobuste puudusel ehk küüdi saamise raskustel, on vangide edasisaatmist võimatu täita, siis oleks ta pidanud selles asjas pöörduma sellekohase ettekandega oma otsekohe ülemuse poole, aga mitte ise samme astuma Maakonna-valitsuse ees, et viimane vangide vedamise oma peale võtaks, sest säärast ettepanekute õigust ei ole politsei ülematele kui täidesaatva ametiasutuse eesotsas seisvaile isikuile seaduses antud, vaid seesugune tegevus kuulub selle kompetentsi, kes üldist politsei tegevust juhib ja korraldab, ja 2) et käesoleval juhtumusel ei olnud Valga maakonna politsei ülemal Adm. K. K. § 3. põhjal õigust kaebust tõsta ja tõstetud kaebus oleks pidanud Rahukogu poolt läbivaatamiselt kõrvaldatama, sest Adm. K. K. § 3. tähendatud sõna „isiku“ all ei saa mõista politsei ülemat kui ametiasutuse esindajat, kuna kaebealuse Valga Maakonna-nõukogu otsusega politsei ülema Simsi isiklikud huvid millegagi seadusevastaselt puudutatud ei ole.

Kõigil neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Valga maakonna politsei ülema Hans Simsi revisjonikaebus läbivaatamiselt kõrvaldada ja Tartu-Võru Rahukogu asja-toimetus maha kustutada.

Nr. 30.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. aprillil 1923. a.

Aleksander Koel'i voliniku eraadv. Aleksander Jõeääre revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 20. dets. 1922. a. tema kaebasjas Saaremaa Maakonna-valitsuse otsuse vastu 13. maist 1922. a. Orisaare mõisa „Mardi-Jaagu“ koha peale maasaajate määramise kohta.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Aleksander Koel'i kaebus tuleb rahuldamata jätta järgmistel põhjustel:

Aleksander Koel arvab omal õiguse olevat Maas. § 21. p. 3. ja Maar. T. M. § 77¹. p. 7. põhjal nõnda, et tema Orisaare mõisa järele oleva „Mardi-Jaagu“ kuugendikutalu peale kandidaadiks üles peaks seatama haavatud sõduri Johannes Koel'i asemel sel põhjusel, et tema, kaebaja, poeg Oskar on langenud sõdur.

Rahukogu on tema kaebuse tagajärjeta jätnud, leides, et kaebaja poja Oskari langemine sõdurina ning ülepea tema surm ei ole tõeks tehtud ja et kaebajal on oma talu, mispärast tal teise talu saamiseks õigust mitte ei oleks, kuigi tema poeg vabadussõjas oleks langenud.

Aleksander Koel'i revisjonikaebuses tehtud tähendus, et Vene Väliskomisariaadi poolt meie Välisministeeriumile ametlikult antud teadet, et „Oskar Koel on surnud 12./II. 1920. a. Moskvas Koschuhovi koonduslaagris“, peab küllaldaseks tõenduseks Oskar Koel'i surma üle arvatama, on Riigikohtu arvamise järele õige. Kuid kõigi teiste kaebaja ettetoodud kaalutlustega ei saa päri olla. Tema väide, et Oskar Koel „arvatavasti suri tema lahingus saadud haavade tagajärjel“, ei ole millegagi põhjendatud ja ei ole küllalt põhjust vangis surnud Oskar Koeli vabadussõjas langenud sõduriks tunnistada. Edasi on kaebajal 20,05-e tiinu suurune talu Uuemõisa vallas; kaebaja arvab, et tema talu ei tee pooltki normaaltalu suurusest välja, kuna aga R. T. nr. 79/80 — 1920. a. tasuta maa saamise kohta avaldatud V. V poolt 29. aprillil 1920. a. vastuvõetud määruse põhjal saavad koguni tasuta maad ka need langenud sõdurite perekonnad, kellel maad normaaltalust vähem.

Peab tähendama, et kaebaja taotleb omale maad mitte nimetatud määruse põhjal, vaid harilikus korras Asutava Kogu poolt 10. okt. 1919. a. vastuvõetud Maa-seaduse ja Maaref. teostamiseks väljaantud määruste põhjal. Vastasel korral oleks ta pidanud tähendatud määruse § 6. järele oma sooviavaldusega Põllutöö-ministeeriumi poole pöörduma. Maaref. T. Määruste § 42. järele võib aga juba 10 hektaari suurust talu normaaltaluks arvata.

Kuid kõigest sellest ripumata ei ole kaebaja Aleksander Koeli nõue veel teisel põhjusel õige. Seaduse järele (Maas. § 21. p. 3. ja Maaref. T. M. § 77¹ p. 7. äratähendatud korras) saavad maad „Vabadussõjas langenud sõdurite perekonnad“. Keda võib aga sõdurite perekonda kuuluvaks lugeda? Kahtlemata on sõduri

perekond niisugune, kus sõdur perekonna pea on. Selle järele kuuluvad sõduri perekonda esiti tema naine ning lapsed, ja teised isikud, nagu vanemad, ainult siis, kui need temast majandusliselt ära ripuvad, tema käest ülespidamist saavad. Ka määruses, mille peale kaebaja ennast toetab (§ 1. p. 1. märkus ja § 4.), on ära tähendatud, et langenud sõduri perekonna liikmetest on õigus tasuta maad saada: isal, emal, naisel ja lastel, kui neil on paiuki saamise õigus, ja et kes tasuta maad on saanud, jäävad nendele seaduse järele määratud paiukist ilma.

Käesoleval juhtumusel on aga kaebaja Aleksander Koel taluomanik, iseseisev, pojast Oskarist majandusliselt mitte ärarippuv isik, teiste sõnadega — ise perekonna pea, kes moodustab teist perekonda, ja seesugusena ei käi ta isikute alla, kes Maa-sead. § 21. p. 3. ja Maaref. T. M. § 77¹. on ette nähtud.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35 põhjal: Aleksander Koel'i voliniku eraadv. Aleksander Jõeääre revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 31.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. aprillil 1923. a.

Polli-Peraküla Telliskivi-ühisuse voliniku vann. adv. Jaan Temant'i kaebus rahaministri otsuse peale 29. I. 22. a. tempelmaksu tagasimaksmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

2. detsembril 1920. a. oli Pärnu maakonna riigimaade II ringkonna valitseja ja Polli-Peraküla Telliskivi-ühisuse vahel rendileping sõlmitud, millega Põllutöö-ministeerium andis ühisusele rendile riigi päralt oleva Polli-Peraküla telliskivi-tehase ühes lepingus tähendatud maa-alaga 25 aasta peale, arvates 1. maist 1921. a., aastase rendi eest 2000 rukkikilogrammi hinna määral, kuid mitte vähem kui 20000 marka aastas; kõik lepingu tegemisega ühendatud kulud võttis rentnik oma kanda; leping pidi jõusse astuma peale kinnitamist Põllutöö-ministeeriumi Tehnika-Peavalitsuse poolt; seejuures maksis rentnik rendilepingu pealt 21. detsembril 1920. a. Pärnu renteisse sisse Tempeltariifi nr. 29./12. p. 1. põhjal tempelmaksu 4% rendi alam-määra summa pealt kogu kavatsatud lepingu kestusel ja nimelt 20000 marka. See leping aga jäi Põllutöö-ministeeriumi poolt kinnitamata ja tema asemel sõlmiti sama rentniku ja Põllutöö-ministeeriumi vahel 28. aprillil 1921. a. tähendatud telliskivi-tehase kohta uus rendileping 12 aasta peale aastase rendiga 3606 rukkikilogrammi hinna määral, kuid mitte vähem kui 22727 marka aastas.

Pärast seda pöördus rentnik Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse kaudu Rahaministeeriumi palvega sissemakstud 20000 margalisest tempelmaksust rentnikule tagasi maksta ülemäära 13 aasta rendisumma pealt tasutud 10400 marka. See palve oli rahaministri otsusega 29. jaanuarist 1922. a. rahuldamata

jäetud sel põhjusel, et uuenõutud rendilepingu järele aastase rendi alammäär ei ole enam 20000, vaid 22727 marka ja et lepingu järele rentnik on kohustatud aastase renti maksma 3606 rukkikilogrammi hinna määral, kuna viimane on veel teadmata, mispärast praegu ka võimalik ei ole lepingu tempelmaksu-määra kindlaks teha ega otsustada, et lepingu pealt on tempelmaksu just 10400 marka ülemäära sisse makstud.

Selle otsuse peale esines Polli-Peraküla Telliskivi-ühisuse volinik vann. adv. Jaan Temant kaebusega Riigikohtule, milles palub tähendatud rahaministri otsuse ära muuta ja ühisust õigustatuks tunnistada kõike tema poolt sisse makstud tempelmaksu, 20000 marka, tagasi saama, maha arvatud üksnes tempelmaks üheaastase rendi pealt, s. o. 1. maist 1921. a. kuni 1. maini 1922. a.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et rahaministri otsus käesolevas asjas tuleb ära muuta ja asi uueks otsustamiseks rahaministrile tagasi saata järgmistel põhjustel: Arutusel olevas rendilepingus on makstav rahaline rent kahel alusel määratud: rendi alammäär on lõplikult kindlaks tehtud 22727 marga peale aastas ja kogu rendiaja eest 272724 marga peale, kuna võimalik isa sellele rendi alammäärale ripub ära rukkikilogrammi hinnast rendiosade maksmise ajal igal poolaastal ette ja selle tõttu on tema suurus eelolevail rendiaja poolaastail praegu veel teadmata; seda silmas pidades oli rentnik, Tempelmaksu Seaduse § 5. p. 1. ja Tempeltariifi nr. 29./12. p. 1. põhjal kohustatud rendilepingu sõlmimise ajal tempelmaksu ära tasuma 4% määral üksnes rendi alammäära summa pealt kogu rendiaja eest, s. o. 272724 marga pealt, kuna Tempelmaksu Seaduse elluviimise määruste art. 4. põhjal on ta eeltähendatud võimalikkude lisasummade pealt kohustatud tempelmaksu vastaval määral ära tasuma alles siis, kui nende lisasummade suurus lõplikult kujuneb, s. o. rendimaksude õiendamisel iga poolaasta eest; vastavalt sellele oleks pidanud rahaminister, otsustades Polli-Peraküla Telliskivi-ühisuse palvet käesolevas asjas kindlaks tegema, kui palju tempelmaksu oli nimetatud ühisus kohustatud ära tasuma juba möödunud poolaastate eest lõplikult kujunenud rendisummade pealt ja kui palju kogu eelolevate poolaastate eest lepingus määratud rendi-alammäära summade pealt, ja kui see väljaarve oleks kokku vähema summa annud kui sisse makstud 20000 marka, siis korralduse tegema, et see vahe, kui ülemäära sisse makstud tempelmaks, ühisusele tagasi makstaks; keeldumine seesugust väljaarvet ja korraldust tegemast on seadusliku aluseta ja ei või seepärast jõusse jääda.

Kõike seda silmas pidades je Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. peale põhjenedes **otsustas** Riigikohus: rahaministri otsus 29. jaanuarist 1922. a. tühistada ja asi rahaministrile uueks otsustamiseks tagasi saata.

Nr. 32.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. mail 1923. a.

Voldemar Puchk'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 14. 7. 21. a. nr. 66 — 1920. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Voldemar Puchk, kes 1919. aastal 1. jaanuarist kuni 1. veebruarini Eestis Kaubandus- ja tööstusministri kohuseid täitis ja 20. novembrist kuni aasta lõpuni Eesti peakonsuli ametis Berliinis oli, ei annud oma 1919. a. tulude üle mingit deklaratsiooni sisse. Tallinna VI. jaoskonna Tulumaksu-Komitee otsustas 21. jaanuaril 1921. a. hinnata Voldemar Puchki 1919. a. maksualuse tulu 4 000 000 marga peale, määrata temale 1920. a. tulumaksu 1 920 000 marka ja Tulumaksu-seaduse § 77. põhjal trahvida teda 3 000 margaga.

Vastulauses seletas Voldemar Puchk, et tema ainuke sissetulek oli 1919. aastal Kaubandus- ja Tööstusministri kohuste täitmisel saadud 1 kuu palk 2 000 Eesti marka ja Eesti peakonsulina Berliinis saadud $1\frac{1}{3}$ kuu palk 6 666,65 Saksa marka ehk tolleaegse kursi järele — 1 Smk. = 2,50 Emk. — 16 666,65 Emk, kokku 18 666,65 Eesti marka; mingisuguseid muid sissetulekuid temal 1919. a. ei olnud, sest et vendade Puchkide äritegevus oli juba 1918. a. seisma pandud; ülespidamiseks 1919. a. puuduvad summad oli vastulausuja sunnitud omast kapitalist võtma; deklaratsiooni 1919. a. tulude üle ei annud vastulausuja sellepärast sisse, et ta kogu 1920. a. välismaal riigiteenistuses viibis. Neil põhjustel palus Voldemar Puchk temale 1920. a. tulumaksu vastavalt tema 1919. a. tõelikule sissetulekule määrata ja teda rahatrahvist vabastada. Asja uuesti läbivaadates ja Voldemar Puchki elamisviisi silmas pidades ning kolme kuu jooksul kindla palga saamist ja seda asjaolu arvesse võttes, et vastulausuja jaanuarikuul 1920. a. maja Berliinis ärikapitaliga ostis, milles temal $\frac{1}{5}$ osa, otsustas jaoskonna Tulumaksu-Komitee 19. märtsil 1921. a. Voldemar Puchki 1919. a. maksualuse tulu 1 000 000. marga peale Tulumaksu Seaduse § 48. põhjal hinnata ja temale 1920. a. tulumaksu 320 000 marka määrata; palve trahvist vabastamise kohta rahuldamata jätta, sest et kõik Eesti kodanikud olid kohustatud endi 1919. a. tulude kohta deklaratsiooni sisse andma.

Edasikaebuses Tulumaksu Peakomiteele kinnitas Voldemar Puchk uuesti, et tal 1919. aastal peale Vabariigi teenistusest saadud palgatasu, mis vastulauses üles antud, mingisuguseid teisi sissetulekuid ei olnud, ja ühtlasi seletas ta, et 1920. a. on tema maja Berliinis ostnud kaubamajalt „J. Puchk ja pojad“ laenatud rahaga, mida ta isiklikuks sissetulekuks ei või arvata, et tema kogu 1919. a. ülespidamise kulu võib, tolleaegset Eesti marga kursi silmas pidades, äärmiselt 36 000 marga peale arvata, milgi tingimisel aga mitte 1 000 000 marga peale, ja et tema 1919. a. tulude üle ei annud sisse deklaratsiooni, arvates, et välismaal Eesti saatkondadest saadud palgatasud ei käi Tulumaksu Seaduse § 1. põhjal tulumaksu alla Eestis, samuti ka

sellepärast, et maksuametid ei ole temale Berliini tarvilikke teadaande-vormisid kätte saatnud. Neil põhjustel palus Voldemar Puchk temale tema 1920. a. tulumaksu vastavalt 1919. a. tõelikule sissetulekule määrata ja teda pealepandud rahatrahvist vabastada.

Asja läbi vaadanud, leidis Otsekoheste Maksude Peakomitee, et kaebaja omi 1919. a. tulusid hoopiski ei deklareerinud, kuna ta aga Tulumaksu-seaduse põhjal kohustatud oli seda tegema; et sellepärast jaoskonna Tulumaksu-Komitee on õieti talitanud, kui ta kaebajat nende andmete järele maksustas, mis temal olemas; et kaebaja kasuks kõnelevad asjaolud on vastulause läbivaatamisel juba arvesse võetud ja et uusi tõendusfaktiliste tulude kohta kaebaja poolt ei ole ette toodud, neil põhjustel otsustas Otsekoheste Maksude Peakomitee 14. juulil 1921. a. jätta edasikaebuse rahuldamata.

Seejuures oli asja arutusel silmas peetud, nagu oleks Voldemar Puchk jaoskonna Tulumaksu-Komitee poolt Tulumaksu-seaduse § 76. põhjal 3000 margaga trahvitud, mis ka Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuses on vastavalt ära tähendatud.

Eeltoodud otsuse peale esines Voldemar Puchk Riigikohtule kaebusega, milles kordab neidsamu seletusi, mis vastulauses ja edasikaebuses ette kantud, ja paneb täiendavalt ette Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi ametliku tõenduse 7. septembrist 1921. a. nr. 1230. all selle kohta, et kaebaja on 1919. a. nimetatud ministeeriumist ühekuulise palga saanud 1000 marga määral, ning palub kaevatud Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse 14. juulist 1921. a. ära muuta, temale 1920. a. tulumaksu määrata 17 666,65 marga pealt ja teda pealepandud rahatrahvist vabastada.

Tähendatud kaebust Riigikohtule esitades lisas Otsekoheste Maksude Peakomitee omalt poolt juurde järgmised seletused: „Vold. Puchk oli, niisama kui teised Eesti Vabariigi kodanikud, kohustatud oma tuludeklaratsiooni sisse andma, sest Eesti Välisdelegatsioonides teenivad isikud saavad oma palga Eesti Välisministeeriumist ja kuuluvad Tulumaksu-seaduse § 1. põhjal maksu alla. Blanketi mittesaamine ei või veel deklaratsiooni andmise kohustusest vabastada, sest pea asi on tulu-teadaanne, ja komitee oleks seda arvesse võtnud ka siis, kui see mitte vormi järele poleks tehtud. Mis Vold. Puchki tuludesse puutub, siis ei ole õige, et tema 1919. a. tulu moodustub ainult Välisministeeriumist kolme kuu jooksul saadud palgast. Nagu selgus, oli V. Puchk äriosanik kaubamajas „J. Puchk ja pojad“, ja nagu tema 1921. a. tuludeklaratsioonist näha, oli temal 1920. aastal $\frac{1}{5}$ osa majast Tallinnas Karjavärava puisteel nr. 5, $\frac{1}{5}$ osa majast Kentmanni tän. nr. 2, $\frac{1}{4}$ osa majast Datschi tän. nr. 9 ja $\frac{1}{3}$ osa majast Haapsalu merepuisteel. Peale selle on Puchk 1920. aastal Berliinis maja omandanud, mis kaubamaja „J. Puchk ja pojad“ $\frac{1}{5}$ osaga ostetud, sest teist kapitali ei ole V. Puchkil, nagu ta ise seletab, olnud. Kaubamaja „J. Puchk ja pojad“ on 1920. a. ka tegev olnud; sellepärast ei võinud ta suurt summat maja peale laenata. Ärilisi operatsioone ei võinud V. Puchk kui riigiametnik ka teha. Sellest selgub, et raha, millega majad omandatud, Puchk 1919. aastal on teeninud, ja ta ise seletab ka, et elamiskulud olnud suuremad kui palk. Seda kõike silmas pidades oli Vold. Puchki tulu hinnatud 1 000 000 marga peale.“

Kohtuistungil Voldemar Puchk toetades kaebuses ettekantud seletusi, lisas neile juurde, et 1919. a. kaubamaja „J. Puchk ja pojad“ äritegevus seisis, mispärast kaebajal, kui kaubamaja osanikul, ei võinud olla mingisugust ärilist sissetulekut; kui kaebajal siiski oli võimalik 1920. a. maja omandada, siis ainult varemini olnud varanduse tõttu, mitte aga 1919. a. sissetulekutest saadud rahaga; et kaebajal ja tema vendadel ka varemalt varandus oli, on maksuametil teada seks esitatud raamatute

põhjal; kaebaja ja tema vendade head varanduslist seisukorda tõendab muu seas ka see asjaolu, et neil 1918. suvel oli võimalik Kukk'ele välismaareisiks 100 000 Rootsi krooni laenata ja sama aasta sügisel Eesti Ajutisele Valitsusele esmalt 60 000 Rootsi krooni ja hiljemini 250 000 marka laenu anda; kaebaja ja tema vendade rahaline varandus oli 1919. a. lõpul ja 1920. a. algul välismaal.

Otsekoheste Maksude Peakomitee volinik Elmar Sprekelsen lisas kohtuistungil täiendavalt juurde, et kaebajale tulumaksu määrates on jaoskonna Tulumaksu-komitee arvesse võtnud kaebaja enese väidet, et tal 1919. a. kulud suuremad olid kui sissetulekud.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus käesolevas asjas tuleb ära muuta järgmistel põhjustel:

1) Asjas on kindlaks tehtud ainult Voldemar Puchki 1919. a. saadud palgatasu 1 000 Eesti marga ja 6 666,67 Saksa marga suuruses, mis kaebaja poolt vastu lauses üles antud ja ametlikkude dokumentidega tõestatud; kõik maksuasutuste poolt sellele tulule juurdelisatud vahe kuni maksustamise aluseks võetud 1 000 000 margani on tõestamata: seda tõenduste puudust ei kõrvalda Otsekoheste Maksude Peakomitee juhatus selle peale, et kaebaja on 1920. a. Berliinis maja ostnud ja ka Eestis ühes vendadega mitu kinnisvarandust omandanud, sest et Peakomitee eeldus, nagu oleks kaebaja kõik need varandused just tema 1919. a. sissetulekute arvel omandanud, on tõestamata jäänud; vastupidi, kaebaja on kohtuistungil üksikasjalised andmed ette toonud, mis näitavad, et temal ühes vendadega juba 1918. a. tubli rahaline varandus oli ja mille vastu Peakomitee volinik ei ole vaielnud; samuti on maksuasutuste poolt tõestamata jäänud see asjaolu, et kaebaja 1919. a. väljaminekud kuni 1 000 000 margani ulatusid; seks tõenduseks ei või lugeda kaebaja seletust, et tema elamiskulud on 1919. a. suuremad olnud kui tema palgatasu, sest et kaebaja seletuste järele on need elamiskulud 1) kõigest kuni 36 000 margani aastas ulatanud ja 2) kõik, mis neist kuludest ei olnud palgaga kaetud, oli kaebaja kapitalist tasutud; et niiviisi kõik vahe 1919. a. saadud palgatasu väärtuse ja maksuasutuste poolt kaebaja 1920. a. tulumaksu väljaarvutamise aluseks võetud 1 000 000 marga vahel tõestamata on, siis ei või ka seda vahet seadusepäraseks maksustamise aluseks tunnistada;

2) Teadete mitteandmine 1919. a. tulude üle võis aluseks olla Voldemar Puchki trahvimiseks Tulumaksu-saaduse § 76. põhjal kuni 3 000. margani, mitte aga sama seaduse § 77. põhjal, milles valeteadete andmine ja tuluallikate sihiline varjamine on ette nähtud; see Tulumaksu-seaduse ekslik tarvituselevõtmine jaoskonna Tulumaksu-Komitee poolt on Otsekoheste Maksude Peakomitee poolt parandamata jäetud, sest et Voldemar Puchki edasikaebus jaoskonna-Komitee sellekohase otsuse peale on Peakomitee poolt täies ulatuses rahuldamata jäetud.

Kõike seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. peale põhjenedes **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 14. juulist 1921. a. nr. 66 tühistada ja asi Tulumaksu Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 33.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. mail 1923. a.

Johann Teissi kaebus Haridusministeeriumi korralduse peale 26. sept. 1922. a. nr. 23377 vaimulikkude seminaride 6 klassi lõpetajate õiguste kohta.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna 19. algkooli õpetaja Johan Teiss seletab omas 21. okt. 1922. a. Riigikohtule antud kaebuses, et 5. oktoobril 1922. a. kuulutatud temale Tallinna Linna Koolivalitsuse kiri 4. okt. 1922. a. nr. 3987, et tema olevat õpetaja ametist lahti registreeritud ja Koolivalitsus olevat teda ainult kooliõpetaja kohustetäitjaks registreerinud. See korraldus põhjenevat Haridusministeeriumi Kooli-osakonna ringkirja peal 26. sept. 1922. a. nr. 23377, millega teatatakse järgmine Haridusministeeriumi otsus:

„Haridusministeerium, läbi arutanud endiste vaimulikkude seminaride lõpetajate õiguste küsimuse, leidis, et tähendatud seminaride lõpetajatel ei ole kooliõpetajakutse õigusi, kuna need seminarid õppeasutuste hulka ei kuulunud, mis oma lõpetajatele õpetajakutse õigused andsid ja vaimulikkude seminaride lõpetajad pidid õpetajakutse omandamiseks andma proovitunde 1896. a. 20. märtsi reeglite § 9. märkuse 1. põhjal.“

Selle Haridusministeeriumi otsusega ei ole kaebaja rahul järgmistel põhjustel:

1. Endistest vene-aegsetest korraldustest olevat selgesti näha, et algkooliõpetaja kutsetunnistuse omamiseks oli õigus teiste keskkooli-lõpetajate hulgas ka vaimulikkude seminaride nelja noorema klassi lõpetajatel, kusjuures neil 1 proovitund tuli anda. Isikutel, kes aga vaimuliku seminari 6 klassi olid lõpetanud, oli õpetajakohtade saamiseks algkoolides õigus ilma proovitundi andmata. Seda tõendab 20. märtsil 1896. a. kinnitatud Vene Haridusministeeriumi reeglite 1. märkus, mis käib järgmiselt: „Litsa, okontshivshija kurs utshenija v võisshih i srednih utshebnõih zavedenijah, tshetõirjoh mladshih klassov duhovnõih seminarii, a takzhe kurs komertsheskikh utshilishtsh, (razjasn. M. N. P. 17. nojabr 900 g. nr. 30059), i srednih sel'sko-hozjaistvennõih utshilishtsh (razjasn. M. N. P. 8 ijulja 903 g. nr. 20958), imejut pravo polutshitj zvanije utshitelja natshal'nago utshilishtsha bez ossobõh dlja sego ispõitanii, na osnovanii odnih attestatov ob okontshanii jimi kurssa; pri tshem, dlja udostoverenija v pedagogitsheskikh sposobnostjah takih lits, ot nih trebujetsja lish odin probnõi urok. Litsam zhe, okontshivtshim polnõi kurs v duhovnõih seminarijah 13. janv. 1894 g. Võisotsh. poveleno predostavitj pravo na zanjatije utshitel'skikh dolzhnostei v sel'skikh natshalnõih utshilishtsh bez trebovanija ot nih datshi probnago uroka.“

Sellelega olevat Haridusministeeriumi seisukoht vaimuliku seminari lõpetajate õiguste suhtes täiesti vildak.

2) Haridusministeerium olevat põhjendanud, nagu selguvat ap.-õig. kiriku Sinodile sessamas asjas saadetud kirjast, oma otsuse ainult selle peale, et ülalnimeetatud 1. märkuses ei olevat 6 klassi lõpetajate kohta sedasama lauset tarvitatud, mis 4 noorema klassi lõpetajate kohta. Sest olevat öeldud: 4 klassi lõpetajatel on õigus kutsetunnistuse saada 1 proovitunni andmise järel, kuna 6 klassi suhtes ei olevat sedasama korratud sõna-sõnalt, s. o. on õigus kutsetunnistuse saamiseks ilma proovitunni andmata, vaid seisvat: on õigus algkooli-õpetaja koha saamiseks ilma proovitunni andmata. Nähtavasti selle redaktsiooni puuduse põhjal olevat Haridusministeeriumis tekkinud arvamine, et vaimuliku seminari 6. klassi lõpetajatel ülepea õigust ei ole kooliõpetaja-kutse pidamiseks.

Kuid selle peale võivat järgmist tähendada:

1) Siin olevat tegemist ainult redaktsioonilise lahkuminekuga, mis arusaadav, kui arvesse võtta, et 4. klassi kohta märkus on tehtud 1896. a., kuna 6. klassi kohta oli juba 1884. a. olemas keisri määrus, mida Vene Haridusministeerium sisuliselt mõistes vormiliselt ei muutnud.

2) Kahtlust ei olevat 6. kl. lõpetajate õiguste kohta, mis 1884. a. kinnitud ja 1896. a. reeglite lõppu asetatud, sisuliselt juba sellepärast, et vaimulikkude seminaride 5. ja 6. klassi õpilased 2 aasta jooksul proovitud andes kui ka pedagoogikas, didaktikas ja metoodikas vastava kursuse läbi minnes tõepoolest seks valmistatud olevat olnud, et neile kutsetunnistus võidi ka ilma proovitunnita anda.

3) Ei olevat ju kuskil Vene seadustes määrust, et k u t s e t a isikul õ i g u s on algkooli-õpetaja koha saamiseks, nagu seda 1884, a. määrus vaimulikkude seminaride lõpetajate kohta deklareerib ja seda, nagu ülalpool näha, täiesti kaaluvail ja arusaadavail põhjustel teeb.

4) Just vastuoksaks, 1884. a. määrus kinnitavat asjaolu, et vaimuliku seminari 6. klassi lõpetajatel olid õiguslise algkooli õpetaja kutse õigused olemas juba isenesest ja ei rippunud enam formaliteedist, et seminari lõputunnistus pidi kutsetunnistuse vastu vahetatud olema.

5) Sisuliselt ei kaaluvat siin midagi Haridusministeeriumi poolt allakriipsutatud nimetus: „Sel'skija natshal'nõja utshilishtsha“, sest 1884. a. oli Vene koolikord nüüsgune, et algkoolid olid ainult maal ja neid nimetati sellepärast ka „sel'skija“, kuna linnades olid 1872. a. „gorodskija“ ja 1828. a. seaduse järele „Kazjonno-prihodskija shkolõi“, kui linnade algkoolid.

Kõiki ülaltoodud asjaolusid arvesse võttes palub Riigikohut:

1) Haridusministeeriumi otsus vaimulikkude seminaride 6 kl. lõpetajate õiguste suhtes algkooli-õpetaja ameti asjus, mis kuulutatud Kooliosakonna ringkirjas 26. sept. s. a. nr. 23377 all, kui põhjendamatu tühistada.

2) Arvesse võttes mitte küllalt täpsat redaktsiooni vaimulikkude seminaride 6. kl. lõpetajate suhtes algkooli-õpetaja ameti pidamiseks, palub seletada, a) et 6. kl. lõpetajatel on samad õigused algkooli-õpetaja kutse saamiseks kui 4. kl. lõpetajatel, kuid ilma proovitunnita, b) et vaim. sem. 6 kl. lõpetajad olid selle tõttu õigustatud ka ilma kooliõpetaja-kutse tunnistust välja andmata õigusliseks algkooli-õpetajaks olema, c) et selle tõttu vaim. seminari lõputunnistus vene-aegsete määruste järele nii sisuliselt kui ka õigusliselt täiesti analoogiliselt vastav on algkooli-õpetaja kutsetunnistusele.

Kaebusele ära kirjas juurelisatud Haridusministeeriumi teadaandes 23. sept. 1922. a. nr. 23377 Eesti ap.-õiguseu kiriku Sinodile ja Tallinna Linna Koolivalitsuse

teadaaees 4. okt. 1922. a. nr. 3987 Linna XIX. algkooli juhatajale on öeldud, et vene-aegsed õpetajakutse omandamise kohta käivad määrused on tühistatud Haridusministeeriumi korraldusega 26. nov. 1920. a. nr. 22954 ja õpetajakutse omandamise kohta maksuma pandud uus määrus 1921. a. 4. märtsist nr. 21216 all (Riigi Teataja nr. 19—1921. a.), mille järele endiste vaimulikkude seminaride lõpetajatel algkooli-õpetaja kutse saamiseks tuleb tähendatud 4. märtsi määruse korras täienduseksamid teha, kusjuures Haridusministeerium otsustas 6. kl. (täie kursuse) lõpetajad vabastada eksamitest pedagoogikas, pedagoogika ajaloos ja Riia vaimuliku seminari lõpetajad, kui nad seal eesti keelt õppinud, peale selle veel eesti keeles. Vaimulikkude seminaride 4. kl. lõpetajatel tuleb täienduseksamid teha 1921. a. 4. märtsi nr. 21216. määruse § 11. põhjal ühesugustel alustel teiste keskkooli lõpetajatega.

Haridusministeerium on selles asjas 18. nov. 1922. a. nr. 25211 all Riigi-kohtule järgmise seletuse annud: „Läbi arutanud küsimuse end. vaimulikkude seminaride lõpetajate õiguste kohta algkooli-õpetaja kutse peale, leidis Haridusministeerium, et tähendatud isikud seminarikursuse lõpetamisel õpetaja kutse-õigusi ei omandanud. Sellele otsusele jõudis Haridusministeerium; silmas pidades asjaolu, et Vene seadustes on iga õppeasutuse kohta, mille lõpetamine õpilasele õpetajakutse annab, see õigus eraldi ette nähtud. Näitena võiks tuua siin V. Sead. Kogu XI kõite I jao (koolide seadused) 1893. a. väljaande § 2290., 2341., 2377., 2406. ja 2724., kus otsekohe on öeldud, et õpetajate-instituudi, seminari ja naisgümnaasiumi täie kursuse lõpetajad saavad õpetajakutse.

End. vaimulikkude seminaride 1884. a. 22. aug. seadus ei näe seda õigust seminaride lõpetajate kohta ette (v. vaim. seminaride põhikiri § 177. ja 178) ja kuna keisri käsus 1884. aasta 13. jaanuarist jutt on ainult sellest, et vaimulikkude seminaride täie kursuse lõpetajatele antakse õigus maa algkoolides õpetaja k s o l l a ilma proovitundi nõudmata, siis puudub seaduslik alus oletusel, nagu oleksid vaimulikkude seminaride lõpetajad seminarikursuse lõpetamisel omanud õpetaja kutse-õigused. Et end. vaimulikkude seminaride lõpetajad seminari lõpetamisel algkooli-õpetaja kutse-õigusi ei omandand, kinnitab omalt poolt ka Vene võimude seisukoht selles asjas. Nagu juurdelisatud Aleksander Jansonil poolt 1916. a. 21. mail nr. 1076. all väljaantud tunnistusest näha, on ta lõpetanud Riia vaimuliku seminari täie kursuse. Kui vaimulikkude seminaride lõpetajatel oleksid olnud õpetaja kutse-õigused, siis ei oleks Jansonil tarvis olnud eraldi õpetaja kutsetunnistust nõutama hakata. Teiseks selgub sellest tunnistusest, et tähendatud tunnistus on Jansonile välja antud 1896. aasta 20. märtsi korralduse § 9, 1. märkuse põhjal, s. o. pärast proovitunni andmist. Nii on siis kindel, et vaimulikkude seminaride lõpetajatel ei ole algkooli-õpetaja kutse-õigust, ei olnud seda Vene ajal, ei ole ka praegu,

Mis puutub kaebaja poolt toodud asjaoludesse, siis tuleb kõige pealt tähendada, et kaebuses tsiteeritud 1896. a. 20. märtsi korralduse § 9. märkus I ei vasta sugugi selle korralduse ametlikule tekstile, nagu see Riia õpperingkonna 1896. a. ringkirjade kogus, lhk. 338. on trükitud. Nimelt puuduvad ametlikus tüübis kommertsning põllutöö-koolid ja märkus lõpeb sõnadega: „Trebujetsja lish odin probnoi urok.“ Kuna 1896. a. 20. märtsi korralduses juttugi ei ole 1884. a. 13. jaanuari keisrikäsust, siis on kaebaja järeldused, mis ta sellest korraldusest ja keisrikäsust teeb, ekslikud.

Ka ei ole õige kaebaja väide, nagu poleks Vene seadustes määrust, mis võimaldaks kutseta isikutel algkooli-õpetaja koha saamist, sest kirjaga 1875. aasta 17. maist nr. 15157 teatas Vene Rahvahariduse-ministeerium keisri sellekohase käsu täitmiseks,

et rahva algkoolides võivad õpetajateks olla ka sõjateenistusest vabastatud alamohvitserid. Ka oli 1895 a. 22. veebruari määruste järgi 2-kl. ministeeriumikoolide juures korraldatud pedagoogiliste klasside lõpetajatel õigus õpetajaks olla, ilma et neil õpetajakutse oleks omandatud. Oma kaebuse 5. punktiga võtab kaebaja ise aluse oma väidetelt, kinnitades, et 1884. a. olevat koolikord niisugune olnud, et algkoolid ainult maal asusid, linnades aga kroonu-, kihelkonna- ja linnakoolid. Sellest loogilist järeldust tehes tuleb otsustada, et vaimulikkude seminaride lõpetajatele oli õigus antud õpetajateks olla ainult niisugustes maakoolides, mis 1884. a. maksvatel seadustel korraldatud. Kuna aga praegu Eestis algkool tähendatud seaduste alustel ei tööta, siis ei saa ka praegu Eestis enam vaimuliku seminaride lõpetajatele 1884. a. 13. jaanuari keisri käsuga erakorraliselt antud õigusi tarvitada.

Kõike ülaltoodut kokku võttes ei saa mingil viisil seletada, et vaimulikkude seminaride 6 kl. lõpetajad oleksid õigustatud olnud ilma kooliõpetaja kutsetunnistuse väljaandmiseta õigusliseks algkooliõpetajaks olema ja et selle tõttu vaimulikkud seminaride lõputunnistus sisuliselt kui ka õigusliselt täiesti vastav on algkooli-õpetaja kutsetunnistusele, kui ka seletada seda, et vaimulikkude seminaride 6 kl. lõpetajad oleksid Vene ajal õigustatud olnud algkooli-õpetaja kutsetunnistusi saama ilma proovitudi andmata.

Asja arutamisel Riigikohtus toetas kaebaja Teiss oma kaebust, tähendades selle peale, et vaimulikkude seminaride põhikirja § 1-ses on selgesti ära tähendatud, et seminaride asutamise siht on ette valmistada preestreid ja rahvakooli-õpetajaid, missugusest põhimõttest välja minnes on võimatu oletada, et seminaride lõpetajad ei omandanud õpetaja kutse-õigusi. Vene valitsuse ajal ei olevat iialgi kaheldud seminaride lõpetajate õpetajakutse õiguste üle, vaid isegi nad keisri käsuga 13. jaan. 1884. a. kinnitatud, mispärast Haridusministeeriumi seletuses ettetoodud asjaolu, et seminaride lõpetajad olid kohustatud õpetaja-kutse omandamiseks proovitudi andma, olevat täitsa ebaõige ja seda ei võidavat arvesse võtta. Haridusministeeriumi poolt kohtule ette pandud ärakiri Aleksander Janson'i tunnistusest ei kinnitavat ka ministeeriumi väidet, vaid ümberpöörduvalt, selle tunnistuse omaniku A. Janson'i seletusest, mis kaebaja poolt kohtule esitatud, olevat näha, et tunnistuse väljaandmise puhul ei olevat mingit proovitudi nõutud ja et tähendatud tunnistus on välja antud seminari lõputunnistuse põhjal peale 3 rbl. sissemaksmist renteisse. Proovitudi nõudmise otstarbekohatust näitavat ka see asjaolu, et seminari õpilased kahe aasta jooksul pidid seminari juures asutatud algkoolis proovitudi andma ja ka vastavates ainetes, s. o. pedagoogikas, didaktikas ja metoodikas eksami sooritama.

E. V. Asutav Kogu olevat eriti hinnanud vaimuliku seminari lõpetajaid, paigutades neid õpetajate liigitamisel 2. järku, kuna õpetaja seminari lõpetajad 3. järku seati. Kui loogilist järeldust teha Haridusministeeriumi väitest, et vaimuliku seminari lõpetajatel oli õigus ainult neis algkoolides õpetajateks olla, mis asutatud 1884. a. seaduse põhjal, siis tuleks kõik õpetajad, kes Vene valitsuse ajal teotsesid, oma õpetajakutse kaotanuks tunnistada, sest ükski neist ei olevat E. V. uue seaduse põhjal asutatud koolide õpetajaks ette valmistatud. Tegelikult ei olevat aga Haridusministeerium selle järelduseni läinud, ja erand olevat tehtud ainult vaimuliku seminari lõpetajate kohta, millest tulevat järeldada, et ministeeriumil määruse väljaandmiseks olid isesugused põhjused.

Et Vene aja seadused vaimuliku seminari lõpetajate õiguste kohta ei ole muudetud ega maksvuse kaotanud, siis olevat vastuvaidlemata selge, et vaimuliku seminari lõpetajatel on täieline õpetaja kutse-õigus ja Haridusministeeriumi otsus ka kutsevastane tulevat tühistada.

Haridusministeeriumi volinik O. Pallas seletas, et Haridusministeeriumi korraldus tulevat seadusepäraseks lugeda, sest vaimulikkude seminaride põhikirja (V. S. K. IV k. § 2401 — 22 aug. 1884) § 177 ja 178 ei näe seminari lõpetajate õiguste kohta õpetaja kutse-õiguste omandamist ette.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: 1896. a. 20. märtsi reeglite (pravila dlja spetsial'noih ispõtanii na zvanije utshitelja i utshitel'nitsõi natshaljnõih utshilishtsh), mis muu seas on ära trükitud Haridusministeeriumi shurnali 1896. a. maikuu raamatus (shurnal Ministerstva Narodnago Prosvestshenija) lhk. 99 — 103. § 9. märkus 1. järele oli neil, kes kõrgema õppeasutuse ja keskkooli olid lõpetanud, niisama neil, kes vaimulikkude seminaride neli alamit klassi lõpetanud, õigus omandada algkooli-õpetaja kutse ilma iseäralise eksamita, atestaatide põhjal, mis neile olid antud nende õppeasutuste poolt, mille nad olid lõpetanud. Sealjuures nõuti seesugustelt isikutelt nende pedagoogiliste võimiste kindlakstegemiseks ainult ühe proovitunni andmist. Riia vaimuliku seminari täie kursuse lõpetajate õiguste kohta ei ole 1896. a. 20. märtsi reeglites midagi öeldud. Reeglite § 9. märkus 1. sisust tuleb aga järeldada, et kui juba vaimuliku seminari 4 alama klassi lõpetajatel oli õigus algkooli-õpetaja kutseks ilma iseäralise eksamita, kusjuures nõuti ainult ühe proovitunni andmist, siis langes seminari täie kursuse lõpetajate kohta algkooli-õpetaja kutse omandamise korral proovitunni andmine ära, sest vastasel korral oleks 1896. a. 20. märtsi reeglites niisugune nõudmine ka ära tähendatud. Ei või ka oletada, et Riia vaimuliku seminari täie kursuse lõpetajal oleks vähem õigusi õpetajakutse omandamisel kui sama seminari nelja alama klassi lõpetajatel.

Sellepärast olid Riia vaimuliku seminari täie kursuse lõpetajad õigustatud saama, kui nad soovisid kooliõpetajateks hakata, 1896. a. 20. märtsi reeglite § 9. märkuse 1. põhjal vastavad tunnistused algkooli-õpetaja kutse kohta ilma proovitundi andmata ja Haridusministeeriumi vastupidine § 9. märkus 1. seletamine, kusjuures tähendatakse õpetaja Aleksander Janson'ile 1. mail 1916. a. nr. 1078 all välja-antud tunnistuse peale, ei ole õige.

Haridusministeeriumil on küll õigus tühistada ja muuta 1896. a. 20. märtsi reegleid, mis Vene haridusminister oli kinnitatud, aga tal ei ole õigust neilt Riia vaimuliku seminari täie kursuse lõpetajalt, kes 1896. a. 20. märtsi reeglite põhjal olid algkooli-õpetaja kutse omandanud või kel oli õigus oma atestaadi põhjal seesugust kutset omandada ja kes tegelikult kooliõpetaja-ametis olid, seda omandatud õigust, tegelikult kooliõpetajaks olla, ära võtta.

Niisuguseid tegelikult juba ametis olevaid õpetajaid on ka seaduseandja silmas pidanud, kui ta Riia vaimuliku seminari täie kursuse lõpetajad asetab palga suhtes teise järku, kuna õpetajate ning vaimulikkude seminaride ja teiste keskkoolide lõpetajad kuuluvad kolmandasse järku (As. Kogu poolt 28. VIII. 1919. a. vastuvõetud määrus õpetajate palga kohta R. T. nr. 60 — 19 a. sead. nr. 116 § 3 p. b ja c).

Et kaebaja Teiss seile seaduse väljakuulutamise ajal tegelikult õpetaja-ametis oli, ei või Haridusministeeriumi kooli-osakonna ringkirjas 26. sept. 1922. a. nr. 23377 väljakuulutatud korraldus Teiss'i kohta maksev olla, mispärast Riigikohus Adm. K. K § 21 ja 22 p. 2. põhjal **otsustas** Haridusministeeriumi Kooli-osakonna ringkirjas 26. septembrist 1922. a. nr. 23377 väljakuulutatud korraldus vaimulikkude seminaride lõpetajate õiguste kohta algkooli-õpetaja ameti asjus Johan Teiss'i kohta maksvuse- tuks tunnistada.

Nr. 34.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. mail 1923. a.

Aleksander Puchk'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 14. VII. 21. a. nr. 67 — 1920. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Aleksander Puchk, kes 1919. a. jooksul Londonis Eesti saatkonna ametnikuna viibis, ei annud oma tulude üle tähendatud aastal mingit deklaratsiooni sisse. Tallinna VI jaoskonna Tulumaksu-Komitee otsustas 21. jaanuaril 1921. a. hinnata Aleksander Puchki 1919. a. maksualuse tulu 8 000 000. marga peale, määrata temale 1920. a. tulumaksu 4 000 000 marka ja trahvida teda Tulumaksu-seaduse § 76. põhjal 3 000 margaga.

Vastulauses seletas Aleksander Puchk, et tema kogu 1919. a. viibis välismaal ja et tema tulu saatkonna ametniku palgatasuna oli kõigest £ 720 ehk ümber arvates aasta keskmise kursiga £ 1=50 Emk. — 36 000 Eesti marka; et aga see palgatasu oli välismaal saadud, siis ei käi tema, vastulausuja, arvamise järele tulumaksu alla Eestis ega olenud tarvis seda sissetulekut Eesti maksuasutustele deklareerida; neil põhjustel palus vastulausuja teda 1920. a. tulumaksust ja temale määratud rahatrahvist vabastada.

Asja uuesti läbi vaadates otsustas jaoskonna Tulumaksu-Komitee 7. aprillil 1921. a. jätta Aleksander Puchki vastulause rahuldamata, sest et tema maksustamise aluseks on ärimaksu-komisjoni andmete põhjal võetud $\frac{1}{5}$ osa „Revalise“ puhtast kasust, millele tuleb juurde arvata palgatasu £ 720 à 215 Emk. = 154 800 Eesti marka, nii et vastulausuja kogu 1919. a. maksualuse tulu, selle juures silmas pidades ka tulud ärist „J. Puchk ja pojad“ ja majadest, hinnata 8 154 800 marga peale ja temale määrata 1920. a. tulumaksu 4 077 400 marka.

Edasikaebuses Tulumaksu Peakomiteele seletas Aleksander Puchk, et „Revalise“ tuludest tema ei ole mingit osa saanud, mispärast palus selle osana tema maksualusele tulule juurdelisatud 8 000 000 marka sellest maha arvata; mis puutub palgatasusse £ 720 määral, siis avaldas kaebaja selle kohta arvamist, et see tasu, kui välismaal saadud, ei käi Eesti tulumaksu alla; ühtlasi juhtis kaebaja tähelepanu selle peale, et £ 720 on jaoskonna Tulumaksu-Komitee poolt ebaõigelt Eesti markadesse ümber arvutatud, nimelt on võetud 1919. a. 1. juuli ja 31. detsembri kursid ning nende järele ümberarvutamine toime pandud, kuna seks oleks pidanud tarvitusele võetama igapäevased ehk igakuulised kursid; neil põhjustel palus kaebaja teda jaoskonna Tulumaksu-Komitee poolt temale määratud 1920. a. tulumaksust ja trahvist vabastada. Edasikaebusele oli juurde lisatud riigisekretäri allkirjaga tõestatud väljavõte Vabariigi Valitsuse 1921. a. 1. aprilli koosoleku protokollist, milles on määratud rahaministrile teatada, et A. Puchk „ei ole lepingu põhjal „Revalise“ tuludest mingisugust osa saanud“.

Asja läbi vaadates leidis Otsekoheste Maksude Peakomitee, et kaebaja oma tulusid hoopiski ei ole deklareerinud, kuna ta aga Tulumaksu-seaduse põhjal kohus-

tatud oli seda tegema; et seepärast jaoskonna Tulumaksu-Komitee oli õieti talitanud, kui ta kaebajat nende andmete järele maksustas, mis temal olemas, ja et riigisekretäri teate järele 26. aprillist 1921. a. kaebaja „Revalise“ tuludest osa ei ole saanud. Neil põhjustel otsustas Otsekoheste Maksude Peakomitee 14. juulil 1921. aastal „Aleksander Puchki 1919. a. maksustatav tulu kindlaks määrata analoogiliselt tema vennale Vold. Puchkile 1 000 000 marga peale; trahv alles jätta.“

Eeltoodud otsuse peale esines Aleksander Puchk Riigikohtule kaebusega, milles palub selle otsuse ära muuta ja kaebaja Tulumaksu-seaduse § 76. põhjal temale pealepandud trahvist ning temale määratud 1920. a. tulumaksust vabastada järgmistel põhjustel: 1) kaebaja ei ole 1919. a. tulusid deklareerinud esiteks sel põhjusel, et tema kogu 1919. a. Eesti saatkonna ametnikuna Londonis viibis, kuna tema ainukeks tuluallikaks saatkonna ametniku palk oli, mis Tulumaksu-seaduse § 1. järele tulumaksu alla ei käinud, kui väljaspool Eesti Vabariigi piirisid olev tuluallikas, ja 2) sel põhjusel, et maksuinspektori poolt temale tulude deklaratsiooni blanki ei saadetud, nagu siseriigis igale maksumaksjale kätte saadetakse; 3) kaebaja maksualuse tulu hindamine 1 000 000 marga peale „analoogiliselt tema vennale V. Puchkile“ on ilma ühegi seadusliku aluseta ja loogilise põhjenduseta.

Seda kaebust Riigikohtule esitades lisas Otsekoheste Maksude Peakomitee omalt poolt juurde järgmised seletused: A. Puchk oli, niisama kui teised Eesti Vabariigi kodanikud, kohustatud oma tulu deklaratsiooni sisse andma, sest Eesti välisdelegatsioonides teenivad isikud saavad oma palga Eesti Välisministeeriumist ja kuuluvad Tulumaksu-seaduse § 1. põhjal maksu alla. Blanketi mittesaamine ei või veel deklaratsiooni andmise kohustusest vabastada, sest peasi on tulu-teadaanne, ja Jaoskonna-Komitee oleks seda arvesse võtnud ka siis, kui see mitte vormi järele poleks tehtud. Mis puutub hinnatud maksualusesse tulusse, siis peab silmas pidama, et A. Puchk on kaubamaja „J. Puchk ja pojad“ osanik. See kaubamaja ei olnud 1919. aastal küll mitte aasta läbi avatud, kuid tema kapital on siiski tegev olnud, mis sellest näha, et kõik tema osanikud on rikkaks läinud ja 1920. a. on kaubamaja uuesti oma ukсед avanud. A. Puchkil on ka osa majades, mis tema vendade Voldemari ja Joachimi edasikaebuste juures tähendatud. Et A. Puchk ise oma tulusid hoopiski pole deklareerinud, siis oli Jaoskonna-Komitee õigustatud ja kohustatud tema tulu omalt poolt hindama.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Aleksander Puchki palve, teda 1920. a. tulumaksust ja selle määramisega seotud rahatrahvist vabastada, tuleb rahuldamata jätta järgmistel põhjustel: Vabariigi Valitsuse poolt 12. aprillil 1920. a. vastuvõetud Tulumaksu-seaduse § 1. ja 3. põhjal (Riigi Teataja nr. 63./64. — 1920. a.) käisid sama aasta tulumaksu alla kõik füüsilised ja juriidilised isikud, kellel Eesti Vabariigis olid mingisugused tuluallikad, välja arvatud sama seaduse § 2. eriti tähendatud isikud ja asutused. Tulumaks tuli määrata vastavate isikute eelmise, s. o. 1919. a. kogu tulude järele. Eesti välisesinduste ametnikud ei ole Tulumaksu-seaduse § 2. nende isikute hulgas tähendatud, kes tulumaksust vabastatud, ja sellepärast käisid nad, kui neil Eestis tuluallikad olid, tulumaksu alla üldisel alusel. Kaebaja Aleksander Puchk oli 1919. a. Londonis Eesti saatkonna palgaline ametnik ja sai Vabariigilt tasu £ 60 kuus; seega oli tal Eestis tuluallikas ja ta kuulus 1920. a. tulumaksu alla üldisel alusel ning Tulumaksu-seaduse § 36. ja 41. põhjal oli ta kohustatud oma 1919. a. tulud vastavale Eesti maksuametile seatud täht-

ajal deklareerima. Et kaebaja neid seaduse nõudeid ei täitnud, siis oli vastav jaoskonna Tulumaksu-Komitee täiesti õigustatud Tulumaksu-seaduse § 48. ja 76. põhjal kaebaja 1919. a. tulud komiteel olevate andmete järele hindama ja temale rahatrahvi kuni 3000 margani määrama. Kaebaja poolt tema maksuvabaduse põhistiseks ette toodud väide, et 1919. a. tema elas välismaal, on tähtsusetu, sest et tulumaksu tasumise kohustus järgneb mitte maksja enese elutsemisest kodumaal, vaid tema tuluallika olemisest Eestis. Samuti ei ole kaaluv kaebaja väide, et tema sai palgatasu Londonis; välismaal oli üksnes Eesti saatkonna kassa, millest kaebaja temale määratud palga kätte sai, kuna selle tulu otsekoheseks allikaks olid ikkagi Eesti Vabariigi ressursid. Käesoleval juhtumusel on see väide seda vähem kohane, et Eesti saatkond Londonis teotses eksterritoriaalsel alusel; järgnevalt kestis ka kaebaja teenistus ja palgasaamine 1919. aastal õigusliselt just Eesti pinnal. Tuluteadaande-lehe blanketi mittesaamine ei vabastanud kaebajat tulude ülesandmise kohustusest, vaid õigustas teda üksnes deklareerima neid rippumata seatud vormist.

Mis puutub maksualuse tulu hindamisse, siis on see käesolevas asjas niisugusel alusel toime pandud, mida ei saa seadusepäraseks tunnistada: Aleksander Puchki 1919. a. maksustatav tulu on 1000 000 marga peale kindlaks määratud analoogiliselt tema venna Voldemar Puchki maksualuse tulule. See maksustamise alus on põhimõtteliselt ebaõige. Tulumaks on puht-isiklik maks ja seda võib määrata üksnes maksja enese eelmise aasta tulude põhjal. Tulumaksu määramine analoogiliselt maksja selle ehk teise sugulase maksustamisele on meie Tulumaksu-seadusele täiesti võõras ja sellepärast mittelubatav.

Aleksander Puchk ei deklareerinud oma 1919. a. tulusid. Seesugusel seisukorral olid maksuasutused Tulumaksu-seaduse § 48. põhjal õigustatud tema tulu omalt poolt hindama — kuid mitte oma heaksarvamise järele, vaid neil olevate andmete alusel, s. o. põhistatult. Käesoleval juhtumusel on 1 000 000-margalisest maksualusest tulusummast tingimisi põhistatud üksnes 154 800 marka, mis vastab Eesti valuutasse ümberarvutatud ja dokumentaalselt tõestatud maksja 1919. a. palgatasule £ 720 määral. Kuid ka selles osas ei või tähendatud tulu täpsalt õieti väljaarvutatuks lugeda, sest et sellekohane palgatasu on maksjale 1919. a. jooksul osade kaupa välja antud à £ 60 kuus, mispärast teda tuleb ka vastavais osades igakuulise keskmise kursiga Eesti markadesse ümber arvutada, mitte aga 1919. a. 1. juuli ja 31. detsembri keskmise kursiga, nagu see maksuasutuste poolt on ümber arvutatud. Mis puutub Aleksander Puchki maksustamise aluseks võetud tulusumma ülejäänud osasse 845 200 marga määral, siis on selle tulu saamine tarvilikult tõestamata. Seesuguseks tõenduseks ei või eriti lugeda Otsekoheste Maksude Peakomitee ettekannet selle kohta, et Aleksander Puchk oli kaubamaja „J. Puchk ja pojad“ osanik ja et temal on osa ka majades, mis Peakomitee seletustes tema vendade Voldemar ja Joachim Puchkide edasi-kaebuste puhul tähendatud, sest et vastavaist asjatoimetustest (Riigikohtu administratiiv-osakonna toimetused nr. 124 ja 128 — 1923. a.) on näha, et 1919. a. kaubamaja „J. Puchk ja pojad“ tegevus oli seismas ja et eeltähendatud majad olid vendadel Puchkidel omandatud alles 1920. aastal.

Seda kõike silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. ja 2. peale põhjenedes **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 14. juulist 1921. a. nr. 67 tühistada osas, mis puutub Aleksander Puchki 1920. aasta tulumaksu määramisse, ja selles osas asi saata Tulumaksu Peakomiteele uueks otsustamiseks; muus osas kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 35.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8./31. mail 1923. a.

Gustav Jakobi p. Luha kaebus Maakorralduse Peavalitsuse otsuse peale 6. sept. 1920. a. Mõra mõisa võõrandamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, prokuröri abi K. Luud.

Gustav Jakobi p. Luha seletab omas 4. okt. 1920. a. Riigikohtule antud kaebuses, et 1909. a. 7. märtsi ostumüügi lepingu põhjal, mis 14. märtsil samal aastal kreposteeritud, omandanud tema Laiuse valla kodaniku Aleksander Karli p. Johansoniga käest Mõra mõisa, mis oli Kivijärve mõisa alla kuuluvast Mõra karjamõisast ja vesiveski kohast moodustatud (образована) ja Vene Valitseva Senati ukaasi põhjal 25. juunist 1898. nr. 7213 Kivijärve mõisast lahutatuks tunnistatud ning iseseisva rüütlimõisana kadastrisse kantud ja nr. 234. all kreposteeritud. Mõra rüütlimõisa sisaldavat eneses 139,45 dess. kõlvulist ja 5,64 dess. kõlbmata maad, kokku 145,09 dess., maaväärtuse järele 85 taalrit 2 46/112 krossi.

Et Mõra mõisa ei vasta oma pinna suuruse poolest B. E. S. § 602. nõuetele, et Mõra mõisa enne 1819. a., nagu B. E. S. § 604. nõuab, iseseisva rüütlimõisana kreposteeritud ei olnud, et Mõra mõisa ainult 1898. a. on rüütlimõisaks saanud, et Maaseaduse § 1. märkus 1. p. 2. põhjal ei kuulu võõrandamise alla B. E. S. § 597. p. 5. ettenähtud maatükid — „Landstelled“, kui need pole rüütlimõisa omaniku päralt, ja et Mõra mõisa ei ole mitte rüütlimõisa omaniku, vaid tema, kaebaja, kui Vabariigi kodaniku ja sõdurite isa päralt, siis palunud ta Maakorralduse Peavalitsust: Mõra koht riigile võõrandamise alt vabastada ning tunnistada see koht B. E. S. § 597. p. 5. ettenähtud „Landstelleks“, ja Tartu-Võru kreposti-jaoskonnale kohuseks teha, et nimetus „Mõra rüütlimõisa“ maha kustutataks ja see koht lihtsaks talukohaks tunnistataks. Maakorralduse Peavalitsuse ülem jätnud resolutsiooniga 6. sept. 1920. a. selle pa've tähele panemata.

Kaebaja arvamise järele ei olevat see Maakorralduse Peavalitsuse Ülema otsus õige, ja seepärast palub ta Riigikohtu: 1) Maakorralduse Peavalitsuse Ülema otsus käesolevas asjas tühistada ja kaebaja päralt olev Mõra mõisa, Laiuse vallas, Tartumaal, krep. 234, ja selle mõisa elav ning eluta inventar võõrandamise alt vabastada, tunnistades seda kohta võõrandamise alla mitte kuuluvaks maatükiks; 2) peaks aga Maakorralduse Peavalitsuse Ülema otsuse põhjal tunnistatama, et Mõra mõisa ja selle inventari võõrandamise küsimus on seotud sellega, et Mõra mõisa on kreposteeritud kui rüütlimõisa, siis palub kaebaja tema kaebuse peale, kui tema iseseisva palve peale vaadata, asi tunnistada alluvaks Riigikohtule ja otsustada: kaebaja päralt olev Mõra koha nimetus „Mõra rüütlimõisa“ kadastrist ja krepostiraamatutest maha kustutada, see koht lihtsa Mõra talukoha nime all krepostiraamatusse tema nime peale sisse kanda.

Kaebusele on ligi lisatud kaebaja poolt Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse nimele antud palve 6. sept. 1920. a., mis nimetatud Peavalitsuse poolt on kaebajale tagasi saadetud resolutsiooniga: Mittealluvuse tõttu tähele panemata jätta. Rüütlimõisa mahakustutamiseks tuleb Riigikohtusse pöörata, 6. IX, 20. T. Sinberg.“

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leiab Riigikohus, et Gustav Luha kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

1) Mõra mõisa, Tartumaal, on asutatud, nagu sellekohasest Tartu-Võru hüpooteegi-ringkonna krepostiregistri väljavõttest 10. sept. 1920. a. nr. 1800. näha, Kivijärve mõisa „Mõra“ karjamõisast ning veskist ja on Vene Val. Senati Ukaasi põhjal 25. juunist 1898. a. nr. 7213. all sisse kantud rüütlimõisate nimekirja. Sellest väljavõttest on näha, et kaebuses äratähendatud Mõra mõisa suurus vastab krepostijaoskonna andmetele ja et mõisa on 14. märtsil 1909. a. kaebaja nimele kinnistatud. Et Mõra mõisa on rüütlimõisate nimekirja kantud, siis kuulub tema, kui B. E. S. § 597. p. 2. ettenähtud maade liiki kuuluv, Maaseaduse § 1. põhjal võõrandamise alla.

2) Kaebaja väitel, et see mõisa ei vastavat oma maa-ala poolest B. E. S. § 602. ettenähtud nõuetele rüütlimõisate suuruse kohta ja et ta ei olnud enne 1819. aastat mõisate ehk rüütlimõisate nimekirja kantud, nagu B. E. S. § 604. nõuab, ei ole asja kohta tähtsust, sest Maaseaduse väljakuulutamise ajal (25. okt. 1919. a.) oli Mõra mõisa rüütlimõisate nimekirjas, ja B. E. S. § 599. järele tunnistatakse rüütlimõisateks niisugused maamõisad (земскія имѣнія), mis Landrolles ja krepostiraamatuis on ära tähendatud kui mõisad, maamõisad ehk rüütlimõisad (Güter, Landgüter, adelige Güter). Kaebaja väitel, et Sen. Uk. 25. juun. 1898. nr. 7213 ei ole olemas, ei ole alust, sest igatahes on krepostiraamatutes sissekanded Mõra mõisa kohta tehtud tähendatud ukaasi põhjal, mille olemasolu sellega on tõendatud. Peale selle on Põllutöö-ministeeriumi voliniku poolt asja arutamisel Riigikohtus ettepanud Tartu-Pärnu Riigimaade Valitsuse tunnistusest 31. jaan. 1831. a. nr. 111 ja Vene Sen. Ukaasist 18. dets. 1892. a. nr. 14459. näha: 1) et Mõra mõisa, suurus $\frac{3}{8}$ haaki, on kuulunud enne Laiuse ringkonna külge (Замокъ Лайсъ) ja on 1682. a. eraldatud ning kuningliku Rootsi nõuniku Erich Flemmingi pärijate pidada jäetud ja et Vene Kroonu Palati käskkirja järele 29. juunist 1809. a. nr. 2740. on Mõra mõisa, kui väljaeraldatu Kivijärve mõisast, mõisate nimekirja kantud, kui uuesti asutatud mõisa, mille suurus $1\frac{3}{8}$ haaki ja 30 revisjonihinge; 2) et Vene Senat 18. dets. 1892. a. Aleksander Johanson'i kaebuse peale on tühistanud Liivimaa Kubermanguvalitsuse korralduse, millega Johanson'i palve, temale Mõra mõisas lubada kõrtsi avada, oli tagajärjeta jäetud. Senat on leidnud, et ehk küll Mõra mõisa ei ole sisse kantud 1832. a. Liivimaa kubermangu kohta kokkuseatud maade nimekirja kui rüütlimõisa, ei olnud sel asjaolul B. E. S. § 604. põhjal ometi tähtsust, sest neile maamõisaile Liivimaal, mida kuni 1819. a. nimetati üldse mõisaiks, millede hulka kuulus ka Mõra mõisa, jäid alale kõik rüütlimõisate õigused, ühes sellega õigus ka kõrtsi avada.

3) Mis puutub kaebaja palvesse Mõra mõisa rüütlimõisate nimekirjast mahakustutamise kohta, siis ei ripu seesugune mahakustutamine ära Põllutöö-ministeeriumist ega käi ka Riigikohtu Administrativ-osakonna kompetentsi (Adm. K. K. § 6. ja Riigikohtu Seadus § 17.). B. E. S. § 612. on ette nähtud uute rüütlimõisate asutamise kord ja nagu oletada tuleb, võis mõisaid ja maa-alasid, mis millegi pärast oma rüütlimõisa-iseloomu kaotasid, samasuguses korras rüütlimõisate nimekirjast mahakustutada, nimelt Maapäeva (Landtag) nõusolekul ja kubermangu ülemuse loaga. Neid asutusi praegusel ajal enam ei ole. Maapäev oli puht-seisuline asutus, ja seisused on Seisuste Kaotamise Seadusega (R. T. nr. 129/130 — 1920.) ära kaotatud, kubermangu ülemusele ehk vastaks praegune Eesti Vabariigi Siseministeerium.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal otsustas Riigikohus: Gustav Jakobi p. Luha kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 36.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. märtsil/31. mail 1923. a.

Johan Hansu p. Leik'i voliniku v. adv. Johan Aronsoni kaebus E. V. Põllutöö-ministeeriumi otsuse peale Uusna (Uue-Tänassilma) mõisa võõrandamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja P. Puusep, prokurör R. Rägo.

Johan Hansu p. Leik pööras 30. nov. 1919. a. Põllutöö-ministeeriumi poole palvega, milles seletab, et 5. nov. 1919. a. nr. 448 teatanud temale Viljandi maakonna Põllutöö-ministeeriumi esindaja, et tema päralt olev Uusna mõisa süda Viljandi maakonnas kannab sellekohase nimekirja järele rüütlimõisa nime ja võõrandatakse kui niisugune Maaseaduse põhjal. Eellepingu järele 3. veebruarist 1917. a. müünud tema Esimesele Laenu- ja Hoiu-ühisusele Tartus Uusna mõisast ja Kereme karjamõisast 1350 vakamaad maad ära. Selle eellepingu põhjal lubanud Põllutöö-ministeeriumi juures asuv Maakomisjon Uusna mõisast 1126,44 vakamaad maad ära lahutada ja kinnistu-raamatusse sellekohased märkused teha. Peale selle lubanud seesama Maakomisjon Uusna mõisa maast sõdur Ernst Leik'i nimele 77,55 vakamaad maad kinnistada ja ära lahutada. Liivimaa landrat-kolleegiumi kadastri-osakonna aktide põhjal oli Uusna mõisal kõlvulist maad 1695,11 vakamaad ja kõlbmata maad 390,15 vakamaad. Pärast eespool-tähendatud äralahutusi on järele jäänud 533,79 vakamaad kõlvulist ja 347,48 vakamaad kõlbmata maad. Kuna Balti Eraseaduse 1864. a. väljaande III k. § 602. põhjal rüütlimõisa Liivimaal vähemalt 900 vakamaad kõlvulist maad peab sisaldama ja § 604. põhjal rüütlimõisa pind ainult siis vähem võib olla, kui tema seda oli enne 1860. a., siis ei olevat põhjust temale, kaebajale, alalejäänud Uusna mõisa südat rüütlimõisaks pidada. Kõike seda arvesse võttes palub Johan Leik Põllutöö-ministeeriumi korraldus teha, et sellekohastes aktides ära märgitaks, et Uusna mõisa südamel ei ole mitte enam rüütlimõisa iseloom, ja oma otsusest võimalikult pea temale teada anda. Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsus andis selle palve peale Johan Leik'ile 6. XII. 1920. a. nr. 12558. all järgmise vastuse: „Teie palve peale 30. XI. 1919. a. teatab Maakorralduse Peavalitsus, et Uusna (Uue-Tänassilma) rüütlimõisa Balti Eraseaduse § 599 ja Kohtu-ministeeriumi seletuse põhjal 3. maist 1920. a. nr. 1394 võõrandamise alla käib.“

Selle Maakorralduse Peavalitsuse määruse vastu andis Johan Leik'i volinik vann. adv. Johan Aronson 7. jaan. 1921. a. Riigikohtule kaebuse, milles palub Põllutöö-ministeeriumi määruse tühistada ja tunnistada, et kaebaja päralt olev Uusna (Uue-Tänassilma) mõisa, mille suurus 533.79 vakamaad kõlvulist maad, ei ole mitte rüütlimõisa ega kuulu sellepärast riigile võõrandamisele.

Kaebuses seletatakse sedasama, mis Põllutöö-ministeeriumile antud palves, ja lisatakse juurde, et Uusna mõisat ei oma mitte aadlisooline, vaid põline eestlane. 533.79 vakamaa kõlvulise maaga olevat Uusna mõisa mitte suurmaaomandus, vaid Landstelle. Samal seisukohal asuvat ka Viljandi-Pärnu kinnistu-jaoskond, nagu näha olevat selle jaoskonna teatest 13. dets. 1920. a. nr. 924. 900-vakamaaline kõlvulise

maa miinimum olevat määratud rüütlimõisatele aadliisoo rikkuse, võimu ja hiilguse alalhoidmiseks, need mõisad olid kantud eri maanimestikku (Landrolle) ja kontroll mõisate üle oli antud iseäralise aadliasutuse (Landessteuer-Kommission) kätte.

Kaebaja poolt Riigikohtule ette pandud Riigi Liikumata Varanduste Maksuameti tunnistusest 19. novembrist 1919. a. nr. 3231 on näha, et Viljandi maakonnas asuv Uusna (Neu-Tennasilm) mõisa, krep. nr. 87, sisaldab eneses 1) kõlvulist maad 1695,11 vakamaad ehk 576,57 tiinu, 2) kõlbmata maad 390,15 vakamaad ehk 132,70 tiinu, kokku 2085,26 vakamaad ehk 709,27 tiinu, ja et Eesti Valitsuse ajal ei ole kadastri-raamatu järele selle mõisa küljest maid mitte maha kirjutatud.

Peale selle on kaebaja poolt ette pandud Viljandi-Pärnu kinnistu-jaoskonnast 13. detsembril 1920. a. nr. 922. ja 923. all väljaantud tunnistused selle kohta, et kaebuses äratähendatud maa-osad on Uusna mõisast ära lahutatud: 1) 17. oktoobril 1919. a. nr. 235. all — Pallikauri nr. A¹ suur 77,55 vakamaad ehk 26,38 tiinu, mis Hella (Alma) Johani t. Leik'i omanduseks läinud; 2) 20. oktoobril 1919. a. nr. 241. all Aru metsavahikoht, Aru talu, Maasikamäe metsavahi-koht ühes metsaga, Reieri (Kotika) metsavahi-koht ühes metsa ja heinamaaga, Kõrgesaare heinamaa vahi koht ühes heinamaaga — kogusuuruses 1126,44 vakamaad, lepingu osaliste poolt väärt arvatud 856,09 maksurubla ja kinnistatud I-se Tartu Laenu- ja Hoiu-ühisuse volinikkude Fromhold Kangro ja vann. adv. Jaan Lauri nimele; 3) Kereme nr. 5-a, suur 223,56 vakamaad ehk 76,04 tiinu, 20. oktoobril 1919. a. nr. 241. all, väärt arvatud 208,81 maksurubla, samade I-se Tartu Laenu- ja Hoiu-ühisuse volinikkude omanduseks.

Kaebaja poolt ette pandud sellesama kinnistu-jaoskonna tunnistusest 13. detsembrist 1920. a. nr. 924 on näha, et Uue-Tänassilma (Uusna) rüütlimõisa on 14. jaanuaril 1833. a. nr. 8 all Johan Leik'i omanduseks kinnistatud ja selle mõisa 87. fooliumi esimesel leheküljel järgmine märkus 8. juunil 1920. a. nr. 159 all sisse kantud: „Silmas pidades, et etteantud tõendavate dokumentide järele Uue Tänassilma (Uusna) mõisal mitte enam ei ole Balti Eraseaduse § 602-ses ettenähtud rüütlimõisa suurust (900 v.), ei tule seda mõisat sellesama seaduse § 605. põhjal enam rüütlimõisate nimekirja lugeda“.

Põllutöö-ministeerium on 29. jaan. 1921. a. nr. 287 selles asjas Riigikohtule seletuse saatnud, milles on öeldud, et Uusna mõisa on võõrandamisele määratud Maaseaduse § 1. põhjal, kui rüütlimõisa, sest tema on maaraamatuisse (Landrollen) rüütlimõisana sisse kantud. Põllutöö-ministeeriumi poolt võetud 1919. a. üles küsimus, kuidas talitada nende mõisatega, mis maaraamatuis (Landrollen) rüütlimõisatena sisse kantud ja mis oma suuruse poolest ei vasta B. E. S. § 602., 604.—606. määratud suurusele. 31. jaan. 1920. a. andis Vabariigi Valitsus selle küsimuse kohtuministrile lahendamiseks ja 21. mail 1920. a. palus kohtuminister Vabariigi Valitsust tunnistada, et ka kõik need rüütlimõisate südamed, mis senini Landrolledest ei ole maha kustutatud, tulevad võõrandamisele Maaseaduse põhjal, kuigi nad olid tükel datud alla seadusliku miinimumi. Kohtuministri arvamise järele ei olevat Maaseaduses ette nähtud alla miinimumi tükel datud rüütlimõisate landrolledest mahakustutamist; seda mahakustutamise õigust ei olevat antud ühelegi teisele organile peale rüütelkonna-kogu tegevuse lõpetamist. Võimalik oleks seda õigust anda kas Vabariigi Valitsusele või Põllutöö-ministeeriumile ainult sellekohase seadusandliku akti läbi. Kohtuministri seletuse järele oli kontroll rüütlimõisate tükel damise asjus antud mõisnikuseisuse enese kätte — kadastri-jaoskonnale Liivimaal ja Maamaksu Komisjonile (Landessteuer-Kommission) Eestimaal. Nende asutuste luba oli tarvis ette panna

kinnistu-jaoskonnale tükelduste ingrosseerimisel. Kui tegelikult siiski ühe või teise rüütlimõisa küljest osad ära lahutati ja võõrandati ning kinnistu-jaoskonnas ingrosseeriti, ilma nõutavat luba ette panemata, siis teatasid sellest tähendatud asutused rüütlikonna-kogule, kes võis vaidlust tõsta ja kohtulikult nõuda ingrosseerimise tühistamist, missugust õigust aga tegelikult ei tarvitatud. Seni aga, kui ei olnud vaidlust tõstetud, tuli mõisa osade lahutamist sündinud asjadeks pidada ühes kõigi sellest olevate tagajärgedega.

21. mail 1921. a. otsustas Vabariigi Valitsus, ühinedes kohtuministri seisukohaga, rüütlimõisate kindlaksmääramisel Põllutöö-ministeeriumile ülesandeks teha: 1) rüütlimõisad, mis alla sundusliku normi, alles viimses järjekorras üle võtta, kui nendes majapidamine joones on, ja 2) väikeste rüütlimõisate võõrandamise asjas eriettepanekuga esineda.

Käesoleva asja läbi arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Johan Leik'i voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Uusna mõis oli Maaseaduse väljakuulutamise ajal (25. oktoobril 1919. a.) oma maa-ala poolest vähem kui B. E. S. § 602 rüütlimõisate kohta ette näeb. See Uusna mõisa maa-ala vähendamine sündis mõisa küljest maatükkide äralahutamise läbi, milleks, nagu näha Põllutöö-ministeeriumi poolt 11. juulil 1919. a. nr. 7210 all ja 15. aprillil 1919. a. nr. 2372 all väljaantud tunnistusest, Põllutöö-ministeeriumi juures olev Maakomisjon loa on annud. Selle komisjoni otsusega 30. juunist 1919. a. on lubatud ostu-müügi lepingu järele 3. veebruarist 1917. a. kinnistada mõisast äralahutatud maa-alad Esimese Tartu Laenu- ja Hoiu-ühisuse volinikkude Fromhold Kangro ja Jaan Lauri nimele ja otsusega 9. aprillist 1919. a. Ernst Leik'i nimele temale isa poolt kingitud maakohta „Palikauri ja Monopoli“, mille suurus umbes 25 tiinu. Järelejäänud Uusna mõisa maa-ala oli Maaseaduse väljakuulutamise ajal 25. okt. 1919. a. seega vähem, kui B. E. S. III k. § 602 rüütlimõisate kohta ette näeb. Sama seaduse § 604. järele jääb Liivimaal ainult neile maamõisaile (земскія имѣнія), mis enne 1819. a. kohalistes maade nimekirjades ja kinnistu-raamatutes sisse kantud olid mõisate ehk rüütlimõisate nime all, alale see nende nimi ja kõik sellega ühenduses olevad õigused, kuigi nad oma suuruse poolest ei vasta § 602. nõuetele; § 605. lubab rüütlimõisa maa-alast maa äralahutamist ainult niisugusel määral, et südämõisa (коренное имѣние, Stammgut) oma suuruse poolest vastaks § 602. nõuetele; § 612 näeb ette ka uute rüütlimõisate asutamist, nimelt kui mõni mõisaist äralahutatud maa-ala üksi või mitmed üheskoos oma suuruse poolest vastavad § 601—603. nõuetele ja on üle läinud kohaliku aadli seisusest isiku omanduseks, siis lubatakse Maapäeva nõusolekul seesugusest maa-alast luua uut rüütlimõisat, milleks aga kubermangu ülemuse luba tarvis läheb. 1860. a. 13. nov. Liivimaa Talurahva Seaduse sissejuhatuses p. VII määrab niisama, et rüütlimõisa ei tohi maa-ala poolest vähem olla kui 900 vakamaad, kusjuures veed, sood ja kõlbmata maa arvesse võtmata jäävad, ja et selle hulgas ei tohi põldu olla alla 300 vakamaa; p. VIII keelab ära rüütlimõisate vähendamise müügi või jagamise teel alla p. VII äratähendatud alammäära ja ütleb, et iga akt, millega rüütlimõisast, mis oma maa-ala poolest vastab ainult kõige vähemale seaduses äratähendatud rüütlimõisa maa-alale, maad ära lahutatakse, tunnistatakse maksvusetuks.

Need rüütlimõisate kohta käivad kitsendused ei käinud B. E. S. § 604. märkuse järele nende rüütlimõisate kohta, mis talurahva põllupank oli omandanud ja tükeldatult edasi müüs.

Tekib küsimus, kas oli Uusna mõisa 1919. a. peale tema maa-ala vähendamist alla B. E. S. § 602. ettenähtud alammäära, veel rüütlimõisa või oli ta sellega juba rüütlimõisate nimekirjast maha kustutatud ja ei käinud enam B. E. S. § 597 p. 2. alla, aest seesugusel korral ei kuuluks ta, kui sellesama § 5 p. ettenähtud maatükk (Landstelle), Maaseaduse § 1. märkus 1. p 2. põhjal mitte enam võõrandamisele.

Liivimaa Talurahva Seaduse sissejuhatuse p. VIII ütleb mõisa maa-ala alla seaduses ettenähtud alammäära vähendamise kohta, et kõik säärasel korral tehtud aktid on maksvuseta. Käesoleval juhtumisel on Põllutöö-ministeeriumi juures asuv Maakomisjon loa annud Uusna mõisast maa-alade eraldamiseks. Selle komisjoni otsuste vastu ei ole kaevatud ega protesti tõstetud. See komisjon aga ei ole mingit otsust teinud järele jäänud Uusna mõisa maa-ala iseloomu kohta. Uusna mõisa on endiselt sisse kantud landrollesse kui rüütlimõisa. Ainult Viljandi-Pärnu Rahukogu Kinnistu-jaoskond on leidnud ja sellekohase märkuse teinud ka Kinnisturaamatutesse, et Uusna mõisat ei tule B. E. S. § 605. põhjal mitte enam lugeda rüütlimõisate nimekirja. Ka on seesama Kinnistu-jaoskond Põllutöö-ministeeriumi palve 4. juulist 1924. a. nr. 4462, Uusna mõisa Maaseaduse põhjal Eesti Vabariigi omanduseks kinnistada, 14. aug. 1922. a. neilsamadel põhjustel tagajärjeta jätnud, ja selle otsuse vastu ei ole Põllutöö-ministeerium, nagu Põllutöö-ministeeriumi volinik asja arutamisel Riigikohtus seletas, mitte edasi kaevanud.

Aga sellegi pärast seisab Uusna mõisa landrolles rüütlimõisate nimekirjas. Uued rüütlimõisad asutati B. E. S. § 612. järele Maapäeva (Landtag) nõusolekul ja kubermangu ülemuse kinnitamisel. Samasuguses korras võidi ka, nagu peab oletama, mõisaid ja maa-alasid, mis millegi pärast oma rüütlimõisa-iseloomu kaotasid, rüütlimõisate nimekirjast maha kustutada. nimelt Maapäeva nõusolekul ja kubermangu ülemuse loaga. Neid asutusi praegusel ajal aga enam ei ole ja nende poole pöörata ei ole enam võimalik. Maapäev oli puhtseisusline asutus, ja seisused on Seisuste Kaotamise Seadusega (R. T. 129/130—1920. a.) ära kaotatud. Kubermangu ülemusele vastaks ehk praegune Eesti Vabariigi Siseministeerium.

Igatahes ei olene seesugune mahakustutamine rüütlimõisate nimekirjast mitte Põllutöö-ministeeriumist, ja Ministeeriumil oli täieline õigus Johan Leiki sellekohase palve tagajärjeta jätta ning tunnistada, et Uusna mõisa kui rüütlimõisate nimekirjas seisev, käib Maaseaduse põjal võõrandamise alla.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal **otsustas** Riigikohtus: Johan Hansu p. Leiki voliniku vann. adv. Johan Aronsoni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 37.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. mail 1923. a.

Peeter Heinrichsoni voliniku vann. adv. Artur Jungi kaebus Maakorralduse Peavalitsuse otsuse peale Tuhalaane mõisa hoonete ülevõtmise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Palvega 11. okt. 1920. a. pööras Peeter Heinrichson Põllutöö-ministeeriumi poole, et temale, kui endisele Tuhalaane mõisa ja Anikatsi ning Jõksi karjamõisa rentnikule, kes neid mõisaid 1900. a. kuni 1919. a. kevadeni pidanud, tagasi maksaks tema poolt end. Vene riigivalitsusele sissemakstud kautsjon (tagatis) 2300 rubla ja temale ajakohane tasu makstaks tema poolt ehitatud hoonete eest, milledest 11 asuvad Tuhalaane mõisas, 3 Anikatsi ja 3 Jõksi karjamõisas, niisama Tuhalaane mõisas tehtud juurdeehituste eest, nagu viljakuivatus, pliidid, katlad ja muud, mis palvekirjas üksikasjaliselt on üles loetud.

23. juulil 1921. a. pani komisjon, mis koos seisis Viljandimaa riigimaade ülema abist, Tuhalaane Vallanõukogu esindajast, kahe asjatundja ja Peeter Heinrichsoni juuresolekul koha peal Heinrichsoni poolt omaks tunnistatud hoonete ülevaatuse ning hindamise toime, kusjuures hindamine sündis kokkuleppel Heinrichsoniga. Peale selle leidis komisjon, et mõisa viljapuu-aias on olemas 20 õunapuud, mis Heinrichsoni seletuse järele tema olevat istutanud ja millede eest ta 1000 marka nõuab.

7. detsembril 1921. a. nr. 4053. all teatas Maakorralduse Peavalitsus Peeter Heinrichsonile vastuseks tema palvele 11. X. 1920. a., et arvesse võttes asjaolu, et palvekirjas nimetatud hoonete tema omanduseks kuulumine küllalt ei ole tõendatud, pole võimalik palvet täita.

Selle korralduse vastu andis Peeter Heinrichsoni volinik vann. adv. Artur Jung 5. jaan. 1922. a. Riigikohtule kaebuse, milles palub 1) üle kuulata tunnistajad Otto Jaagu p. Joosep'i ja Johan Jaagu p. Joosep'i, kes teavad, missugused hooned on end. mõisarentnik Wolff ja missugused Heinrichson ehitanud; peale selle koha peal hoonete ülevaatus ja hindamine toime panna, 2) Maakorralduse Peavalitsuse korraldus ära muuta ja juhatus anda, et hoonete eest tuleb tasu määrata, niisama 20 õunapuu eest, ja see tasu hindamisaktis äratähendatud suuruses ühes 6% 1. maist 1919. a. kaebajale välja maksa.

Kaebuses seletatakse, et endised Vene riigimõisad, millede hulka kuulub Tuhalaane mõisa ühes karjamõisatega, ei ole riigistatud Maaseadusega, vaid Maanõukogu-seadusega 27. nov. 1918. a. ja Eesti ja Vene nõukogude riigivahelise rahulepingu art. XI põhjal (R. T. nr. 24/25 — 1920. a.); kuigi arvata, et Maaseadusega on ka riigi päralt olevad mõisad võõrandatud, siiski ei käivat rentniku poolt ehitatud majad mitte võõrandamise alla; kui neid äga riigile tarvis leitakse olevat, siis tulevat

nende eest tasu anda B. E. S. § 4066, 578 j. t. põhjal. Vene valitsusega tehtud lepingus olevat riigi omanduses olevad hooned üles loetud ja hooned, mis selles lepingus eraldi pole üles loetud, on juurde ehitatud.

Asja arutamisel Riigikohtus toetas kaebaja volinik kaebust täies ulatuses seletades, et B. E. S. III k. § 4066. ja 578. järele olevat omanikul õigus, kuid mitte kohustus, hooned tasu eest ära anda; kasulikke hooned võivat ta ka ära vedada. Hädatarviliste hoonete kohta olevat Heinrichson nõusolekut avaldanud neid Põllutöö-ministeeriumile anda, kui ministeerium nõus on 68 000 marka tasu maksima. Põllutöö-ministeerium olevat ka nõus tasu maksma, aga Riigikontroll keelduvat selleks oma nõusolekut avaldamast.

Põllutöö-ministeeriumi esindaja vann. adv. Nikolai Talts tähendas, et küsimus tuleks otsustada põhimõtteliselt Maas. § 5. ettenähtud korras kaebaja end. rendilepingu kohta, ja et Põllutöö-ministeerium ei teadvat asja kohta seisukohta võtta, sest Maasead. § 9 näeb ette, et lepingute enne-tähtajalise lõpetamise eest tarbekorral tasu maksmise ja selle tasu suuruse määramine lahendatakse eriseadusega. Ka hoonete küsimus olevat rendilepingus lahendatud ja polevat tarvis neid rendilepingust eraldada, mispärast kaebus enneaegseks tulevat lugeda.

Käesoleva asja läbi arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse otsus Tuhalaane mõisa ja Anikatsi ning Jõksi karjamõisa hoonete kohta tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks Põllutöö-ministeeriumile tagasi saata järgmistel põhjustel: Peeter Heinrichsoni palve temale hoonete eest tasu maksmise kohta on tagajärjeta jäetud sellepärast, et hoonete Heinrichsoni omanduseks olemine ei olevat küllalt tõendatud ja et selle tõttu ei ole võimalik palvet täita. Sellest võib järeldada, et Põllutöö-ministeerium põhimõtteliselt ei ole Heinrichsonile tasu maksmise vastu. Kaebaja poolt Riigikohtule ettepanud 26. okt. 1899. a. kaebaja Heinrichsoni ja Arthur Wolffi vahel sõlmitud saksakeelsest lepingust on näha (lepingu p. 2 a), et end. Tuhalaane mõisa rentnik Wolff on Heinrichsonile üle annud ka hooned, mis on väljaspool mõisa inventari. Kaebaja poolt ära kirjas ettepanud rendilepingus 20. nov. 1910. a. § 9. on ette nähtud, et Heinrichson oli kohustatud esimese rendi-aasta jooksul kõik temale rendile antud mõisa hooned, mis inventari-nimekirjas ära tähendatud, õlivärviga metall-tahvlitele maalitud numbritega ära tähendama, mis Heinrichson ka on täitnud, nagu ta asja arutamisel Riigikohtus seletas. Kaebaja on Riigikohtule ära kirjas ette pannud ka Tuhalaane mõisa ja Anikatsi ning Jõksi karjamõisa riigi päralt olevate hoonete nimekirja. Selle nimekirja järele oleks Põllutöö-ministeeriumil võimalik kindlaks teha, missugused hooned tähendatud mõisais kuulusid riigi päralt olevate hoonete nimekirja ja missugused on olemas väljaspool seda nimekirja.

Maaseaduse § 1 käib ka endiste Vene riigi mõisate ja maade kohta, mis on ette nähtud B. E. S. 1864. a. väljaandes § 597 p. 1, ja kaebaja voliniku vastupidine arvamine on ekslik. Võõrandades riigimõisad, ei muuda aga Maaseadus ära endise riigimõisa rentniku õigusi tema poolt ehitatud ja tema omanduses olevate hoonete kohta. Obrokiseadustiku (V. S. K. VIII k. 1. j.) § 116. järele on rentnik kohustatud oma ehitatud hooned rendiaja lõpul ära viima. Rendileping on käesoleval juhtumusel Maaseadusega enne tähtaega lõpetatud (Maasead. § 5), aga õigused, mis Obrokiseadustiku § 116. rentnikule hoonete kohta annab, ei ole Maaseadusega mitte ära muudetud. Kaebaja poolt ettepanud rendilepingust 20. nov. 1910. a. § 10 on näha, et peale muu uute hoonete ehitamine riigilt renditud mõisas andis rentnikule

Obrokiseadustiku § 120. ja § 121. põhjal eesõiguse mõisat edasi rendile saada 12 aasta peale endistel tingimustel ilma enampakumiseta. Tähendab, riik ise ergutas rentnikku rendiobjekti paremale korrale seadmisele ja uute hoonete ehitamisele.

Käesoleval juhtumusel soovib endine rentnik tema päralt oelvate hoonete eest tasu saada; kui aga riik nõus ei ole tasu maksuma, tuleb nende hoonete kohta, mille kohta Heinrichsoni omanduse-õigus kindlaks tehakse, temale Obrokiseadustiku § 116. ettenähtud õigus hoonete äraviimiseks jätta.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse otsus Tuhalaane mõisa ja Anikatsi ning Jõksi karjamõisa hoonete kohta, mis otsusest nimetatud Peavalitsus on teatanud Peeter Heinrichson'ile 7. detsembril 1921. a. nr. 4053 all, tühistada ja asi uueks otsustamiseks Põllutöö-ministeeriumile tagasi saata.

Nr. 38.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. juunil 1923. a.

Vene Ekspeditsiooni Aktsia Seltsi (end. Kniep ja Verner) voliniku Kristjan Jürison'i kaebus Rekvireerimise ja Sõjakahjude Hindamise Peakomisjoni otsuse peale 25. novembrist 1920. a. mainitud Aktsia-seltsi Tallinnas asuvate aitade ja laduplatside Sõjaministeeriumi poolt tarvitamise eest tasu määramise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Käesoleva asja läbi arutanud ja kaebaja voliniku seletuse ning prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Rekvireerimise ja Sõjakahjude Hindamise Peakomisjoni otsus 25. nov. 1920. a. tuleb tühistada ja asi Peakomisjonile tagasi saata uueks otsustamiseks järgmistel põhjustel: Rekvireerimise määruse § 12 kohustab mitte vähem kui üks nädal enne istumist, kus asjade hindamine arutamisele tuleb, omanikule komisjoni istumise päevast teada andma ja § 13 annab omanikule õiguse seletusi anda kui ka ära kuulata lasta asjatundjate ja tunnistajate ütlusi. Rääkides omaniku väljakutsumisest tarvitab määruse § 12. esimene osa küll sõna „võib“, sellega nagu näidates, et omaniku väljakutsumise või mitte-väljakutsumise on seaduseandja annud komisjoni vaba äranägemise hooleks. Kuid säärane järeldus seisaks vastolus nimetatud paragrahvi viimse osaga ja § 13-ga. Nähtavasti on siin tegemist seaduse ebatäpsusega. Kindel on, et seaduseandja on tahtnud omanikule võimaluse anda oma huvisid kaitsta ja tema väljakutsumine asja arutamisele, kus hindamine ette võetakse, tähendaks selle võimaluse äravõtmist; võib arvata, et seaduseandja siin silmas pidas neid juhtumusi, kus omanik eemal viibib

ja võimalik ei ole tarviliku kiirusega temale rekvireerimisest ja hindamisest teatada. Kui aga omanik, nagu käesoleval juhtumusel, koha peal viibib ja tehtud hindamise õigluse vastu vaidleb, siis peab oletama, et tingimata teine osa § 12. tarvitusele tuleb võtta.

Seda ei ole siin tehtud, ja nii Tallinna linna rekvireerimis-komisjon kui ka Rekvireerimise Peakomisjon on asja arutanud, ilma et oleks omanikku või tema volinikku asja arutusele kutsunud. Missugustel põhjustel see tegemata on jäetud, ei ole kaevatud otsusest näha.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: Rekvireerimise ja Sõjakahjude Hindamise Peakomisjoni otsus 25. novembrist 1920. a. tühistada ja asi nimetatud Peakomisjonile tagasi saata uueks otsustamiseks.

Nr. 39.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. juunil 1923. a.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronson'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 4. märtsist 1922. a. Tallinna linna elektrijaama põhi-ärimaksu alla panemise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikogu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Tallinna I jaoskonna maksuinspektori k. t. Puskari protokollidega 12. aprillist ning 7. maist 1921. a. ja teiste kogutud andmete põhjal oli kindlaks tehtud, et Tallinnas, Troonipärija puiesteel nr. 27 asuv Tallinna linna elektrijaam töötas 1921. a. ja eelmistel aastatel ilma tööstuslise äritunnistusest; elektrijaam andis tasu eest suurel määral elektrivoolu jõuks tööstus-ettevõtetele ja valgustuseks tööstus- ning kaubandus-ettevõtetele ja erakorteritele, kuna linna tänavatest oli samuti tasu eest riigi krediitide arvel elektriga valgustatud ainult Salongi tänav; eriti 1920. a. oli elektrijaamast antud voolu jõuks tööstus-ettevõtetele 290 575,86 kvt. ja valgustuseks tööstus- ning kaubandus-ettevõtetele ja erakorteritele 1 218 027,34 kvt.; antud elektrivoolu eest võeti seda tasu, mis Linnavolikogu määras; selle tasu arvel oli linna elektrijaam linnale 1919. aastal puhast kasu annud 1 453 163 marka 25 penni ja 1920 aastal 1 672 170 marka 42 penni. Neid andmeid arvesse võttes leidis Otsekoheste Maksude Peavalitsus, et Tallinna linna elektrijaam kannab puhtärist iseloomu, ja vastavalt sellele kui ka Otsekoheste Maksude Seaduse § 449. ning 455. põhjal otsustas ta 12. novembril 1921. a. kohustada Tallinna Linnavalitsust lunastama linna elektrijaamale 1921. a. ette III järgu tööstuslise äritunnistuse ning 1919. ja 1920. a. ette ära tasuma sama äritunnistuse hinna ja teda Otsekoheste Maksude Sead. § 459. ja 455. rikkumise pärast trahvida sama seaduse § 579. põhjal 500 margaga.

Tähendatud otsuse peale andis Tallinna Linnavalitsuse volinik Gustav Treier edasikaebuse Otsekoheste Maksude Peakomiteele, milles palus selle otsuse ara muuta ja Otsekoheste Maksude Seaduse § 453. p. 6. põhjal linna elektriijaama põhi-ärimak-
sust vabaks tunnistada, sest et see on asutatud ja töötab edasirentimatult kogukonna hea käekäigu otstarvetel linna valgustamiseks; ühtlasi võttis kaebaja volinik õigeks, et Tallinna Linnavalitsus senini ei valgustanud elektriga linna tänavaid, — seda pole linn veel teha jõudnud; kuid niipea kui võimalik on elektriijaama sedavõrt laiendada valgustatakse ka uulitsad elektriga; seks aga on tarvilik paljumiljoniline kapital, mida linn kogub eriti ka elektriijaama puhtakasu arvel, nii et viimane üldiseks heaks käekäiguks on määratud. Otsekoheste Maksude Peakomitee otsusega 4. märtsist 1922. a. oli edasikaebus kaaluvate põhjuste puudusel rahuldamata jäetud.

Eeltoodud otsuse peale esines Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. Johan Aronson Riigikohtule kaebusega, milles seletab, et Tallinna Linnavalitsuse elektri-
jaam annab elektri energiat linna elanikkudele oma hinnaga, võimaldades neile oda-
vat elektrivalgustust; mõned üldise tähtsusega asutused, nagu muu seas mõned sõjaväe-
asutused ja keskaigemaja, saavad elektri energiat Tallinna linnalt koguni ilma maksuta; ka on mõned linna tänavad elektriga valgustatud; isegi Vene valitsuse ajal ei olnud Tallinna linna elektriijaam põhi-ärimaksu alla pandud, ehk ta küll neilsamul alustel töötas kui nüüdki. Kõike seda silmas pidades leiab kaebaja volinik, et Tallinna linna elektriijaam töötab linna üldise käekäigu suhtes, ja palub selle tõttu asja kohta käiva Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse ära muuta ja tunnistada, et Tallinna linna elektriijaam tuleb Otsek. Maks. Sead. § 453. põhjal põhiärimaksust vabastada.

Seda kaebust Riigikohtule edasi saates lisis Otsekoheste Maksude Peakomitee oma poolt seletustena juurde, et teadupärast ei valgusta Tallinna Linnavalitsus linna tänavaid elektriga, väljaarvatud ainult Salongi tänav, mille valgustamise eest riigi krediitidest tasu makstakse; linna elanikkudele odava elektri muretsemine ei ole senini tegelikult Linnavalitsuse eesmärgiks olnud; otse selle vastu on kuni 1922. aastani elektritariifi paari viimase aasta jooksul mitmekümnekordselt kõr-
gendatud, mille tagajärjel elektriijaam on linnale miljonitesse ulatuvat kasu toonud; Vene valitsuse ajal oli küsimus Tallinna linna elektriijaama maksustamise kohta aru-
tusele võetud, kuid valitsuse muutuse tõttu 1917. a. ei leidnud see küsimus lahendust; neid asjaolusid silmas pidades arvab Otsekoheste Maksude Peakomitee, et Tallinna linna elektriijaama vabastamiseks puudub seaduslik alus.

Kohtuistungil seletas Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. Johan Aronson täiendavalt, et seaduse mõte ja sellele vastav rahaministri ringkiri 22. novembrist 1911. a. nr. 12632. all ei nõua sugugi seda, et linna elektriijaam töötaks ainult üldiseks kasuks, ilma äriliste eesmärkideta; ka ei võivat asutust kui niisugust trahvida.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab riigikohus, et Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni kaebus käesolevas asjas tuleb rahuldamata jätta järgmistel põhjustel: 1) kogukondlikkude ettevõtete vabasta-
mist põhi-ärimaksust Otsekoheste Maksude Seaduse § 453. p. 6. põhjal ei takista küll see asjaolu, et nad mitte üksnes kogukondlikke eesmärke ei taotle, vaid esinevad ühtlasi ka kogukonna tuluallikana; kuid seks vabastamiseks on igatahes tingimata tarvis, et vastavate ettevõtete pea-ülesanndeks oleks just kogukondlikkude eesmär-
kide taotlemine, äriliste eesmärkide saavutamine oleks aga kõrvaliseks talituseks; käesoleval juhtumusel puudub ometi seesugune vahekord; Tallinna linna elektriijaam

annab kaugelt suurema osa enda poolt väljatöötavast elektrienergiast eraisikuile ja era-ettevõttele ärilisel alusel, kuna kogu linna tänavatest ta valgustab üksnes Salongi tänava, ja teostab sedagi tasu eest Vabariigi krediitide arvel; sellega on tähendatud elektriijaama äriline iseloom küllaldaselt tõendatud ja ühtlasi kõrvaldatud võimalus teda põhi-ärimaksust vabastada Otsek. Maks. Sead. § 453. p. 6. põhjal; see asjaolu, et elektriijaam vahest tulevikus hakkab linna tänavaid elektriga suuremal määral valgustama, ei anna alust elektriijaama vabastamiseks ärimaksust avansina olevikus; 2) Otsekoheste Maks. Sead. § 579. põhjal määratud rahatrahvi sama seaduse rikkumiste eest kannab ikka vastava ettevõtte peremees; käesoleval juhtumusel — elektriijaama peremehena esineb Tallinna Linnavalitsus ja sellepärast on rahatrahvi temale, kui ettevõtjale, seadusepäraselt määratud.

Kõike seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1-le põhjenedes **otsustas** Riigikohus: Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronson'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 40.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. juunil 1923. a.

Hans Liiguse kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 6. maist 1922. a. kaebaja linnakaupluse peale III järgu äritunnistuse hinna nõudmise ja trahvi määramise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Viljandi I jaoskonna maksuinspektori k. t. Ester oli 19. detsembril 1921. a. protokollile selle üle kokku seadnud, et Hans Liigus peab Viljandis, Jakobsoni tän. maja nr. 19. õues, aita ja keldrit, kust oli revideerimispäeval leitud 10 kotti kaeru ja rukkeid à 5 puuda kotis, vikkisid umbes 50 puuda, linasemneid umbes 250 puuda, linu umbes 40—50 puuda ja 6 pakki lõnga à 5 puuda; tunnistajate Johan Jaanson ja Mihkel Veldmanni tõendustega oli kindlaks tehtud, et Hans Liigus kauples 1921. a. II poolel linadega ning linasemnetega ja eriti müüs tunnistaja Johan Jaansonile 7 kaalu linu ligikaudu 105 000 marga väärtuses; ettevõtte peale ei olnud äritunnistust lunastatud; ka puudus aidal vastav silt. Asja läbi vaadates ja Otsekoheste Maksude Seaduse § 442., 455. ja 488. käsitades otsustas Otsekoheste Maksude Peavalitsus 20. veebruaril 1922. a. kohustada Hans Liigust ära tasuma enda ettevõtte pealt 1921. a. II poole eest III järgu kaubanduslise äritunnistuse hinna 750 marka ja teda trahvida. Otsek. Maks. Sead. § 579. põhjal 5000 margaga ning sama seaduse § 585. põhjal 100 margaga.

Hans Liiguse edasikaebus selle otsuse peale oli Otsekoheste Maksude Peakomitee otsusega 6. maist 1922. a., mõjuvate põhjuste puudusel, rahuldamata jäetud.

Viimase otsuse peale esines Hans Liigus kaebusega Riigikohtule, milles palub selle otsuse ära muuta ja teda nõutava äritunnistuse lunastamisest ning trahvidest vabastada, sest et Otsekoheste Maksude Peakomitee ei ole kaebaja poolt ülesantud tunnistajaid Liisa Kurikat ja Juhan Tukka üle kuulanud ega tema poolt antud seletusi tähele pannud.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Hans Liiguse palve, teda äritunnistuse lunastamisest ja temale määratud trahvidest vabastada, tuleb rahuldamata jätta, sest et asjatoimetuses olevate andmetega on küllaldaselt tõestatud, et kaebaja 1921. a. II poolel põllumajanduse-saadustega kauples, kuna tal vastav äritunnistus ja ladul vastav silt puudus; seda asjaolu, et Otsekoheste Maksude Peavalitsus ei olnud kaebaja poolt edasikaebuses ülesantud tunnistajaid välja kutsunud ega üle kuulanud, ei või küllaldaseks põhjuseks võtta kaevatud otsuse tühistamiseks, sest et Peakomitee üldse ei ole kohustatud asjaosaliste poolte tunnistajaid ülekuulamiseks välja kutsuma; ühtlasi tuleb tunnistada, et trahvisumma määramisel Otsek. Maks. Sead. § 579. põhjal on Otsekoheste Maksude Peavalitsus käesolevas asjas seatud normist üle astunud, sest et tähendatud seadusemääruse põhjal võib säärestel juhtumustel trahvi määrata üksnes kuni lunastamata jäetud äritunnistuse kolmekordse hinnani, arutusel oleval juhtumusel seega mitte üle 2250 marga (750×3), kuna Peakomitee on trahvi määranud 5000 marka, s. o. 2750 marga võrra enam, kui seadus lubab. Seda trahvi ülemmäära väljaarvutamist ei muuda 1921. a. 30. septembri seadus (Riigi Teataja nr. 86—1921. a.) rahatrahvide sajakordse kõrgendamise kohta, sest et see seadus puutub ainult neisse rahatrahvidesse, mis Eestis maksvates Vene seadustes on Vene rublades määratud ja mis trahvi määramisel tuleb Eesti markadesse ümber arvutada, kuna käesoleval juhtumusel trahvi ülemmäära alus-äritunnistuse hind on Eesti markades kindlaks tehtud ja ei ole siin enam tarvis mingisugust ümberarvutamist rubladest markadesse, mispärast ka trahvi ülemmäära kindlakstegemiseks tuleb siin äritunnistuse hind üksnes kolmekordselt võtta.

Kõike seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. ja 2.-le põhjendades **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 6. maist 1922. a. tühistada ses osas, mis puutub rahatrahvi määramisse Hans Liigusele Otsekoheste Maksude Seaduse § 579. põhjal, ja asi tagasi saata nimetatud Peakomiteele uueks otsustamiseks tähendatud osas; muus osas kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 41.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. mail/15. juunil 1923. a.

Kolga-Jaani Ev. Luteri usu koguduse voliniku vann. adv. Artur Jungi revisjoni-kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 15. nov. 1922. a. kaebuse asjas Viljandi Maakonna-valitsuse otsuse vastu 12. aug. 1922. a. kõstrimaja ja maa ülevõtmise kohta.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud leiab Riigikohus: Rahukogu on Kolga-Jaani Ev. Luteri usu koguduse voliniku v. adv. A. Jungi kaebuse tagajärjeta jätnud osas, mis puutub tema nõudmisse, Kolga-Jaani Ev. Luteri kogudusele tagasi anda kihelkonna-kooli maad ja endised kõstri ruumid, tunnistades kõstrimajaks selle osa, mis 9. jaanuaril 1889. a. tehtud protokollil järele on kõstrimajaks tunnistatud.

Seejuures on Rahukogu välja läinud sellest, et administratiiv-kohtu korras ei saa kedagi kohustada maad ega hooned tagasi andma, vaid kohus võib kaevatud korralduse kas ära muuta, või kaebuse tagajärjeta jätta. Selle arvamise ega ei või ühineda. Oma revisjonikaebuses tähendab kaebaja täiesti õigusega, et ei ole ühtegi seaduse määra olemas, mis keelaks tühistada seda, mis kohtu poolt on seadusevastaseks tunnistatud korraldusega tehtud.

Adm. K. K. § 22. p. 2. ja 3. annavad administratiiv-kohtule nimelt õiguse tühjaks tunnistatud akti asemel muu seas ka ette kirjutada uus korraldus, määrus ehk otsus välja anda, ehk uus tegevus ette võtta antud juhataste järele, ja kui tarvis, ette kirjutada kaebaja õiguste jaluleseadmiseks teatav tegevus ette võtta. Rahukogu on käesoleval juhtumisel Maakonna-valitsuse korralduse kihelkonna-kooli maa ülevõtmise kohta seadusevastaseks tunnistanud ja selle järele ei ole mingit takistust kaebaja poolt maa tagasiandmise kohta antud palve rahuldamiseks. Edasi leiab kindlust kaebaja tähendus, et Rahukogu ei ole otsuse tegemisel arvesse võtnud tema poolt ette pandud konvendi protokollil 9. jaanuarist 1889. a., milles on ära näidatud missugune osa majast on kõstri eluruumideks ja missugune osa on kihelkonna-kooli ruumideks üles ehitatud. Oma põhistes tunnistab Rahukogu, et hoonete ülevõtmisel peab talitama selle põhimõtte järele, et igasugused võõrandamised ja ülevõtmised on eraomanduse kitsendused ja neid võib sellepärast ainult kitsamas mõttes võtta. Selle peale vaatamata aga rahuldamata jättes kaebaja palve tähendatud osa majast temale tagasiandmise kohta, ei ole Rahukogu selle põhjenduseks midagi ette toonud. Tuleb kaebajaga ühineda et sellega, et kõstrimajale kihelkonna-kooli ruumid juurde ehitati, ei muutunud veel kõstrimaja kihelkonna-kooli majaks.

Sellepärast, leides, et Rahukogu otsus kaevatud osas ei võid jõusse jääda, **otsustas** Riigikohus: Adm. K. K. § 35. põhjal Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus 15. nov. 1922. a. selles osas, millega Kolga-Jaani Ev. Luteri usu koguduse kaebus on tagajärjeta jäetud, tühistada ja selles osas asi Viljandi-Pärnu Rahukogule saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 42.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19./21. juunil 1923. a.

Põllutöö-ministeeriumi seletusepärimine Kiidjärve vesiveski ja saeveski võõrandamise asjas tehtud Riigikohtu otsuse seletamise kohta.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, prokuröri abi k. t. J. Uluots.

26. septembril 1922. a. otsustas Riigikohus, arutades vann. adv. Verner Hasselblatti kui Erich Maydell'i peavoliniku kaebust E. V. Põllutöö-ministeeriumi otsuse peale Kiidjärve tööstusliste ettevõtete võõrandamise asjas, Adm. K.K. § 21. ja 22. p. l. ja 2. põhjal: 1) tunnistada, et Kiidjärve mõisas asuv vesiveski ja saeveski kui mitte põllumajandusline ettevõtte ei kuulu Maaseaduse § 1. põhjal võõrandamisele, ja kõik nimetatud tööstuse ülevõtmise kohta käivad Põllutöö-ministeeriumi korraldused ära muuta. 2) Kiidjärve mõisa savitööstuse võõrandamise ja ülevõtmise kohta kaebus tagajärjeta jätta.

28. mail 1923. a. nr. 5541²¹ all pööras Põllutöö-ministeerium Riigikohtu poole seletusepärimisega, milles seletatakse, et riigimaade ülem, kellele Põllutöö-ministeerium saatis täitmiseks ülevaltähendatud Riigikohtu otsuse, teatas 17. apr. 1923. a. nr. 942 all, et tema Riigikohtu otsust täide ei saa viia, sest et otsuses tähendatud veski on lepingu alusel Jüri Jaani p. Tüürile kuue aasta peale välja renditud ja leping lõpeb alles 1. mail 1926. a. Teiseks olevat tal teadmata, mis tuleb mõista kohtu otsuses tähendatud vesiveski ja saeveski all, kas ainult sisse-seade või hooned, vee jõud, maa, tamm, ja kui palju maad.

Et Põllutöö-ministeerium Kiidjärve mõisa Maaseaduse § 1. alusel terves ulatuses on üle võtnud ja Maaseaduse järele ühtegi osa rüütlimõisast üle võtmata ei või jätta, ei saanud Põllutöö-ministeerium ise riigimaade ülemale täpsemat ettekirjutust anda ja on sunnitud pöörama Riigikohtu poole seletusepärimisega, kuidas täita tähendatud Riigikohtu otsust, mispärast palub selgitust järgmistes küsimustes:

1) Mis tuleb mõista vesiveski ja saeveski all — kas ainult sisse-seade, või ka hooned, maa ja veejõud, tamm ja missugused hooned? 2) Kui tuleb mõista ka maa-ala, siis missuguses suuruses ja missugusel juriidilisel alusel seda maa-osa Kiidjärve mõisast lahutada ja epd. omaniku Maydell'i nimele kinnistada? 3) Kui veski mõiste alla kuuluvad ainult hooned ja sisse-seade, kas jääb siis endisele omanikule õigus ka Kiidjärve mõisa veejõudu kasutada või on Põllutöö-ministeeriumil õigus nõuda, et hooned ja sisse-seade ära koristataks? 4) Kuidas tuleb talitada senise rentniku Tüüriga, kes lepingu-vahekorras Põllutöö-ministeeriumiga ja kes vabatahtlikult nõus ei ole lepingust loobuma.

Käesoleva asja läbi arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus:

1) Esimese küsimuse lahendamisel tuleb käia B. E. S. III k. § 573. järele, kus on lähemalt ära tähendatud, mida loetakse vabriku ehk tööstus-ettevõtte päral-

diseks. Selle järele tuleks vesiveski ja saeveski all mõista mitte üksi maa-ala, hooned, nendega seotud õigused, sisseseade, vaid ka veejõu kasutamine, sest ilma veejõuta ei oleks vesiveski ja veejõul töötav saeveski mõeldav.

2) Et B. E. S. § 573. järele maa-ala kuulub tööstusasutuse päraldiste hulka ja Kiidjärve mõisa, kui rüütli mõisate hulka kuuluv, on Maaseadusega riigi omanduseks võõrandatud riikliku maa-tagavara loomiseks, siis tuleb sellest rüütlimõisa pinnast arvata Kiidjärve vesiveski ja saeveski alla kuuluvaks maa-ala niisuguses suuruses, kui see veski kasutamiseks tarvilik on. Endisele mõisa, nüüdsele veski omanikule tuleb anda veski alla kuuluva maa-ala kasutamise õigus B. E. S. § 943. alusel (*dominium utile*), kuna see maa-ala ikkagi riigi omanduseks tuleb arvata sama seaduse § 942. alusel (*dominium directum*). Kuidas veski omaniku õigusi kinnistada seda küsimust ei ole Riigikohus arutanud ja ei või Riigikohus sellepärast käesoleval juhtumusel seda küsimust lahendada. Kuidas aga seesugusel korral omaniku ja kasutaja õigused kinnitati, on peale sellekohaste seaduste ära tähendatud B. E. S III k. Bukovski väljaandes § 944. all olevais seletustes.

3) Kolmanda küsimuse peale ei leia Riigikohus tarviliku olevat vastust anda, sest et vastustest esimese kahe küsimuse peale, on ühes sellega vastus antud kolmandagi küsimuse peale.

4) Neljas küsimus, kuidas tuleb talitada senise rentniku Tüüriga, ei puutu käesolevasse asjasse, sest Riigikohtu otsuses 26. sep. 1922. a. ei ole seda küsimust puudutatud ja see küsimus ei ole Riigikohtus ülepea arutusel olnud, mispärast Riigikohus selle küsimuse peale ka ei või vastust anda.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 44. ja Ts. Kp. S. § 964. põhjal otsustas Riigikohus: Seletada, 1) et vesiveski ja saeveski all tuleb mõista B. E. S. § 573. põhjal: maa-ala, hooned, nendega seotud õigused, sisseseade ja veejõu kasutamise õigus; 2) maa-ala selles suuruses, mis veski, kui tööstuse-ettevõtte kasutamiseks tarvilik, kusjuures veski all olev maa-ala tuleb Maaseaduse § 1. põhjal riigi omanduseks lugeda B. E. S. § 942. alusel (*dominium directum*) ja endisele omanikule selle maa kohta anda kasutamise-õigus sama seaduse § 943 alusel (*dominium utile*). 4) Punkt 3. all esitatud küsimuse peale sisaldub vastus kahe eelmise küsimuse peale antud vastustes ja sellepärast p. 3. ettepanud küsimuse peale vastus andmata jätta. 4) Punkt 4. all esitatud küsimuse peale, kuidas tuleb talitada senise veskirentniku Tüüriga, vastus andmata jätta.

Nr. 43.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. juunil 1923. a.

Riigikontrolli vanema kontrolöri k. t. Johan Adamsi kaebus Riigikontrolli otsuse peale 21. dets. 1921. a. tema naise arstimiskulude väljamaksmisest keeldumise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Johan Adams, et Riigikontrolli usaldusarst Dr. Hansson olevat tema naisele Sophie Adamsile lubanud enda haiguse ravitsemiseks era-arsti, spetsialisti poole pöörata, kes omalt poolt leidnud, et otsekohe operatsioon tuleb ette võtta. Operatsioon tehtud Tallinnas Dr. Knüpfferi kliinikus ja läinud maksma 5450 marka. Riigikontroll aga tõrkuvat temale seda summat ära tasumast, pakkudes naise arstimise eest ainult 600 marka.

Riigikontrolöri otsus ei olevat kooskõlas maksvate seadustega. 28. dets. 1920. a. väljaantud riigiasutustes töötavatele ametnikkudele ja töölistele ning nende perekonna-liikmetele arstiabi andmise korra (R. T. nr. 3—21. a.) § 15. mõtte olevat see, et riigiametnikule, kui tema usaldusarsti soovitusel ning loaga välist arstiabi tarvitab, nagu see käesolevas asjas olnud, kõik sellest arstimisest tekkinud kulud arve järele ära tasutakse.

Johan Adams palub Riigikontrolli otsuse 21. XII. 21. a. ära muuta ja tunnistada, et tema naise Sophie Adamsi arstimiskulud peab Riigikontroll kaebajale täies ulatuses ära tasuma.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus: ettepannud arstiabi-tsheki teisel poolel leidub tähendus: „Võib era-arsti poole pöörata. Dr. Hansson.“ Selles tähenduses on kaebaja luba näinud oma naist erakliinikusse ravitsemisele viia, ja toetudes arstiabi andmise korra (R. T. nr. 3—21. a.) § 15. peale, arvab ta, et ravitsemiskulud tulevad temale välja maksta täies ulatuses, rippumata usaldusarsti kinnitusest. Dr. Hansson täitis usaldusarsti kohuseid kuni 1. VII. 21. a. Sophie Adamsi arstimine sündis oktoobril 1921. a. ja praegune usaldusarst Dr. Lensin, kui temale ette pandi Dr. Knüpfferi privaatkliiniku arve 5450 marga suuruses Sophie Adamsi ravitsemise eest, kinnitas arve ainult 600 marga suuruses.

Kaevatud Riigikontrolöri otsus põhjeneb Tervishoiu Peavalitsuse arvamisel 7. XII. 21. a. nr. 4421. all, missuguse arvamise Dr. Hansson ka omaks on võtnud. Selle arvamise järele oli Dr. Hansson haigele luba annud pöörata era-arsti poole, mitte aga erakliinikusse ravitsemisele minna. Selle järele tuleb lahendada küsimus, kuidas tuleb mõista usaldusarsti Dr. Hanssoni arstiabi-tsheki teisel poolel leiduvat tähendust „võib era-arsti poole pöörata“.

Selle küsimuse lahendamisel tuleb silmas pidada mitte ainult kaebaja poolt tsiteeritud arstiabi andmise korra § 15, vaid ka § 18. Võrreldes nimetatud para-

grahvide sisu selgub, et määrus teeb vahet kulude tasumisel, kas on tegemist ainult väljaspool lepingut seisva arsti tarvitamisega või ravitsemisega arstimisasutustes, kellega valitsuseasutus lepingusse pole astunud. § 15. määrab, et „kui väljaspool lepingut seisva arsti tarvitamine sünnib usaldusarsti soovitusel, makstakse kulud arvete järele. Sünnib see aga ilma usaldusarsti nõusolekuta, tasutakse kulud, usaldusarsti kinnitusel ainult lepinguarstide normide piirides. Iseäralistel juhtumustel ja usaldusarsti äranägemisel võib aga ka viimaseid kulusid täielikult riigi arvele võtta“; § 18 aga määrab, et „ravitsemise eest . . . arstimisasutustes, kellega valitsuseasutus lepingusse pole astunud, tasutakse kulud, usaldusarsti kinnitusel, ainult lepinguliste normide piirides“.

Kõne all olev Dr. Hanssoni luba käib era-arsti poole pööramise kohta, kuna kaebaja naine Sophie Adams ennast Dr. Knüpfferi erakliinikus ravitseda laskis. Tuleb ühineda Tervishoiu Peavalitsuse arvamisega, et era-arsti poole pööramine ja erakliinikusse ravitsemisele minek on kaks iseasja, sest era-arsti poole pööramine võib sünnida haiguse kindlakstegemise otstarbel, mille järele usaldusarst otsustada oleks võinud, kas ja kuhu haiget ravitsemisele saata. Sellepärast ei või sellest, et praegune usaldusarst Lensin Dr. Knüpfferi erakliiniku 5450-margalise arve kinnitas ainult 600 marga suuruses, mitte järeldada, et endise usaldusarsti Hanssoni poolt tehtud korraldus oleks ära muudetud. Tähendatud määruste § 18. põhjal oli Dr. Lensin kohustatud nii teotsema, ja selle järele tuleb kaevatud Peakontrolöri otsus, millega kaebaja J. Adamsi palve rahuldamata jäetud, õigeks arvata.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal Johan Adams'i keabus tagajärjeta jätta.

Nr. 44.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. juunil 1923. a.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronson'i revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu adm. otsuse peale 24. jaan. 1923. a. Omavalitsuse Asjade Peavalitsuse protesti puhul Tallinna Linna-volikogu sundusliku määruse vastu Tallinna linna arhitektuurilise ilme rikkumise ärahoidmise kohta.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Tallinna Linna-volikogu võttis oma otsusega 11. oktoobrist 1922. a. p. 2. all sundusliku määruse vastu Tallinna linna arhitektuurilise ilme rikkumise ärahoidmiseks.

Kirjaga 15. ja 16. novembrist 1922. a. nr. 2971 teatas Omavalitsuse Asjade Peavalitsus Tallinna Linnavalitsusele, et temal selle määruse vastu administratiivkorrast protesti tõstmiseks põhjust ei ole, sest et viimane on seadusega kokkukõlas.

Kuid sisuliselt ei saanud Omavalitsuse Asjade Peavalitsus tähendatud määrusega igas asjas nõus olla, mispärast ta kirjaga 16. nov. 1922. a. nr. 2971

Linnavalitsusele ettepaneku tegi, määrus Linna-volikogule uueks läbivaatamiseks anda.

Selle Omavalitsuse Asjade Peavalitsuse ettepaneku täitmiseks andis Tallinna Linnavalitsus ülnimetatud sundusliku määruse Linna-volikogu esimehele edasi, kes määruse Linnavolikogu 1922. a. 13. dets. koosoleku päevakorda üles võttis. Volikogu koosolekul aga võeti Linnavalitsuse ettepanek tähendatud sundusliku määruse väljaandmise kohta Linnavalitsuse enese palvel päevakorrast ära ja kirjaga 19. dets. 1922. a. nr. 16081 teatas selle järele Tallinna Linnavalitsus Omavalitsuse Asjade Peavalitsusele, et tema seaduslikku alust ei leia Linna-volikogu poolt 11. oktoobril vastuvõetud sunduslikku määrust Tallinna linna arhitektuurilise ilme rikkumise ärahoidmiseks teist korda Linnavolikogule otsustamiseks ette panna, ja avaldas Omavalitsuse Asjade Peavalitsuse ees palvet, see määrus seaduses ettenähtud korras „Riigi Teatajas“ avaldada.

Tallinna Linnavalitsuse eespool-esitatud tegevusega mitte rahul olles andis Omavalitsuse Asjade Peavalitsus 2. jaanuaril 1923. a. Tallinna-Haapsalu Rahukogule protesti, milles palus Rahukogu kohustada Tallinna Linnavalitsust 11. oktoobril 1922 a. Linnavolikogu poolt vastuvõetud sundusliku määrust Tallinna linna arhitektuurilise ilme rikkumise ärahoidmiseks Omavalits. Asjade Peavalitsuse ettepaneku täitmiseks Linna-volikogule uueks läbivaatamiseks ette panema. Oma protesti põhjendas Omavalitsuse Asjade Peavalitsus järgmiselt:

Linnaseaduse § 110 annab järelevalve-asutusele õiguse Linnavolikogu poolt vastuvõetud sunduslikke määrusi kontrollida ühelt poolt sisuliselt ja teiselt poolt nende seaduslikkuse seisukohalt. Nii ühest kui teisest küljest sunduslikke määrusi läbi vaadates võib järelevalve-asutus nende kohta eitava seisukoha võtta, missugusel korral ta kohustatud on nad kahe nädala jooksul nende kättesaamise päevast arvates Linna-volikogule uueks läbivaatamiseks tagasi saatma, põhjendusi ette tuues, miks ta määrustega nõus ei ole.

Seesugusel korral peab Volikogu sundusliku määruse koosolekul viibivate volinikkude kahe kolmandiku häälte enamusega vastu võtma. Ei saa sunduslik määrus eeltähendatud häälte-enamust, siis loetakse ta tagasilükatuks. Võetakse aga määrus kahe kolmandiku häälte enamusega vastu, siis on selle tagajärg kahesugune. On järelevalve asutus sundusliku määruse vastu sisuliselt vaielnud, siis kuulutatakse ta peale teiskordset vastuvõtmist välja, ilma et järelevalve-asutusel enam võimalik oleks tema kohta mingisuguseid takistusi teha. Põhjenes järelevalve-asutuse vastuvaidlus aga selle peal, et sunduslik määrus ei seisa seadustega kokkukõlas või on seadusevastane, ja võetakse määrus teiskordsel otsustamisel Volikogu poolt muutmata vastu, siis on järelevalve-asutusel õigus tema vastu Linnaseaduse § 82. korras protesti avaldada. Tähendatud paragrahvi järele antakse protest kahe nädala jooksul peale Volikogu vastava otsuse kättesaamist administratiiv-kohtusse, kusjuures Volikogu otsuse täitmine kuni kohtu otsuseni seisma pannakse.

Peale Linnaseaduse § 110. ettenähtud sunduslikkude määruste näeb seesama seadus sisulise kontrolli järelevalve-asutuse poolt ette veel asjades, mis § 79. üles loetud. Viimaste kohta on kinnitamiskord maksev.

Eeltähendatud paragrahvid omandasid maksvuse 1917. a. 9. juuni seaduse maksmapanemiseiga, mis sisaldas eneses 1892. a. Linnaseaduse muutusi.

11. oktoobril 1919. a. võttis seadusandlik delegatsioon Omavalitsuse Aju-tise Järelevalve Seaduse vastu. Nagu selle seaduse § 1-st näha, korraldatakse selle

seadusega järelevalvet ainult omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle. Seda tõendavad ka järgnevad paragrahvid, mis räägivad protestidest ja nende avaldamise korraldust omavalitsuse-organite otsuste ning tegevuse vastu, milles leidub seaduserikkumisi. 1919. a. 11. oktoobri Ajutise Järelevalve Seaduses ei ole aga kuskil ette nähtud, nagu oleks Linnaseaduses äratähendatud järelevalve-asutuse õigus § 79. ja 110. ülesloetud asjade sisulises kontrollis kuidagi kitsendatud või koguni muudetud. See on endiseks jäänud, muudatusi on 1919. a. 11. oktoobri seadus toonud ainult omavalitsuste organite otsuste ning tegevuse kontrollisse nende otsuste ja tegevuse seaduslikkuse üle. Aga ka sellest küljest tuleb omavalitsuste poolt väljaantavad sunduslikud määrused 1919. a. 11. oktoobri seaduses ettenähtud kontrolli alla mitte kuuluvaks lugeda, sest et järelevalve-asutusel on „Ajutise Seaduste ja Administratiiv-korralduste Väljaandmise ja Väljakuulutamise Korra“ kolmanda peatüki põhjal (R. T. nr. 1—1919 sead. nr. 1) nende määruste kohta täiesti iseseisev kontrolli-õigus (Riigikohtu otsus 18. märtsist 1921. a., Riigikohtu adm. osak. toimetus nr. 210—1921. a.).

Eeltähendatud asjaolusid arvesse võttes ja tähele pannes, et Linnaseaduse § 110 annab, nagu ülemal nägime, järelevalve-asutusele õiguse sunduslikke määrusi ka sisuliselt läbivaatamisele võtta ja nende kohta vastuvaidlust avaldada, kui ka silmas pidades, et see õigus 1919. a. 11. oktoobri Omavalitsuse Ajutise Järelevalve Seadusega ega ka teiste seadustega pole kitsendatud ega muudetud, oli Omavalitsuse Asjade Peavalitsusel täieline õigus Linnaseaduse § 110. ettenähtud korra järele talitada. Peavalitsus ei olnud Tallinna Linna-volikogu sundusliku määrusega linna arhitektuurilise ilme rikkumise ärahoidmiseks sisuliselt mitte igas asjas nõus ja teatas sellest ühes oma põhjendustega Linnavalitsusele, ettepanekut tehes määrus Linnaseaduse § 110. korras Volikogule uueks läbivaatamiseks anda. Linnavalitsusel aga ei olnud mingit seaduslikku alust tema poolt Linnaseaduse § 67. korras Linna-volikogule uueks läbivaatamiseks esitatud sunduslikku määrust Volikogu 13. dets. koosoleku päevakorrast maha võtta lasta ja selle järele teatega Peavalitsusele esineda, et ta seaduslikku alust ei leia määrust teist korda Linna-volikogule otsustamiseks ette panna.

24. I. 1923. a. käesoleva asja läbi arutanud, leidis Tallinna-Haapsalu Rahukogu, 1) et mitte ainult 1892. a. Linnaseaduse maksmise ajal, vaid ka 1917. a. 9. juuni seaduse maksmapanemisega on Linnaseaduse § 79. ja 110 maksvad ja järelevalve-asutusel on kontrolli-õigus nii sisuliselt kui ka seaduslikkuse seisukohalt; 2) et see kontrolli-õigus ei ole järelevalve-asutuselt, käesoleval korral Siseministeeriumi Omavalitsuse Asjade Peavalitsuselt, ära võetud, kitsendatud ega muudetud Omavalitsuse Ajutise Järelevalve-seadusega 11. oktoobrist 1919. a. (R. T. nr. 78—1919. a.) ja seepärast Peavalitsuse kiri 16. novembrist 1922. a. nr. 2971. all Tallinna Linnavalitsusele, milles ta teadustas, et sisuliselt ei saa Linnavalitsuse määrusega 11. oktoobrist 1922. a. (määrus Tallinna linna arhitektuurilise ilme rikkumise ärahoidmiseks) mitte päri olla ja paneb ette, see määrus Linnavalitsusele uueks läbivaatamiseks anda, oli iseenesest seadusega täiesti kokkukõlas ja Linnaseaduse § 67. põhjal oli Linnavalitsus kohustatud selle Peavalitsuse ettepaneku Linna-volikogule esitama.

Neil põhjustel ja käsitades Adm. K. K. § 21 ja 22 otsustas Rahukogu Tallinna Linna-valitsusele ette kirjutada Omavalitsuse Asjade Peavalitsuse ettepanek 16. novembrist 1922. a. täita ja 11. oktoobril 1922. a. Linnavalikogu poolt vastavõetud sunduslik määrus, Tallinna linna arhitektuurilise ilme rikkumise ärahoidmiseks, Linna-volikogule uueks läbivaatamiseks ette panna.

Tähendatud Rahukogu otsuse peale antud revisjonikaebuses palub Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. J. Aronson Riigikohut tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 24. I. 1923. a. ja asi uueks otsustamiseks samale Rahukogule tagasi saata, seletades, et Tallinna Linnavalitsus olevat küll viimse ajani sellel vaatekohal seisnud, et 1892. a. ja 1917. a. 9. juuni Linnaseaduse § 79 ja 110 on ka pärast 1919. a. 11. oktoobri Järelevalve Seaduse ilmumist (R. T. nr. 78 — 1919. a.) maksvad, sest et neis paragrahvides ettenähtud valitsuseorganite osavõtmine linna-asjade otsustamises olevat üks asjade sisulise otsustamise momentidest, kuid uue omavalitsuse seaduse projekti kokkuseadmise komisjonis, kus järelevalve küsimused arutusel olnud, leitud, et Tallinna Linnavalitsuse seisukoht olevat ekslik, sest järelevalvet Linnavalitsuse tegevuse üle teostatakse praegu ainult 1919. a. 11. X. Järelevalve Seaduse piirides, et samale seisukohale asunud ka Tallinna linna juriidilise komisjoni enamik, mispärast Linnavalitsus uuele vaate-seisukohale asudes, s. o. et Linnaseaduse § 79 ja 110 ei ole enam maksvad, vaid on 1919. a. 11. okt. Järelevalve Seadusega oma maksvuse kaotanud, jätnud Omavalitsuse Asjade Peavalitsuse ettepaneku 16. novembrist 1922. a. täitmata.

Käesoleva asja läbi vaadanud, prokuröri arvamise ära kuulanud ja Omavalitsuse Asjade Peavalitsuse ning samuti Tallinna-Haapsalu Rahukogu vaatekohaga Linnaseaduse § 79. ja 110. maksvuse kohta ühinedes, leiab Riigikohus, et Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. J. Aronsoni revisjonikaebuse rahuldamiseks ei ole seaduslikku põhjust, sest kaevatud otsus on vastava seadusega kooskõlas.

Omavalitsuse-asutuste peale tuleb vaadata kui riiklikkude asutuste peale, sest nende kaudu teostab valitsemist kohal riigivõim (Põhis. § 75).

Linnaseaduse § 79. ja 110. ettenähtud valitsuseorganite osavõtmise peale linna asjade otsustamisest, millel üldine tähtsus ja milledega kitsendatakse kodanikkude õigusi, missugused on kõik sundmäärused oma iseloomu poolest, tuleb vaadata kui valitsuse kaastegevuse või ühe teatavat liiki linna asjade sisulise otsustamise momendi peale, mispärast Tallinna linna endist vaatekohta, et 1917. a. 9. juuni Linnaseaduse § 79. ja 110. edasi maksvad on ka pärast 1919. a. 11. okt. Aj. Järelevalve Seaduse ilmumist (R. T. nr. 79 — 1919 a.), tuleb õigeaks ja seadusega kooskõlas olevaks lugeda.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 45.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. septembril 1923. a.

Firma „Becos Traders Ltd.“ esindaja Fred Aurich'i kaebus rahaministri otsuse peale 14. III. 1922. a. arvete eest tempelmaksu ja trahvi nõudmise asjas

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, prokuröri abi K. Luud.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et inglise firma „Becos Traders Ltd“ esindaja Tallinnas Fred Aurich'i palve, rahaministri otsus 14. märtsist 1922. a. ära muuta ja tema nõutavast tempelmaksust ning pealepandud tempelmaksu trahvist vabastada, tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Käesoleva asja otsustamisel oli rahaminister aluseks võtnud eelduse, et maksivate seaduste järele kõik Eestis teotsevad välismaa seltside ja ühingute osakonnad on iseseisvad ettevõtted ja et järgnevalt toiminguid, mis välismaa ühingu ja tema Eesti osakonna vahel tehtud, tuleb lugeda kahe juriidilise isiku vahel tehtuks ja dokumente, mis seesuguste toimingute kohta kirjutatud, tuleb tempelmaksustada üldisel alusel, mitte aga ühe ja sama ettevõtte sisemiseks kirjavahetuseks lugeda.

See eeldus ei leia kinnitust Eesti maksvais seadustes. Ajutise Valitsemise Korra § 12. põhjal Vabariigi Valitsuse poolt 1. oktoobril 1921. a. vastuvõetud seadus (Riigi Teataja nr. 88/89 1921. a. nr. 165) määrab, et tegevuselo saamiseks Eesti Vabariigi piirides peavad välismaa seltsid ja ühingud, peale seaduses äratähendatud teadete nende nimetusest, tegevusesihist, põhikapitali suurusest kodumaal jne., üles andma selle kapitali suuruse, mis selts Eestimaa operatsioonideks määranud (§ 2); seejuures on kaubandus-tööstusministril õigus kolmandate isikute nõudmiste kindlustamiseks nõuda seltsilt või ühingult kautsjoni sissemaksmist (§ 3); on selts või ühing kõik seaduse nõuded täitnud, tema volinik tegevusetingimused Eestis alla kirjutanud ja „Riigi Teatajas“ välja kuulutanud, siis on seltsil või ühingul õigus oma tegevust Eestis juriidilise isikuna alata antud tingimuste piirides (§ 4); kuid seejuures peab selts või ühing oma asjade ajajaks ning valitsejaks Eestis nimetama täieliste volitustega vastutava isiku, kelle alaline elukoht peab Eestis olema (§ 5).

Eeltoodud seadusemäärustest järgneb, et tegevuse avamiseks Eestis peab iga välismaa selts või ühing seks oma kapitalist üksnes teatava summa määrama, mitte aga enese kõrval juriidilise isikuna mingisuguse uue iseseisva ettevõtte looma; vastu-pidi, seaduses on otse ära tähendatud, et välismaa selts või ühing teotseb loa korral Eestis just ise juriidilise isikuna, nimelt oma täievolilise asja-ajaja ning valitseja kaudu.

Käesoleval juhtumusel teotseb Fred Aurich, nagu Riigikohtule ettepanud volitusest näha, äri alal just inglise firma „Becos Traders Ltd“ täievolilise asjade-valitsejana Tallinnas ja seepärast puudub põhjus tema äri iseseisvaks ja tema volitajast rippumatuks ettevõtteks lugeda, pealegi iseäralise juriidilise isikuna. Sellele vastavalt tuleb transporteeritavate kaupade nimestikkude üleandmist firma „Becos Traders Ltd“ poolt tema volinikule Tallinnas Fred Aurich'ile firma sisemiseks kirjavahetuseks lugeda, mis mitte ostu-müügi toimingut ei moodusta ega väljenda ja mis seepärast Eestis tempelmaksust vaba on.

Seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal otsustas Riigikohus: rahaministri otsus 14. märtsist 1922. a. tühistada.

Nr. 46.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. septembril 1923. a.

Heinrich Schwartzi kaebus rahaministri resolutsiooni peale 16. IX. 22. a. tempelmaksu ja trahvi nõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, prokuröri abi K. Luud.

20. märtsil 1922. a pani Heinrich Schwartz Tartu linna I. jsk. maksuinspektorile ette tempelmaksu selgitamiseks vekslit 80 000 marga peale, mille August Kolga 27. jaanuaril 1921. a. Heinrich Schwartzile välja annud, milles vekslit väljaandmise koht ja võla tasumise tähtaeg ning paik tähendamata ja mis tempelmaksustamata. Seejuures seletas vekslit ettenäitaja, et tema tulnud alles jaanuarikuul 1921. a. Venemaalt optandina Eestisse, ja seepärast ei tundvat siin maksmeid tempelmaksu-määrusi, kuid ei olevat nende määruste rikkumist varjata tahtnud, vaid pöördunud just sellepärast maksuametisse, et vekslit tempelmaksu suhtes täiesti seaduslikuks teha. Asja läbi vaadates ja Tempelmaksu-seaduse § 9. ja 14. ning tempelmaksu-tariifi nr. 25/27 käsitades otsustas Otsekoheste Maksude Peavalitsus 9. juunil 1922. a. nõuda Heinrich Schwartzilt ja August Kolgalt solidaarselt 960 marka tempelmaksu ja nendelt kummaltki 48 000 marka trahvi.

Selle otsuse kohta andsid mõlemad vekslialised vastulause rahaministrile, milles August Kolga ei eitanud vekslit väljaandmist ja seletas, et vekslile pole olnud tempelmargid otsekohe väljaandmisel peale pandud, sest et see oli kirjutatud püha-päeval ja tempelmarke ei olnud käepärast, kuid veksliaandja uskus, et kui vekslisaaja vekslit tahab kasutada, siis ta ka margid õigel ajal muretseb; veksel oli ilma tähtajata kirjutatud, sest et vekslisaaja seda tungivalt nõudis.

Vekslisaaja Heinrich Schwartz asus vastulauses seisukohale, et arutusel olevas vekslis puudub Veksliseadustiku (S. K. K. XI j. 20 § 3. p. 6.) nõutav rekvisiit — nimelt maksutähtaeg, mispärast see pole veksel, vaid lihtne võlakohustus, ja vastavalt sellele palus ta eneselt tempelmaksu ja tempelmaksu-trahvi võtta kui lihtsa võlakohustuse pealt.

Rahaministri resolutsiooniga 16. septembrist 1922. a. oli muu seas Heinrich Schwartzi vastulause tagajärjeta jäetud järgmistel põhjustel: veksel 27. jaanuarist 1921. a. on kirjutatud veksliplanketil, mispärast ei võid tempelmaksustamise suhtes olla mingisugust tähendust sellel asjaolul, et maksutähtaeg pole ära näidatud, sest tähtaega oli igal ajal võimalik sisse kirjutada, ja Tempelmaksu-seaduse § 1. p. 1. järele kuulub niisugune dokument tempelmaksu alla kui veksel.

Eeltoodud otsuse peale esines Heinrich Schwartz kaebusega Riigikohtule, milles ta väidab, et käesoleval juhtumisel on tegemist dokumendiga, mis Veksliseadustiku § 14. põhjal mitte veksel ei ole, sest et dokumendis pole tähendatud tema väljaandmise koht ja maksu-tähtaeg ning paik.

Neil põhjustel palub kaebaja rahaministri otsuse 16. septembrist 1922. a. ära muuta ja ta nõutavast tempelmaksust ning pealepandud tempelmaksu-trahvist vabastada.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Heinrich Schwartzi kaebus käesolevas asjas tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Tempelmaksu-seaduse § 1. p. 1. määrab, et iga kiri, mis väljendab kokkulepet teatava juriidilise toimingu kohta, peab nagu vastav leping-dokument tempelmaksustatud olema, kui kolme nädala jooksul tempelmaksustatud leping-dokumenti ei tehta. Arutusel olev dokument on asjaosaliste poolt kahtlemata vekslina välja antud ja vastu võetud; seda on dokumendi väljaandja August Kolga oma vastulauses Otsekooste Maksude Peavalitsuse otsuse peale 9. juunist 1922. a. otse tõeks võtnud; samuti on seda dokumenti hinnanud kaebaja tema seletustes Tartu linna I jsk. maksuinspektorile 20. märtsil 1922. a., ka on see dokument tema tekstis vekslis nimetatud; järgnevalt käis see dokument tempelmaksu alla kui veksli ja kaevatud rahaministri otsus vastab täiel määral Tempelmaksu-seaduse § 1. p. 1., § 3. 9. p. 3. § 14. p. 2. ja tempelmaksu-tariifi nr. 25/27. nõuetele. Sellel asjaolul, et vekslis tekstis oli kirjutamata jäetud vekslis väljaandmise koht ja maksu-tähtaeg ning -paik, puudub tempelmaksustamise suhtes tähtsus, sest et vekslisandja, kui ta vekslis tekstis need andmed tähendamata ja ühtlasi vastavad kohad läbi kriipsutamata jättis, avaldas sellega nõusolekut, et vekslisandja need andmed üleantud vekslisse pärastpoole sisse kirjutaks; kui aga vekslisandja selle võimaluse kuni vekslis ettenäitamiseni maksuinspektorile 20. märtsil 1922. a. kasutamata jättis, siis ei õigusta see teda kui vekslis omandajat nõudma, et ta selles toimingus üldse vabastataks tempelmaksust ja tempelmaksu tasumata jätmise eest määratud trahvist.

Seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal otsustas Riigikohus: Heinrich Schwartzi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 47.

ADMINISTRATIIV- OSAKOND.

11. septembril 1923. a.

Johan Feldmanni kaebus rahaministri otsuse peale 25. IX. 1922 a. 25 510 marga tempelmaksu mittetagasimaksmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, prokuröri abi K. Luud.

1921. aastal oli Põllutöö-ministeeriumi ja Johan Feldmanni vahel leping sõlmitud, mille põhjal viimane rentis 12-aasta peale, alates 1. maist 1921. a., riigi päralt oleva Luua mõisa aiamaa aastase rendi eest 8 300 rukkikilogrammi, mis rentnik kohustus iga poole aasta eest ette tasuma rahas, rukki hinna järele maksu-aastal. Ühtlasi maksis Johan Feldmann 11. mail 1921. a. Tartu renteisse tähendatud lepingu pealt kogu rendiaja eest tempelmaksu sisse 28 000 marka. 8. septembril 1922. a.

esines Johan Feldmann Maakorralduse Peavalitsuse kaudu palvega tema poolt sisse-makstud summast, 28 000 margast, maha arvata 2 490 marka tempelmaksu möödunud kolme poolaasta rendimaksu pealt ja ülejäägi, 25 510 marka, mis kui ülemäära sisse makstud, temale tagasi maksta. Rahaministri otsusega 25. septembrist 1922. a. oli see palve rahuldamata jäetud sel põhjusel, et tempelmaksustatav rendileping kestab veel kuni 1933. a. edasi, sest et rent on määratud rukkihinna järele maks-mise ajal ja sellepärast ei ole võimalik lepingu tempelmaksu-summat ette kindlaks teha ega otsustada, kas on just 25 510 marka ülemäära sisse makstud.

Selle otsuse peale esines Johan Feldmann kaebusega Riigikohtule, milles palub selle otsuse ära muuta ja tema esialgse palve rahuldada.

Asja läbi arutanud ja prokurööri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et käesoleval juhtumusel on poole-aastane rendimaks määratud rahas teatava arvu rukkikilogrammide hinna järele rendi maksmise ajal; seepärast on võimatu lepingu-aine väärtust kogu rendiaja eest ette kindlaks teha ja Tempelmaksu-Seaduse täideviimise määruste art. 4. põhjal on rentnikul õigus tempelmaksu õiendada iga pool-aasta-rendi tasumisel makstava rendisumma pealt. Niiviisi ei olnud kaebaja käes-oleva rendilepingu sõlmimisel kohustatud selle lepingu kogu väärtuse pealt tempel-maksu juba ette ära tasuma, ja kui ta seda siiski tegi, siis tal on õigus kõik ülemäära renteisse sissemakstud summa tagasi saada. Vastavalt sellele oleks pidanud raha-minister asja otsustamisel kindlaks tegema, kui palju tempelmaksu oli kaebaja kohus-tatud ära tasuma juba möödunud poolaastate eest lõplikult kujunenud rendimaksude pealt, selle tempelmaksusumma sissemakstud 28 000 margast maha arvama ja üle-jäänud summa kohta, mis enneaegu sisse makstud, korraldama, et see kaebajale tagasi makstaks; keeldumine niisugust väljaarvet ja korraldust tegemast on seadus-liku aluseta ja ei või jõusse jääda.

Sellele vastavalt ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal otsustas Riigi-kohus: Rahaministri otsus 25. septembrist 1922. a. tühistada ja asi rahaministrile tagasi saata uueks otsustamiseks.

Nr. 48.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. septembril 1923. a.

Vladimir Teterin'i ja Henn Jermakofi voliniku vann. adv. Ilmar Tannebaumi kaebus (otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse peale 3. V. 23. a. mootorlaeva „Luik“ areteerimise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja rigikohtunik T. Vares, prokurööri abi K. Luud.

Otsekoheste Maksude Peavalitsus kirjutas 29. märtsil 1923. a. nr. 14 530 all Tallinna linna sadama-jaoskonna politsei ülemale ette, panna aresti alla muu seas Tallinna sadamas viibiv mootorlaev „Luik“ nr. 115, mille mahutavus 16,35 brutto-

registertoni. See korraldus oli politsei poolt täide viidud sama aasta 5. aprillil. Aresti alla panemise aluseks oli võlgneva tempelmaksu ja tempelmaksu-trahvi nõudmine Arthur Hans'ilt 245 001 marga summas ja see asjaolu, et Teedeministeeriumi Mereasjanduse Peavalitsuse teate järele 27. märtsist nr. 1451 all tähendatud mootorlaev „Luik“ oli tol ajal Vabariigi laevaregistris Arthur Hansi nime peale registreeritud. Ühtlasi teatas Otsekoheste Maksude Peavalitsus 29. märtsil 1923. a. nr. 14531 all Mereasjanduse Peavalitsusele, et nimetatud mootorlaeva ei tule mitte enam Arthur Hansi nimelt ümber registreerida, kui eeltähendatud riikline nõue on tasutud.

24. aprillil 1923. a. nr. 1451 all teatas Mereasjanduse Peavalitsus Otsekoheste Maksude Peavalitsusele, et mootorlaev „Luik“ on Mereasjanduse Peavalitsuse poolt 23. sama aprillil siiski Arthur Hansi nimelt Henn Jermakofi nimele ümber registreeritud, sest et viimane pani Peavalitsusele ette Tallinna notaariuse Hofmanni poolt 2. augustil 1921. a. nr. 1822 all kinnitatud ostu-müügi lepingu, millega Arthur Hansi mootorlaev „Luige“ Gustav Köstnerile müüs, ja sama notaariuse poolt 24. augustil 1922. a. nr. 2564 all kinnitatud ostu-müügi lepingu, millega Gustav Köstner oli mootorlaeva „Luige“ Henn Jermakofile edasi müünud, missugusel korral Mereasjanduse Peavalitsus ei arvanud mitte võimalikuks takistada mootorlaeva „Luike“ uue omaniku nimele ümber kirjutada. Ühtlasi esines mootorlaeva „Luige“ kapten Vladimir Teterin palvega Otsekoheste Maksude Peavalitsusele, nimetatud mootorlaev pealepandud arestist viibimata vabastada, sest et tõeks on tehtud, et selle laeva omanik ei ole enam riigi võlgnik Arthur Hansi, vaid Henn Jermakof.

Eeltoodud palve oli Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsusega 3. maist 1923. a. rahuldamata jäetud järgmistel põhjustel: 1) laeva dokumentide järele oli mootorlaev „Luik“ aresti pealepanemise ajal Arthur Hansi omandus, kelle võla tasumise kindlustamiseks arest oli peale pandud; 2) laeva omanikuks loetakse see, kelle nime peale on laeva kinnitusleping (Kaubanduse seadustiku § 103 ja 150 — S. K. k. XI j. 2); 3) laeva kinnitusleping on Henn Jermakof'i nimele pärast aresti pealepanemist ümber registreeritud — nimelt 23. aprillil 1923. a., kuna arest oli peale pandud sama aasta 5. aprillil, ja 4) järjekult puudub seaduslik alus mootorlaeva „Luike“ aresti alt vabastada.

Eeltähendatud otsuse peale esines Vladimir Teterini ja Henn Jermakofi volinik vann. adv. Ilmar Tannebaum kaebusega Riigikohtule, milles palub selle otsuse ära muuta ja mootorlaeva „Luige“ aresti alt vabastada, sest et selle seaduslik omanik on kaebaja volitaja Henn Jermakof, kes ei ole kohustatud Arthur Hansi võlgade eest vastutama. Ühes kaebusega olid Riigikohtule esitatud kaks eeltähendatud lepingut mootorlaeva „Luige“ ostu-müügi kohta 2. augustist 1921. a ja 24. augustist 1922. a., esimene notariaalses ära kirjas ja viimane algkirjas.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus 3. maist 1923. a. tuleb ära muuta ja mootorlaev „Luik“ pealepandud arestist vabastada järgmistel põhjustel:

1. Otsekoheste Maksude Peavalitsus on korraldanud mootorlaeva „Luige“ aresti alla panna, kui Arthur Hansi omanduse, sel põhjusel, et see laev oli Vabariigi laevaregistris aresti alla panemise ajal Arthur Hansi nimele registreeritud. See põhis ei ole kaaluv: laeva registreerimine ühes või teises kodumaa sadamas annab laevale üksnes õiguse Eesti lippu kanda, kuid ei ole iseenesest mitte laeva omanduse alus ehk tõendus (Kaubanduse seadustiku § 103 ja 123 — S. K. k. XI. j. 2) See põhis on käesoleval juhtumusel seda enam tähtsuseta, et registreeri-

mine on üldse kohustuslik üksnes laevade kohta, millede mahutavus on üle 10 lasti ehk 20 tonni, kuna vähemate laevade registreerimine sõltub täiesti nende omanikude vabast soovist (Kaub. Sead. § 124). Mootorlaeva „Luige“ mahutavus on aga kõigest 16,35 brutto-registrertoni ja seepärast ei olnud tema registreerimine omanikule kohustuslik; kui siiski mootorlaeva endine omanik Arthur Hansi selle vabatahtlikult registreeris, järgmine omanik Henn Jermakof aga ajuti registreerimata jättis, siis ei või see aluseks olla viimase omanduseõiguse eitamiseks.

2. Kaebaja on dokumentaalselt tõestanud, et Arthur Hansi on mootorlaeva „Luige“ 1921. a. notariaalse lepingu põhjal Gustav Köstnerile võõrandanud ja et kaebaja volitaja Henn Jermakof on 1922. a. samasuguse lepingu põhjal nimetatud mootorlaeva Gustav Köstnerilt ostnud. Seega on Henn Jermakofi omanduseõiguse tekkimine mootorlaeva „Luige“ kohta enne selle aresti alla panemist 5. aprillil 1923. a. küllaldaselt tõestatud. Kaevatud otsuses tarvituselevõetud väide, et eeltähen- datud ostu-müügi lepingud ei vasta täiel mõõdul neile nõuetele, mis laeva kinnitus- lepingu kohta Kaub. Sead. § 103. ja 150. järele on maksvad, ei ole kaaluv, sest et käesoleval juhtumusel ei ole millegagi tõestatud, et mootorlaeva „Luige“ kohta üldse on säärane Kaub. Sead. § 103. ja 150. nõuetele täiesti vastav laeva kinnitus- leping olemas, ja eriti, et seeguguses kinnituslepingus on just Arthur Hansi mootor- laeva „Luige“ praeguseks omanikuks tähendatud.

Seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus 3. maist 1923. a. tühistada ja Henn Jermakofi päralt olev mootorlaev „Luik“ Otsekoheste Maksude Peavalitsuse korraldusel 5. aprillil 1923. a. pealepandud arestist vabastada.

Nr. 49.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. septembril 1923. a.

Viru Maakonna-valitsuse vol. Hans Nurk'i revisjonikaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 14. XII. 21. a. Saku vallavanema Johannes Kraamanni kaebuse asjas Viru Maakonna-valitsuse otsuse vastu 24. X. 21. a. tema, Kraamanni, kolmepäevase arestiga karistamise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Viru Maakonna-valitsus otsustas 24. oktoobril 1921. a. (prot. nr. 84 p. 1, 2) muu seas distsiplinaarkorras karistada 1866. a. Valla-Kogukonna Seaduse § 34. põhjal Saku vallavanemat Johannes Kraamanni Saku Vallavalitsuse revideerimisel

ilmsiks tulnud Vallavalitsuse asja-ajamises ja raamatupidamises suure hooletuse ja lohakuse eest kolmepäevase arestiga.

Johannes Kraamanni kaebuse tagajärjel vaatas Rakvere-Paide Rahukogu 14. XII. 21. a. tema asja läbi ja leidis, et Maakonna-valitsustel praegusel ajal ei ole üldse õigust Vallavalitsuse liikmeid ja ametnikke 1866. a. Vallakogukonna Sead. § 34. alusel distsiplinaarkorras rahatrahviga ega arestiga karistada, sest selle seaduse peatükk III jaotus III, § 32—34, mis puutub järelevalvesse valla-omavalitsuse tegevuse üle ning vallaametnikkude vastutuselevõtmisse, olevat ära muudetud Omavalitsuse Ajut. Järelevalve Seaduse (R. T. nr. 78 — 19. a.) § 4—7-ga. Nimetatud paragrahvid määravad kindlaks järelevalve korra omavalitsuse-asutuste ametnikkude tegevuse üle ning viimaste vastutuselevõtmise ja ametist tagandamise korra, mis sama sead. § 8. põhjal ka valla-omavalitsuste kohta maksvaks tunnistatud; selle seaduse § 5—7-ndas olevat ette nähtud valveametniku või valveasutuse võimupiirid ja kohused järelevalve teostamisel omavalitsuste suhtes, nimelt olevat valveasutustel nimetatud sead. § 5. järele õigus revideerimisi toime panna ning ilmsiks tulnud väärnähtuste kõrvaldamiseks, mis kuriteo tunnismärke ei sisalda, samme astuda ning sellekohase protestiga administratiiv-kohtu poole pöörata; sama sead. § 6 kohustavat valveasutusi kuriteo tunnismärkide ilmsikstulemise korral süüdlaste vastutuselevõtmiseks ning sama sead. § 7. lubavat valveasutusele omavalitsuste valitud ja nimetatud ametnikke § 6. ette nähtud juhtumuseid kohtu alla andmise korral ajutiselt ametist tagandada kuni süüteoasja otsustamiseni kohtus; pealegi olevat 11. oktoobril 1919. a. vastuvõetud Järelevalve Sead. § 10-ndas ette nähtud, et „kõik seni maksvad omavalitsuse-asutuste tegevuse järelevalve määrused, mis selle seaduse vastu käivad, kaotavad oma maksvuse“. Kõigist eespool-tähendatud asjaoludest tulevat järeldada, et 1866. a. Vallakogukonna Seaduse asemele selles osas, mis puutub järelevalvesse valla-omavalitsuste tegevuse üle ning Vallavalitsuse ametnikkude vastutuselevõtmisse, nimelt selle seaduse peatükk III jaotus III, § 32—34 asemele on astunud uus Järelevalve Seadus 11. oktoobrist 1919. a., millega 1866. a. Valla Kogukonna Seadus eespool-tähendatud osas järelevalve kohta täies ulatuses on ära muudetud, tähendab ka selle sead. § 34., mis on osa Järelevalve Seadusest ja milles on ette nähtud, et vähema tähtsusega ülesastumiste eest võib valla-ametnikke nende ülemus karistada märkusega, noomitusega, rahatrahviga ja arestiga kuni 7. päevani, aga tähtsamate süütegude eest tuleb ülemusel süüdlased ametist tagandada, ühes kohtu alla andmisega sama sead. § 30. alusel; selle sead. § 34. sisu kordub vastavalt uue Ajutise Järelevalve Sead. § 5—7-ndas, olgugi muudetud kujul, s. t. 1866. a. sead. § 34. asemele olevat astunud 1919. a. Järelevalve Sead. § 5—7 ja sellega olevat tähendatud § 34, kui uue Järelevalve Seadusega mitte enam kokkukõlas olev (uue sead. § 10), oma maksvuse kaotanud. Kui oletada, et 11. okt. 1919. a. Järelevalve Seaduse maksmapanemisega siiski ka 1866. a. seaduse § 34 jõusse on jäetud, siis ei oleks sugugi tarvidust olnud 1919. a. Järelevalve Sead. § 5—7-ndat laiendada valla-omavalitsuste peale; et aga seda siiski on tehtud, siis tuleb järeldada, et 1919. a. 11. okt. Järelevalve Seaduse laiendamiseega ka valla-omavalitsuste peale, on mõeldud endine vananenud järelevalve-kord valla-omavalitsuste tegevuse üle ning valla-omavalitsuse ametnikkude ilma kohtuta karistamise viis nende ülemuse kui valveasutuse poolt — terves ulatuses ära muuta, kui praeguse aja nõuetele mittevastav, mille asemel 1919. a. 11. okt. Järelevalve Seadusega on valla-omavalitsuste suhtes maksuma pandud uus, praeguse aja nõuetele vastav järelevalve-kord, kuid tähendatud viimane seadus 1919. aastast ei

võimalda enam karistuste määramist rahatrahvide või aresti näol valla-omavalitsuse ametnikkudele Maakonna-valitsuse kui nende ülemuse ja valveasutuse poolt ilma kohtu alla andmata, sest 1919. a. Järelevalve Sead. § 12. põhjal on endiste talurahva-asjade komissaride õigused Maakonna-valitsustele üle läinud ainult niivõrt, kui see kokkukõlas on 1919. a. Järelevalve Seadusega, valla-ametnikkude karistamine aga 1866. a. seaduse § 34. alusel ei ole eespool-tähendatud põhjustel 1919. a. Järelevalve Seadusega mitte kokkukõlas.

Kõige selle pärast on Rahukogu Viru Maakonna-valitsuse otsuse kaebaja Kraamanni distsiplinaarkorras karistamise üle ära muutnud. Viru Maakonna-valitsuse volinik Hans Nurk palub Riigikohtule antud revisjonikaebuses Rahukogu otsuse ära muuta, kusjuures, toetudes Ajut. Järelevalve Sead. § 10. ja § 12. peale, väidab, et Vallakogukonna Sead. § 34 ei olevat vastolus Ajutise Järelevalve Seadusega ja sellepärast olevat see maksev ning Maakonna-valitsusel olevat õigus selle põhjal karistusi määrata. Ajut. Järelevalve Seadusega olevat küll ära muudetud Aleviseaduse § 153 ja teised. Siseministeeriumi määrus 18. aug. 1919. a. nr. 604 (R. T. nr. 58—19), vastavad paragrahvid 1866. a. Valla-kogukonna ja teistest seadustest ning määrustest, mille põhjal järelevalvet teostati mitte üksi seaduslikkuse, vaid ka otstarbekohasuse seisukohalt.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohtus, et seadused, mis Rahukogu käesoleval juhtumisel käsitanud, on õigesti tõlgendatud.

Distsiplinaarkorras karistamise õiguse all mõistetakse niisugust õigust, mis ülemusele võimaluse annab omale alluvaid ametnikke karistada oma võimuga, ilma kohtuta, vähemate üleastumiste eest, mis ei sisalda Nuhtluseseaduses ettenähtud kuriteo-tunnismärke; teiste sõnadega, on tarvis, et karistatu peab seisma karistajaga vahenditus alluvuses. Nuhtlusesead. § 69. märkus määrab, et distsiplinaarkaristusi võib määrata vahenditu ülemuse korralduste põhjal (по распоряженію непосредственнаго начальства). Sellesamale nõudele vastab ka 1866. a. Vallakogukonna Seaduse § 34, mille järele vallavanemaid ning nende abisid ja teisi ametnikke väikeste ametist üleastumiste eest distsiplinaarkorras laituse, noomituse, rahatrahviga kuni 5 rbl. ja arestiga kuni seitsme päevani võib karistada ülemasutuste korralduste põhjal (по распоряженію начальственныхъ учрежденій), kuna aga tähtsamate üleastumiste ja kuritööde eest nad lahti lastakse ja karistamiseks kohtu alla antakse. Sealjuures selgitamiseks, keda ülemasutuse all mõistetakse, on juhitud sama seaduse § 32. peale. See viimane määrab, et vallavanemad ja nende abid seisavad administratiivsuse suhtes (по дѣламъ общественной администраціи) talurahva-asjade komissaride vahenditu võimkonna all (въ непосредственномъ вѣдѣніи). Vallavanemate ja ülepea iga valla-ametniku alluvus talurahva-asjade komissarile leidis oma väljenduse ka Vallakogukonna Sead. § 27-ndas, mis nõuab, et nimetatud valitud ametnikud peavad tema poolt ametisse kinnitatama.

Niisugust vahekorda, mis on ülemuse ja temale alluva ametniku vahel, kus ülemusel korra pidamiseks koduseks abinõuks on antud distsiplinaarvõim, ei tunne Omavalitsuse Ajutine Järelevalve Seadus (R. T. nr. 78 — 19. a.). See seadus tunneb ainult järelevalve-asutusi, mitte ülemasutusi (начальственные учреждения). Järelevalve-asutustele on antud õigus ainult omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle (sead. § 1) järelevalvet teostada ja nende tegevust kontrollida, mitte aga oma võimuga sundida oma tahtmist täitma. Selles mõttes on kokku seatud ka Omav. Aj.

Järelev. Sead. § 5 ja 6, mis 1866. a. Vallakogukonna Sead. § 34-le oma sisu poolest vastavad (Om. Aj. Järelevalv. Sead. § 8). Nimetatud paragrahvid teevad vahet ka väikeste, kuriteo tunnismärke mitte sisaldavate ametist üleastumiste ja kuriteo tunnismärke sisaldavate üleastumiste vahel; kuna esimesel juhtumisel annab 1866. a. Vallakogukonna Sead. § 34 ülemusele õiguse süüdlasi vallavanemaid väikeste ametist üleastumiste eest distsiplinaarkorras karistada, on järelevalve-asutus, kui ta leiab seaduse rikkumist, õigustatud seaduse rikkumisest vastavale omavalitsuse asutusele teatades tähtaja määrama seadusliku korra maksmapanemiseks, aga selle nõude mitte-täitmise korral administratiivkohtus protestiga esinema; kuid järelevalve-asutus ei ole õigustatud omavalitsuse-ametnikke, kui nad neile antud tähtaegadel seaduserikkumisi ei kõrvalda, kohtulikule vastutusele võtma. Sellest selgub, et järelevalve-asutus ei kujuta endast omavalitsuse-asutuste suhtes ülemust. On see nii, siis järgneb sellest, et järelevalve-asutusel puudub distsiplinaarkaristamise õigus (Nuht. Sead. § 69. märkus). Puudub aga järelevalve-asutusel õigus distsiplinaarkorras karistada, siis tuleb tunnistada, et Omav. Aj. Järelev. Sead. § 10. põhjal on 1866. a. Vallakogukonna Sead. § 34, kui maksvale seadusele vastu käiv, oma maksvuse kaotanud.

Nii ei või ka Viru Maakonna-valitsuse kaebus, mis Vallak. Sead. § 34. peale rajatud, rahuldamist leida.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Viru Maakonna-valitsuse voliniku Hans Nurk'i revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 50.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. oktoobril 1923. a.

Otto Huene voliniku vann. adv. Valter Pezoldi kaebus Maakorralduse Peavalitsuse otsuse peale Kurge veski väljarentimise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kurge tuule- ja vesiveski väljarentimine 12. aasta peale sündis 20. aprillil 1922. a. kinnisel enampakkumisel Paide riigimaade ülema kantseleis Riigi Teataja nr. 46./47. lisas 1922. a. avaldatud kuulutuse põhjal.

Enampakkumist toimetas Järvamaa riigimaade ülem Järva Maakonna-valitsuse esimehe ja maakonna-politse'i ülema juuresolekul.

Komisjon otsustas: „Ettevõtte rendile anda Jüri Ounmannile 46 300 marga aastarendiga 12 aasta peale. Et aga Ounmann oma pakkumisest lahti ütleb, otsustab komisjon ettevõtte rendile anda Otto Huenele tema poolt pakutud summa 25 700 marga aastarendiga 12-aasta peale; rendileping 3 päeva jooksul teha“.

Riigimaade ülema ettepanekul kirjutas Otto Huene rendilepingule alla, maksis temalt nõutud raha sisse ja võttis kviitungi vastu.

Kuid teadaandega 12. maist 1922. a. nr. 1334 all teatas Järvamaa riigimaade I ringkonna valitseja Otto Huenele, et Maakorralduse Peavalitsuse v/k. nr. 939. põhjal 8. V. 22. a. ei ole temaga ülalnimetatud veskite peale sõlmitud rendileping kinnitust leidnud 25 700 m. rendi eest ja et lepingut võib kinnitada, kui tema nõus on selle veski kõige kõrgema pakutud summa s. o. 46 300 marga eest rentima.

Riigikohtule antud kaebuses palub Otto Huene volinik vann. adv. V. Pezold tähendatud Peavalitsuse otsuse tühjaks ja 20. aprillil 1922. a. toimepandud oksjoni maksvaks tunnistada.

Põllutöö-ministeerium palus oma esindajate kaudu kaebuse läbivaatamiselt kõrvaldada kui administratiivkohtu korras Riigikohtule mittealluva, sest käesoleval juhtumusel on Põllutöö-ministeerium, rentides välja riigi päralt oleva ettevõtte, teotseenud kui riigi varanduse hoidja (fiskus), mitte aga kui riigivõimu esindaja; peaks aga Riigikohus tarvilikuks leidma asja sisuliselt arutada, siis palus kaebuse tagajärjeta jätta, sest Põllutöö-ministeeriumi tegevus olevat kooskõlas Maaref. T. Määrustega ja Obrok- ning Hankeseadustega, kus ette on nähtud, et lepingud kinnitab Põllutöö-ministeerium.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

1) Asi tuleb Riigikohtule alluvaks tunnistada, sest siin ei ole tegemist kahju-tasu nõudmisega, vaid administratiivkorras tehtud korralduse tühistamise nõudmisega.

2) Kaebaja toetub kõige pealt B. E. S. § 3944. ja järgm. §§ 3958. ja 3963. peale, missugused määrused käivad oksjonite kohta.

Riigikohus on oma otsuses 25. nov./16 dets. 1921. a. nr. 62 Põllutöö-ministeeriumi seletusepärimise peale seletanud, et Põllutöö-ministeeriumil Maaseaduse § 1. põhjal riigistatud maadel asuvate tööstuse-ettevõtete kasutamisel tuleb talitada Balti Kubermangude Riigimõisate Valitsemise Seaduse § 5. lisa (V. S. K. VIII k. 1. jagu) ja Vene Obrokiseaduste (V. S. K. VIII k. 1. jagu, Ustav obrotshnoi) järele niipalju, kuipalju Maaref. T. Määruste § 124—129-ndas ei ole selles asjas erandeid tehtud.

Kaebaja poolt selle seaduse käsitamise vastu ettetoodud põhjendus, et tähendatud seadustes teised asutused on ettenähtud, mis Eesti Vabariigis olevaile asutusile ei vasta, ei ole küllalt kaaluvad seks, et teisele seisukohale asuda, sest endiste asutuste asemele astunud teiste asutuste peale on üle läinud nende endiste asutuste õigused ja kohustused.

Selle järele tuleb käesoleval juhtumusel arvesse võtta tähendatud Vene Seaduste Kogu määrused.

3) Balti Kubermangude Riigimõisate Valitsemise Seaduse § 5 lisa § 79 ja 82 määravad, et veskid antakse kasutada üldiste normide järele, mis Obrokiseadustikus üles on tähendatud.

Obrokiseadustiku § 80 määrab küll ära, mis tuleb teha tagatisrahaga, kui enampakkuja ära ütleb lepingu sõlmimisest, jätab aga lahtiseks küsimuse, kuidas tuleb edasi talitada väljaantava objektiga, ja seepärast tuleb Obrokiseadustiku § 27. põhjal täpisealt tähele panna määrusi, mis Riiklikkude Hangete ja Toimingute Seadustikus on ette nähtud. Viimase seadustiku § 91—98-ndas on ette nähtud korraldused, mis käivad enampakkumise eel.

§ 99—116 määravad ära suusõnalise väljapakkumise korra, § 141—170 väljapakkumise korra kinnistes ümbrikkudes ja § 171—177 väljapakkumise korra niihästi suusõnalise kui ka kinnistes ümbrikkudes.

Kurgetuule ja vesiveski oli määratud rendileandmiseks kinnisel enampakkumisel, millele pidi järgnema suusõnaline pakkumine nende pakkujate vahel, kelle pakkumised kõige kõrgemast pakutud summast 10% ja vähem lahku lähevad.

Riiklise^l Hang. ja Toim. Sead. § 152 määrab, et kui enampakkuja loobub rendilepingu sõlmimisest, siis antakse rendile määratud objekt teisele lahtiütteleja poolt sissemakstud tagatise arvel. Sellest selgub, et kui enampakkuja tagasi astub, siis ei tule rendiobjekti välja rentida vähema pakutud summa eest, vaid teisele, kui see viimane nõusolekut avaldab tähendatud tingimusel kõige kõrgema pakutud summa eest rendiobjekti rentida. Seesugune ettepanek tehti kaebajale, kuid ta ütles sellest ära. Selle järele oli uus enampakkumine õigustatud (sama Sead. § 168, 177).

Kaebaja tähendas, et sama Sead. § 143. järele oleks pidanud kuulutuses ära tähendatama, et enampakkumine läheb põllutööministri kinnitusele, on õige, kuid järeldus, mille tema selle määruse mittetäitmisest teeb, ei ole õige. Riigimaade ülemal ei olnud ülepea õigust mingit lepingut Põllutöö-ministeeriumi nimel kinnitada (Maaref. T. M. § 80 redakts., mis avaldatud R. T. nr. 16/17 — 20. a., v. R. T. nr 120—22. a.), ja nimelt see asjaolu, et kuulutustes ei olnud ära tähendatud, kes rendilepingu kinnitab, ei võinud temale seda õigust anda. Sellega, et kuulutustes oli ära tähendamata jäänud, et enampakkumise toiming tuleb kinnitamiseks Põllutöö-ministeeriumile ette panna, ei olnud kaebaja mingisuguseid eesõigusi omandanud ja Obrokiseadustiku § 78-ndas nõutud kinnitus ei võinud ära jääda.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. l. põhjal: Otto Huene voliniku vann. adv. Valter Pezoldi kaebuse tagajärjeta jätta.

Nr. 51.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. oktoobril 1923. a.

Aleksei Tulu ja Vassili Oina kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 6. juunist 1923. a. Toomasmäe küla maa kruntimise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Otsusega 6. juunist 1923. a. jättis Maakorralduse Peakomisjon Aleksei Tulu ja Vassili Oina edasikaebuse Petseri Maakorralduse Komisjoni otsuse peale Toomasmäe küla kruntimise asjas tagajärjeta.

Selle otsuse vastu andsid Aleksei Tulu ja Vassili Oina Riigikohtule kaebuse, milles paluvad Maakorralduse Peakomisjoni otsuse ära muuta ja Petseri Maakorralduse Komisjonile ette kirjutada uue kruntimise toime panna.

Oma kaebust põhjendavad Aleksei Tulu ja Vassili Oina järgmiselt: 1) Allkirjade võtmisel Petseri maakorraldaja poolt kaebajate rahulolu üle ei olewat tähtsust, sest et edasikaebamis-kord nii Petseri Maakorralduse Komisjoni kui ka Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale olewat seaduslikkude tähtaegadega piiratud ja säärane allkirja võtmine ei olewat seaduse järele maksev ning olewat sarnane sellega, kui kellelki allkiri võetaks seile üle, et pooled loobuvad kohtu abi selles või teises asjas otsimast; 2) pärast allkirja võtmist olewat kaebajate krunte veel muudetud; 3) aia- ja õuema olewat arvatud sootu eraldi peale päriskrundi, kuna Vassili Oina krundi suurus pidanud olema 27.56 hektaari, olewat aga kõigest 27.17 hektaari, missugune viga lubamata; 4) linaleo- ja kruusa-aukude kohta tehtud otsus „neid nende loomulikkudes piirides jätta“ ei olewat kooskõias ei otstarbekohasusega ega seadusega, sest a) kruusa võtmine loomulikkudest piiridest olewat juba praegu lõppenud, kipuvad ikka edasi ja ähvardavat maja langetada; b) kruusavõtmis-koha piiramise kohta olewat määrused ette nähtud riigimaade planeerimise tehniliselt juhtnõoes § 26., mis välja antud Maaref. T. Määruste § 64. alusel; c) linaleo-augud nõudvat maad hagude, linade ning kivide mahapanuks, juurdesõiduks, ja selleks olewat vaja ümberringi maad; d) selle kohta käivad määrused olewat ette nähtud Liivi kub. val. ukaasis 1857. a. § 21. ühes parandustega 1890. a. Kub. Val. otsuse järele 21. det. 1890. a. nr. 1407, avaldatud Liivi Kubermangu Teatajas 1891. a. nr. 9; 5) Vassili Oina ja Aleksei Tulu olewat jäetud sootu ilma karjamaata ja karjamaa asemele antud metsamaa; 6) Vassili Oina koplimala olewat antud karjamaaks Ivan Tudrinile; 7) kaebajail olewat mõlemil ostetud maa. Vassili Oinal koguni 70 tiinu ja Petseri ning Narva taguste maadele Maaseaduse Laiend. Sead. § 3. põhjal (R. T. 89—1922. a.) pidanud Oinale jääma 50 tiinu kõlvulist maad, jäänud aga alale 40 tiinu ümber; 8) Maakorralduse Peakomisjon ei olewat oma motiivides kõiki kaebajate poolt ettetoodud vastuvaidlusi läbi kaalunud.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus: Aleksei Tulu ja Vassili Oina kaebus tuleb rahuldada tema p. 4. äratähendatud osas järgmistel põhjustel: Maakorralduse Peakomisjon seletuses 9. augustist 1923. a. nr. 366 on Tulu ja Oina kaebuse kohta öeldud, et nende vastuvaidlused linaleo- ja kruusa-aukude piiritamata jätmise kohta jättis Maakorralduse Peakomisjon tagajärjeta sellepärast, et tähendatud augud on jäetud ühiskasutamiseks külakogu sellekohase otsuse põhjal ja kaebajate nõusolekul, kuna nende piiritamist võivad kaebajad tarbekorral paluda kohalikult Maakorralduse Komisjonilt. See põhjendus ei ole õige ja tal ei ole seaduslist alust. Maakorr. Sead. (V. S. K. X k. I j.) § 82. nõuab, et väljaeraldavate maatükkide piirid peavad looduses ajutiste märkidega ära tähendatud ja plaanil ära märgitud olema, kusjuures elanikkudele nende märkide paneku tähendus peab ära seletatama. See tähendab, et ka ühiskasutamiseks jäetud kruusa-augud ja linalaad peavad ära piiritatud olema, et pärast kasutajate eneste vahel, niisama naabritega piiride pärast tüli ei tõuseks. Maakorralduse juhtnõuoride § 7. lisas (aj. määrused maakorralduse tehnika kohta) p. 7. on ära tähendatud, kuidas väljaeraldatud maatükkide kasutajatele vee kasutamist tuleb võimaldada. Ülepea aga tuleb eraldada ja kindlate piirimärkidega ära tähendada kõik ühiseks kasutamiseks jäetud maa-osad, veekogud, kaevud, surnuaiad jne., korraldades ühes sellega ka teesid nendele juurdepääsmiseks. Selles osas tuleb Maakorralduse Peakomisjoni otsus tühistada ja asi Peakomisjonile uueks otsustamiseks tagasi saata. Mis puutub kaebajate väitesse, et linaligude ja kruusa-aukude eraldamisel tuleb käia Maaref. T.

Määruste ja Liivimaa kohta käivate seaduste järele, siis on see ekslik, sest Maaseadus ja Maaref. T. Määrused, niisama endise Liivi kubermangu kohta väljaantud määrused ja korraldused ei maksa Petseri maal kui endise Pihkva kubermangu osas asuvate külamaade kohta ja ei ole R. T. nr. 89—1922. a. väljakuulutatud seadusega nende maade peale laiendatud. Need maad korraldatakse V. S. K. X k. 3. j. ettenähtud määruste järele.

Mis puutub teistes kaebusepunktides ettetoodud väidetes, siis ei ole need väited millegagi põhjendatud ja tuleb kaebus nendes punktides äratähendatud osas tagajärjeta jätta. Mis puutub kaebuse 1-sse punkti, siis on kokkulepped maakorralduse alal Maakorr. Sead. § 6. ette nähtud ja maakorralduse puhul antud allkirju ei või allkirja andja peale maakorralduse-tööde koha peal läbiviimist oma heaksarvamise lärele enam tühjaks tunnistada ega neist ilma seadusliku põhjuseta lahti ütelda. Mis puutub kaebuse 2-se punkti, siis ei ole toimetusest näha, ega ole ka kaebajad selgeks teinud, et nende krunti veel pärast nende poolt allkirjade andmist oleks muudetud. Ka ei ole millegagi põhjendatud ega tõeks tehtud, et Vassili Oina krunt oleks vähem rajatud, kui on õigus (p. 3.).

Kaebuse 5. ja 6. punktis ettetoodud väited käivad asjaolude kohta, mida kaebajad Petseri Maakorralduse Komisjonile ja Maakorralduse Peakomisjonile antud kaebustes ei ole puudutanud ja mida need komisjonid ülepea ei ole arutanud; seepärast ei saa neid väiteid Riigikohtus arutuse alla võtta. Kaebuse 7. punktis äratähendatud väide, et Peakomisjon ei olevat oma motiivides kõiki kaebajate vastuvaidlusi läbi kaalunud, on ilma seaduslise aluseta, sest kaebaja ei näita oma kaebuses, missugused vastuvaidlused on läbi kaalumata jäänud, mispärast Riigikohtul puudub võimalus läbi katsuda, kuivõrt see kaebajate väide on põhjendatud.

Kõige selle ja Maakorrald. Sead. § 114. ja 115. (V. S. K. X k. 3 j.) ja Riigi Teatajas nr. 88/89—1921. a. avaldatud seaduse nr. 172. § 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: Maakorralduse Peakomisjoni otsus 6. juunist 1923. a. tühistada osas, mis puutub linaleo ja kruusa-augu piiritamata jätmise kohta, ja selles osas asi nimetatud Peakomisjonile uueks otsustamiseks tagasi saata; muus osas Aleksei Tulu ja Vassili Oina kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 52.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. oktoobril 1923. a.

Gabriel Beljagini kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 9. juulist 1921. a. nr. 71 temale 1919. a. tulude varjamise eest määratud trahvi asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

21. juunil 1920. a. andis Tallinna kaupmehe Gabriel Beljagini volinik Burtsev Tallinna 1. jaoskonna Tulumaksu-komiteele deklaratsiooni sisse, milles tema volitaja andis 1919. a. tulud järgmiselt üles: a) Gabriel Beljagini omast majast üld-

sissetulek 2712 marka; kulu 1200 marka — tulu 1512 marka; b) ärielistest ettevõtetest tulu 6000 marka — kogu tulu 7512 marka. Asja 3. detsembril 1920. a. läbi vaadates otsustas jaoskonna Tulumaksu-komitee muu seas määrata Gabriel Beljaginile Tulumaksu-seaduse § 77. põhjal 25000 marka trahvi.

Vastulauses palus Gabriel Beljagin teda pealepandud trahvist vabastada järgmistel põhjustel: a) Ehk küll kaebajale tema tikuvabriku pealt 1919. tegevusaasta eest puhtakasu-maks oli määratud ja tema selle maksu ära tasus, siiski tõi tähendatud vabrik temale 1919. a. tegelikult üksnes kahju, kuna puhtakasu-maks oli ainult sellepärast ära tasutud, et maksja edasikaebamise tähtaja juhtumusi mööda laskis; b) väljamaalt 1919. a. saadud parafiin ja fosfor olid materjalidena maksja tikuvabrikus ära tarvitatud, mitte aga maksja poolt kaubana edasi müüdüd, ja d) osahisuse „Kosmose“ osanikuna sai maksja küll 1919. a. arvel kasu 114000 m. Kuid see kasu selgus lõplikult alles pärast 1919. a. tulude deklaratsiooni sisseandmist ja oli maksja 1920. a. tulude hulgas üles antud. Jaoskonna tulumaksu-komitee otsustas 12. märtsil 1921. a. vastulause rahuldamata jätta, sest et Gabriel Beljagini 1919. a. tulude deklaratsioonis olid järgmised tulud ja nende allikad ülesandmata jäetud: a) Tallinna IV jaoskonna ärimaksu-komisjoni otsuse järele maksja tikuvabrikust 1919. a. saadud puhaskasu 312000 marka; b) osahisuse „Kosmose“ osanikuna saadud 1919. a. kasu 114286 marka; d) maksja omast majast saadud 1919. a. üld-sissetuleku 12024 marga asemel on üles antud kõigest 2712 marka, kuna tulu Vana turu kaelas üüritud maja nr. 12. edasiüürimisest on hoopis üles andmata jäetud.

Edasikaebuses Otsekoheste Maksude Peavalitsusele võttis Gabriel Beljagin peale vastulauses ettetoodud seletusi õigeks, et 1919. a. üld-sissetulek kaebaja omast majast oli deklaratsioonis 12024 marga asemel ekslikult 2712 marga summas üles antud ja et tulu üürimajast oli sama deklaratsioonis eksikombel hoopis üles andmata jäänud, ja palus teda pealepandud trahvist vabastada ehk seda õiglaselt vähendada. Otsekoheste Maksude Peakomitee leidis, et kaebaja on käesolevas asjas õieti Tulumaksu-seaduse § 77. põhjal trahvitud, kuna trahvi alandamiseks puudub põhjus, ja sellepärast otsustas 9. juulil 1921. a. jätta edasikaebuse rahuldamata.

Viimase otsuse peale esines Gabriel Beljagin Riigikohtule kaebusega, milles palub selle otsuse tühistada ja Tulumaksu-seaduse § 77. põhjal ta pealepandud trahvist vabastada järgmistel põhjustel: Tulumaksu-seaduse mõistel on tulumaks isiklik maks. Käesolevasse asjasse puutuvate tulude ülesandmise ajal viibinud kaebaja ise välismaal ja tema tulude üle oli teadaande sisse annud Burtsev, kes osaliselt kaebaja volikuna teotses; deklaratsiooni sisse andes ei olevat Burtsev võinud muidugi teada, et kaebaja tulud suuremat võisid olla, kui tema nad üles andis, sest tulumaksu isikliku iseloomu tõttu võivat kõigiti tõe-oludele vastava deklaratsiooni ainult vastav maksumaksja isik ise anda; ühtlasi ei eitavat see sugugi, et Burtsev heas usus talitas, kui tema kaebaja eest oma parema teadmise järele oma allkirjaga varustatud deklaratsiooni sisse andis. Siin võivat juttu olla sellest, kas ei tuleks Burtsevi poolt antud deklaratsiooni kui mitteantu peale vaadata ning kas ei tuleks kaebajat deklaratsiooni mitte-õigelt ajal sisseandmise eest süüdistada, mitte kuidagi aga Tulumaksu-seaduse § 77. tarvituselevõtmisest. See paragrahv kõnelevat pealegi sihilikust varjamisest. Kui nüüd Burtsev, mõnd kaebaja tuluallikat mitte teades, selle deklaratsiooni paigutamata jättis, siis olevat täiesti ebaloogiline sellest järeldada, et siin tegu on sihiliku valeteadete andmisega.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Gabriel Beljagini kaebus käesolevas asjas tuleb rahuldamata jätta järgmistel põhjustel: Tulude ja tuluallikate puudulikkust ülesandmist maksuasutustele võib üksnes siis eksikombel juhtunaks pidada, kui asjast nähtub, et maksjal üldse ei puudunud tema tulude ja tuluallikate täieliku ülesandmise tahtlikkus ja vahele jäid ainult mõned üksikud tulusummad ja vähem tähtsad tuluallikad, või kui otse tõestatud on, et ka suuremal määral eettetunud tulude ja tuluallikate ülesandmata jätmise on juhtunud just eksikombel. Käesoleval juhtumisel on asja seisukord hoopis teine: üles andmata on jäetud enam kui 98% maksja lõplikult kujunenud maksualusest tulust ja maksja peatuluallikad — terved majad ja ettevõtted. Seejuures ei ole kaebaja asja läbivaatamisel üheski astmes ise tulude deklaratsiooni puudulikkust omal algatusel parandanud ega selle puudulikkuse eksilist tekkimist tõestanud. Vastupidi — kaebaja on kogu asjatoimetamisel puudulikult ülesantud tulusummat viimse võimaluseni omalt poolt toetanud ja kaitsnud ja alles siis üles andmata jäänud tulusummad ja tuluallikad õigeks võtnud, kui need jaoskonna tulumaksu-komitee poolt juba ilma tema kaasabitada olid küllalt kindlaks ja selgeks tehtud. Säherdusel asja seisukorral on kahtlemata tegemist sihiliku tulude ja tuluallikate varjamisega ja Otsekoheste Maksude Peakomitee on siin täitsa õieti Tulumaksu-seaduse § 77. kohaldanud ja käsitanud. Seisukorda ei muuda vähemaltki see asjaolu, et käesoleval juhtumisel maksja ise ei ole oma tulusid deklareerinud, vaid on seda oma voliniku kaudu teinud; kui maksja oma volinikku enda peatulude ja peatuluallikate kohta informeerimata jättis ja selle tõttu volinik vastavalt maksja tulud maksuasutusele heas usus ja parema tahtmise järele deklareeris, nagu seda kaebaja kinnitab, siis vastutab maksja sellest tekkinud tagajärgede eest niisama, kui oleks tema ise oma tulud ja tuluallikad maksuasutuse eest varjanud.

Seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal otsustas Riigikohus: Gabriel Beljagini kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 53.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. oktoobril 1923. a.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni kaebus Siseministri määruse peale Piirivalvele talliruumide muretsemise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebalune Siseministri määrus 1. VI. 1923. a., millega viimane kohustas Tallinna Linnavalitsust andma Seaduse nr. 76. põhjal (R. T. nr. 94 — 1922. a.) Piirivalve Tallinna jaoskonnale talliruumi, tuleb tühistada, sest 1) Piirivalvel on oma

seadustik, kus on ette nähtud tema õigused ja kohustused (V. S. K. VI k. II j.), ja selles Seadustikus ei ole mingit määrust, millest võiks järeldada, et omavalitsused oleksid kohustatud kogukondlise koormatuse näol Piirivalve osadele ruume andma, kuna vastupidi on tähendatud Seadustikust näha (§ 242, 243 ja 244), et Piirivalve soetab ise omale tarvilikke ruume ja 2) sõjaväeosade ja asutuste alla võetud ruumide üüriseadust (R. T. nr. 94—1922. a. nr. 76) ei saa Piirivalve kohta kohaldada juba sellepärast, et Piirivalvet ei saa lugeda sõjaväe-osaks tema (siseministrile) alluvuse, ülesannete (salakauplemise ärahoidmine riigi piiridel) ja iseloomu pärast, nagu seda kaebaja oma kaebuses õieti seletab; peale selle näeb tähendatud seadus nr. 76 ette, et üüriraha ruumide eest (§ 5) tasub Sõjaväe Varustusvalitsus, kuna aga sellel asutusel Piirivalvega kui siseministrile alluva asutusega mingit majanduslist sidet ei ole; järjekult ei saa ta Piirivalve ruumide eest üüri maksta.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2 põhjal: Siseministri korraldus 1. juunist 1923. a., millega Tallinna Linnavalitsust kohustati Piirivalve Tallinna jaoskonnale talliruumide andma, tühistada.

Nr. 54.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. novembril 1923. a.

Petseri Maakonna-valitsuse revisjoniprotest Tartu-Võru Rahukogu Petseri jsk. rahukohtuniku otsuse peale 17. maist 1922. a. Maakonna-valitsuse protestis Petseri Valla-nõukogu otsuse vastu 29. märtsist 1922. a. nr. 2 p. 66 V. Kuleni tööstusmaksu asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokurööri-abi K. Luud.

Petseri Valla-nõukogu poolt on 21. sept. 1921. a. kodanik Vladimir Kulen'i tööstusmaks 50 000 marga suuruses kindlaks määratud ja see otsus Petseri maaülema poolt kinnitatud. Kulen'i vastulause selle maksustamise üle on Petseri Valla-nõukogu poolt 21. veebruaril 1922. a. prot. nr. 1 p. IV — 50 tagajärjeta jäetud.

Petseri Maakonna-valitsus, leides, et Valla-nõukogu tähendatud otsuse tegemisel ei ole silmas pidanud 31. XII. 21. a. seaduse p. 15 (R. T. nr. 3—1921. a.) ja Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse ringkirja 22. IV. 21. a. nr. 1384, pani kirjaga 14. III. 23. a. nr. 1232 Vallavalitsusele ette, see asi uuesti Valla-nõukogus arutamisele võtta, selle juures seaduslikke nõudeid täites, kuid omal koosolekul 29. III. 22. a. prot. nr. 2 p. 66, otsustas Petseri Valla-nõukogu, tähele pannes, et Kulen on kahenädalalise tähtaja mööda lasknud minna, Petseri Maakonna-valitsuse ettepaneku tagasi lükata.

Petseri Maakonna-valitsus, leides, et sellega tema poolt tähendatud seaduse § 15 ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse ringkirja nõudmised on täitmata jäetud, avaldas, kui järelevalve-asutus, nimetatud Valla-nõukogu otsuse vastu rahukohtuniku

juures protesti ja palus selle otsuse tühjaks tunnistada ja Petseri valla omavalitsust kohustada kodaniku V. Kulen'i maksustamist tööstusemaksuga seaduslikul alusel toimetama.

Rahukohtunik leidis, et Valla-nõukogu, jättes 21. II. 22. a. Kulen'i vastulause tagajärjeta, ei ole mingit uut otsust teinud, talitades Ajut. Sead. 20. a. 19. I. nr. 83 (R. T. nr. 18/19—20. a.) § 57 ja 58 piirides. Kulen, jättes sama sead. § 60-ndas ettenähtud edasikaebuse administratiiv-kohtu korras tõstmata, on lasknud Valla-nõukogu otsuse 21. II. 22. a. jõusse astuda ja sellepärast on Valla-nõukogu õigesti talitanud, kui ta ei täitnud Petseri Maakonna-valitsuse nõudmist.

Riigikohtule antud revisjoniprotestis seletab Petseri Maakonna-valitsuse kohtuasjade volinik Mihkel Kakk, et Petseri Valla-nõukogu 22. a. 21. II. otsuse peale tulevat vaadata kui uue otsuse peale, sest Valla-nõukogu pidi ja on ka Kulen'i palve sisuliselt uuesti läbi vaadanud; et 21. a. 21. IX. Valla-nõukogu otsuse kinnitamisel maaülema poolt ei võivat mingit tähtsust olla, sest selle otsuse asemel olevat uus iseseisev otsus 21. II. 22. a. astunud; et maaülema kinnitamine ei võivat lõplik olla, sest tööstusmaksu määrad käisid Siseministeeriumi kinnitamisele, ja et järelevalve-asutusel ei olevat tegemist, kas Kulen oma maksumääraga rahul on või mitte, ja järelevalve-asutus täitvat seaduses ettenähtud kohuseid, vaatamata, kas ühed või teised maksukohuslased kaebusi oma maksustamise kohta tõstavad või mitte.

Käesoleva asja läbi vaadates ja prokuröri arvamise ära kuulates leiab Riigikohus tarvilikuks kõige pealt peatuda küsimusel, kas oli Maakonna-valitsus, teotsedes kui järelevalve-asutus, õigustatud käesoleval juhtumusel nõudma, et Petseri Valla-nõukogu, tühistades oma endise otsuse, Kulen'i maksustamise asja uuesti läbi vaataks.

Kuidas tuleb järelevalvet teostada juhtumustel, kus omavalitsuste-asutuste tegevuses puuduvad kuriteo tunnismärgid, sellest räägivad Omavalitsuse Ajut. Järelevalve Sead. (R. T. nr. 78—19. a.) § 4 ja 5. Paragrahv 4 määrab, et järelevalve võimaldamiseks tuleb Nõukogude protokollidest saata ärakirjad seitsme päeva jooksul peale koosolekute lõppu Maakonna-valitsusele (sama sead. § 8), kellel õigus on kahe nädala jooksul peale ärakirjade kättesaamist administratiiv-kohtu korras protesti avaldada otsuste vastu, kui ta neis leiab seaduse rikkumist, ja protesteeritud otsuse täidesaatmist kuni kohtu otsuseni seisma panna. Paragrahv 5 omakorda määrab, et kui Maakonna-valitsus (sama sead. § 8) leiab revideerimisel ehk muul teel saadud andmete põhjal Vallavalitsuse ja Valla-nõukogu tegevuses seaduse rikkumist, millel kuriteo tunnismärgid puuduvad, siis annab ta sellest vastavale omavalitsuse-asutusele teada ja määrab tähtaja seadusliku korra maksmapanemiseks. Ettekirjutuse mittemäitmise korral on järelevalve-asutusel õigus äratähendatud aja jooksul sellekohase protestiga administratiiv-kohtusse pöörduda ja seisma panna protesteeritud tegevuse kuni kohtu otsuseni.

Selle järele tuleb järelevalve suhtes vahet teha, kas on tegemist omavalitsuse-asutuse otsustega, milledest ärakirjad järelevalve-asutusele saadetakse Omaval. Ajut. Järelevalve Sead. § 4. täitmiseks või mingi muu omavalitsuse tegevusega, mis on sama sead. § 5. tähendatud.

Kuna esimesel juhtumusel järelevalve-asutus ei ole õigustatud nõudma, et tema järelevalve all seisev omavalitsuse-asutus oma tehtud otsuse tühistaks ja asju uuesti arutaks ja otsustaks, vaid on kohustatud administratiiv-kohtu korras protesti tõstma otsuse vastu, mis on tehtud seaduse rikkumisega, on teisel juhtumusel järele-

valve-asutus kohustatud nõudma, et omavalitsus seadusliku korra maksma paneks, kui ta seda oma tegevusega rikub või on rikkunud.

Seaduses ei ole küll öeldud, et järelevalvet peab teostatama ainult avalikkude huvide kaitseks; siiski aga ei saa seadusest seda välja lugeda, et järelevalve-asutus peaks eraisikute eest nende asja ajama ja nende huvisid kaitsma. Järelevalve omavalitsuse tegevuse seaduslikkuse üle, mida järelevalve-asutus peab teostama (sama sead. § 1), ei lange säärase tegevusega sugugi kokku. Eraisikuile on seaduseandja võimaluse ja õiguse annud teatava aja jooksul omavalitsuste otsuste peale, kui need nende õigusi rikuvad, edasi kaevata administratiiv-kohtu korras, määrates, et vastasel korral otsus jõusse astub ja täita tuleb, selle peale vaatamata, et mõni seadus või ringkiri otsuse tegemisel tähelepanekut ei leidnud.

Käesoleval juhtumusel oli Valla-nõukogu valla- ja maakonna omavalitsuste Sissetulekute jne. Ajut. Sead. (R. T. nr 18/19—20. a.) § 57. ja 58. põhjal Kulen'i vastulause tema maksustamise asjas läbi vaadanud ning oma otsuse teinud ja jäi Kulen'il õigus selle otsuse peale administratiiv-kohtu korras edasi kaevata (sama sead. § 60), ja sama õigus oli ka maakonna-valitsusel järelevalve korras Omavalits. Ajut. Järelevalve Sead. § 4. põhjal; kuid mingit õigust ei olnud viimasel nõuda, et Valla-nõukogu nimetatud otsuse ise tühistaks ja asja uuesti (teist, resp. kolmat korda) arutaks ning otsustaks. See kord ei ole seaduses ette nähtud ja Valla-nõukogu oli õigustatud Kulen'i maksustamise asja mitte uuesti arutusele võtma ja on selle järele Rahukohtuniku otsus lõppkokkuvõttes õige.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Petseri Maakonna-valitsuse revisjoniprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 55.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. novembril 1923. a.

Ekspeditsiooni ja transpordi-ühingu „Carl Lassen'i“ voliniku Streckeri kaebus rahaministri otsuse peale 29. VI. 1923. a. Tallinna Tollivalitsuse kaubadeklaratsiooni s. a. nr. 18189. järele tollitariifi määramise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Aurulaevaga „Pitea“ oli 1. mail 1923. a. Tallinna sisse toodud 64 vaati naftaollust, mille puhaskaal 833 puuda 3 naela. Järelevaatusel oli sissetoodud kaup tollitud kui määrideõli Tollitariifi § 85. p. 3. järele ja see tollimine oli Tallinna Tollinõukogu poolt kinnitatud.

Edasikaebuses rahaministrile seletas kauba omaniku ekspeditsiooni ja transpordi-ühingu „Carl Lasseni“ volinik Strecker, et sissetoodud ollus on läbifiltreeritud

naftajäänus — masuut, ja palus seda, kui niisugust, Tollitariifi § 84. järele tollida. Rahaministeeriumi järeleküsimuse peale teatas Riigi Kesklaboratoorium 20. juunil 1923. a. nr. 763/566. all, et vaidlusealune ollus on „kergetest fraktsioonidest vabastatud toores mineraalõli“.

Seda analüüsi ja kauba paksu konsistentsi silmas pidades otsustas rahaminister 29. juunil 1923. a., et vaidlusealune ollus on puhastatud produkt naftast, mida võib määrideõliks tarvitada ja mis sellepärast kuulub Tollitariifi § 85. p. 3. alla.

Eeltoodud otsuse peale esines kauba omaniku volinik Strecker kaebusega Riigikohtule, milles seletab, et vaidlusealune ollus ei ole mitte määrimis-, vaid küttematerjal, ja palub seda Tollitariifi § 84. järele tollida.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus:

Tollitariifi § 85. (Riigi Teataja nr. 24/25 — 1922. a. määrus nr. 80^{II}) alla käivad üksnes naftast destilleeritud vedelad produktid, kuna toore nafta variandid käivad Tollitariifi § 84. alla (R. T. nr. 31 — 1921. a. avaldatud Tollitariif). Käesoleval juhtumusel on Riigi Kesklaboratooriumi ekspertiisi järele tegemist naftaollusega, millest küll kerged õlid on välja lahutatud, kuid mida ennast tuleb tooreks naftaks lugeda. Et asjas igasugused andmed puuduvad, mis Riigi Kesklaboratooriumi asjakohase analüüsi puudulikkust või ekslikkust tõendaksid, siis tuleb seda analüüsi õigeks lugeda ja vastavalt sellele tunnistada, et arutusel olev ollus käib Tollitariifi § 84., mitte aga sama tariifi § 85. alla. Need asjaolud, et vaidlusealune ollus on filtreerimise teel kõvadest elementidest puhastatud ja et seda vahest määridena võib tarvitada, on asjas tähtsusetu; Tollitariifi § 84. või § 85. kohaldamisel on mõõduandev just tunnismärk, kas tollitav ollus on toores nafta või sellest destilleerimise, s. o. väljaurutamise teel saadud vedel produkt; kõigil teistel tunnismärkidel puudub selle kohaldamise suhtes oluline tähtsus.

Seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjenedes otsustas Riigikohus: Rahaministri otsus 29. juunist 1923. a. tühistada ja asi rahaministrile uueks otsustamiseks tagasi saata.

Nr. 56.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. novembril 1923. a.

Villiam Grün'i kaebus Teedeministeeriumi Riigi Raudtee-valitsuse otsuse peale 10. VI. 1923. a. nr. 456 (ja Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi otsuse peale 10. III. 1923. a. nr. 3838) adopteeritud lastele arstiabi andmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 11. juunist 1923. a. nr. 456 teatas Riigi Raudtee-valitsus V. Grün'ile tema palve peale 17. maist 1923. a., milles ta oli palunud, et Riigi Raudtee-valitsus

tema adopteeritud lapsele võimaldaks maksuta arstiabi saamise Vabariigi Valitsuse määruste alusel (R. T. nr. 26/27—20. a. ja 123—22. a.), et adopteeritud laste arstiabi saamise kohta olevat Töö- ja Hoolekande-ministeerium sellekohase järelepärimise peale eitava seletuse annud 10. III. 1923. a. nr. 3838. all, missugust seletust käsib Teedeministeerium teadmiseks ja täitmiseks võtta. Tähendatud Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi seletuse järele saavad maksuta arstiabi ainult riigiametniku või -teenija lihased lapsed ja need väljaspool seaduslikku abielu sündinud lapsed, kes hiljemini kõhtu poolt arstiabi saamise õiguslise riigiametniku või -teenija lihasteks lasteks on tunnistatud, ja et kuigi B. E. S. § 187. järele kohtulikult adopteeritud lastel kõik need õigused ja kohused on, mis lihastel lastel, puutub see siiski ainult üldistes seadustes ettenähtud õigustesse ja kohustustesse.

Riigikohtule antud kaebuses palub Villiam Grün Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi seletuse, mis antud kirjas Teedeministeeriumile 10. III. 1923. a. nr. 3838, kui ebaõige ära muuta, samuti ka Teedeministeeriumi korralduse seda seletust käsitamiseks võtta, missuguse korralduse peal põhjenenud tema, Grün'i, adopteeritud lapsele arstiabi andmisest äräütlemine Riigiraudtee-valitsuse poolt, seletades, et seadusega (B. E. S. § 187) olevat juba ette ära määratud, et adopteeritud lastel on kõik need õigused ja kohused, mis on lihastel lastel, ja et kui mõnesuguse määrusega tahetakse adopteeritud lastele mõnd õigust mitte lubada, siis oleks tulnud seda vastavas määruses otse välja ütelda, kuna „lihaste laste“ mõiste all tulevat mõista kõiki neid lapsi, kellel on lihaste laste õigused.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Villiam Grün'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Vabariigi valitsuse poolt 29. sept. 1922. a. vastuvõetud ja Riigi Teatajas nr. 123—1922. a. väljakuulutatud „Valitsusasutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise määruste ja arstiabi andmise muutmise“ (R. T. nr. 26/27—1920. a.) määruse § 1-a § 2. tähendus 2. järele loetakse ametniku või töölise perekonna-liikmeks tema abikaasa ja lihased lapsed, kuna Vabariigi Valitsuse poolt 6. II. 1920. a. vastuvõetud määruse (R. T. nr. 26/27—1920. a. § 2 tähendus 2) järele loeti ametniku või töölise perekonna-liikmeks naine lapsed kui ka kõik isikud, kes alaliselt tema juures ja ülespidamisel faktilise perekonna-liikmena elasid.

Sellest näeme, et § 2. tähendus 2. uue redaktsiooni järele on ametniku või töölise perekonna-liikmete mõistet maksuta arstiabi andmise suhtes kitsendatud. Kui nüüd praegu maksvas riigiametnikkudele või töölistele maksuta arstiabi andmise määrustes räägitakse ainult lihastele lastele arstiabi andmisest ja selle saamise õigustest, kuna § 2. tähendus 2. endises redaktsioonis räägiti lastest laiemas mõttes, siis tuleb sellest järeldada, et maksuta arstiabi väärilisteks loetakse ainult riigiametnikkude või tööliste lihased lapsed, aga mitte nende adopteeritud lapsed, sest vastasel korral oleks § 2. tähendus 2. endine redaktsioon, milles räägiti üldse lastest, vahet tegemata lihaste, adopteeritud jne. laste vahel, alale jäetud.

Kõige selle pärast otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. l. põhjal Villiam Grüni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 57.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. novembril 1923. a.

Likööri- ja napsivabriku „Tallinna Viinavabriku“ voliniku vann. adv. Hermann Nottbeck'i kaebus rahaministri resolutsiooni peale 20. IV. 23. a. 1922. a. arvel valmistamata jäänud 98 pange likööri ja vabriku aastatoodangu puudujäägile vastava hulga panderollide maksusetuks tunnistamise asjas antud „Viinavabriku“ palve rahuldamata jätmise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Likööri- ja napsivabriku „Tallinna Viinavabriku“ juhatus pöördus 12. apr. 1923. a. rahaministri poole palvega, et vabriku poolt 2. ja 3. jaanuaril 1923. a. valmistatud 98 pange jooke arvatakse 1922. a. toodangu hulka ja tähendatud 98 pange juurde kuuluvad panderollid (98 000 marga väärtuses) keelu alt vabastatakse. Rahaminister jättis palve rahuldamata resolutsiooniga 20. aprillist 1923. a. Vabriku volinik vann. adv. Hermann Nottbeck esines kaebusega Riigikohtule rahaministri otsuse peale, paludes seda otsust muuta. Kaebuse põhjenduseks tuuakse ette:

1) et kaebaja volitaja alles 28. dets. 1922. a. on kätte saanud Aktsiisi Peavalitsuse kirja 23. dets. 1922. a. nr. 13071. all, milles temale teatati, et aasta lõpulist nendest panderollidest, mis tema 5. okt. 1919. a. oli lunastanud, vabriku aastatoodangu puudujäägil vastav hulk panderolle maksusetuks jääb. Kaebaja leiab, et määrus 23. dets. ei ole õigel ajal kuulutatud, et maksey olla. 2) et kaebaja volitaja kahjude ärahoidmiseks on 30. dets. 1922. a. töökava nr. 30. sisse annud puuduva 98-pangeline joogi hulga valmistamiseks 30. ja 31. detsembril, samal päeval ka selle töökava kinnitamise kätte saanud, kuid ametnikud olnud hommikust õhtuni töös aasta revisjonide juures ja vabrikul ei olnud võimalik kinnipitseritud piiritusekeldrist tarvilikke materjale välja võtta; 3) et seaduses 6. sept. 1921. a. ei ole eraldi ära tähendatud, et see osa panderolle, mille jaoks 31. detsembriks vastav hulk valmiskaupa puudub, maksusetuks tunnistatakse. Kaebaja arvab, et siin on maksvad üldised aegumis-tähtajad ja ostetud panderolle võib veel 10 aastal ära tarvitada. Oma arvamist, et panderollid 31. dets. oma väärtust ei kaota, põhjendab kaebaja ka nimetatud seaduse § 31. ja 32. analoogia järele.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et likööri- ja napsivabriku „Tallinna Viinavabrik“ voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta. 6. sept. 1921. a. seaduse (seadus napside ja likööride valmistamise ja müügi kohta R. T. nr. 81 — 1921. a.) § 30. põhjal makstakse aktsiisimaks iga veerand aasta eest ette neljandikuaastase osa suuruses. Sama seaduse § 29. põhjal peab iga napsi- ja likööri- ja napsivabrik aastas kõige vähemalt 2 miljoni marka aktsiisi-

maksu maksma, mille juures selle paragrahvi märkus 4. põhjal arvatakse ühe veerandiaasta jooksul üle normi sissemakstud aktsiisimaksu-summa järgmise veerand-aasta normi täitmiseks, aasta viimase veerandis rohkem sissemakstud aktsiisimaksu aga järgmiseks aastaks arvesse ei võeta. 6. sept. 1920. a. vastuvõetud napsi- ja likööri-seaduse § 45. põhjal Rahaministeeriumi poolt väljaantud määruste p. 18. järele (R. T. nr. 81 — 1921. a.) antakse renteist panderolle välja sissemakstud aktsiisimaksu kõrguseni. Eelmisel aastal tarvitamata jäänud panderollide tarvitamise võimalus järgmisel aastal on sellega § 29. juurde võetud märkuse 4. põhjal kategooriliselt eitavalt otsustatud.

Kaebaja kasuks ei saa seletada ka nimetatud seaduse § 23-dat, millega napsi ja liköörivabrikutelt võetav aktsiisimaks võrdesse on seatud vabriku toodangu, sest käesoleval juhtumusel on aktsiisimaksu makstud kõige vähemal määral ja selle maksu kõige vähem määr § 29. põhjal ei olene vabriku toodangust, vaid on seaduse poolt ette kindlaks määratud. Lubada eelmisel aastal tarvitamata jäänud panderolle, mis välja antud kõige vähemal määral makstud aktsiisimaksu suuruses, tarvitada vabriku järgmise aasta toodangu panderollimiseks, tähendaks seaduse poolt kindlaks määratud kõige vähema aktsiisimaksu määra alandamist, milleks aga rahaministrile õigust ei ole antud. Nii on napsi- ja liköörivabriku kohustused aktsiisimaksu maksmise alal 6. sept. 1921. a. seaduses kindlasti ära määratud. Aktsiisi Peavalitsuse kirjaga 23. dets. 1922. a. mingisuguseid uusi kohustusi kellelegi peale ei ole pandud ja seda kirja ei või hinnata kui uut määrust, vaid ainult kui kohustuste meeldetuletamist, millel pole asja otsustamise kohta juuriidilist tähtsust.

Eeltoodud kaalutluste põhjal ei vääri tähelepanu käesoleval juhtumusel kaebaja seletused, väljavõetud panderollide tarvitamise õiguse aegumise kohta, samuti ka näide selle seaduse §. 31. ja 32. peale, sest viimased paragrahvid kõnelevad patendimaksust ja ei lisa midagi juurde nendele paragrahvidele, mis aktsiisimaksu kohustuse ära määravad.

Kaebaja seletus, et Vabriku 1922. aasta toodangust jäi puuduv 98-pangeline jookide hulk valmistamata sellepärast, et aktsiisiametnikud ei olnud 30. ja 31. dets. 1922. a. kättesaadavad, ei ole ka millegagi põhjendatud ega vasta algtoimetuse andmetele.

Kõige selle põhjal otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Likööri ja napsivabriku „Tallinna Viinavabriku“ voliniku vann. adv. Hermann Nottbecki kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 58.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. novembril 1923. a.

Hans Ots'a revisjoni kaebus Viljandi-Pärnu 3. jsk. ruhukohtuniku otsuse peale 28. juulist 1922. a. tema kaebuses Abja Vallanõukogu otsuse vastu traktori eest maksu määramise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Abja Valla-nõukogu poolt oli Hans Ots'a päralt olev 10-ne hobuse jõuline naftamootor maksu alla pandud ja tema, Ots'a, vastulause selle maksu määramise vastu Valla-nõukogu poolt 17. juunil 1922. a. tähele panemata jäetud. Ka rahu-kohtunik on oma otsusega 28. juulist 1922. a. Hans Ots'a kaebuse tagajärjeta jätnud.

Oma revisjonikaebuses seletab Hans Ots, et tema elavat Laatre vallas Velikse mõisas juba 17 aastat, kuna ta Abja vallas alaliselt ei elavat; seal olevat ainult tema päralt olev Kamara nimeline talukoht; Abja Valla-nõukogu poolt maksu alla pandud traktori asupaik olevat tema, kaebaja, elukohas ja selle traktori maksustamise alla võtmise küsimust olevat ka Laatre Valla-nõukogu arutanud ning olevat maksust vabastanud, kuid mitte sellepärast, et Laatre vald seda maksuobjekti omale alluvaks ei tunnistanud, vaid mõnel teisel põhjusel; Vallavalitsusel olevat õigus ainult nende valla piirides asuvate tööstusmasinate pealt maksu võtta.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Hans Ots'a kaebus on põhjendatud.

Ajut. Valla- ja Maakonna-omavalitsuste Sissetulekute jne. Seaduse (R. T nr. 18/19—20. a.) § 11. järele võivad Valla-nõukogud valla piirides olevad aurumasinad, naftamootorid ja jalgrattad maksu alla panna, kusjuures aurumasinate ja naftamootorite pealt maksu kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta üksikute masinate ja mootorite tööjõudu ja rohkust, kusjuures maks ei tohi üle 100 marga hobusejõu pealt ulatuda. Selle järele peab niisuguste objektide maksutamisel kindlaks tehtud olema nende asupaik ja nende hobusejõud, ja edasi järgneb sellest, et maks võetakse tööjõu pealt nii, et see tööjõud maksustamise alla pannakse üks kord. Ei ole ka ette nähtud, et säärast maksu võiks tööjõu pealt jaotamise alla panna, kui ilmsiks tuleb et maksu alla pandud objektidega töötatakse mitme valla piirides.

Käesoleval juhtumusel on Laatre Vallavalitsuse tunnistusega 10. VIII. 22. a. nr. 763 all selgeks tehtud, et Abja Valla-nõukogu poolt maksu alla pandud traktori asupaik on Laatre vallas Velikse mõisas ja et Laatre Valla-nõukogu ei ole traktorit maksu alla pannud, tähele pannes, et traktor on Ots'ale Põllutöö-ministeeriumi poolt müüdüd prooviks ja põllutöö edendamiseks. Kõigest sellest järgneb, et Abja Valla-nõukogu on maksu alla pannud traktori, mis juhtumisi ajutiselt tema valla piirkonda sattus ja seaduse järele tema maksustamise võimkonda ei kuulunud.

Nii Abja Valla-nõukogu otsus kui ka rahukohtuniku otsus, millega Valla-nõukogu otsus maksvaks jäetud, tuleb tühistada.

Sellepärast Adm. K. K. § 35 põhjal: **otsustas** Riigikohus Viljandi-Pärnu 3. jsk. rahukohtuniku otsus 28. juulist 1922. a. ja Abja Valla-nõukogu otsus 17. juunist 1922. a. tühistada ja tunnistada, et Abja vallal ei olnud õigust Hans Ots'a traktorit maksu alla panna.

Nr. 59.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. novembril/7. detsembril 1923. a.

Adolf Pilar von Pilchau kaebus siseministri otsuse peale kaebaja Eesti Vabariigi piiridest väljasaatmise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P: Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Adolf Pilar von Pilchau seletab 27. oktoobril 1923. a. Riigikohtule antud kaebuses, et 13. oktoobril teatatud temale politsei poolt allkirja vastu siseministri otsus, et tema nelja päeva jooksul peab Eesti Vabariigi piiridest lahkuma. Seda otsust ei saavat tema seaduslikuks lugeda järgmistel põhjustel:

Eesti Vabariigi riikkondsuse kohta käiva Maa-nõukogu määruse § 1. järele (R. T. nr. 4—1918. a.) olevat ipso jure Eesti Vabariigi kodanikud isikud, kes järgmistele kolmele nõudmisele vastavad: 1) kes kuni 4. dets. 1918. a. elasid Vabariigi piirides; 2) kes kuni 24. veebruarini 1918. a. olid endise Vene riigi alamluses; 3) kes seisid kohalikkude elanikkude nimekirjas (акты о состояніях).

Tema, kaebaja, vastavat, nagu juurdelisatud tunnistusest näha, nendele kolmele nõudele ja teda tulevat sellepärast lugeda Eesti Vabariigi kodanikuks 1918. a. saadik.

Kuna oma riigi kodanikku Vabariigi piiridest seaduse järele välja saata ei saavat ja seadus siseministrile niisugust võimu ei andvat, siis tulevat see otsus seadusevastaseks lugeda.

Seda arvesse võttes ja et temale kirjalikku otsust kätte ei antud, palub kaebaja:

1) Siseministeriumilt välja nõuda algoimetus selles asjas, niisama siseministri otsus;

2) Siseministri otsus selles asjas ära muuta ja teda Eesti Vabariigi kodanikuks tunnistada;

3) siseministri otsus selles asjas kuni kohtu otsuseni seisma panna.

Kaevatud siseministri määrusega nr. 12859/53172. 11. oktoobrist 1923. a. on kaebajale, kui riikkondsusetasikule, antud vabatahtlikuks Eestist lahkumiseks nelja-

päevane tähtaeg, määruse kuulutamise päevast arvates, mittelahkumise korral aga otsustatud teda interneerida Tallinna linnapolitsei arestimajja, kuni Eestist lahkumiseni, tema haiguse korral aga toimetada temaga kui vahi all peetava haigega. Määruse kuulutamine ja täitmine on pandud Tallinna linnapolitsei ülema peale. Kaevatud määrusest on näha, et siseminister on otsuse teinud Tallinna linnapolitsei ülema ettekande põhjal 8. okt. 1923. a. nr. 5458^b all sellepärast, et kaebaja, kellel elamine Eestis ainult kuni 1. oktoobrini oli lubatud ja kes siseministri resolutsiooni põhjal 3. okt. 1923. a. otsekohe pidi Eestist lahkuma, ei ole Vabariigi piiridest vabatahtlikult lahkunud.

Siseministeeriumi poolt v/k. juures 12. nov. 1923. a. nr. 2401 Riigikohtule saadetud algtoimetusest ja asjaoludest on näha, et kaebaja on Eestist lahkunud detsembrikuul 1918. a., sõites esialgu Riiga ja sealt edasi välismaale. Välismaal on kaebaja elanud passiga, mis on temale välja antud Vene Aj. Valitsuse kindralkonsuli poolt Stockholmis 17. märtsil 1919. a. Pass on välja antud kaebajale kui 11. mail 1851. a. Liivimaal sündinud Vene riigi kodanikule, kes elab Rootsimaal ja kelle alaline elukoht Riia linnas. Asja arutamisel Riigikohtus pani kaebaja volinik ette veel Saksamaal 11. aug. 1920. a. nr. 174. all tema volitajale ühe aasta peale passi asemel väljaantud tunnistuse, milles elukohana on ära tähendatud Wernarz Saksamaal ja endine elukoht Riia linn.

Kaebaja poja Adolf Pilar Pilchau, kelle elukoht Audru mõisas, Pärnumaal, palve peale 26. apr. 1923. a. andis siseminister kaebajale 31. mail 1923. a. loa tulla Eestisse ainult kaheks kuuks koduseid asju Pärnumaal likvideerima. Kaebaja palus Eestis viibimise aega temale pikendada ja on ette pannud tohtri tunnistused oma haiguse kohta, niisama on tema 18. okt. 1923. a. ametlikult arsti poolt läbi katsutud ja leitud haige olevat, aga mitte niivõrt, et Eestist ei suudaks lahkuda (algtoim. lhk. 40).

Peale selle on kaebaja palvega 20. juulist 1923. a. pöördunud siseministri poole, paludes tunnistada, et temal kui Eesti Vabariigi kodanikul on õigus isikutunnistuse saamiseks. Siseministri resolutsiooniga 21. aug. 1923. a. on Adolf Adolphi p. Pilar-Pilchau palve tagajärjeta jäetud. Kaebaja abikaasa on kaebaja poolt ette pandud andmete järele Eesti Vabariigi riikkondsuses ja kaebaja ise on end. Eestimaa rüütelkonna aadlimatriikuli-raamatusse sisse kantud (Riigiarhiivi tunnistus 3. aug. 1923. a. nr. 104).

Riigikohtu korraldava koosoleku otsusega 1. novembrist 1923. a. pandi Adm. K. K. § 13. põhjal siseministri otsuse täitmine kaebaja Eesti Vabariigist väljasaatmise kohta esialgselt seisma.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus:

Kaebaja Adolf Adolphi p. Pilar von Pilchau elas kuni 15. detsembrini 1918. a. (algtoimeetus lhk. 1) Eesti Vabariigi piirides. Et ta kohalikkude elanikkude nimekirjas seisis ning tal Pärnu linnas isegi majad olid ja ta kuni 24. veebruarini endise Vene riigi alamluses oli, oli tal Maa-nõukogu määramise põhjal Eesti demokraatliku Vabariigi riikkondsuse kohta 26. nov. 1918. a., mis avaldatud Riigi Teatajas nr. 4—1918. a. iseenesest Eesti Vabariigi kodaniku õigused, sest tema vastas selle määruse § 1. nõuetele. Selle määruse § 4. järele võisid isikud, kes § 1. tingimustele vastavad, kui nad Eesti Vabariigi kodakondsusest soovisid lahkuda, sellekohase teada-

andega esineda Maakonna- või Linna-valitsuses, teatades, missuguse riigi alamaks nad soovivad astuda, ja juurde lisades tarvilikud tõendused vastuvõtmise nõusolekust teise riigi poolt. Maakonna- või Linnavalitsus saatis need teadaanded ühes seletustega, et seaduslikke takistavaid põhjusi ei ole Eesti Vabariigi riikkondsusest lahkumiseks, Siseministeeriumi kaudu Ajutisele Valitsusele otsustamiseks. Kaebaja ei ole ennast Eesti Vabariigi kodanikuks tunnistanud ega Vabariigi asutuste ees sammusid astunud vastava isikutunnistuse saamiseks, ei ole ka Eesti riikkondsusest lahkumise soovi avaldanud, vaid on detsembrikuul 1918. a. Vabariigi piiridest lahkunud ja peale seda välismaal elanud kui endise Vene riigi kodanik passi järele, mis temale välja antud, nagu ülal tähendatud, endise Vene riigi kindralkonsuli poolt Stockholmis 17. märtsil 1919. a. Kaebajal oli täieline võimalus selle asemel, et pöörata passi saamiseks Vene konsuli poole Stockholmis, pöörata meie välisesituste poole Rootsis või pärastpoole Saksamaal, kus ta elas, Eesti passi saamiseks, milleks tal oli täieline õigus, aga ta ei ole seda teinud, vaid on paremaks arvanud jääda endise Vene riigi alamaks; sest ei ole näha, et ta oleks astunud Vene nõukogude-riigi alamlusse. Et aga endist Vene riiki ja tema valitsust enam pole olemas, on kaebaja jäänud isikuks, kes ei seisa ühegi olemasoleva riigi alamluses. Seesuguseid riikkondsuseta isikuid oli ka ennemalt olemas, kes selles riigis, kust nad pärit, olid kodaniku-õigused kaotanud, aga ei olnud ühegi teise riigi riikkondsusse vastu võetud. Sääraseid isikuid võeti näit. Saksamaal isegi sõjaväe-teenistusse, kui nad selles eas olid, aga sellega ei omandanud nad veel Saksa riigi kodaniku-õigusi, vaid jäid endiselt riikkondsuseta isikuks.

Riigi Teatajas nr. 4 — 1918 a. avaldatud Maa-nõukogu määrus Eesti Vabariigi riikkondsuse kohta on Riigi Teatajas nr. 136 — 1922 avaldatud Kodakondsuse Seadusega oma maksvuse kaotanud. Selle Kodakondsuse Seaduse järele ei ole kaebajal Eesti Vabariigi kodaniku õigusi, sest tal ei ole, nagu selle seaduse § 1 p. 1. nõuab, kuni selle seaduse maksmahakkamiseni Eesti Vabariigi piirides alalist elukohta olnud. Seesuguseks alaliseks elukohaks ei või lugeda elukohta, millest räägib Tsiv. Kp. S. § 204, nagu seda kaebaja volinik seletab. Tähendatud paragrahv käib kaevatu poole elukoha äramääramise kohta tsiviilprotsessis. See asjaolu, et kaebajal Pärnu linnas on majad, ei muuda asja. Eesti- ja Venemaa vahel tehtud Rahulepingu (R. T. nr. 24/25—1920. a.) art. IV järele oli Eesti territooriumil elavail mitte-eesti soost isikuil ühe aasta jooksul, lepingu sõlmimise päevast arvates, õigus Venemaa riikkondsust opteerida, kusjuures nad oma omanduse-õigust Eesti Vabariigis asuva kinnisvara peale ei kaotanud. Kui säärane isik ära Venemaale sõitis, ei või tema elukohaks arvata kohta, kus asub tema kinnisvara.

Kaebaja ei ole Eesti vabariigi kodanik, vaid välismaalane või riikkondsuseta isik, kes Siseministeeriumi poolt luba sai ajutiselt Eestisse tulla ja keda siseministril õigus on, nagu iga välismaalast hea käekäigu seaduse § 365. põhjal Vabariigi piiridest välja saata. Kui teda kui mitte ühegi riigi riikkondsusse kuuluvat isikut ei peaks vastu võetama riigi poolt, kuhu välja sõita ta soovi on avaldanud, tuleb temaga toimetada hea korra seaduse (V. S. K. XIV k. 1916. a. väljaanne) § 371.—373. ja 377. korras.

Kõige selle põhjal leiab Riigikohus, et kaevatud siseministri määrus 11. okt. 1923. a. on täiesti seadusepärane ja et Adolf Adolphi p. Pilar von Pilchau kaebus selle määruse vastu, niisama tema palve, tunnistada teda Eesti Vabariigi kodanikuks,

tuleb tagajärjeta jätta. Riigikohtu korraldava koosoleku otsus. millega kaevatud määruse täitmine esialgselt on seisma pandud, tuleb tühistada. Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal **otsustas** Riigikohus: Adolf Pilar von Pilchau kaebus tagajärjeta jätta. Riigikohtu administratiiv-osakonna korraldava koosoleku otsus 1. novembrist 1923. a., millega on siseministri otsuse täitmine kaebaja Pilar von Pilchau Eesti Vabariigist väljasaatmise kohta esialgselt seisma pandud, tühistada.

Nr. 60

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. detsembril 1923. a.

Martin Puusepa kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 10. III. 1923. a. nr. 400 — 1921. a. tulumaksu asjus.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus: Tulumaksu Peakomitee otsuse hindamisel käesolevas asjas on tarvis kõige pealt vastus anda küsimusele: kas jsk. Tulumaksu-komitee otsus vastulause tähtaja uuendamise kohta kuulub edasikaebusele Tulumaksu Peakomiteele? Tulumaksu Peakomitee leiab, et seadus nimetab neid otsuseid lõplikkudeks ja nad ei pea sellepärast edasikaebusele kuuluma. Kaebaja aga arvab, et need otsused peavad Tulum. sead. § 57. põhjal kuuluma edasikaebusele Peakomiteele, sest muidu ei oleks põhjust olnud § 57-das jsk.-komitee kõrval Peakomiteed üldse nimetada, kuna viimane ju ainult apellatsiooni-instantsina teotseb.

Selle küsimuse otsustamisel tuleb silmas pidada: õigusemõistmise korras otsuse lõplikuks nimetamine ei tähenda iseenesest, et selle otsuse peale ei või edasikaebust olla, kui seaduses otsekohe ühtlasi ei ole tähendatud, et otsus ei kuulu edasikaebusele (Ts. Kp. S. § 134, 184, 673). Tulumaksu-asjade ajamiseks on üldise reeglina ette nähtud Tulumaksu Peakomitee kui ülemaste, kuhu jsk.-komitee otsuste peale võib kaevata (§ 24. 53). Jaoskonna-komitee otsuseid, mille peale ei võiks kaevata, tuleb eranditeks pidada ja seaduses eneses peab edasikaebuse keeld sarnaste otsuste kohta väljendatud olema. § 57-das sarnast keeldu ei leidu ja selle järele peab lubatavaks pidama edasikaebust jsk.-komitee otsuse peale vastulause tähtaja uuendamise asjus. Nende otsuste nimetamist lõplikkudeks tuleb sellepärast tõlgendada mitte kui keeldu nende peale edasi kaevata, vaid nende otsuste peale esitatud kaebuste arutuse korra äratähendamist. Peakomitee ei uuenda vastulause tähtaega, vaid piirdub arutusega, kas jsk.-komitee otsus on tehtud kooskõlas vastavate seaduste nõuetega ning võib kaebuse tagajärjeta jätta, või küsimuse uueks otsustamiseks jsk.-komiteele saata.

Kaebaja põhjendust, et Peakomitee nimetamine § 57-ndas iseenesest peab tähendama, et tema otsustab jsk.-komitee otsused apellatsiooninstantsina, ei või õigeks pidada, sest Peakomitee otsustab § 57. põhjal esimese astmena esitatava kaebuse tähtaja uuendamise.

Peale eelseatud küsimuse võõriti lahendamise on käesolevas asjas Tulumaksu Peakomitee ka Tulumaks. Sead. § 54-ndat rikkunud. Kaebaja arvamine, et Tulumaksu Peakomitee pidi Tulum. Sead. § 54. põhjal temale teada andma asja arutusest, on põhjendatud ning õige. § 54. määrab üldise asjaajamis-korra Tulumaksu Peakomitees ja Peakomitee peab asjade otsustamisel sellest korrast kinni pidama nii kaebuste sisulisel kui vormilisel otsustamisel.

Neil kaalutlustel Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 10. märtsist 1923, a. tühistada ja asi uueks otsustamiseks saata Tulumaksu Peakomiteele.

Nr. 61.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. detsembril 1923. a.

Lääne Maakonna-Valitsuse adm. osakonna revisjoniprotsest Lihula jsk. rahukohtuniku otsuse peale 8. aug. 1922 a, Jüri Karotammi kaebuses Paadrema Valla-nõukogu otsuse peale 22. apr. 1922. a. külavaheteede parandamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Paadremaa Valla-nõukogu on 22. aprillil 1922. a. otsustanud teed, mis läheb Mõtsu mõisast Kidisi Kanamardi külast läbi Tohelasse Pärnu-maakonnas, 1922. a. parandama kohustada Kidise, Kanamardi, Koeri, Rauksi, Tammistu ja Tiilimaa II küla maapidajaid ja Valla-Valitsust kohustada nende vahel sellekohast jaotust tegema ja tee-osasid parandamiseks kätte näitama.

Tiilimaa II küla „Rabaaluse Jüri“ talu pidaja Jüri Karotammi kaebuse tagajärjel on rahukohtunik otsustanud tähendatud Valla-nõukogu otsuse tühjaks tunnistada Teedeseaduse § 802. (1857. a. väljaandes ehk § 874—1916. a. väljaandes) rikkumise tõttu, mille järele külavahe- ja põlluteede parandamise kohustus, hädalise tarviduse mõõdul, on pandud nende külade ja maaomanikkude peale, kelle maast need teed läbi viivad, selles ulatuses, milles tee kellegi maast läbi läheb.

Lääne Maakonna-valitsuse administratiiv-osakonna juhataja palub Riigikohtule antud revisjonikaebuses rahukohtuniku otsuse, kui praeguste maksvate seadustega mitte kooskõlas oleva, tühistada, tähendades, et Paadremaa Valla-valitsuse vahetajast 31. aug. 1922. a. nr. 873 selgub, et ülalnimetatud tee läheb umbes 3 versta

pikkuselt riigimetsast läbi, kuna aga Riigi Teatajas nr. 52—1922. a. avaldatud „Teede korraspidamise määruse muutmise ja täiendamise määruse“ järele riigimets ja metsaalune maa jaotamisel arvest välja jäävad.

Käesoleva asja läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus:

1) Lääne Maakonna-valitsuse otsusega 7. sept. 1922. a. on administratiiv-osakond volitatud rahukohtuniku otsuse vastu protesti andma ja sellepärast ei ole põhjendatud Jüri Karotammi vaidlus, et administratiiv-osakonna juhatajal Davidovil, kui mitte vannutatud advokaatide hulka kuuluval isikul, ei olnud õigust Riigikohtus kaebusega esineda (Ts. Kp. S. § 1285). 2) Vene ajutise Valitsuse poolt 22. juunil 1917. a. väljaantud seaduse nr. 953 (Sead. ja Määruste Kogu nr. 173—28. juulist 1917. a.) jaot. III. § 1 korraldab, et tee tegemise naturaalkohustuste täitmisest peavad osa võtma, 1917. a. alates, ühesugustel alustel kõik väljaspool linna piire asuvate kinnisvarade omanikud, kusjuures aga viis, kuidas kinnisvarad, peale maa, teetegemis-kohustusi peavad täitma, ajutise Maanõukogu (Maapäeva) poolt kindlaks pidi määratama.

Selle seaduse ilmumisega on Teedeseaduse § 802 (1857. a. väljaandes) muudetud niivõrt, kui ta sellest lahku läheb.

Vabariigi Valitsuse poolt 7. sept. 1920. a. vastuvõetud Teede Korraspidamise Määruse (R. T. nr. 151/152—20. a.) § 4. järele jaotatakse valla tee-osad Valla-Nõukogu korraldusel teetegemis kohuslaste vahel ära.

Kaebaja Jüri Karotamm rõhutab Riigikohtule antud seletuskirjas seda, et ta olevat kaevanud selle peale, et teeparandus ei ole õiglaselt jaotatud, see on, tee tegemine ei ole pandud nende peale, kes seda seaduse järele kohustatud tegema. Tema, kaebaja, olevat päri, et riigimetsade osa peab vald parandama, aga mitte sedaviisi, kuidas Valla-nõukogu on otsustanud, kohustades ainult üksikuid maaomanikke seda teed tegema, kuna vabastatud on suurem osa, nimelt asunikud, kelle kasutada on Mõtsu mõisa maa, mille peal lasus varemini teeparanduse-kohustus metsa all oleva maa eest ja kes peaaegjalikult tee tarvitajad ongi. Valla-nõukogu otsusega olevat asi nii kujunenud, et enne oli Mõtsu mõisa maa kohustatud teetegemis-kohustust kandma, nüüd aga olevat asunikud sellest vabastatud, ehk küll kõne all olev tee nende maadest läbi minevat. Just see asunikkude vabastamine olevat otsekoheselt seaduse ja korra vastane. Kaebaja Jüri Karotammi ettetoodud seletusest järgneb, et tema ei vaidle sugugi selle vastu, et kõne all olev tee tarvitab parandamist „hädalise tarviduse mõõdul“ (по мѣрѣ совершенной необходимости), ja et tema, kaebaja, ülepea ei peaks selle tee parandamisest osa võtma, vaid selle vastu, et mitte kõik teetegemis-kohuslased, ja nimelt Mõtsu mõisa asunikud, ei ole tee-osade jaotamisel arvesse võetud ja nii teeparandus ei ole õiglaselt jaotatud. See tema nõudmine on õigustatud, sest 1922. a. 12. aprilli määrus (R. T. nr. 52—1922. a.) korraldab, et ametnikkude palgamaad ja kõik rendimaad kannavad teede korraspidamise kohustust üldisel alusel, kuid rahukohtunik ei ole ülepea välja selgitanud, kas Jüri Karotammi kaebus vastab tõeludele, kas olid mõned teetegemis-kohuslased tee parandamisest välja jäetud ja kas tõepoolest Jüri Karotammi peale tuli suurem osa teed parandada, kui oli õigus, ja on tema teeparandamise kohustusest koguni vabastanud ja tühistanud Valla-nõukogu otsuse 22. aprillist 1922. a. täies ulatuses, kuigi see otsus käis Kidise, Kanamardi, Koeri, Rauksi, Tammistu ja Tiilimaa II küla maapidajate kohta, kuna nendest otsuses nimetatud kohuslastest ainult Jüri Karo-

tamm omal nimel ja enda eest kaebas. Kaebaja seletusest nähtub, et kône all olev tee hoiti juba varemini korras valla üldise teetegemise naturaalkohustuse näol, ja leidub ka toimetuses Paadremaa Valla-nôukogu v/k. 26. juulist 1922. a. nr. 743 selle üle, et Mõtsu Tohela tee on jagatud, adrasajandikke aluseks võttes, nende külade vahel, kes tähendatud teed tarvitavad. Rahukohtunik ei ole otsuse tegemisel ka seda dokumenti arvesse võtnud.

Kõige selle pärast ei või kaevatud rahukohtuniku otsus jõusse jääda.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Lihula jsk. rahukohtuniku otsus tühistada ja asi Haapsalu jaoskonna rahukohtunikule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 62.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. detsembril 1923. a.

Tarvitajate ühisuse „Oma“ kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 29. detsembrist 1921. a. 1920. operatsiooni-aasta eest lisa-ärimaksu nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja rigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tarvitajate-ühisuse „Oma“ poolt oli ühisuse 1920. tegevusaasta maksualune kasu välja arvatud 356 342. marga 66 penni ja selle kasu pealt kuuluv protsendimaks 41 598. marga 70 penni suuruses. Ühisuse 1920. a. aruannet läbi katsudes ja end. Vene Senati ukaasi 1903. a. 15. okt. nr. 10. 138 silmas pidades otsustas Iseäraline Ärimaksu-komitee 20. juulil 1921. a. tähendatud maksualusele kasule juurde arvata muu seas ühisuse liikmete osamaksude juurde arvatud hinna-alanduse 3% määral nende poolt 1920. a. jooksul ühisuselt ostetud koloniaalkaupade hinnast — kogusummas 247 068. mk. — ja arvas Ühisuse 1920. tegevuseaasta maksualuseks kasuks 605 813 mk. 16 penni ja selle kasu pealt kuuluva protsendimaksu 71 697. marga suuruses.

Selle otsuse vastu andis tarvitajate-ühisus „Oma“ kaebuse Otsekoheste Maksude Peavalitsusele, milles palus Iseäralise Ärimaksukomitee otsuse muuta ja ühisuse liikmetele 1920. a. jooksul hinnaalandusena tagasimakstud 247 068 mk. ühisuse maksualusele kasule juurde arvamata jätta.

Otsekoheste Maksude Peakomitee leidis, et käesoleval juhtumusel sisaldab hinna-alandus ühisuse liikmete tõelist kasu, mis maksva Riigi Ärimaksu-seaduse järele käib tingimata protsendimaksu alla, ning vastavalt sellele otsustas 29. detsembril 1921. a. jätta sisseantud kaebuse rahuldamata.

Eeltoodud otsuse peale esines tarvitajate-ühisus „Oma“ kaebusega Riigikohtule, milles palub selle otsuse tühistada ja ühisuse liikmete osamaksude arvele

hinna-alandusena kantud 247 068. mk. Ühisuse 1920. a. maksualuse kasu hulka arvamata jätta järgmistel põhjustel ja kaalutlustel: 1) hinna-alandustena tagasimaksudesse puutuvad end. Vene Senati ukaasid 15. juulist 1903. a. nr. 6089 ja 15. okt. 1904. a. nr. 11.031 ei ole käesolevas asjas käsitatavad, sest et neis on jutt kasudest, mis pärast aasta-arvete lõpetamist ilmsiks tulnud, kuna käesoleval korral on tegemist hinna-alandustega, mis enne aasta-arvete lõpetamist liikmete osamaksude arvele kantud; 2) aasta jooksul kaupasad keskmete turuhindadega müües ja aasta lõpul hinna-alandusena, liikmetele üleliia võetud ärikulud tagasi makstes ei suurenda Ühisus tema liikmete tulu, vaid aitab ainult saadud tuluga kõige suurema määra tarbaineid muretseda; 3) see asjaolu, et ühisus ka võõrastele kaupa müüb, kuna ärikulude katteks kaupade omahinnale üleliia juurdelisatud summadest raha ainult oma liikmetele tagasi maksab, ei ole asjas mõõduandev, sest et Riigi Ärimaksu-seaduse § 519. põhjal on tähtsusetu, kas ühisus müüb üksnes liikmetele või ka võõrastele ja kas ta hinna-alandusi teeb ainult liikmetele või ka võõrastele; 4) aktsiaseltsid ja osahisused teevad tihti kaubaostjatele, nende hulgas ka aktsionäridele ja osanikkudele, müüdud kaupade pealt hinna-alandust aasta lõpul, kuna ükski maksuasutus ei arva vastavaid summasisid maksualuse kasu hulka; tarvitajate-ühisusele „Oma“ peaks Riigi Ärimaksu-seaduse § 519. põhjal sedasama lubatama, mis teistele kauplejatele ei ole keelatud.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leiab Riigikohus, et tarvitajate-ühisuse „Oma“ kaebus käesolevas asjas tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

1) Otsekoheste Maksude Seaduse § 519-ndas on üksikasjaliselt ära tähendatud need kulud, mis maksualuse kasu arvutamisel on lubatud ettevõtte üldisest aastakasust maha arvata, kuid nende kulude hulgas ei ole tähendatud aasta jooksul saadud ettevõtte kasude väljaandmine osanikkudele sellel või teisel alusel ega jaotusel saadud summade üleandmine ettevõtte arvelt tema osanikkude isiklikele arvetele hinna-alanduse või mõne teise nime all ka sel korral mitte, kui see väljaandmine ehk üleandmine sünnib enne ettevõtte tegevusaasta arvete lõplikku kokkuvõtmist, kui siiski pärast ettevõtte tegeliku kasu tekkimist ja selle arvel; järjekult kuuluvad seesugused summad maksualuse kasu hulka; tarvitajate-ühisuste suhtes ei ole sellel alal seaduses mingisugust erandit tehtud; sellepärast talitasid maksuasutused käesoleval juhtumusel täiesti kokkukõlas Otsekoheste Maksude Seadusega, kui nad tarvitajate-ühisuse „Oma“ 1920. a. kasudest ühisuse liikmetele hinna-alanduse nime all väljajagatud 247 068 mk. ühisuse maksualusele kasule juurde arvasid.

2) Kaebusest nähtub, et tarvitajate-ühisuse „Oma“ liikmetele 1920. a. hinna-alandusena väljajagatud ja nende isiklikele arvetele kantud kasu tekkis sellest, et kaupade müügil oli aasta jooksul ärikulude katteks ostjatelt sedavõrt üleliia võetud, et sellest saadud kasust oli võimalik aasta lõpul 247 068 mk. tagasi maksta; nõnda tekkis tähendatud kasu niihästi ühisuse liikmetelt kui ka kõrvalistelt ostjatelt üleliia võetud kaupade hinnast, kuna selle kasu saajad väljajagamisel olid üksnes ühisuse liikmed; järjekult said selle kasu jaotusel ühisuse liikmed tagasimakstava hinna-alanduse nime all lahutamatu igatahes ka osa sellest kasust, mis oli kõrvalistelt ostjatelt üleliia võetud ja mida ei või mingil viisil tagasimaksuks lugeda, vaid mis puhtal kujul hariliku dividendi iseloomu kannab; säärase dividendi maksuvabaks tunnistamine käiks otse Riigi Ärimaksu-seaduse põhimääruste vastu.

3) Maksuvaba hinna-alandus tehakse kindlaks hiljemalt juba kaupade ostu puhul; käesoleval juhtumusel puudub see tunnismärk; siin jaotasid ühisuse liikmed,

kui ettevõtte peremehed, omavahel. ära osa juba selginud kasust, mis enam-vähem vabast kauplemisest saadud; seesugust kasu jagamist võib üksnes tingimisi hinnaalanduseks nimetada, kuid vastavate summade vabastamiseks protsendimaksust üksnes selle nimetuse pärast puudub seaduslik alus.

Kõike seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. l. põhjal otsustas Riigikohus: Tarvitajate ühisuse „Oma“ kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 63.

ADMINISTRATIIV- OSAKOND.

18. detsembril 1923. a.

Ernst Meisner'i kaebus Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse peale 20. VI. 1922. a. kaebaja 1920 a puhtakasu-maksu asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja, P. Puusep, ettekandja riigikohtunik T. Vares, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna VI jaoskonna puhtakasu-maksu komisjon määras Ernst Meisneri Tallinnas, Harju tän. 35, asuva tarvitatud postmarkide kaupluse pealt 1920. a. puhtakasu-maksu järgmiselt: 1919. a. läbimüük 1 000 000 marka; puhaskasu 250000 mk. ehk 25 %; 1920. a. maksumäär 37 500. mk. Asjatoimetusest ei ole näha, et jaoskonna-komisjon oleks selle juures Otsekoheste Maksude Seaduse § 553. põhjal kasuprotsendi alandamise õigust tarvitusele võtnud, millest tuleb järeldada. et käesoleval juhtumusel on maks määratud vastava ettevõtete-grupi keskmise kasuprotsendi järele.

Vastulauses seletas Ernst Meisner, et tal oli 1919. a. riidekauplus ja rahavahetuse-äri, kuna ta 1920. a. toimetab samas ruumis üksnes tarvitatud postmarkide müüki, millel midagi ühist ei ole eelmise aasta äri ja mida 1920. a. uudselt avatud äriks tuleb lugeda ning mida 1916. a. 2. mai seaduse põhjal võib maksustada 1920. a. läbimüügi ja puhtakasu järele alles järgmisel aastal. Neil põhjustel palus Ernst Meisner teda eeltähendatud puhtakasu-maksust vabastada. Jaoskonna-komisjon ei tunnistanud maksustatud kauplust 1920 a. uudselt avatud äriks ja otsustas 20. okt. 1920. a. vastulause rahuldamata jätta.

Edasikaebuses palus Ernst Meisner teda jaoskonna-komisjoni poolt määratud puhtakasu-maksust vabastada neilsamul põhjustel, mis vastulauses seletatud. Seda kaebust Otsekoheste Maksude Peavalitsusele edasi toimetades teatas jaoskonna puhtakasu-maksu komisjoni esimees oma ettekandes 18. detsembrist 1920. a. nr. 3012 all, et kaebaja sama aasta algusel kauples küll tarvitatud postmarkidega, kuid aasta lõpul kauples ka koloniaal- ja segakaupadega. Peale selle võttis kaebaja asja arutusel 20. juunil 1922. a. Otsekoheste Maksude Peavalitsuse istungil tõeks, et tema äris ka 1919. a. lõpu poole olid juba mõned tahvlid postmarke. Kõike seda

arvesse võttes ja silmas pidades, et äri ei või mitte uudselt avatuks lugeda, kui sama isik samas ruumis teistsuguse kauba müümise peale üle läheb, et kaebaja äris ka 1919. a. lõpu poole mõned tahvlid postmarke müügil olid ja et tema 1920. a. lõpu poole kauples ka koloniaal- ja segakaubaga, Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsustas 20. juunil 1922. a. edasikaebuse rahuldamata jätta.

Eeltoodud otsuse peale esines Ernst Meisner kaebusega Riigikohtule, milles palus selle otsuse ära muuta ja tema äri 1920. a. uudselt avatuks tunnistada ning sellest maksustamise suhtes 1916. a. 2. mai seadusele vastavad järeldused teha neil samul põhjustel, mis vastulauses ja edasikaebuses Otsekoheste Maksude Peavalitsusele seletatud. Ühtlasi eitab kaebaja koloniaal- ja segakaupade müümist tema äris 1920. aastal. Kaebusele on tõendusena juurde lisatud Tallinna Linna valitsuse majanduse-osakonna tunnistus 30. augustist 1922. a. nr. 1363 selle üle, et kaebajale olid välja antud 1919. a. peale kaks II järgu kaubanduslist äritunnistust — üks riidekaupluse peale ja teine rahavahetuse-kontori peale, kuna ta 1920. a. peale on võtnud üksnes III järgu äritunnistuse tarvitatud postmarkidega kauplemiseks.

Riigikohtu istungil seletas Otsekoheste Maksude Peavalitsuse volinik Jüri Kristjan täiendavalt, et kaebaja äri 1920. a. puhtakasu-maksu määramisel jäi tema rahavahetuse-äri läbimüük eelmisel aastal täitsa arvesse võtmata.

Asja läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulunud leiab Riigikohus:

Kaubanduslise äritunnistuse järgu muutmine ei anna iseenesest põhjust äri uudselt avatuks lugeda, kui kaupluse ruum ja äripidaja isik on samad mis enim. Käesoleval juhtumusel jätkas kaebaja 1920. a. äri III järgu äritunnistusega samas ruumis, milles kauples 1919. a. II järgu äritunnistusega. Küsimuses, kas äri tuleb vanaks või uudselt avatuks lugeda, on täitsa tähtsuseta see asjaolu, et 1919. a. kaebaja äri pea-artikkel oli riie ja kõrvaline kaup tarvitatud postmargid, kuna 1920. a. olid tarvitatud postmargid äritunnistuse järele pea-artikkel, kusjuures aga kaebaja õigustatud oli muu seas ka riidega kaupleva neis piirides, millis see lunastatud III järgu äritunnistuse järele on lubatud. Samuti on tähtsuseta, kas kaebaja 1920. a. oma õigust, riidega piiratult kaubelda, tegelikult kasutas või kasutamata jättis. Sellepärast ei või kaebaja palvet, tema äri 1920. a. uudselt avatuks lugeda ja teda 1919. a. läbimüügi ja puhtakasu alusel määratud 1920. a. puhtakasu-maksust vabastada, mitte küllaldaselt põhjastatuks tunnistada.

Ühtlasi aga tuleb käesoleval juhtumusel oluliselt tähtsaks tunnistada järgmist asjaolu, mis asja otsustamisel niihästi jaoskonna puhtakasu-maksu komisjonis kui ka Otsekoheste Maksude Peavalitsuses on arutamata ja kaalumisele võtmata jäänud. Otsekoheste Maksude Seaduse § 534. p. 3. järele, mis kuni 1916. aastani maksev oli, olid ettevõtted, mis avaliku aruandmise alla ei käi, esimesel tegevusaastal puhtakasu-maksust üldse vabastatud. Selle tõttu ei tekitanud puhtakasu-maksu määramine sama seaduse § 551. põhjal harilikult iseäralisi raskusi neil juhtumustel, kui maksustatav ettevõtte töötas maksuaastal alama järgu äritunnistusega kui eelmisel, sest et eelmise aasta läbimüük ja saadud puhaskasu olid siis mitte üksnes maksumäära arvutamise aluseks, vaid põhimõtteliselt ka selle maksu tasumise allikaks, 2. mail 1916. a. seadusega (S. V. K. K. 1916. a. § 963) olid aga uudselt avatud mitte-aruandvad ettevõtted puhtakasu-maksu alla pandud, alates juba nende esimesest tegevusaastast. Selle tõttu muutus seisukord oluliselt: kasu, mis puhtakasu-maksu allikaks peab olema, nihkus selle tagajärjel edasi maksuaasta peale, kuna maksumäära arvutamise alusteks jäid endiselt eelmise aasta läbimüük ja selle aasta andmete põhjal kindlaksmääratud

keskmised kasuprotsendi normid. Sellest muudatusest tekkinud vahe tundub iseäranis teravasti neil kordadel, kui äri, oma tegevust katkestamata jätkates, läheb maksuaastal kõrgema järgu kaubanduslise äritunnistuse pealt üle alama järgu äritunnistuse peale, s. o. kui ta harilikult oma läbimüüki ja sellest sõltuvat kasu vähendab. Seesugustel kordadel võib eelmise aasta läbimüügi ja selle andmetele põhizatud keskmise kasuprotsendi järele arvatatud puhtakasu-maks üleliia rängaks muutuda võrdlemisi äri vähenenud kasuga maksuaastal, mis on praegu selle maksu tasumise allikas. Riigi Ärimaksu-seaduse kogu mõiste järele aga tuleb puhtakasu maksu tegelikult saadud kasu pealt võtta ja see maks ei pea tema tasumise allikat hävitavalt koormama. Vastavalt sellele peavad maksuasutused puhtakasu-maksu määramisel eriti eeltähendatud juhtumustel ikka kaalumisele võtma, kas äri üleminek maksuaastal alamale tegevusejärgule ei tule lugeda kasuprotsendi alandamise põhjuseks Otsekoheste Maksude Seaduse § 553. ettenähtud korras. Käesoleval juhtumusel, kus äri üleminek maksuaastal II järgu kaubanduslise äritunnistuse pealt III järgu äritunnistuse peale tegelikult sündis, oli see oluliselt tähtis küsimus maksu määramisel maksuasutuste poolt arutamata jäetud ja sellepärast ei või kaevatud otsust seaduspäraseks tunnistada.

Kõike seda silmas pidades ja Adm. K. K. § 21. ja 23. p. 2. põhjenedes **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus 20. juunist 1920. a. tühistada ja asi sama Peavalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 64.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. detsembril 1923. a.

Rudolf Krausi voliniku vann. adv. Johan Sepp'a kaebus Teedeministeeriumi Raudtee-valitsuse ülema korralduse peale 2. X. 1923. a. ametist vabastamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 2. okt. 1923. a. nr. 22521 teatas Riigi Raudtee-valitsuse Varustusosakond R. Krausile, et tema raudtee-ülema poolt Seadustekogu III. kõite § 788 ja 838. p. 3. põhjal on ametist lahti lastud 18. okt. 1923. a. arvates.

2. XI. 1923. a. Riigikohtule antud kaebuses palub Rudolf Krausi volinik vann. adv. Joh. Sepp Riigikohut tühistada raudtee-ülema korraldus 2. okt. 1923. a. tema volitaja lahtilaskmise kohta, seletades, et tema volitaja ametist lahtilaskmise aluseks ei olevat võetud asjaolud, mis § 788. ja 838. p. 3. ära on tähendatud, vaid see asjaolu, et tema volitaja olevat jätnud ühe ringkirjalise juhtnööri tähele panemata, missuguse eksimise eest raudtee-ülem 28. IX. 1923. a. temale märkuse teinud; järjekult olevat tema volitaja ühe ja sama teo eest kahekordselt karistatud.

Teedeministeerium, saates R. Krausi kaebuse kohta käiva algtoimetuse, palus Riigikohut selle kaebuse Riigiteenistuse Seaduse § 789. põhjal läbivaatamiselt kõrvaldada, juurde lisades alljärgneva Riigi raudtee-ülema seletuse 28. XI. 1923. a. nr. 6976 all R. Krausi lahtilaskmise põhjuste kohta: „Varustusosakonna raamatupidaja R. Kraus oli 20. septembril 1923. a. vastu võtnud Tee- ja Ehituste osakonna ametniku J. Rukki palvekirja, milles viimane palub teda Varustusosakonda ümberpaigutada, selle palvekirja osakonna kantseleis ilma osakonna sekretärile näitamata registreerida lasknud ja, osakonna juhataja abi J. Tulpi nõusolekut ja allkirja saades J. Rukki ümberpaigutamiseks, saatnud tähendatud palvekirja 21. septembri hommikul enne kella 9 kiires korras ühes ümberpaigutamise-ettepanekuga Tee- ja Ehitusteosakonna ülemale.

Varustuse-osakonna juhataja hr. Kõresaar, teada saades sellest ametniku ümberpaigutamisest, mis temast mööda minnes tehtud, ja leides, et varustuse-osakonnas olev vaba koht teisele sessamas osakonnas teenivale ametnikule ette oli nähtud, tegi korralduse J. Rukki ümberpaigutamise tühistamiseks ja kandis asjast minule ette raamatupidaja Krausi karistamiseks maksva korra tähele panemata jätmise eest, mille järgi isiklik koosseis on osakonna juhataja, aga mitte tema abi korraldada. Mina määrasin R. Krausile 28. septembril 1923. a. karistuseks märkuse.

Selle peale tuli selsamal 28. septembril R. Krausi poolt Varustuse-osakonna juhataja nimele kiri, milles tema enese õiendamiseks seletab, et J. Rukki palvekiri olevat sisse tulnud 21. septembril, mil osakonna juhataja aset täitnud tema abi hr. Tulp; ühtlasi määrab R. Kraus järgnevast korraldusest teatamise tähtaja 29. septembriks.

Osakonna juhataja hr. Kõresaar, kes 20. septembril kui ka 21. septembri hommikul kuni kella 9-ni osakonnas viibis, leiab, et raamatupidaja Kraus on peale selle, et teatava ametniku ümberpaigutamiseks kõrvalisi teid tarvitanud, selle asemel, et oma süü tagajärgi ärakanda, katsunud seda süüd katta veel valega ja sündsuseta nõudmisega. Niiugune ametnik ei teeni enam usaldust ära ja peab lahkuma.

Toetades täiesti seda vaadet otsustasin raamatupidaja R. Krausi teenistusest lahti lasta Sead. Kogu III köite § 788. ja 838. pkt. 3. põhjal.“

Käesoleva asja läbi arutanud, prokuröri arvamise ära kuulanud ja tähele pannes, 1) et 28. sept. 1923. a. Riigi raudtee-ülem kaebajat R. Krausi teenistusealal maksva korra tähele panemata jätmise eest karistanud märkusega, 2) et tähendatud märkusega karistamise puhul on R. Kraus oma otsekoohese ülemuse, s. o. Varustuse-osakonna ülema ees kirjaliku seletusega esinenud, milles ta väidab, et märkuse väljakutsunud asjaolud ei olewat mitte tema süü läbi sündinud, ette tuues sellekohaseid andmeid, ja palub tema karistamise ettepanekut muuta, ja selle tema seletusele ning palvele järgnevast korraldusest 29. septembriks temale teatada, 3) et eeltähendatud R. Krausi seletuskiri on raudtee-ülema poolt R. Krausi ametist lahti laskmise aluseks olnud, nagu seda raudtee-ülema seletusest 28. XI. 1923. a. nr. 6976. all teedeministrile võib järeldada, 4) et R. Kraus on raudtee-ülema poolt vabastatud Varustuse-osakonna raamatupidaja ametist V. S. K. III k. § 788. ja 838. põhjal, arvates 18. X. 1923. a., nagu seda Raudtee-valitsuse Varustuse-osakonna kiri 2. X. 1923. a. nr. 22521. all, mis R. Krausile saadetud, ja raudtee-ülema käsu-kiri nr. 277—15-st. XI. 1923. a. kinnitavad, 5) et R. Krausilt enne ametist lahti laskmist temale süüks pandud asjaolude kohta seletust ei ole nõutud ja 6) et teedeminister on palunud R. Krausi kaebust, mis Riigikohtule antud Teen. S. § 789. põhjal, läbivaatamiselt kõrvaldada, leiab Riigikohus, et kaebelune otsus R. Krausi ame-

tist lahtilaskmise kohta tuleb tühistada ja asi Riigi raudtee-ülemale uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel:

Vene Teensituseseaduse (III k.) § 788. järele võis ülemus ametnikke ametist lahti lasta ilma palveta ja põhjusi nimetamata, kui nad ülemuse arvamise järele ei suutnud nende peale pandud kohuseid täita, või millegi pärast ei olnud usalduseväärilised, või olid mõne väärteto korda saatnud, mis ülemusele teatavaks oli saanud, kuid mida võimatu oli faktidega tõendada. Tähendab, ilma palveta ja põhjusi nimetamata võis ülemus ametnikke kolmel juhtumusel lahti lasta oma diskreetse võimuga. Kahel esimesel juhtumusel käskis seaduseandja ülemusel äärmise ettevaatusega seda oma diskreetset võimu tarvitada. Kuid sellel manitsusel ei võinud juriidilist tähtsust olla, sest ülemuse võim oli piiramatu: ta laseb ametniku „oma äranägemise järele“ lahti; lahtilastul ei olnud õigust selle peale kaevata, ei Senat ega keegi teine kõrgem asutus ehk võim polnud õigustatud sääraseid ülemuse korraldusi järelevalve-korras läbi vaatama. Tuleb tähelepanna, et V. Teenis. Sead. § 788. otsekohese mõtte järele ei tarvitsenud mingit eeltoimetust olla, kui ülemus ametnikke ilma palveta ja põhjusi nimetamata ametist lahti laskis: oli sellest küllalt, kui ülemus ise jõudis kindlale äratundmisele, et ametnik on kõlbmata ja mitte usaldusvääriline. Kuidas ülemus sellele äratundmisele oli jõudnud ja mis selleks põhjust oli annud, seda seadus ette ei näe; seadus mitte ainult ei nõua, et ülemus kuulutaks ehk annaks teada lahtilastavale lahtilaskmise põhjused ja annaks temale võimaluse vabandavaid põhjusi oma kaitseks ette tuua, vaid selle vastu, keelub ka peale lahtilaskmist lahtilaskmise põhjuste avaldamise ära ja võtab ka kõrgematel järelevalve asutustel lahtilaskmise põhjuste selgitamise võimaluse.

Teenituseseaduse § 788. järele kõlbmatud ja mitte-usaldusväärilised ametnikud „lastakse lahti ametist“, ja ainult neid sõnu tarvitakse lahtilaskmise käsukirjas (§ 838 p. 3), muid lisandusi ei võinud olla, sest vastasel korral sünniks lahtilaskmine põhjuste nimetamisega ning järjekult avaneks sellega võimalus selle korralduse peale kaevata.

Kui silmas pidada, et Vene-aegsed seadused on meil maksvad niivõrt, kui võrt nad meie seadustega ei ole muudetud või ei käi viimaste vastu (Aj. Adm. Sead. R. T. nr. 1—1918. a.), siis tekib küsimus: kas on Vene Teen. S. (V. S. K. III k.) § 789 ja selle paragrahviga ühenduses olevad § 788. ja 838. p. 3 meil veel maksvad?

Eesti Vabariigi Põhiseaduse (R. T. nr. 11/114—1920) § 15-st näeme, et Eestis on kindlustatud õigus pöörata kaebustega ja palvetega vastavate avalikkude asutuste poole, et säärase pööramiste kaasas ei tohi käia mingi surve-abinõu ja et vastavad asutused on kohustatud asjale andma seadusliku käigu. Edasi kinnitab, administratiiv-kohtu korra (R. T. nr. 10—1919. a.) § 3, et administratiiv-asjus on õigus kaevata kõigil isikuil, kui nende õiguslisi või varanduslisi huviseid on seadusevastaselt puudutatud. Tähendatud administratiiv-kohtu kord ei näe ette ühtegi administratiiv asjus tehtud otsust, määrust ega korraldust, mille peale ei oleks lubatud üldse kaevata. See on ka arusaadav, sest vastasel korral satuks ta Põhiseaduse § 15 vastuolusse. Vene Teenituseseaduse § 789 aga ütleb, et need ametnikud, kes ülemuse äranägemise järele lihtsalt ametist lahti lastakse ilma lahtilaskmise põhjusi nimetamata (§ 788 ja 838 p. 3), ei või säärase korralduse peale üldse kaebust tõsta ja kõik antud kaebused ning palved tuleb läbi vaatamata jätta, s. t., et § 789 näeb ette säärase korralduse, mille peale üldse ei ole õigus kaevata. Sellest tuleb järeldada, et V. Teen. S. § 789, kui Põhiseaduse § 15 Adm. K. K. § 3 vastu käiv,

on oma maksvuse kaotanud; kui § 789 on oma maksvuse kaotanud, siis järgneb sellest, et ka säärane ametist lahti laskmise viis, mis on V. Teen. S. § 788 ja 838 p. 3 ette nähtud ja mis on võimalik ning mõeldav ainult siis, kui lahtilastavatelt on seaduseandja edasikaebamise õiguse ära võtnud, on seaduse vastane, s. t., et ka V. Teenist. S. § 788 ja 838 p. 3 on oma maksvuse kaotanud.

Et käesoleval juhtumusel R. Krausi ametist lahti laskmine on rajatud ülal- tähendatud V. Teenistuseseaduse § 788 ja 838 p. 3. peale, siis ei või kaevatud raudtee-ülema otsus jõusse jääda ja tuleb tühistada. Et aga Aj. Valitsemise korra § 12-a põhjal Vabariigi Valitsuse poolt 3. I. 1921. a. (R. T. nr. 3—1921. a. sead. nr. 25) vastuvõetud riigiametnikkude ja teenijate ametist vabastamise Seaduse § 1 järele raudtee-ülemal üldse oli õigus temale alluvaid ametnikke, järjekult ka R. Krausi, ametist vabastada, kuid mitte lihtsa äranägemise järele, põhjusi nimetamata, ja lahtilastavalt seletust nõudmata (Üld. Kub. S. § 173 II k.), sest vastasel korral oleks kohtul kui lahtilaskmise peale kaebus antakse, võimatu lahtilaskmise põhjusi selgitada ja hinnata, siis tuleb käesolev asi raudtee-ülemale uueks otsustamiseks tagasi saata.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Vabariigi raudtee-ülema otsus Rudolf Krausi ametist lahti laskmise kohta, missugusest otsusest on teatatud Krausile Riigi Raudtee-Valitsuse Varustuse-osakonna kirjaga 2. oktoobrist 1923. a. nr. 22521, tühistada ja asi Vabariigi raudtee-ülemale uueks otsustamiseks saata.

Nr. 65.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. detsembril 1923. a.

Rahaministri seletusepärimine R. T. nr. 40—1921. a. loata viinapõletamise ja viina- ning piiritusemüügi kohta avaldatud seaduse nr. 32. tarvitamise puhul Aktsiisiseaduse rikkumise asjades määratud trahvisummade ärajaotamisel tekkinud kahtlus- küsimuste suhtes.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Rahaministerium pööras Riigikohtu poole kirjaga 13. aug. 1923. a. nr. 4285 (saadud Riigikohtus 14. aug. 1923. a.) järgmise seaduseseletuse pärimisega:

„Nagu siia juurde lisatud Aktsiisi Peavalitsuse kirjast 28. juunist 1923. a. nr. 6152 näha, et Riigikogu poolt 13. mail 1921. a. vastuvõetud täiendav seadus ilma loata viinapõletamise ja viina- ning piiritusemüügi kohta nr. 32 (R. T. nr. 40—1921. a.) oma lühiduse tõttu mitmed küsimused selgitamata jätab ja et Aktsiisi Peavalitsuses selle seaduse tarvitamine Aktsiisiseaduse rikkumise asjades määratud trahvisummade ärajaotamisel kahtlust on äratanud järgmiste küsimuste kohta:

1) Missuguste §§ rikkumise eest sissetulnud trahvisummad jaotatakse seaduse § 32. järele?

2) Kas kuuluvad jaotuse alla Akts. Sead. § 1111. ja 1113. järele patendimaksu asemel sissenõutud summad, mis õieti tasuks peavad olema riigile võtmata jäänud patendi eest?

3) Kas on aktsiisiametnikud õigustatud süüteo ülesandjana ja ülesleidjana tasu saama veel peale Akts. Sead. § 1062., 1067. ja 1087-ndas ettenähtud süütegude eest määratud trahvisummadest?

4) Kui ülesandjat ei ole, kas tuleb siis ka ülesandja osa ülesleidjale anda või saab ülesandja säärasel juhtumisel ainult $\frac{1}{6}$ osa — $\frac{1}{3}$ osa asemel?

Nende küsimuste kohta palub Aktsiisi Peavalitsus eespool-tähendatud seaduse seletamiseks vastavat korraldust teha.

Seda Aktsiisi Peavalitsuse palvet tuleb küllalt põhjendatuks pidada sellepärast, et Aktsiisi Peavalitsusel tuleb trahvisummade ärajaotamisel eraisikute, riigiametnikkude, seltside, omavalitsuse-asutuste ja riigi huvisid silmas pidada; missugune jaotamine peaks sündima seaduslikus korras, mis seadusega nr. 31—26. aprillist 1921 a. (R. T. nr. 40—1921. a.) maksmapandud Akts. Sead. § 1058.—1154. kindlaks on määratud, kuna 13. mail 1921. a. vastuvõetud täiendav seadus ilma loata viinapõletamise ja viina- ning piiritusemüügi kohta nr. 32 trahvisummade jaotamise kohta erandi teeb, ilma et ära määrataks, missuguste §§-des ettenähtud süütegude eest määratud trahvisummad tähendatud seaduse järele tuleks jaotada, ühtlasi ka süüteo ülesandja ja ülesleidja vahel ärajaotatavate summade osasid kindlaks määramata jättes sel juhtumisel, kui üks või teine nendest puudub.

Esimese küsimuse kohaselt tuleks ainult Aktsiisisead. § 1068., 1110. ja 1111. rikkumise eest määratud trahvisummad, kui seaduses nr. 32 ülesloetud ja selle seaduse tekstiga kokkukõlas, s. o. loata viinapõletamise ja viina- ning piiritusemüügi kohta käivad rahatrahvid sellesama seaduse järele jaotada, kusjuures esialgselt kohtu asjaajamise kulud, kus neid peaks olema, riigi kasuks tuleks maha arvata, kuna aga kõik teised trahvisummad Akts. Sead. § 1151. ja 1153. ettenähtud korras tuleks ära jaotada.

Teises küsimuses tähendatud patendimaksu asemel sissenõutud summade kohta on Akts. Sead. § 1151. ette nähtud, et padendimaksud täielikult riigi kasuks lähevad. Edasi on Akts. Sead. § 1152. küll tähendatud, et padendi tasuks minevaist maksudest (§ 1111 ja 1113) 25 ja 20% linnade ja maakondade heaks arvatakse; et aga 1919. a. 19. dets. Seaduse nr. 206 (R. T. nr. 110/111—1919. a.) § 4. põhjal, peale tähendatud seaduse nimetatud (patendimaksu) lisaks kuni 100% võetava maksu, muude lisa-ärimeksude õigus kohalikkudeks otstarveteks on ära kaotatud, sellega tuleb ka õigust Akts. Sead. § 1111. ja 1113. ära tähendatud patendihinna tasust 25 ja 20% kohta ärakaotatuks lugeda, mille tõttu patendihinna tasuks määratud summad ärajaotamise alla ei kuulu ja täielikult riigi kasuks tuleks arvata.

Kolmanda küsimuse peale oleks Aktsiisisead. § 1151. esimeses märkuses eitav vastus, kus selgesti on ära tähendatud, et Aktsiisivalitsuse ametnikud tasu võivad saada ainult nende poolt seaduse rikkumiste avalikukstegemise korral, mis § 1062., 1067. ja 1087. ette nähtud. Selles arvamises oli ka endine Vene Senat (Sen. sel. 1896. a. nr. 4002 Mandeli asjas). Peale selle tuleks siinjuures arvesse võtta, et aktsiisiametnikud Akts. Sead. § 1153. põhjal ärajaotatavaist trahvirahadest teenete eest joogiseaduse rikkumiste avalikukstegemisel — autasu võivad saada.

Ühtlasi võiks see asjaolu erapooletuse suhtes kohtu otsuse peale mõjuda, kui aktsiisiametnik, kes asja kohta juurdlust toimetab, kohtus tunnistajana esineb ja samas asjas huvitatud on ka tasusaajana.

Neljanda küsimuse kohta seaduses otsekohest vastust ei leidu, kuid endise Vene Senati Kassats. Depart. oli arvamisel, et sel juhtumusel, kus süütegu on avalikuks tulnud isiku ülesandmise läbi, kes oma nime ja perekonna-nime avaldada ei tahtnud, ja kõik ametniku tegevus oli protokollis kirjutamine selle avalduse üle, siis tuleb mõista, et rahatrahv läheb täiesti riigi kasuks (Sen. sel. 1896. a. nr. 3235 Hellmann'i asjas ja 1897. a. nr. 9036 Mitt'i asjas); sellest järgneb, et seaduse nr. 32. mõtte järele tuleks sel juhtumusel, kus on olemas süüteo ülesandja ja ülesleidja mõlemad, $\frac{1}{3}$ osa nende vahel jagada; puudub aga nendest üks või teine, siis tuleks puuduv osa riigi kasuks arvata ja asja juures figureeriva süüteo ülesleidjale ehk ülesandjale tuleks temale määratud $\frac{1}{6}$ osa anda.

Tähele pannes, et seaduse õige mõtte seletamine allub Riigikohtule, palun Sead. Kogu 1. k. 2. j. Min. kor. § 176. p. 6. põhjal Riigikohut eespool-tähendatud seaduse õiget mõtet ülemalkirjeldatud küsimuste kohta seletada.“

Rahaministeeriumi-seaduse käesoleva seletuspärimise läbi arutanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus:

Seadusega nr. 31—26. aprillist 1921. a. (R. T. nr. 40—1921. a.) on ära kaotatud varemini maksmapandud eriseadus loata viinapõletamise ja põletisviina ning piiritusega kauplemise kohta ja maksuma pandud sala-viinapõletajate ja viina ning piiritusega kauplejate vastutuse ja karistatavuse kohta Aktsiisiseaduse määrused, mis sisalduvad § 1058.—1154. (Sead. Kogu V. k. 1913 a. väljaanne) ühes 1915. a. 10. juuli seaduse I—VI, VIII, IX, XI ja XII jaos ettenähtud muudatusega (Val. Seadl. ja Korrald. Kogu nr. 204—1915. a. nr. 1604).

Täiendav Seadus nr. 32—13. maist 1921. a. loata viinapõletamise ja viina ning piiritusemüügi kohta (R. T. nr. 40—1921. a.) määrab ära ainult rahatrahvide jaotuse, mis süüdlaselt nr. 31 seaduse põhjal sisse nõutakse, s. o. süüdlaselt loata viinapõletamises ja viina ning piiritusega kauplemises, jättes muus osas seaduses nr. 31. tähendatud Akts. Sead. määrused muutmata. Nii tuleb äramuudetuks lugeda seadusega nr. 32. tähendatud Aktsiisiseaduse määrustest ainult need paragrahvid (või nende osad), mis ette näevad trahvirahade jaotamise loata viinapõletamise ja viina ning piiritusega kauplemise korral. Seadus nr. 32. ei muuda trahvirahade jaotust, mis Aktsiisiseaduse määrustes teiste süütegude korral ette nähtud, ega nende summade jaotust, mis Aktsiisiseaduse põhjal peale trahvirahade süüdlaselt sisse nõutakse, ega laiendada aktsiisiametnikkude õigusi trahvisummade saamiseks, missugused õigused Akts. Sead. § 1151. märkuses 1. on ära tähendatud. Eriti on patendimaksu asemel sissenõutud summade otstarbe määramise kohta maksuma jäänud Akts. Sead. § 1151. ja 1152.

Riigikohus ei saa õigeaks pidada Rahaministeeriumi väidet, nagu oleks seadus 19. detsembril 1919. a. 206 (R. T. nr. 110/111—1919. a.) Aktsiisiseaduse § 1152. ära muutnud. Tähendatud seaduse § 4. ei oma seda tähendust, mis Rahaministeerium temale annab. See paragrahv annab Linnavalitsustele ja Maakonna-valitsustele õiguse oma heaks võtta riigi põhi-ärimaksu lisaks kuni 100% selle maksu summast ning kaotab ära õiguse võtta muid lisa-ärimakse kohalikkudeks otstarveteks. Nimeetatud paragrahvi tuleb mõista kui omavalitsuse-asutuste maksuvõtmise õiguse äramääramist ärimaksu suhtes, kuid Akts. Sead. § 1152. ei määra üldse omavalitsuse-

asutuste maksuvõtmise õigusi ja teda ei või sellepärast ka nr. 206. seadusega äramuudetuks lugeda. Peale selle on viimase seadusega Linna- ja Maakonna-valitsustele keelatud muu ärimaksulisade võtmine peale eeltähendatud 100%, kuna Akts. Sead. § 1152. ei puuduta sugugi ärimaksulisa võtmise küsimust.

Määrates $\frac{1}{3}$ rahatrahvidest loata viinapõletamise ja viina- ning piiritusemüügi eest jagamiseks pooleks kuriteo ülesandja ja ülesleidja vahel, ei korralda seadus nr. 32. erimäärusega, kuidas tuleb toimetada selle osaga rahatrahvidest, kui üks nendest puudub.

Kuid seadus nr. 32 ei ole ka korranud seadusega nr. 31 äramuudetud ilma loata viinapõletamise ning piiritusega kauplemise kohta käiva seaduse ja selle täienduse (R. T. nr. 63/64—1920. a. nr. 185 ja R. T. nr. 145/146—1920. a. nr. 302) määrust, et süüteo kordasaatja kinnivõtja ka süüteo ülesleidja osa omale võib saada, kui tema ise oli süüteo ülesleidja. Seadust nr. 32 täpselt tõlgendades tuleb sellepärast seletada, et nii kuriteo ülesandja kui ka selle ülesleidja igal juhtumusel ainult $\frac{1}{6}$ osa rahatrahvidest saab ja nendest ühe puudumise korral selle osa Akts. Sead. § 1151. järele riigi kasuks tuleb arvata.

Nende kaalutluste põhjal **otsustas** Riigikohus seletada, et 1) täiendava seaduse järeleloata viinapõletamise ja viina- ning piiritusemüügi kohta (R. T. nr. 40—1921. a.) jaotatakse ainult trahvisummad, mis sisse nõutud loata viinapõletamise ja viina- ning piiritusemüügi süütegude eest (Akts. Sead. § 1067, 1068, 1110, 1111), 2) Patendimaksu asemel sissenõutud summad (Akts. Sead. § 1111 ja 1113) ei kuulu jaotusele nimetatud seaduse järele, vaid Akts. Sead. § 1152. järele. 3) Aktsiisiametnikud on õigustatud tasu saama Aktsiisiseaduse § 1151. märkuse 1. põhjal sama seaduse § 1062., 1067. ja 1087. ettenähtud süütegude eest määratud trahvisummadest. 4) Kui kuriteo ülesandjat ei ole, saab kuriteo ülesleidja ainult $\frac{1}{6}$ osa trahvisummadest.

Nr. 66.

TSIVIIL-OSAKOND.

18. jaanuaril 1923. a.

Aleksander Sassi revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 13. 27. maist 1922. a. kaebaja tagandamise asjas surnud Jaan Vатko päranduse hooldaja ametist.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna juhataja J. Lõo, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Tallinna Hoolekande-kohus sai kriminaalpolitsei kaudu teada, et Jaan Vатko pärandusvara hooldaja Aleksander Sassi't on Nuhtlusesead. § 362. põhjal neljakuu-lise vangistusega karistatud ja et see karistus on täide viidud 13. dets. 1910. a. Seda arvesse võttes ja käsitades B. Ts. Õ. § 319. p 6., 463. p. 3. ja 459 otsustas Tallinna Hoolekande-kohus Aleksander Sassi Jaan Vатko päranduse hooldamise

ametist tagandada. Selle otsuse peale kaebas hooldaja Sassi Tallinna-Haapsalu Rahukogule edasi. Rahukogu leidis küll, et Hoolekande-kohtu toetumine B. Ts. Õ. § 319. peale on ebaõige, sest karistus, mis Sassile oli määratud, ei võinud oma ajalüheduse tõttu õiguste kitsendustega ühenduses olla, arvas aga süiski, et Hoolekande-kohus kahtluse tekkimise korral hoolekandja heatahtluse kohta sama B. Ts. Õ. § 476. põhjal hooldajat ametist võib tagandada, mispärast Rahukogu ka Aleksander Sassi edasikaebuse tagajärjeta jättis.

Rahukogu otsuse peale andis Sassi Riigikohtusse revisjonikaebusē, milles ta Rahukogu otsuse palub ära muuta.

Prokuröri abi k. t. arvamist ära kuulates leiab Riigikohus, et B. Ts. Õ. § 310. põhjal kõige pealt selle järele tuleb vaadata, et hooldaja oleks laitmata elukommetega. Sama seaduse § 313. nõuab, et kohus peab kõiki neid hooldajaid ametist tagandama, kelle valitsemisest hoolealusele mingit kahju võib karta. Edasi võib kohus § 476. põhjal hooldajat tagandada, kui viimase meelesus (благонадежность) kahtlasena paistab. Neist paragrahvidest on näha, et kohtule hooldaja lahtilaskmiseks ja ametist tagandamiseks väga laiad võimalused kätte on antud, ja nad on iseenesest mõistetavad selle suure vastutuse juures, mida Hoolekande-kohtud hooldajate tegevuse eest peavad kandma. Muidugi ei või Hoolekande-kohtud hooldajaid tagandades mitte talitada üksnes oma subjektiivsete arvamiste põhjal, vaid peavad neil selleks ka objektiivsed andmed käepärast olema. Käesoleval korral oli Tallinna Hoolekande-kohtul niisuguseks andmeks hooldaja Sassi karistus Nuhtlussead. § 362. järele. Seda ei eitanud, selle vastu ei vaielnud kostja volinik Rahukogus, püüdes ainult seletada, et Nuhtlussead. § 362. õiguste kitsendusi ette ei näe. Viimane seletus ei ole õige. Oiguste kaotamine ja kitsendamine käib § 362. mainitud kuriteo — võltsimise — normaalkaristuse hulka ja nähtavasti ei tabanud Sassit õiguste kitsendus ainult sellepärast, et talle lühike kinniistumisaeg oli määratud. Võltsimiste eest süüdimõistmine, olgugi ilma õiguste kitsendusteta, on igatahes asjaolu, mis hooldaja elukommete ning meelesuse peale varju heidab ja kohtule põhjuseks võib olla hooldajat ametist tagandada.

Kõike seda silmas pidades ja käsitades Hoolekande-kohtu Sead. § 10 otsustas Riigikohus: Aleksander Sassi revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 67.

TSIVIIL-OSAKOND.

18. jaanuaril 1923. a.

Hermann Friedmann'i kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 18. veebruarist 1922. a. Agnes Baranov'i nõudeasjas Hermann Friedmann'i vastu korterist väljatõstmise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Prokuröri abi k. t. arvamise ära kuulanud leidis Riigikohus:

1. Rahukogu on kutsekirja saatnud kostjale, kassaatorile Hermann Friedmannile, kes isiklikult oli annud Rahukogule edasikaebuse, ei olnud selleks aga mitte kohustatud (Vene Sen. ots. 1896. a. nr. 58, 1878. a. nr. 159 ja 1873. a. nr. 196). Oli kassaatoril võimalus teadust anda kohtule oma haigusest ja mitteilumise võimalusest, siis jääb arusaamatuks, miks ta ei võinud samuti talitada oma voliniku suhtes.

2. Poolte, nende hulgas ka kassaatori suusõnalised seletused on aktis, viimase advokaadi Idell'i omad rahukohtuniku protokollis 16./XII. 1921. a. Neid võis Rahukogu arvesse võtta.

3. Ei ole hädatarvilik, et üürilepingu lõpetamise nõu avaldataks tingimata nõudekirja palvepunkti näol. On küllalt sellest, et palvepunkt ühenduses asjaolude kirjeldusega moodustab üürilepingu lõpetamise nõuet, sest Ts. Kp. S. § 129. järele võtab kohus otsuse tegemisel arvesse kõiki asjaolusid ning palvepunkt on lahutamata ühenduses asjaoludega ja kahtluse korral seletatav ning täiendatav nende kirjelduse põhjal.

4. Kohus ei ole sunnitud tsiviil-asjus pooltelt ülesantud tunnistajaid igal juhtumusel üle kuulama, vaid võib neid kõrvaldada Ts. Kp. S. § 81¹. ettenähtud kordadel. Et Rahukogu oleks talitanud vastolus viimase seaduseparagrahvi mõttega, seda kassaator ei väida.

5. Rahukogu tähendab oma otsuses, et on arvesse võtnud kohtule ette pandud dokumendid; üksikasjaliselt üles lugema ja arvustama iga dokumenti ei ole Rahukogu kohustatud (Vene Sen. ots. 1912. a. nr. 18, 1893. a. nr. 55 j. t.).

6. 1919. a. Üüriseaduse (R. T. 1919. a. nr. 99/100) § 18. määrab kindlaks, et üürileandjal on õigus üüri-vahekorda lõpetada ainult järgmises 19. paragrahvis ettenähtud juhtumustel, mille hulka ei kuulu B. E. S. § 4126. ettenähtud juhtumus ja sellega seotud tingimused. Eriti ei ole üürileandja Üüriseaduse järele õigustatud üürilepingut üles ütlema; see õigus on antud ainult üürnikule (§ 18. s. s.). Järgelikult ei või ka nõuda, et üürileandja neil kordadel, kus on õigus Üüriseaduse § 19. põhjal lõpetada üüri-vahekorda igal ajal, kohustatud oleks ülesütlemist toimetama B. E. S. § 4104.—4106. ettenähtud korras ja tähtaegadel, seda vähem, et need korrad oma iseloomu poolest ei lase ennast siduda üleskuulutamise (vrld. iseäranis

Üürisead. § 19. p. p. a, 2.—6. ja b). Üüri-vahekorra lõpetamise puhul Üüriseaduse § 19. põhjal peab antama üürnikule niipalju aega, kui seda väljakolimiseks tarvis on, mis võib sündida ka kohtu otsuses. Rahukohtutes tähendas kostja küll nõude enne-aegsuse peale, ei vaieldud aga mitte selles mõttes, et temale väljakolimiseks määratud aeg oleks liiga lühike olnud. Maja on kinnistatud nõudja nimele 22. oktoobril 1921. a., nõue tõstetud viimase poolt 2. novembril samal aastal, seega pärast kinnistamist. Nõudja ei ütle nõudekirjas, et kostja mingist korterist pidi lahkuma 15. XI. 1921. a. Kohaldatav on käesolevas asjas 1919. a. Üüriseadus, mille kestusel tekkis poolte vahekord ja eelseisev protsess, mitte aga 1921. a. Üüriseadus (R. T. 1921. a. nr. 112), millel puudub tagasiulatav jõud.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Hermann Friedmann'i kassatsiooni-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 68.

TSIVIIL-OSAKOND.

22. veebruaril 1923. a.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. J. Aronson'i kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 11. märtsist 1922. a. Tallinna Linnavalitsuse nõudeasjas Tallinna Loomakaitse-seltsi vastu 110 marga pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. Aronson seletas 15. nov. 1920. a. rahukohtunikule antud nõudepalves, et Tallinna Linnavalitsus Linna-volikogu otsuse põhjal 16. maist 1901. a. on annud Tallinna Loomakaitse-seltsile koduloomade-kliiniku ehitamiseks rendile Tallinnas Riesenkampfi uul. nr. 33-a all oleva maatüki. Lepingu järele pidanud selts selle maatüki eest renti maksma 1 rubla aastas ja juhtumusel. kui selts kolme aasta jooksul kliinikut ei ava või selle tegevuse lõpetab, läheb antud maatükk ühes kõigi tema peal olevate ehitustega linna kätte tasuta tagasi. Loomakaitse-selts ehitanud sinna omal ajal küll koduloomade-kliiniku, kuid juba aastat 2—3 tagasi lõpetanud selts selles kliinikus koduloomade ravitsemise ja annud kliiniku kellelegi loomaarstile, kes seal erapraktikat pidavat. Peale selle jätnud Loomakaitse-selts juba 1913. a. saadik rendiraha linnale maksmata. — Rendi-lepingu mittetäitmise ja Balti Erasead. II. köite § 4116. põhjal palub nõudja volinik: 1) välja tõsta Tallinna Loomakaitse-seltsi nimetatud maatükilt ja hoonetest, mis asuvad Tallinnas Riesenkampfi uul. nr. 33-a; 2) välja mõista Tallinna Loomakaitse-seltsilt linna kasuks rendiraha 1. jaan. 1914. a. kuni väljatõstmis-päevani, arvates 1 mark 50 penni aastas. — Rahukohtunik rahuldab nõudmise. Kostja edasikaebe peale tuli asi Rahukogus arutusele. Rahukogus seletas nõudja volinik, et kostja pole renti ära maksnud, mis nõudjale õiguse annab lepingu tühjastunnistamist nõuda. — Rahukogu leidis, et käesoleval korral väljatõstmist ainult sel juhtumusel võib teostada,

kui rendileping on lõpetatud. Et aga nõudja rendilepingu tingimuste rikkumise pärast kostja väljatõstmist taotas, ilma et ta rendilepingut ennast lõpetada oleks palunud, luges Rahukogu nõudmise enneaegseks, muutis ära rahukohtuniku otsuse ja lükkas nõudmise tagasi.

Kassatsioonikaebuses selle otsuse peale palub Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. J. Aronson, toetudes Riigikohtu otsuse peale Tallinna Linnavalitsuse nõudeasjas Gabriel Beljagini vastu (Riigikohtu tsiviil-osakonna toim. nr. 141.—1922. a.) Rahukogu otsuse Ts. Kp. S. § 129. rikkumise pärast ära muuta.

Asja esituse ja prokuröri abi k. t. arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et kassaatori toetus Riigikohtu otsuse peale Tallinna Linnavalitsuse ja Beljagini vahelises asjas ei ole õigustatud. Esiteks pole nimetatud asjas tehtud otsus mitte välja kuulutatud Riigikohtu otsuste seas üldiseks juhtnõoriks, ja teiseks lähevad seal asjas olevad andmed käesoleva asja andmeist ning oludest lahku. — Rendilepingute lõpetamise kui ka väljatõstmise asjus asub Riigikohus seisukohal, mis juba väljendatud Riigikohtu tsiviil-osakonna otsuses nr. 16—1920. a. Ahlberg-Sepmanni vahelises nõudes. — Rendileping lõpeb, kui tema kestuse tähtaeg (срокъ) möödub (B. Ts. Ô. § 4103). Määramata aja peale tehtud rendileping lõpeb (прекращается) kuue kuu möödumisega pärast ülesütlemist (B. Ts. Ô. § 4104). Rendilepingud kustuvad iseenesest juba enne tähtaja möödumist B. Ts. Ô. § 4108.—4114. ülesloetud juhtumustel. — Rendilepingu tühistamist peab rendileandja aga nõudma, kui ta B. Ts. Ô. § 4116.—4120. ja 4115, ettenähtud juhtumustel tahab rendiobjekti rentniku käest kätte saada ja rentniku sealt välja tõsta.

Nõudja ei ole oma nõudmist mitte selle peale rajanud, et rendilepingu kestuse tähtpäev mööda oleks läinud või et leping B. Ts. Ô. § 4108.—4114. põhjal oleks kustunud, vaid selle peale, et rendilepingu tingimusi ei ole täidetud, nagu nõudepalves tema toetus B. Ts. Ô. § 4116. peale seda iseenesest juba näitab. Secsugusel korral on Balti Tsiviilõiguse järele edasikestva lepingu tühistamise ehk lõpetamise tunnistus kohtu poolt tingimata tarvilik selleks, et kostjat rendiobjektist välja tõsta. Isegi nõudja volinik on Rahukogus sellel arvamisel, kui ta seletab, et rendilepingu tingimuste rikkumine kostja pool tema volitajale õiguse annab lepingu tühjakstunnistamist nõuda. Seda ei ole nõudja volinik aga oma nõudepalves mitte teinud ning Rahukogul oli õigus nõuet sel põhjal tagasi lükata.

Kõik ülemaltoodud põhimõtted on maksvad rendi- ja üüri-vahekordade suhtes, mis Balti Tsiviilõiguses ette nähtud ja selle õiguse järele lahendamist peavad leidma. Üüri-vahekordade asjus aga, mida 1919. a. ja 1921. a. üüriseaduste järele tuleb lahendada, ei saa neid põhimõtteid enam tarvitada. Üüriseadused on eriseadused ja lähevad oma normide poolest Balti Tsiviilõigusest tunduvalt lahku. Üüriseadused tarvitavad mõlemaid mõisteid „üüri-vahekorra lõpetamine“ ja „väljatõstmine“ läbisegi kui üheväärilisi (1919. a. Üüriseadus § 19. p. b. märkus; 1921. a. Üüriseadus § 17. b märkus ja § 20), nii et Üüriseaduste järele väljatõstmise nõue — vastandina Balti Tsiviilõiguse normidele sisaldab eneses ka üüri-vahekorra tühjakstunnistamise palvet

Tunnistades käesolevat väljatõstmise nõudmist rendiobjektist enneaegseks, sellepärast et rendilepingu tühistamist ei ole nõutud, on Rahukogu toimetanud kokkukõlas B. Ts. Ô. § 4116-ga

Kõike seda silmas pidades otsustas Riigikohus: Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. J. Aronson'i kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 69.

TSIVIIL-OSAKOND.

22. märtsil 1923. a.

Friedrich Werncke voliniku vann. adv. Artur Jung'i kassatsioonkaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 16. sept. 1922. a. Pärsti Koolimaa koha nr. XIII ostu-müügi lepingu kinnistamise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

25. II. 1921. a. esitas Friedrich Werncke Viljandi-Pärnu Rahukogule ja palus kinnistada ostu-müügi lepingu 23. XI. 1920. a. tema ja Peter Clapier de Collongues'i vahel Pärsti Koolimaa nr. XIII koha üle. Ettepanud lepingu peal on põllutöö-ministri B. Rostfeldi märkus, et kinnistamiseks pole takistusi, ning Maakorralduse Peavalitsuse tunnistus 22. I. 1921. a., et Põllutöö-ministeeriumi poolt ei ole selleks takistusi. Pärastisel asja arutusel pandi ette Rahukogusse paluja poolt Riigikohtu administratiiv-osakonna otsuse ärakiri (otsus 29. IV. 1922. a.), millest näha, et Põllutöö-ministeeriumile oli ette pandud mainitud koha ostu-müügi eelleping 6. II. 1914. a., missugune leping ministeeriumi poolt tõelikult tunnistati ja selle järele koha mõisast eraldamiseks ja kinnistamiseks luba anti Maaseaduse § 4. põhjal, ühtlasi arvesse võttes, et ka immobiilikomisjon oli palujale tarviliku loa maatüki omandamiseks annud. — Määrusega 26. II. 1921. a. lükkas Viljandi-Pärnu kreposti-jaoskonna ülem Friedrich Werncke palve tagasi. Selle määruse peale antud Friedrich Werncke kaebuse jättis Rahukogu otsusega 16. septembrist 1922. a. tähele panemata, leides, et kuigi enne 12. juulit 1917. a. tehtud lepingud üldiselt maksivad on ja Põllutöö-ministeerium neid enesele kohustavaks peab, missuguse seisukoha ka Riigikohus õigeks on tunnistanud, siiski on Rahukogu arvates kreposti-jaoskonna ülema määrus õige, sest müüdud on Pärsti Koolimaa koht nr. XIII endise Pärsti mõisa ja selle koosseisu kuuluva Koolimaa koha omaniku Peter Clapier de Collongues'i poolt, kuna aga Maaseaduse väljaandmisega läks mainitud kinnistu omanduse-õigus üle Eesti Vabariigile ja kinnistada ei saa lepingut, mis on tehtud endise immobiiliomanikuga, kes ei ole enam omanik. Rahukogu otsuse peale on annud Friedrich Werncke volinik vann. adv. Artur Jung Riigikohtule kassatsioonikaebuse, milles palub kaevatud otsuse ära muuta Maaseaduse § 4, Not. Sead. § 352 ja Ts. Kp. S. § 129. rikku-mise pärast.

Prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Rahukogu seisukohta ei või õigeks võtta ja kassatsioonikaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

1. Võõrandades riigi omanduseks rüütlimõisaid ja nende jagusid (§ 1 ja 2) jätab Maaseadus (§ 4) ühes sellega jõusse ja järjekult lubab kinnistada võõrandatava maa osade kohta tehtud kinnistamata müügilepingud, kui need on tehtud enne 12. juulit 1917. a. Sel viisil tuleb kinnistada säärased endiste omanikkude poolt tehtud lepingud peale Maaseaduse jõusse-astumist ja maa riigi omanduseks ülemine-mist; tähtsusetu on siinjuures asjaolu, kas seesugune leping oli sõlmitud kohe algusest kinnistamiseks tarvilikus vormis või tuli vorminõudeid lepinguosalistel pärast täita.

2. Not. Sead. § 352. ja 336. järele toimetab kreposti-jaoskond õiguste kinnistamist avalduste tagajärjel kinnisvara omanikkude ja isikute poolt, kes õigusi selle vara peale omavad või edasi annavad. Selle järele on eelmises punktis tähendatud lepingute kinnistamine muidugi võimalik ainult riigi kui nüüdse võõrandatud maade omaniku avalduse tagajärjel. See avaldus (заявление) võib aga väljendust leida niihästi otsekoheses ettepanekus kreposti-jaoskonnale kui ka nõusoleku-avalduses endise omaniku poolt sõlmitud müügilepingu kinnistamiseks. Rahukogu arvamine, mille järele iga säärane leping tuleks riigi kui müüja poolt uuesti sõlmida, ei leia seaduses kinnitust, mispärast tema otsus jõusse ei või jääda.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus Maa-seaduse § 4. ja Not. Sead. § 336. ja 352. rikkumise pärast ära muuta ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 70.

TSIVIIL-OSAKOND.

19. aprillil 1923 a.

Riigi Raudtee-valitsuse voliniku vann. adv. Voldemar Bock'i kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 19. juunist 1922. a. E. V. Raudtee-valitsuse nõudeasjas Johannes Kochi vastu 5631 marga pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Prokuröri abi k. t. arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et nõudja Riigi Raudtee-valitsuse voliniku vann. adv. Voldemar Bocki kassatsioonikaebus tuleb rahuldada järgmistel kassaatorilt tähendatud põhjustel:

Rahukogu on leidnud, et Raudtee-seaduse § 5. põhjal vastutab raudtee-ametnik raudteel sündinud kahjude eest ainult sel juhtumisel, kui kahju on sündinud tema hooletu teenistuse läbi; et aga käesolevas asjas kostja süü millegagi ei olewat tõendatud, sellepärast on Rahukogu nõudmise kui aluseta tagasi lükanud. Rahukogu jätab sel viisil kõrvale ja arutamata asja kohta olulise küsimuse, kumma poole kohus on käesolevas asjas tõeks teha, kas kostja oli bagashippakkide kadumaminemises süüdi või mitte. Raudtee-seaduse § 5. vastab oma sisu järele B. E. S. § 3444-le ega anna vastust selle küsimuse peale. — On keegi võtnud asja hoiule, olgu see lepingu põhjal või ametikohuste täitmisel, siis on ta kohustatud hoiulevõetud asja välja andma, järjekult peab nõudja tõeks tegema, et asi kostjale hoiule anti ja viimane kohustatud on selle välja andma. Väidab kostja, et see tal võimatu oli temast ärarippumata põhjustel, siis on Ts. Kp. S. § 81. põhjal tema kohuseks see oma vastuväide tõeks teha, s. t. tõeks teha, et tema ei ole süüdi neis põhjustes, mis väljaandmist takistavad, et asi on hukkunud forse majeure või juhuse läbi, või varastatud, ilma et hoidja, kõige hoolsuse peale vaatamata, seda ära võis hoida. Kokkukõlas sellega määrab B. E. S. § 3300, et hoidja vastab hoiuleantud asja varguse eest. Käesolevas asjas anti bargaash, mille kadumamineku eest nõudja taotleb

kahjutasu, kostja kui bagaashikonduktori hoiule ja valve alla. Tema oli kohustatud bagaashi välja andma, või kui see võimatu, ära näitama ja tõeks tegema, et bagaash on kaduma läinud või varastatud, ilma et tema seda ära hoida võis ehk selles süüdi oli. Rahukogu aga pidi vastuseküsimumst lahendama, kostja seletusi ja neid toetavaid tõendusi ära kaaludes; tähendades aga selle asemel ainult, et kostja süü bagaashi kadumaminemises ei ole tõeks tehtud, ja pannes sellega süü tõendamise kohustuse nähtavasti nõudja peale, on Rahukogu rikkunud Ts. Kp. S. § 81. ja 129., mispärast tema otsus jõusse ei või jääda.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus Ts. Kp. S. § 81. ja 129. rikkumise pärast ära muuta ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 71.

TSIVIIL-OSAKOND.

20. septembril 1923. a.

Eduard Saarepera volin. eraadv. J. Haarmann'i kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 18. veebruarist 1922. a. Vilhelm Söödi nõudeasjas Eduard Saarepera vastu 1500 marga väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna juhataja J. Lõo, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu leidis, et elektrivalgustuse sisseseadet, niivõrt kui ta kindlasti seinte sisse ei ole tehtud, maja kui kinnisvara päraldiste hulka ei või arvata Balti Tsiviilõiguse § 562 ja 564. otsekohese mõtte järele. Sellelt eelduselt välja minnes otsustas Rahukogu, et nõudja Söödil on õigus kostja maja korteris olevat elektrivalgustuse sisseseadet kui oma omandust ära viia, niivõrt kui see sisseade on vabalt, ilma kindlasti seinte sisse tegemata ja teda võib korteri rikkumisetähtsuse kõrvaldada.

Kostja Eduard Saarepera volinik palub oma kassatsioonikaebuses Rahukogu otsust tühistada B. Ts. O. § 562. õige mõtte rikkumise pärast.

Asja ettekande ja prokuröri abi k. t. arvamise ära kuulunud, leiab Riigikohus, et 1919. a. Üüriseaduse § 17. tunnistas majapäralduseks ja maja-peremehe omanduseks elektrivalgustuse sisseseade, välja arvatud armatuur. Armatuuri võis selle soetaja üürnik, sel juhtumusel kui maja omanik seda omale osta ei tahtnud, kas enesega ühes ära viia või järgnevale korteri-üürnikule ära müüa.

Praegu maksvas 1921. a. Üüriseaduses sellesisulist paragrahvi enam ei leidu, nii et elektrivoolu sisseseade päraldise-iseloomu kindlakstegemiseks tuleb pöörduda Balti Tsiviilõiguse sellekohaste üldmääruste poole. Nimetatud õiguse § 562. järele arvatakse ehituse ehk maja päraldiseks asi, mis selleks määratud, et majaga ala-

lises ühenduses olles enda omaduste läbi selle mõnususi tõsta. Seesuguste asjade hulka käib kahtlemata valgustuse-sisseseade majades ehk korteris Oluliselt on elektri-sisseseadel kaks osa: 1) elektrivoolu-juhtme nõõristik (ühes isolaatorite ja nõõristiku seinaga külge kinnitamise muude abinõudega); 2) armatuur, mille all mõistetakse kupleid, lampe, kroonlühtreid ja nende ilustusi. Armatuur oleneb tema soetaja isiklikust maitsest ning jõukusest ja võib eneses mõnikord väga kallihinnalisi toredusasju sisaldada, mille väljamaksmist majaomanikult ei või nõuda. Nähtavasti sellest põhimõttest juhitud, jättis ka 1919. a. Üüriseadus armatuuri soetajale üürnikule õiguse armatuuri ära viia, kui majaomanik seda enesele ei soovinud omandada. See armatuuri eraldamine muust elektrivalgustuse-sisseseadest kui maja päraldisest on kokkukõlas ka B. Ts. O. § 562. põhimõttega, sest armatuur on tema soetaja korteripidaja isikliku huvi, maitse ja mõnusususe asi. Voolu nõõristiku ja tema seinaga külge kinnitamise abinõude peale tuleb aga kui terviku peale vaadata; teda ei saa selles osas, mida vahest ilma seinte rikumiseta majast ja korterist võiks lahutada, maja päraldisest hulgast välja arvata. B. Ts. O. § 562. õige mõtte rikkumiseks Rahukogu poolt tuleb lugeda seda, et Rahukogu maja päraldisest tunnusmärgiks arvab ühenduse kindlust maja ja tema päraldisest vahel B. Ts. O. § 562. ei kõnele ühenduse kindlusest midagi, küll aga ühenduse alatistusest. Alatine ühendus ei tarvitse aga sugugi mitte nii kindel olla, et selle lahutamine ehk katkemine maja ehk selles olevaid seinu ning korterit rikuks.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus B. Ts. O. § 562. rikkumise pärast ära muuta ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 72.

TSIVIIL-OSAKOND.

11. oktoobril 1923. a.

Ann Alas'e ja Olga Tapp'i voliniku Jüri Alas'e kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 9. juunist 1922. a. Pärt Vesiku nõudeasjas Ann Alas'e ja Reet Tapp'i vastu 10 000 marga väärtuses, omanduse-õiguse tunnustamise ja väljatõstmise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Prokuröri arvamise ära kuulunud ja kostjate Ann Alas'e ja Olga Tapp'i kassatsioonikaebuse läbi arutanud leiab Riigikohus:

Oma otsuse põhistes seletab Kohtupalat, et kostjad toetavad oma vastuvaidlust Pärt Vesiku nõudmise suhtes, tunnustada nõudja omanduse-õigust Pärnu maakonna Kihnu valla Tiidu nr. 11. poole talu peale ja kostjad sealt välja tõsta, selle peale, et nemad olevat selle poole Tiidu nr. 11. talu omandanud igamise teel. Edasi leiab Kohtupalat, et kuna aga kostjad oma omanduse-õiguse tunnustamise

pärast vastunõudmist ei ole tõstnud nõudja vastu, jäävat viimase omanduse-õigus terve Tiidu nr. 11. talu peale püsima ja olevat temal seepärast B. E. S. § 812. ja 876. põhjal õigus nõuda kostjate kõrvaldamist Tiidu nr. 11. talu pidamisest. — Kohtupalati arutlusega ei saa nõus olla. B. E. S. § 919. põhjal on kostja õigustatud omanduse-õiguse nõude (rei vindicatio) vastu vaidlema, vastu seades nõudele ja tõeks tehes oma omanduse-õigust vaieldava asja peale, või et temal on asi-õigus või isiklik nõudja poolt tunnistatav õigus asja valdamiseks. Tsiviil-kohtupidamise Seaduses ei leidu määrust, mis kohustaks kostjat mõnd oma vastuvaidlustest esitama tingimata vastunõude näol, mispärast kohus peab ära kaaluma ja arvesse võtma kostja poolt ettetoodud asjasse suhtuvad vastuvaidlused, sõltumata sellest, mil kujul need on avaldatud, seda enam, et kohtu otsus harilikult ei loo uut, enne olemata olnud õigust, vaid tunnustab ja teeb vastuvaidlematuks juba olemas oleva õiguse; püsib aga õigus, ilma et ta kohtu otsuse läbi oleks tunnustatud, siis ei leidu põhjust, mis keelaks seesugust õigust vastuvaidluse aluseks võtta. Kohtupalat on rikkunud B. E. S. § 919. ja Ts. Kp. S. § 339. (Vene Sen. ots. 1883. a. nr. 54 j. t.) jättes kostjate vastuvaidluse sisuliselt läbi arutamata sellepärast, et see ei olnud avaldatud vastunõude näol, mispärast kohtupalati otsus jõusse ei või jääda.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus B. E. S. § 919. ja Ts. Kp. S. § 339 rikkumise pärast ära muuta ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 73.

TSIVIIL-OSAKOND.

8./22. novembril 1923.

Märt Rauga voliniku vann. adv. R. Eliaser'i kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 24. novembrist 1922. a. Alma Rauga nõudeasjas Märt Rauga vastu 600 000 marga väärtuses.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna juhataja J. Lõo, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

Viljandi-Pärnu Rahukogule antud nõudepalves seletab Alma Rauk, et tema abielumees Märt Rauk on temaga halvasti ümber käinud, mille tagajärjel mehega kooselamine temale võimatuks saanud ja ta sunnitud on ühes oma alaealiste lastega, Elfriede ja Lainega, mehest lahus elama. Nõudja palub sellepärast kostja Märt Rauga käest omale ja lastele 5000 marka igakuulist ülespidamist välja mõista, arvates 1. septembrist 1921. a. Vastuseletuses selle nõude peale teatas kostja volinik, et mees naist enese juurest ära ei ajanud ja ka ei ole keeldunud naist ja lapsi oma juures toitma; on alati valmis neile korterit ja sööki andma. Sama seletuse andis kostja volinik ka asja arutamisel Rahukogus 11. jaanuaril 1922. a., tähendades veel

selle peale, et nõudmine on liialdatud. Rahukogu leidis, et lahkumineku süü näib olevat nõudja — naise pool. Kuna kostja nõusolekut avaldab naisele ja lastele oma juures täit ülespidamist anda, ei või naine ülespidamist väljapoole nõuda, kuni lahutuse protsess vahekorra selgitab B. Ts. Õ. § 9. järele. Mis puutub lastesse, siis ei oleval nõudjal, kes nähtava põhjusega lapsed mehe juurest oma juurde viis, mingit alust neid praegu mehest lahus hoida ja ei võivat meest kohustada neid väljaspool oma kodu toitma. Nõudja edasikaebuse peale tuli asi Kohtupalatis 24. novembril 1922. a. arutusele. Kohtupalat leiab, et kostja Märt Rauga halb ümberkäimine oma naisega Alma Raugaga on tõendatud ja et sellepärast on nõudja lahuselamine oma mehest ja alaealiste laste oma juurde võtmine ka põhjendatud. Pääle selle olevat aktist näha, et poolte vahel on abielu lahutamise protsess käimas, mispärast ka nõudjal õigus olevat Balti Tsiviilõiguse § 9., 128., 199. ja 200. põhjal kostjalt enesele ja lastele ülespidamist saada. Arvesse võttes, et kostja on jõukas taluomanik, otsustas Kohtupalat: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus ära muuta ja kostjalt Märt Raugalt sisse nõuda Alma Rauga kasuks tema ülespidamiseks kolmtuhat (3000) marka kuus ja tema laste Elfriede ja Laine Rauga ülespidamiseks, kuni 17-aastaseks saamiseni, kummagi jaoks üks tuhat (1000) marka kuus, arvates 2. septembrist 1921. a., ühes 6%-ga maksuviivituse korral ja kohtu- ning asjaajamise kulud. Riigikohtule antud kassatsioonikaebuses palub kostja Märt Rauga volinik Kohtupalati otsuse tühistada Balti Tsiviilõiguse § 9., 128., 199. ja 200. rikkumise pärast.

Asja ettekande, nõudja voliniku seletused ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leiab Riigikohus, et kassatsioonikaebus, niipalju kui ta puutub nõudja enese ülevalpidamise rahasse, tuleb rahuldada, laste suhtes aga tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Balti Tsiviilõiguse § 7., 8. ja 9. järele saab naine mehe käest ülespidamist nende ühises majapidamises. Lahus mehest, väljaspool kooselu ja ühist majandust, võib mehe kohustus naisele ülespidamist anda ainult siis küsimuse alla tulla: 1) kui abielu on seaduslikult lahutatud või tühjaks tunnistatud; 2) kui kohus on ajutise lahuse lubanud ja 3) kui naisel on kooselu mehega võimatuks saanud või väljakannatamatuks muutunud mehe süü läbi. Viimane juhtumus põhjeneb seaduse üldmõtte ja Balti endiste kohtute praktika peal (Zwingmann VII nr. 1233), mis ka tsaari-aegse Vene riigi seaduseandluses enesele väljendust leidis (Valitsuse Seadluste ja Korralduste Kogu 1914. a. nr. 902; Vene Tsiviilseadus § 103¹ ja 106¹). Käesoleval korral on Kohtupalat ainult leidnud, et nõudja lahuselamine oma mehest on põhjendatud kostja Märt Rauga halva ümberkäimise läbi oma naisega. Kuid mitte iga tüli, pahandus, haavamine või halb ümberkäimine, mis abielus võivad juhtuda, ei või veel iseenesest põhjuseks olla, et naine oma mehest lahus elaks ja tal õigus oleks mehe käest ülespidamist nõuda. Ainult siis, nagu ülemalpool ära tähendatud, kui abielu otstarve — ühine kooselu — mehega faktiliselt võimatuks saab või väljakannatamatuks muutub, on naisel selleks õigus. Käesoleval korral oleks Kohtupalat pidanud välja selgitama, kas kostja ümberkäimine oma naisega oli viimasele niivõrt halb ja väljakannatamatu, et naine mitte ainult ajutiselt tema juurest ei pidanud lahkuma, ja kas mehe ettepaneku vastuvõtmine — ühes lastega tema juure tagasi minna — naise isiklikule julgeolekule ikka veel kardetav võis olla. Neid asjaolusid lähemalt välja selgitamata jättes ja Alma Rauga isikliku ülespidamise nõuet rahuldades on Kohtupalat Balti Tsiviilõiguse § 7., 8. ja 9. äratähendatud määrusi rikkunud, mispärast ka Kohtupalati otsus Alma Rauga enese suhtes seadusejõusse ei või jääda ja tühistada tuleb.

Mis puutub laste ülevalpidamisse, siis on see kõige pealt isa kohustus (B. Ts. O. § 199., 200. ja 168.). Alaealise lapse ülevalpidamine ei tohi selle all kannatada, kui nende ema oma mehe — laste isa juurest, olgugi ema enese süü läbi, lahkub ja lapsed enesega kaasa viib. Isa tahtmine on laste kohta määrav (B. Ts. O. § 197.). Ei soovi isa, et lapsed temast lahus oleva ema juures oleksid, siis peab ta selleks seaduslikud abinõud tarvitusele võtma, et lapsi oma juurde tagasi saada. Ei tee ta seda mitte või ei saa ta neid tagasi ja jäävad lapsed faktiliselt ema juurde, siis peab isa nende toitmiseks ja kasvatamiseks ikkagi teatavaid summasid sellele maksma, kes tegelikult nende eest hoolitseb. Järjekult on ema juures ja isast, olgugi vastu isa tahtmist, lahus elavatel lastel õigus isa käest igal juhtumusel rahalist abi saada. See laste õigus on sõltumatu sellest, kas nende emal nende isaga kooselu võimatuks ning väljakannatamatuks on saanud ja kas nende ema ka õigustatud on nende isalt ülevalpidamist saama või mitte.

Kõike seda silmas pidades **otsustas** Riigikohus: 1) Kohtupalati otsus ülevalpidamise-raha väljamõistmise osas Alma Raugale Balti Tsviilõiguse § 8. ja 9. rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks selles nõude osas;

2) Märt Rauga voliniku vann. adv. Rein Eliaser'i kassatsioonikaebus, niipalju kui see puutub Kohtupalati otsusesse Elfriede ja Laine Raugale ülevalpidamis-raha väljamõistmise osas, tagajärjeta jätta.

Nr. 74.

TSIVIIL - OSAKOND.

13. detsembril 1923. a.

Tõnis Aru (Kõrgesaare) voliniku vann. adv. A. Jung'i kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 14. juulist 1922. a. Tõnis Aru nõudeasjas Juuli Aru ja surnud Tõnis Aru pärandusetombu vastu 100 000 marga väärtuses.

Eesistuja, Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

1915. aastal tegi Tõnis Tõnise p. Aru Võisiku vallamajas tunnistajate Joosep Tilu, Jaak Saha ja Jüri Nurmbergi juuresolekul kirjaliku testamendi, millega ta oma varanduse testis oma isale Tõnis Peedu p. Arule. Testament jäi vallamaja kappi ja pärast ei ole teda leitud. Testamendi tegemise ajal oli Tõnis Aru noorem poisimees, pärast, 13. novembril 1918. a., astus ta abiellu Juuli Kiisaga ja sellest abielust sündis kaks päeva enne isa surma, nimelt 28. aprillil 1919. a. poeg Tõnis, kes omakord 31. jaanuaril 1920. a. ära suri.

7. mail 1921. a. tõstis Tõnis Peedu p. Aru Viljandi-Pärnu Rahukogus nõudmise surnud poja pärandusetombu ja naise Juuli Aru vastu, milles palus tunnistada Tõnis Tõnise poja Aru kirjalikuks testamendiks ja selle sisuks ülekuulatud tunnis-

tajate Joosep Tõlu, Jaak Saha ja Jüri Nurmbergi tunnistused ning tunnistada see testament jõusseastunud ning maksvaks testamendiks. Rahukogu ja Kohtupalat lükasid nõude tagasi. Kohtupalati otsuse peale andis nõudja Tõnis Peedu p. Aru volinik vann. adv. A. Jung Riigikohtule kassatsioonikaebuse, milles palub kaevatud otsuse ära muuta B. E. S. § 2449. j. t. ning Ts. Kp. S. § 389. j. t. rikkumise pärast. Kassatsioonikaebuse vastu andis kostja Juuli Aru, sünd. Kiisa, volinik vann. adv. Rein Eliaser seletuse, milles palub kaebuse tagajärjeta jätta, tähendades selle peale, et B. E. S. § 2796. põhjal tuleb surnud Tõnis Aru testament täies ulatuses tühistatuks arvata sellepärast, et pärandusejätjale sündis peale selle testamendi tegemist poeg seaduslikust abielust.

Prokuröri arvamise ja kassaatori esindaja seletuse ära kuulanud, leiab Riigikohus, et B. E. S. § 2796. järele on testament tühine täies ulatuses, kui testamenditegijale sünnib laps peale testamendi tegemist. See seaduse määrus on käesolevas asjas otsustav ja õigustab täiesti Rahukogu ja Kohtupalati äraütlevaid otsuseid. Kuigi seda seaduseparagrahvi tsiteeritakse kostja poolt vastuseks kassatsioonikaebuse peale alles esimest korda, ei või see kostja seletus kassatsioonikorras arvesse võtmata jääda, sest tegemist on siin asja arutamisel kassatsioonikorras mitte uuesti ettetoodud asjaoluga, vaid seaduse kohaldamisega juba alamais kohtuis ettetoodud, kindlakstehtud asjaolu kohta ja seadust võib kohus tarvitada ning peab kohaldama ka ilma poolte vastavate tähendusteta, veel rohkemgi: poolte seletuste vastu. Asja seisukorda ei muuda asja sisu kohta käivad kassaatori seletused selle üle, et kas testament on olemas ja kas sellekohase küsimuse arutusel on Kohtupalat talitanud õigesti ning kõigiti kokkukõlas seadustega, sest kui testament on olemas, on see tühine testament, ja tuleks nõue, tunnistada teda jõusseastunud ning maksvaks testamendiks, ikkagi tagasi lükata, nagu seda on teinud Rahukogu ja Kohtupalat.

Neil põhjustel otsustas Riigikohus: Tõnis Aru voliniku vann. adv. A. Jung'i kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 75.

TSIVIIL-OSAKOND.

13. detsembril 1923 a.

Johan Peet'i volinik vann. adv. J. Jaakson'i kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 7. juunist 1923. a. Põllutöoministeeriumi nõudeasjus J. Peet'i vastu 87 950 marga väärtuses.

Eesistuja, Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Arro, Riigikohtu prokuröri abi k. t. J. Uluots.

27. oktoobril 1921. a. Tartu-Võru Rahukogule antud nõudepalves seletas Põllutöoministeeriumi volinik August Villmann, et 25. aprillil 1920 a. võõrandanud Põllutöoministeerium Vastse-Kuuste Leevi mõisa end. omanikult, kostjalt Johan Peet'ilt mõisa inventarina vilja, millest kostja kätte jäetud hoiule 100 puuda rukkeid ja

137 puuda kaeru. Seda vilja ei andvat kostja vabatahtlikult üle. Sellepärast palus sisse nõuda Johan Peet'ilt Põllutöoministeeriumi heaks 100 puuda rukkeid ja 137 puuda kaeru. Kostja ei tunnistanud nõuet õigeks, seletades muu seas Rahukogu istangul 7. aprillil 1922. a., kus kostja volitas enese eest asju ajama vann. adv. Jaaksoni, viimase kaudu, et Maaref. Teost. Määr. § 20. ja 21. põhjal peab võõrandatud inventari kohta akt tehtama, kuid siin seda ei ole, nii et inventar, mis kostja kätte jäi, ei olegi võõrandatud. — Selle järel pani nõudja volinik kohtule ette Vastse-Kuuste mõisa kinnisvarade üleandmise akti ja seletas, et peale selle akti ja nõudepalve juures esitatud põllusaaduste nimekirja muid akte kokku seatud ei ole. — Rahukogu lükkas nõude tagasi, leides, et Vastse-Kuuste mõisa inventari ülevõtmiseks on ainult ettevalmistavaid töid tehtud, ja nimelt Maaref. Teost. Määr. § 17. ettenähtud võõrandusele kuuluva saaduste nimekiri valmistatud, kuna ei ole veel kokku seatud üleandmis-akt, mille allakirjutamisega endise omaniku kui negotiorum gestor'i tegevus lõpeb ja ringkonna-valitseja võtab majapidamise tegeliku juhatamise oma peale. — Nõudja edasikaebuse tagajärjel läks asi Kohtupalatisse. Siin pani nõudja volinik ette vormilise Leevi mõisa inventari üleandmise akti nr. 142 ja Kohtupalat, arutades asja 7. juunil 1923. a., rahuldab nõude, leides, et ette pandud üleandmis-aktiga nr. 142 on tõendatud Leevi mõisa põllumajanduslise inventari üleandmine Põllutöoministeeriumile. Kohtupalatisse kostja ega tema volinik seletusi andma ei ilmunud; kutsekiri kostja nime peale jäeti Kohtupalati akti Ts. Kp. S. § 763. põhjal, sest et viimane ei olnud oma aadresse üles annud Tallinnas. Kohtupalati otsuse peale andis kostja Johan Peet'i volinik vann. adv. Jüri Jaakson kassatsioonikaebuse, milles palub ära muuta kaevatud otsuse muu seas Ts. Kp. S. § 763., 767., 309. ja 777. rikkumise pärast, seletades, et Kohtupalat ei kutsunud välja kostjat oma istungile ja tegi temale seega võimatuks oma õiguste kaitseks anda kohtule tarvilisi seletusi.

Prokuröri arvamise ja poolte seletused ära kuulanud leiab Riigikohus: Tsiiviilprotsessi aluseks ja põhinõudeks on, anda asjaosalistele võimalust kõigekülgselt kaitsta oma õigusi ja välja selgitada asja seisukorda, nagu seda väljendab Ts. Kp. S. § 4. Sellest seisukohast ei tohi kohtud asju otsustada, ilma asjaosalisi väljakutsumata kohtu istungile, kus asja arutatakse ja otsustatakse. Kuni 1914. aastani pidid asjaosalised üldkohtuis Ts. Kp. S. § 309 ja 763. järele oma aadressi üles andma linnas kohtu asukoha järele; vastasel korral jäeti neile saadetavad paberid ning kutsekirjad akti ja loeti neid pooltele kätteantuiks. 2. juunil 1914 a. tuli muudatus Ts. Kp. S. § 309-sse; seda seaduseparagrahvi tuleb kohaldada ka Kohtupalati kohta Ts. Kp. S. § 777. põhjal, sest Ts. Kp. S. § 763., 311. ja 309. algus sisaldavad üldmäärust, viimase paragrahvi lõpp on aga üksikasjaline korraldus kohtu läbikäimise kohta pooltega, mida tuleb kohaldada Kohtupalati kohta ka sellepärast, et § 763-das uue redaktsiooni järele leidub otsekohe tähendus § 309. peale. Muudatusega anti üldkohtu esimehele õigus, saata kohtu kutsed asjaosalistele ka nende alalise elukoha järele, kui selleks ei leidu takistust ja kui asja arutamisel ning otsustamisel ei tule selle läbi viivitust. Kutse peab saadetama kas poolte sellekohase palve peale või kohtu esimehe äranägemise järele. Ei või kahtlust olla, et sellega üldkohtute suhtes laiendati ja süvendati eespool-tähendatud põhimõtet, hõlbuštades ja kergendades poolte osavõtmist kohtulikust asja arutamisest. Sellest seisukohast välja minnes tuleb küsida, kas paneb Ts. Kp. S. § 309. uues redaktsioonis mingisuguseid kohustusi kohtu esimehe peale, ja kui ja, siis missuguseid. Ei ole vastuvõetav mõte, et

kohtu esimees võib kutse saatmisel või mittesaatmisel talitada ainult oma isikliku äranägemise järele, nõnda et kui ta kunagi ja mingil tingimusel kutset ei saadaks, tema siiski kunagi talitaks § 309. mõtte vastu. Seesugune vaade hävitaks selle seaduse paragrahvi uue redaktsiooni mõtte ja otstarbe. Asja peale tuleb vaadata küll nii, et niipea, kui ei leidu takistust kutse väljasaatmiseks asjaosalise elukoha järele ning selle läbi ei teki viivitust asja toimetuses, siis kohtu esimees kohustatud on kutse välja saatma. Järjekult tuleb tõsitada, et kohtu esimehel tuleb Ts. Kp. S. § 309 mõtte järele neil juhtumustel, kus asjaosalised ei ole üles annud oma aadresse kohtu asukohas, ära kaaluda, kas on võimalik saata neile kutseid nende elukoha järele, ilma et selleks takistust oleks või et selle läbi asja toimetusse viivitust tuleks, ja jaataval korral peaks kutse saadetama. Kutse lihtsalt saatmata jätmine tähendusega Ts. Kp. S. § 763. peale ilma et ära kaalutaks, kas ei oleks võimalik kutset saata ilma takistuseta ja viivituseeta asja otsustamisel, ei või tähendada Ts. Kp. S. § 763. ja 309. täitmist. — Siinjuures ei või tähendamata jätta ka kassaatori õiget seletust, et Vene riigis, kus kaugused olid suured ja kutse saatmine raskustega seotud, oli õigustatud nõue, et pooled tingimata oma aadressi kohtu asukohta linnas pidid üles andma. Siiski loobus ka Vene seadusandlus viimaks sellest nõudmisest ja katsus selle valjust parandada. Mõttetu oleks aga meil seda nõuet kõiges valjus- uuesti maksma panna, kuna meil kaugused on väikesed ja postiolud hästi korraldatud, nõnda, et kutsekirjade kättetoimetamine väljaspool kohtu asupaiga linna ei valmista suuri raskusi ega viivitust asja toimetuses. Lõpuks on tähelepanemis-väärt kassaatori tähendus, et sellelt seisukohalt talitamine teeb kohtud rahvale rohkem kättesaadavaks.

Et kaevatud otsus juba eeltoodud põhjustel tuleb tühistada, ei leia Riigikohus vajadust muude kassaatori põhjendite arutuseks.

Kõigil neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus Ts. Kp. S. § 767., 309. ja 763 rikkumise pärast ära muuta ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 76.

KRIMINAAL - OSAKOND.

10. veebruaril 1923. a.

Kahjusaaja Eugen Sprenk'i kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 22. detsembrist 1922. a. Emilla Linde süüd. Rhk. Trs. § 177. järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Beniko, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Eugen Sprenk oli oma klaveri Emilla Linde'le üürile annud ja viimane oli klaveri, kui oma asja, Leida Ots'ale müünud. Rahukohtunik tunnistas Linde süüdi klaveri raiskamises ja mõistis klaveri Leida Otsale B. E. S. § 923. põhjal. Rahukogu, kuhu Sprenk edasi kaebas, leidis, et rahukohtuniku seisukoht pole õige, sest et tema vastu räägivad Kr. Kp. S. § 126., 375. ja 777., N. S. § 1664 ja Vene Senati

üldkogu seletused nr. 26 — 1906. a. ja nr. 31 — 1896. a. Seepärast otsustas Rahukogu 24. oktoobril 1921. a.: klaver, kui kuriteo abil saadud asi, Sprenk'ile, kui kahjusaaajale ja pärisomanikule, tagasi anda. Otsus täideti 4. novembril 1921. a., selle peale vaatamata, et kassatsioonikaebuse tähtaeg alles 7. novembril lõppes.

Leida Ots'a kassatsioonikaebuse põhjal asja arutades leidis Riigikohus, et kolmanda isiku Ots'a poolt tõstetud vaidluse tõttu ei tohtinud Rahukogu kriminaalkohtukorras klaveri saatuse üle otsustada, vaid oleks pidanud Kr. Kp. S. § 778. põhjal vaidlejatele luba andma oma õigusi klaveri peale tsiviilkohtus lahendada. Seepärast otsustas Riigikohus 14. detsembril 1921. a. Rahukogu otsuse selles osas ära muuta, mis puutub klaveri tagasiandmisse, ja Rahukogule ette kirjutada Kr. Kp. S. § 778. nõue täita. 27. märtsil 1922. a. seda asja arutades leidis Rahukogu siiski, et klaver on Sprenk'ile õigesti tagasi antud, kuid kohus ei teinud klaveri kohta uut otsust, vaid andis Leida Ots'ale õiguse oma nõudmisi riiu all oleva klaveri peale tsiviilteel lahendada.

Leida Ots'a kassatsioonikaebuse tagajärjel asja uuesti arutades leidis Riigikohus, et Rahukogu seisukohta ei või seadusele vastavaks pidada. Õige on, et kuriteo läbi saadud varandus peab omanikule tagasi antama (Kr. Kp. S. § 777). Kuid käesoleval juhtumusel on just teadmata, keda omanikuks tuleb pidada. Omanikuks on endid kaks isikut üles annud ja säärane juhtumus on nimelt Kr. Kp. S. § 778. ette nähtud, mille järele kriminaalkohus seda tülikäsimust ei aruta, vaid paneb asjaomastele ette tsiviilkohtu poole pöörduda. Senikui see küsimus on lahendamata, peab klaver kui asitõendus kriminaalkohtu käsutada olema, kes ta ustavaile isikuile hoiule võib anda. Rahukogu pole Kr. Kp. S. § 777. õieti kohaldanud ja seepärast tuleb temale asi eespoolkäsitatud küsimuse uueks lahendamiseks anda. Neil põhjustel otsustas Riigikohus 20. mail 1922. a.: Rahukogu otsus 27. III. 22. a. ära muuta ja asi anda uueks otsustamiseks samale Rahukogule teises koosseisus.

Asja uuesti arutades leidis Rahukogu, et Riigikohus oma otsusega selles asjas 14. detsembrist 1921. a., on Rahukogule ette kirjutanud äravõetud klaveri suhtes Kr. Kp. S. § 778. tarvitusele võtta, mida Riigikohus oma teise otsusega 20. maist 1922. a. veel kord on kinnitanud, mispärast vaidluse all olev klaver tuleb, seni kui pooled selle omanduse õiguse küsimuse tsiviilkohtu-korras on lahendanud, hoiule anda. Kohus leidis õiglase olevat selle klaveri Leida Ots'ale hoiule anda, kuna see tema poolt heas usus oli omandatud ja Sprenk oma õigusi nõudekorras peab maksma panema. Seepärast otsustas Rahukogu 22. dets. 1922. a.: rahukohtuniku otsuse muutmiseks vaidluse all olev pianino Sprenk'i käest ära võtta ja Leida Otsa kätte hoiule anda, pooltele õigus jättes omanduse-õiguse küsimus selle pianino peale tsiviilkohtu-korras lahendada.

Oma kassatsioonikaebuses toob Sprenk järgmist ette:

„1) Rahukogu rajab oma otsuse selle peale, nagu oleks Riigikohus mingisuguse ettekirjutuse teinud klaveri väljaandmise suhtes; kuid, nagu Riigikohtu otsusest 20. maist 1922. a. näha, ei sisalda see eneses mingisugust ettekirjutust, ning Rahukogu on seega Riigikohtu otsuse selle sisule mitte vastavalt tõlgendanud, rikkudes Kr. Kp. S. § 12. mõtet;

2) Rahukogu on määranud klaveri, mis juba minule on kätte antud, välja anda Leida Ots'ale; seejuures oleks kohus pidanud kahtlemata põhjendama oma otsuses, mispärast tema Ots'a ustavamaks isikuks peab kui mind; seda nõuet täitmata jättes on Rahukogu rikkunud Kr. Kp. S. § 130.;

3) Riigikohtu otsuses on öeldud, et klaver tuleks hoiule anda ustavaile isikuile, kellele all tuleb kahtlemata mõista kolmandaid isikuid; seda tähele panemata ja arvesse võtmata jättes on Rahukogu rikkunud Kr. Kp. S. § 119;

4) Seadus määrab ära, et kuriteo läbi kõrvaldatud asi tuleb omanikule tagasi anda, käesoleval juhtumusel minule. See väide leiab kinnitust Kr. Kp. S. § 126., 375., 777. ja N. S. § 1664. sisus ning end. Vene Senati üldkogu otsustes nr. 26/1906. a. ja nr. 31/1896. a. Neid seaduslikke nõudeid ei ole Rahukogu, rajades oma otsuse Riigikohtu olemata ettekirjutusele, ülepea mitte silmas pidanud, seega rikkudes mitte ainult eelnimetatud §§-e, vaid ka Kr. Kp. S. § 119., mille järele kohus peab otsuse tegemisel arvesse võtma kõiki asjaolusid;

5) Rahukogu on rikkunud Kr. Kp. S. § 778., sest et viimase sisu järele tuleb tähendada, et kolmas isik peab igatahes tsiviilnõudjana esinema protsessis, millena aga Ots sugugi ei esine.“

Eelmistel andmetel palub Sprenk: edasikaevatud otsus ära muuta Kr. Kp. S. §§ 12., 119., 130., 126., 375., 777., 778. ning Nuhtl. sead. § 1664. rikkumise pärast ja asi anda uueks otsustamiseks samale Rahukogule teises koosseisus.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus:

Enneaeagne ja ilma seadusliku alusega klaveri tagasiandmine kassaatorile ei võinud viimasele mingisuguseid eesõigusi anda Leida Ots'a ees, kelle valdamises enne klaver oli, ega küsimust esile kutsuda, kumb neist kui klaveri hoidja on ustavam. Klaveri Otsale hoiule andes on Rahukogu seaduslikult talitanud, sest et kassaator pole Otsa ustavuse vastu Rahukogus vaieldnud ega tee seda ka oma kassatsiooni-kaebuses. Arvamine, nagu oleks Rahukogu pidanud klaveri hoidjaks mõne kõrvalise isiku määrama, ei leia kinnitust ei seaduses ega Riigikohtu seletuses, kus ainult seda nõutakse, et hoidja olgu ustav.

Oma Riigikohtult teatava küsimuse kohta selgeid juhtnööre saades ei tarvitse ega tohigi Rahukogu (Kr. Kp. S. § 930) sama küsimuse lahendamisel Vene Senati seletuste poole pöörduda, mis ülepea pole meie kohtutele siduvad. Kui endise kohtupraktika näited on nad suuremalt jaolt väga kasulikud ja tähtsad, kuid ilma arvustamata ei või meie kohus neid tarvitada. Nad on ainult niipalju mõjuvõimsad, kuipalju nad õigel alusel seisavad. Kaebuses ettetoodud V. Senati üldkogu seletustel nr. 26/1906. a. ja nr. 31. 1896. a., mida Rahukogu ja ka Riigikohus algusest saadik on silmas pidanud, on see nõrk külg, et nad tervelt ja ainuüksi on Vene tsiviilõiguse normidele põhjendatud, kus ei leidu sarnast paragrahvi kui B. E. S. § 923. Viimane on küll küsimuses, mille lahendamisele Senat 1906. a. asus, nimetatud, kuid motiivides on ta täiesti arutamata jäänud, sest et see paragrahv samasugune erand on kui need erandid, mis Senat ise ette toob. Ei saa ka tähendamata jätta, et Vene Senati praktika on kassatsioonikaebuses puudutatud küsimuse kohta väga kõikum ja et kaua aega on valitsenud vastupidine arvamine, nimelt, et Kr. Kp. S. § 126. ja 777. ei anna kriminaalkohtule õigust kahjusaaajale tema käest varastatud või muul seadusevastasel teel võetud asju tagasi anda, kui need asjad on õigel teel kolmanda isiku omanduseks saanud, vaid et sel korral peab kahjusaaaja oma nõudmise tsiviilkohtule sisse andma, kui ta soovib asjad tagasi saada.

Sellele seisukohale on Vene Senati üldkogu asunud oma seletuses 1870. a. nr. 10, mis palju paremini on motiveeritud kui uus seletus 1896. a. nr. 31, kus Kr. Kp. S. § 778. väga pealiskaudselt on käsitatud; nimelt on võetud selle paragrahvi esimene osa, pealegi moonutatud kujul, nagu oleks seal jutt kahjutasu nõudmisest,

kuna sama paragrahvi viimane osa on hoopis kõrvale jäetud, milles „vaidlejad“ (sõna on mitmuses) tsiviilkohtusse juhatatakse, järjekult niihästi kahjusaja kui ka kolmas isik sinna peavad pöörduma, mitte aga viimane üksi.

Kassatsioonikaebuse lõpul ettetoodud väide, et Leida Otsa't ei või kolmandaks isikuks arvata, pole lähemalt põhjendatud. Nähtavasti on kassaator arvamisel olnud, et kolmanda isiku esinemine kriminaalprotsessis on seotud nendesamade formaalsuste täitmisega kui tsiviilprotsessis, missugune arvamine aga on ekslik. Kolmanda isiku esinemine kriminaalprotsessis sünnib Kr. Kp. S. § 860. ja 906. ettenähtud korras, missugune kord Kr. Kp. S. § 118. põhjal maksev on ka rahukohtunikule alluvais asjus. Sellest korrast on Leida Ots kinni pidanud.

Ettetoodud põhjustel tuleb otsusele jõuda, et kassatsioonikaebuses tähendatud seadusi ei ole käesolevas asjas rikutud.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 174. aluseks võttes tegi Riigikohus **otsuseks**: Eugen Sprenk'i kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 77

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. märtsil 1923. aastal.

1) August Musta kaitsja vann. adv. F. Karlson'i, 2) Jüri Jürgensoni kaitsja vann. adv. J. Temant'i, 3) Andres Täkk'i ja 4) August Deering'i kassatsioonikaebused Kohtupalati otsuse peale 31. oktoobrist 1922. a. A. Musta süüd. N. S. § 1149., 571., 556. järele, A. Täkk'i ja A. Deeringi süüd. sama sead § 13., 1149., 571., 556. — ja J. Jürgensoni süüd. N. S. § 14, 1149, 571. ja 556. järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Beniko; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

August Must, Andres Täkk, August Deering ja Jüri Jürgenson on Kohtupalati otsusega 31. oktoobrist 1922. a. süüdi tunnistatud: Must — ühetuhande-margaliste riigi-kassavekslite ümbertegemises viietuhande-margalisteks, Täkk ja Deering — võltsimisabinõude muretsemises, sama Täkk veel võltsitud kassavekslite laialilaotamises ja Jürgenson samuti võltsitud kassavekslite laialilaotamises.

Karistuse määramisel leidis Kohtupalat, et kassaveksleid, mis 1920. a. 19. jaanuari seaduse põhjal (R. T. nr. 12/13) välja antud, N. S. § 571. ettenähtud rahamärkideks ei või tunnistada, sest et tähendatud seadus ei anna neile rahamärkide väärtust, ja teist seadust olemas pole, mis näitaks, et neil see väärtus on ja et igaüks kohustatud on neid rahamärkide asemel vastu võtma. Seepärast võttis Kohtupalat aluseks N. S. § 1149. ja määras Mustale 8 aastat, Täkk'ile ja Deeringile § 121. põhjal 6 aastat ja Jürgensonile § 124. põhjal 4 aastat sunnitööd,

August Musta kaitsja vann. adv. Karlson, Andres Täkk ja August Deering oma nimel ja Jüri Jürgensoni kaitsja vann. adv. Temant andsid Riigikohtule selle otsuse peale kassatsioonikaebused ning Jürgenson oma nimel veel täiendavalt seletuskirja. Kaebused on põhjendatud peaaesjalikult sellele, et Kohtupalat N. S. § 1149. asemel oleks pidanud tarvitusele võtma N. S. § 1690.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus: Kassaatoritel on selle poolest õigus, et N. S. § 571. on samasisuline kui N. S. § 1149. Seda tõendavad kriminaalseadustiku kokkuseadjad ise, seletades oma motiivides, et nad on VIII jaotuse 12. peatükis lühidalt seda korranud, mis VII jaotuse 2. peatükis pikemalt juba käsitatud, ja seda sellepärast teinud, et kõige kõrgemalt kinnitatud kava järele pidid 12. peatükis asetuma kõik krediidi kohta käivad määrused. Et mõlemad paragrahvid samasisulised, siis on kassaatorid sellest täitsa õieti järeldanud, et niihästi paberitel, mis N. S. § 571. on nimetatud, kui ka paberitel, mis § 1149. nimetatud, peavad ühed ja samad omadused olema, muu seas ka omadus, et neil üldises läbikäimises peab raha väärtus olema. Ka selle poolest on kassaatoritel õigus, et riigi krediitasutuste paberid oma sisu poolest midagi muud pole kui nende asutuste võlakohustused. Kuid pole õige kassaatorite edaspidine järeldus, et riigi krediitasutuste paberite võltsimist tuleb karistada, ühesugusel alusel harilikkude võlakohustuste võltsimisega kui neile eriseaduse läbi pole antud rahamärkide väärtust, s. o. kui nende vastuvõtmine raha asemel pole sunduslikuks tehtud. Kassaatorid on liiga kitsendatult tõlgendanud seaduse nõudmist, et riigi väärtpaberitel olgu üldises läbikäimises raha väärtus. Eriseaduse nõudmine, mis tähendatud paberitele raha väärtuse annaks, on kahtlemata liialdus, mida ei või seaduse tekstiga põhjendada. Raha väärtus antakse riigi paberile sama seadusega, millega ta käima pannakse, seeläbi, et teda igal ajal igas riigikassas võib rahaks vahetada. Riigi väärtpaberite jaotus niisugusteks, millel on raha väärtus, ja niisugusteks, millel pole seda väärtust, on ebaloomulik ja seadusele täitsa võõras. Seaduse seisukohalt on kõik riigipaberid üheväärilised. Seda näitab N. S. § 571. ja 1149. sanktsioonide ühtlus, seda tõendavad eespool ettetoodud seaduse motiivid ja seda kinnitab kassaatorite tsiteeritud Vene Senati seletus 1870. a. nr. 453 Brailovski, Prjänishnikovi ja teiste asjas, kus on öeldud, et riigi krediitasutuste paberitel on selle poolest väga suur sarnasus riigi krediitpiletitega, et kummalgi on üldises läbikäimises raha väärtus. Just selle omaduse pärast on riiklikkude väärtpaberite võltsimine karistuse suhtes eraldatud harilikkude võlakohustuste võltsimisest ja ühele järjele seatud raha võltsimisega.

Samuti on liialdus kassaatorite nõudmine, et riigi väärtpaberite vastuvõtmine olgu kõigile sunduslik. Et kursi sunduslikkusel pole seesugust tähtsust, seda tõendab asjaolu, et erapankade paberid, mille vastuvõtmine pole teatavasti sunduslik, on võltsimise vastu sama suure karistusega kaitstud kui riigipaberid (N. S. § 1150). N. S. § 571. seatud nõudmisest, et riigi krediitasutuste paberitel olgu üldises läbikäimises raha väärtus, tuleb sellepärast niiviisi aru saada, et neil paberitel peab oma kurs olema, ükskõik, kas ta on sunduslik või vaba. Paberil, millel kurssi enam pole, mida enam ei tarvitata, pole raha väärtust, vaid tal on antikvaarne väärtus, mis pärast säärase paberi võltsimist ei või N. S. § 571. ja 1149. alla viia.

Sellest selgub, et Kohtupalat käesoleval juhtumusel küll on eksinud, kuid kassaatorite kasuks. Kohtupalat oleks pidanud kassavekslite laialilaotajaile ja võltsimisabinõude muretsejaile karistuse määrama N. S. § 573. põhjal samas suuruses kui võltsijaile enestele.

Ka teised tühjamis põhjendid, mis kassaatorite poolt veel ette toodud, ei või tähelepanu leida. Olulist vastukäima otsuse ja küsimuslehe vahel pole. Küsimuslehes konstateerib Kohtupalat fakti, et kassavekslid olid rahamärkidena liikvel, motiivides aga leiab Kohtupalat, et sellest veel küllalt pole, et N. S. § 571. tarvitada, vaid tuleb eriseadust nõuda, mis annaks kassavekslitele rahamärkide jõu.

Mis puutub eriti Jürgensonisse, siis on Kohtupalat oma otsuses küllalt selgesti ära tähendanud, missuguste asjaolude põhjal ta süüdi tunnistati. Motiivide alguses tarvitatud üldine lause, et kohtualuste Musta, Deeringi ja Jürgensoni süü on kindlaks tehtud kaassüüdlaste Lepp'a, Täkk'i, Valkeri ja Reilsoni väljaütlustega, pole küll mitte soovitav, sest et ta võib eksiarvamisele viia, nagu oleks Kohtupalat Lepp'a, Valkeri ja Reilsoni seletusest midagi Jürgensoni kahjuks välja lugenud, kuna nemad tõepoolest midagi Jürgensoni kohta pole rääkinud, vaid seda tegi ainult Täkk. Samuti pole ka küllalt täppis Kohtupalati tähendus tunnistajate Korko, Tilk'i ja teiste tunnistajate peale. Kuid tühjamis põhjendiks ei või need puudused olla, sest et Kohtupalati otsusest on selgesti näha, et Kohtupalat on Rahukogu motiividega ühinenud, kus kaassüüdlaste ja tunnistajate seletused üksikasjaliselt läbi arutati. Tunnistajate Schwarzzi, Parve ja Gerberi seletused, samuti ka asjatundjate arvamisid kleepimisjälgede üle on Kohtupalati otsuses niivõrt täielikult ette toodud, et Riigikohtul kahtlust pole, et Kohtupalat need andmed on põhjalikult läbi kaalunud.

Jürgensoni täiendav seletuskiri ei või tähelepanu leida, sest et ta kogu ulatuses asja sisu kohta käib.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 912. alusel **otsustas** Riigikohus: August Musta kaitsja van. adv. Karlsoni, Jüri Jürgensoni kaitsja van. adv. Temanti, Andres Täkk'i ja August Deeringi kassatsioonikaebused tagajärjeta jätta.

Nr. 78.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11. apr. 1923. aastal.

Eduard ja Hans Konts'ide kassatsioonikaebused Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 31. aug. 1922. a. Eduard ja Hans Konts'ide süüd. R. T. S. § 61. põhjal.

Eesistuja osakonna juhataja, P. Beniko, ettekandja riigikohtunik P. Kann, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuste Eduard ja Hans Kontside kassatsioonikaebused tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaatorid kaebavad, et Rahukogu ei olevat seadust õieti kohaldanud, sest Vabariigi Valitsuse määrus 24. okt. 1919. a. (R. T. nr. 91/92 — 1919. a.), mille põhjal peab igal kodanikul isikutunnistus olema, olevat Vabariigi Valitsuse määrusega 14. sept. 1920. a. (R. T. nr. 151/152 — 1920. a.) ära muudetud ja jõusse

jäetud ainult 1919. a. 24. okt. määruse esimene punkt. See kassaatorite väide on ekslik. Vabariigi Valitsuse poolt 14. sept. 1920. a. vastuvõetud määrus isikutunnistuste kohta käib ainult V. V. poolt 24. okt. 1919. a. vastuvõetud määruse esimese punkti kohta, muutes selle juurde lisatud märkuse, kuna aga esimese punkti tekst ise muutmata ja jõusse jääb. (Vaata Vabariigi Valitsuse poolt 14. sept. 1920. a. vastuvõetud määrus, kus muutmise alla kuulub ainult 24. okt. 1919. a. määruse punkt 1, kuna 1919. a. 24. okt. määruse punkt nr. 2, 3, 4, 5, 6 ja 7 — 1920. a. 14. sept. määruses juttugi pole.)

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174. alusel **otsustas** Riigikohus: Eduard ja Hans Kontside kassatsioonikaebused tagajärjeta jätta.

Nr. 79.

KRIMINAAL-OSAKOND.

11. aprillil 1923. aastal.

Kaebeluse Otto Sõnajalg'i erakaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 10. maist 1922. a. Otto Sõnajalg'i süüd. Rhk. Trs. § 172. põhjal.

Eesistuja osakonna juhataja P. Beniko, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus, et Otto Sõnajalg'i erakaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Rahukogu pole Sõnajalg'i palvet, asja tema kohta uuendada, mitte ainult sellepärast tagasi lükanud, et kohtuotsus toetub tunnistaja Pragi seletustele, vaid et ka teised kogutud andmed (politsei juurdluses ülekuulatud tunnistajad) ei anna selleks küllalt alust. R. N. S. § 180³ järele pole Rahukogul keelatud andmeid politsei läbi koguda.

Pealegi leiab Riigikohus tarvilikuks Rahukogule seletada, et kohtuotsuse täitmist ei tarvitse seisma panna, kui palve asja uuendamise kohta on sisse antud. Seadusejõusse astunud kohtuotsused peavad viibimata täitmisele pööratama ja süüdimõistetu saatus kergendatakse alles siis, kui toimetus on Riigikohtu poolt uuendatud (Kr. Kp. S. § 937 ja 938).

Sellepärast **otsustas** Riigikohus: Otto Sõnajalg'i erakaebus tagajärjeta jätta. Järelevalve-korras Rahukogule seletada, et ta ei tarvitsenud kohtuotsuse täitmist seisma panna.

Nr. 80.

KRIMINAAL - OSAKOND.

14. aprillil 1923. a.

Leonhard Ritt'i (alias Emil Grünvald) kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 9. nov. 1922. a. L. Ritt'i (E. Grünvaldi) süüd. N. S. § 9., 1642. järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Beniko, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Apellatsioonikaebuses palus kaebelune Ritt välja kutsuda kaks „Frantsia“ võõrastemaja naisteenijat, kes tõendada võivat, et tema viibinud käesoleva kuriteo kordasaatmise ajal nimetatud võõrastemajas. Kohtupalat lükkas selle palve tagasi, põhjendades, et ei ole üles antud palutud tunnistajate nimed ja et appellaator oleks pidanud asja eeluurimisel katsuma nende nimed kindlaks teha. Asjatoimetusest on näha, et Ritt palus enne eeluurimise lõpetamist tähendatud tunnistajad välja kutsuda, kuid kohtu-uuriija jättis palve täitmata. Niisama esines Ritt kaks korda Rahukogu ees sama palvega, kuid ilma tagajärjeta. Nagu Ritt'i teisest palvest Rahukogule näha (lhk. 11), avaldas ta ka seal kaebust kohtu-uuriija tegevuse kohta, kes raskendas temale alibi ehk mujalu kindlakstegemist.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Ritt'i kass. kaebus tuleb rahuldada. Kohtupalati arvamine, et kaebelune Ritt ei ole eeluurimise ajal katsunud kõne all oleva kahe tunnistaja nimesid kindlaks teha, ei vasta aktis leiduvaile andmeile. Ritt palus kohtu-uuriijat enne eeluurimise lõpetamist võõrastemaja „Frantsia“ kahte toatüdrukut, kes tema tuba kraamisid, üle kuulata. Kohtu-uuriijal ei olnud õigust nende teenijate ülekuulamisest loobuda sellepärast, et nimed täpselt ei olnud üles antud. Küll oli kaebeluse poolt niipalju andmeid üles antud (protok. 17. dets. lhk. 41), et kohtu-uuriija oleks võinud Kr. Kp. S. § 271 põhjal politseile ülesandeks teha tähendatud kahe toatüdruku nimed kindlaks teha. Kohtu-uuriija on Kr. Kp. S. § 265. põhjal sunnitud selgitama kõiki asjaolusid, mis süüdistust tõendavad, ja ka, mis kaebeluse kasuks käivad. Kaebeluse Ritt'i õigust, enese kaitseks tõendusi ette tuua, on kohtu-uuriija kui ka mõlema astme kohtute poolt mõjuvalt kärbitud. Sellepärast ei või Kohtupalati otsus Ritt'i kohta Kr. Kp. S. § 575 rikkumise pärast jõusse jääda.

Seda silmas pidades ja juhtnööriks võttes Kr. Kp. S. § 912. otsustas Riigikohus: Kohtupalati otsus 9. nov. 1922. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 81.

KRIMINAAL - OSAKOND.

14. aprillil 1923. a.

*Friedrich Michelsoni kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 4. det. 1922. a.
Fr. Michelsoni süüd. N. S. § 13., 1654., 1641. järele.*

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Beniko, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub Friedrich Michelson Kohtupalati otsuse tühistada kahel põhjusel: 1) Kohus ei olevat tema tegu õieti kvalifitseerinud. Nimelt ei võivat tema suhtes tarvitada N. S. § 1654-dat, sest tema teos puuduvat sisse-murdmine (ВЗЛОМЪ). Viimase all pidavat mõistma kooskõlas N. S. § 1647-ga: „väliste tabade, lukkude, uste jne. rikkumine ja lõhkumine ruumi pääsmise otstarbega“. Kummuti sahtli ja kummuti peal oleva tammekasti lahtimurdmine terava riistaga ei kuuluvat sisse-murdmise mõiste alla. 2) Kohtupalat ei olevat arutanud apellatsioonikaebuses esitatud seletust, et tema, Michelson, ei olevat teadnud, et Ööpikul oli varguse ajal puss kaasas. Kirjeldatud kohtutegevuses näeb kassaator N. S. § 1654. ja Kr. Kp. S. § 886. ja 889. rikkumist.

Pärast prokuröri arvamise kuulamist leiab Riigikohus, et Michelsoni kass.-kaebus ei vääri tähelepanu.

Maksev Nuhtlusseadus tunneb kolmesugust sisse-murdmist: 1) tõkete hävitamist või murdmist, mis takistajaks sisse-pääsule elumajja, selle ühest ruumist teise või elumaja hoovi (N. S. § 1647); 2) samasuguste tõkete hävitamist või murdmist teistesse ruumidesse sisse-pääsuks, mis ei kuulu p. l. (N. S. § 1647) alla, (R. N. S. § 170¹ p. l.); ja 3) lukustatud ehk täitsa kinni olevate vara panipaikade — hoiupaikade lahtimurdmine, vigastamine (R. N. S. § 170¹ p. 2). N. S. § 1654 on tarvitav peale teiste tingimuste „kui vargusega käis kaasas sisse-murdmine“. Et seadus tarvitab üldmõistet „sisse-murdmine“, siis ei ole loogilist põhjust arvata, et ta selle all mõistab ainult ühte liiki sisse-murdmist (N. S. § 1647), nagu seda kassaator arvab. N. S. § 1654 tähendatud sisse-murdmine käib kõikide liikide kohta (vaata ka Vene Senati krim. dep. otsus 1874. a. nr. 6). Sellega käib siis ka käesolev juhtumus — kummuti sahtli ja tammepuukasti lahtimurdmine terava riistaga N. S. § 1654. alla. Samuti õige pole ka kassaatori teine väide. Kohtupalat on apellatsioonikaebuses puudutatud küsimust — kas kassaator teadis, et Ööpikul oli puss kaasas, arutanud ja otsusele tulnud, et ta seda teadis. Oli kohtul selleks küllalt andmeid või mitte, see on asja sisuline külg, mida Riigikohus ei aruta.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 912. juhtel **otsustas** Riigikohus: Friedrich Michelsoni kass.-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 82.

KRIMINAAL-OSAKOND.

18. aprillil 1923. a.

Kristine Noort'i kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 18. sept. 1922. a. Kristiine Noorti süüd. Akts. Sead. § 1112. II jao põhjal.

Eesistuja osakonna juhataja P. Beniko, ettekandja riigikohtunik P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Rahukohtunik ja Rahukogu on kohtualuse Kristiine Noorti süüdi tunnistanud selles, et ta „on ilma loata viina müünud“, ja teda karistanud A. S. § 1112. II jao põhjal neljakuulise vangistusega.

Kassaator kaebab, et tema süütegu ei sisalda eneses süüteo tunnismärke, mis ette nähtud A. S. § 1112-das.

See kassaatori väide on õige.

A. S. § 1112. jao II tarvituselevõtmisel on tingimata tarvis, et kohtu poolt oleks õigeks võetud, et viin, mida ilma loata müüdi, oleks saadud kroonu viinamüügi kohtadest ja müüdnud müügikohas joomiseks. Seda aga ei ole kohus konstateerinud. Peale selle peab tähendama, et A. S. § 1112. on maksma pandud kroonu viina müümise kaitseks sel kujul, nagu see Venemaal sündis, see on kinnipitseeritud, panderollitud ja etiketeeritud pudelites. Meil ei ole kroonu piirituse (viina) müümine ülaltoodud Vene riigis maksva kuju järele korraldatud ja sellepärast ei saa ka A. S. § 1112. täies ulatuses meil piirituse (viina) müümise kohta maksva korra juures tarvitusele võtta. — A. S. § 1112-st tuleb meil sellepärast maksvaks lugeda ainult A. S. § 1112. jao II esimest osa, kus räägitakse viina (piirituse) müümisest (пачивочно) müügikohas joomiseks.

Kohtualuse süü, nagu see kohtu poolt õigeks võetud, sisaldab eneses süüteo tunnismärke, mis ette nähtud 1917. a. nr. 82. all avaldatud seaduse § 6 (Seaduste ja Määruste Kogu nr. 82 — 1917. a.).

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 174 juhteks võttes **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale Rahukogule teises koosseisus.

Nr. 83.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. aprillil 1923. a.

Metsade Peavalitsuse kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 30. oktoobrist 1922. a. Karl Arumetsa süüd. Rhk. Trs. § 148. järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Beniko; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Metsade Peavalitsuse kassatsiooni-kaebus leiab tähelepanu.

Metsade Peavalitsus palus Karl Arumetsa vastutusele võtta omavolilises karjatamises kroonu metsas.

Rahukogu leidis, et Metsade Peavalitsus pole täitnud Kr. Kp. S. § 1125⁴ ettenähtud nõudeid ja otsustas rahukohtuniku otsuse selles asjas ära muuta ning asja saata Metsade Peavalitsusele Kr. Kp. S. § 1125⁴ ettenähtud nõuete täitmiseks.

Omavoliline karjatamine on süütegu, mis ette nähtud R. N. S § 148-das.

Kr. Kp. S. § 1125⁴ ettenähtud ja kroonu sissetulekute ning varanduse vastu sihitud kuritegude eest kohtulikule vastutusele võtmise kord on aga maksev ainult süütegude kohta, mis ette nähtud R. N. S. § 156., 156. pp. 1—5, 161, 161¹ ja 164., mitte aga R. N. S. § 148 ettenähtud süüteo kohta.

Rahukogu on sellega, et ta R. N. S. § 148. ettenähtud omavolilise karjatamise eest kroonu metsas vastutuselevõtmises nõudis Kr. Kp. S. § 1125⁴ ettenähtud korda, rikkunud Kr. Kp. S. § 1125⁴ ja R. N. S. § 148.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 174 juhteks võttes otsustas Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus 30. Oktoobrist 1922. a. tühistada ja Rahukogule ette kirjutada asja sisuliselt arutada teises koosseisus.

Nr. 84.

KRIMINAAL-OSAKOND.

5. mail 1923. a.

Jüri Voldrat'i kaitsja eraadv. R. Marten'i kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 18. nov. 1922. a. J. Voldrati süüd. U. N. S. § 532. p. 3. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Beniko, ettekandja riigikohtunik P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

1) Kassaator kaebab, et kohus ei olevat oma otsuses ette toonud, missugused nimelt olid need sõimusõnad, mille eest ta süüdi mõisteti.

Ehk küll Rahukogu ei ole oma otsuses ära näidanud kohtualusele süükspandavaid sõimusõnu ja on sellega Kr. Kp. S. § 170 rikkunud, on kohtu protokollist

ometi näha, et kohtualune politseiametnikku Becker'it „võmmiks“ on sõimanud, mis pärast seda ülaltoodud rikkumist käesoleval juhtumusel oluliseks ei tule lugeda.

2) Kas sõna „võmm“ tuleb politseiametniku kohta haavavaks lugeda või mitte — see küsimus on sisuline küsimus, mis K. A. S. § 5. põhjal kass. korras arutusele ei tule.

3) Lõpuks kaebab kassaator, et Rahukogu olevat ekslikult käesolevat süüdistust U. N. S. § 532 p. 3. järele avaliku süüdistuse korras arutanud, ja arvab, et politseiametniku haavamise asi tuleb erasüüdistuse korras arutada.

U. N. S. § 532 p. 3. on meil maksuma pandud (R. T. nr. 59/60 — 1920. a.) R. N. S. § 31. asemele; viimases paragrahvis ettenähtud süüteod ei ole aga ette nähtud R. N. S. § 18-das, mida erasüüdistuse-korras arutatakse.

U. N. S. § 532. p. 3. maksmapanemisega ei ole kohtupidamise-kord muudetud.

Sellega on Rahukogu U. N. S. § 532. p. 3 ettenähtud süüteo õigesti avaliku süüdistuse korras arutanud.

Seda silmas pidades ja juhteks võttes Kr. Kp. S. § 174, otsustas Riigikohus: Jüri Voldrat'i kaitsja eraadv. Marteni kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 85.

KRIMINAAL - OSAKOND.

9. mail 1923. aastal.

Theodor Lückenbach'i ja Hans Ester'i kassatsioonikaebused Kohtupalati otsuse peale 7. veebruarist 1923. a. T. Lückenbachi ja H. Esteri süüd. N. S. § 13. ja 300. järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Beniko, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus, et Hans Esteri ja Theodor Lückenbachi kassatsioonikaebused tuleb rahuldada.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu lõpetas oma korraldava koosoleku määrusega ära H. Esteri ja Th. Lückenbachi vastu tõstetud süüdistuse selles, et nad ühiselt ja ettekavatsetud plaani järele augustikuus 1920. a. kokku seadsid riigiraudtee valitsuse telegraafi-osakonna nimel vale piirituse-nõudekirja nr. 1324, missugusega välja võtsid Aktsiisi Peavalitsusest 50 pange piiritust. Ühinedes prokuröri arvamisega leidis Rahukogu, et selles asjas puuduvad N. S. § 294. ettenähtud kuriteo tunnismärgid, sest et nõudekiri oli kokku seatud mitte olemas oleva asutuse nimel. Niisama kui N. S. § 294., näeb sama seaduse § 300. ette ametlike valedokumentide kokuseadmist, mis aga ainult oma sisu poolest vähema tähtsusega kui § 294. ette nähtud. Süüdistuse võltsimise äralõpetamise puhul ei ole mitte mõõduandev olnud dokumendi tähtsus, vaid ühe niisuguse kuriteo tunnismärgi puudumine, mis ühine mõlemale 294. ja 300. paragrahvile. Tähtis ei ole süüdistuse tõstmisel ja äralõpetamisel vastava paragrahvi nimetus, vaid ettetoodud süüdistuse kirjeldus. Nii siis tuleb Rahukogu poolt ettetoodud asjaolude põhjal kindlasti otsusele jõuda, et ka süüdistus tuleb § 300. järele äralõpetatuks lugeda.

Selle peale vaatamata, et süüdistus vale-nõudekirja 50 pange piirituse peale kokkuseadmises seaduslikus korras oli ära lõpetatud ja Rahukogu määrus selle kohta tühistamata, seadis Kohtupalat selle oma küsimuslehes p. p. 1., 5. ja 6. Esteri ja Lückenbachi kohta üles, ehk küll viimaste kaitsja vastu vaidles. Seaduslikus korras äralõpetatud süüdistust võib üles võtta Kr. Kp. S. § 24. ettenähtud korras ja tingimustel, millest Kohtupalat on kõrvale kaldunud. Rigikohus ei või tähendamata jätta ka selle vastolu peale, mis on tekkinud Rahukogu määruse, millega süüdistus võltsimises ära lõpetati ja mis senini, kui mitte tühistatud, jõus seisab, ühelt poolt ja Kohtupalati otsuse vahel teiselt poolt. Rahukogu, tähele pannes, et nõudekiri mitte olemas oleva asutuse nimel kokku seatud, leidis, et sel põhjusel puudub Esteri ja Lückenbachi teguviisis kuriteo — ametliku valedokumendi kokkuseadmise — üks tunnismärk, ja lõpetas sellepärast süüdistuse ära. Kohtupalat, küsimusega p. 1 sama asjaolu tunnistades, leidis, et kaebealuste teguviisis on ülalnimetatud kuriteo tunnismärgid olemas. — Kui Kohtupalat arvas, et Rahukogu seisukoht süüdistuse äralõpetamise kohta ei ole õige, siis oli tal võimalus kui kõrgemal kohtuastmel seda viga oma algatusel parandada (Ven. Sen. sel. 1872. a. nr. 132).

Kohtupalat on käesolevas asjas Kr. Kp. S. § 24. ja 797. rikkunud, mispärast tema otsus süüdimõistvas osas ei või jõusse jääda.

Seda silmas pidades ja juhtnööriks võttes Kr. Kp. S. § 912. otsustas Riigikohus: Kohtupalati otsus Lückenbachi ja Esteri kohta süüdimõistvas osas tühistada ja asi anda tühistatud osas uueks otsustamiseks Kohtupalatile teises koosseisus.

Nr. 86.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. mail 1923. a.

Aleksander Toonverk'i kaitsja vann. adv. R. Eliaseri kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 13. det. 1922. a. A. Toonverki süüd. Rhk. Trs. § 142. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Beniko, ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Toonverki kaitsja vann. adv. R. Eliaseri kassatsioonikaebus tuleb rahuldada.

Apellatsioonikaebuses palus A. Toonverk üle kuulata tunnistaja Juula Toonverki. Rahukogu istungil pole kaebealune selle tunnistaja väljakutsumisest loobunud. Kr. Kp. Seadus ei sisalda nõudmist, et kui edasikaebuses palutakse tunnistajat üle kuulata, siis seda palvet apellaator peab veel kohtuistungil toetama. Kr. Kp. S.

§ 159. sisu järele ei ole ka kohtul õigust palutud tunnistajat sellepärast välja kutsutada jätta, et selle ülekuulamise palvet pole toetatud kohtuistungil. Käesoleval korral on Rahukogu Kr. Kp. S. § 159-dat oluliselt rikkunud, mispärast tema otsus jôusse ei vôi jääda.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 174. juhtel **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 87.

KRIMINAAL-OSAKOND.

19. mail 1923. a.

Jaan Rooba kassatsioonikaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 28. nov. 1922 a. J. Rooba süüd. R. N. S. § 155., 9. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Beniko, ettekandja riigikohtunik P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kassaatori väide, et tema „Kajaka-Hindriku“ nr. 69. renditalu maal olev mets on tema omanduseks läinud V. V. poolt 11. juunil 1920. a. vastuvôetud määrusega ja et tal seepärast õigus oli selle renditalu maal olevast metsast puid raiuda — pole põhjendatud.

V. V. poolt 11. juunil 1920. a. vastuvôetud määruse järele läheb küll renditalude heina- ja karjamaal olev mets, kui ta rentniku kasutada, rentniku omanduseks, kuid ainult samas määruses äratähendatud tingimustel ja korras, mis ette nähtud V. V. poolt 4. märtsil 1921. a. vastuvôetud määruses (§ 1 ringkonna komisjon, § 4 maakonna komisjon, § 5 põllutöö-ministri kinnitus).

Niikaua kui rentniku talu maal olev mets pole ülalnimetatud korras rentniku omanduseks kinnitatud, vastutab rentnik Maaref. Teost. Määruse § 95. põhjal metsa raiumise eest R. N. S. § 155. ja teiste järele.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174. alusel **otsustas** Riigikohus: Jaan Rooba kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 88.

KRIMINAAL-OSAKOND.

26. mail 1923. a.

Ellen Riisi' kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 23. veebruarist 1923. a. E. Riisi süüd. U. N. S. § 530. järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Beniko, ettekandja riigikohtunik P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Ellen Riisi kassatsioonikaebus on põhjendatud.

Haavavate lausete ning sõnade tarvitamine palvekirjades ja paberites, mis ametiasutustele saadetud, loetakse maksvate seaduste mõiste järele auhaavamiseks ainult siis, kui haavavaid lauseid ja sõnu sisaldavad paberid (ja palvekirjad) seaduse järele sellele isikule edasi antakse, kelle kohta haavavad laused või sõnad on tarvitatud.

Kohtualune Ellen Riis tarvitas sõna „vale“ erakaebaja Maasiku poolt tema vastu tõstetud süüdistuste kohta, nagu seda kohus tõeks võtnud, „täiendavas seletuses“, mis saadetud Tartu linna politsei 1. jaoskonna ülemale.

Kui Ellen Riisi „täiendav seletus“ seaduse järele erakaebaja Maasikule pidi edasi antama ehk kui see seletus toimetusse pidi sattuma, mida erakaebaja Maasik võis seaduse järele lugeda, siis võiks arvata, et kohtualune Ellen Riis sõna „vale“ tarvitas, kindlasti teades, et Maasikule see sõna teatavaks saab, et erakaebaja Maasiku au haavata.

Kui aga Ellen Riisi poolt kirjutatud „täiendav seletus“ juhuslikult erakaebajale teatavaks sai, siis pole maksvate seaduste järele Ellen Riisi teos auhaavamist.

Rahukogu pole arutanud ega seisukohta võtnud selles suhtes, kas politsei 1. jaosk. ülemale saadetud „täiendav seletus“, mis kirjutatud kohtualuse Ellen Riisi poolt, pidi seaduse järele erakaebajale Maasikule edasi antama ehk kas see „täiendav seletus“ sattus toimetusse, mida erakaebaja Maasik seaduse järele võis lugeda.

Sellela rikkus Rahukogu Kr. Kp. S. § 119. ja U. N. S. § 530.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174. alusel otsustas Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 89.

KRIMINAAL-OSAKOND.

5. jaanuaril 1924. a. / 15. detsembril 1923. a.

Karl Mihkelson'i kaitsja vann. adv. Karl Grau kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 30. maist 1923. a. K. Mihkelson'i süüdistuses N. S. § 1485. I jao põhjal.

Eesistuja osakonna juhataja k. t. R. Koemets, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurür R. Rägo.

Asja esituse, kohtualuse Mihkelsoni kaitsja vann. adv. K. Grau seletused ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus, et vann. adv. Grau kassatsioonikaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

1) Kohtupalati otsusest selgub, et Kohtupalat on kõik asjaolud arvesse võtnud, muu seas ka tunnistaja Petai seletuse ning selle asjaolu, et kaebelune Mihkelson ning tema kaitsja kohtuistungisel on õigeks võtnud, et Mihkelson kakelusel lõi Kirschbaum'ile noaga ühe raske haava, ja tunnistanud, et Mihkelson'il löömisel pole tahtmist olnud kedagi haavata. Et sisuliselt kohtu otsus kassatsioonikorras revideerimise alla ei käi, tuleb Riigikohtul sellest välja minna, et kohtualune Mihkelson kakelusel on löönud Kirschbaum'ile noaga ühe raske haava.

2) Kassaatori väide, nagu oleks Kr. Kp. S. § 629 rikutud selle läbi, et Kohtupalat on jätnud tähele panemata kohtualuse palve arstitunnistuse avaldamise kohta (eeluurim. toim. lhk. 8), on ekslik, sest esiteks kuulub see tunnistus juurdlusele, ja teiseks, dokumentide avaldamise küsimus, kui nad akti juurde on lisatud, lahendatakse Kr. Kp. S. § 687. põhjal (Vene Sen. Sel. 1873. a. nr. 921).

3) Kakelus on võitlus kahe poole või hulga inimeste vahel peksmise eesmärgiga; kakelusel mõlemate poolt vahelduvad kiires korras kallaletungimine ja enesekaitsmine, ja sagedasti ripub kaitsmine sellest, millega kallale tungitakse ja misuguseid abinõusid kaitsmiseks saadaval on. Kakelust katkestada kallaletungimise ja enesekaitsmise momentide järel on võimatu ja kakelusel ei või juttu olla enesekaitsmise seisukorrast N. S. § 101. tähendatud mõttes, sest see § käib ainult nende isikute kohta, kellele teised kallale tungivad ja kellel, peale vägivalla tarvitamise kallaletungijate vastu, puudub teine võimalus ennast päästa, kusjuures seadus veel nõuab, et enesekaitsmise seisukorras olija sellest teada annaks kohe naabritele ja esimesel võimalusel politsei- või kohtuvõimudele. Kakelusest lahkumine sõltub osavõtjate tahtmisest.

4) Mis puutub küsimusse, kas lubab seadus kakelusel löödud haavade ja vigastuste eest tõstetud süüdistusi poolte leppimise korral ära lõpetada, selle peale vaatamata, et haavad ja vigastused kuuluvad raskete liiki, konstateerib Riigikohus, et tema, Meiterni süüteo asjas ühinedes Vene teadlaste Nekljudov'i, Foinitski ja Posdnoshev'i arvamisega, on sellele seisukohale asunud, et haavade löömine kakelusel sünnib ettevaatamatult. Järjekult tuleb haavade löömist kakelusel arvata ettevaatamata haavade löömiseks, vastandiks haavade löömisele ärritatud meeleolus, ja

N. S. § 1496. märkuse 1-se järele käia, selle peale vaatamata, kas haavad olid rasked või kerged. Sellest seisukohast välja minnes tuleks kõik N. S. § 1485. põhjal tõstetud süüdistused N. S. § 144. järele ära lõpetada, kui kohtualused on alaealised. Käesoleval juhtumisel on seesama küsimus uuesti tõstetud kassatsioonikaebuses ja uuesti arutusele võetud. Praegu on Riigikohus uuele seisukohale asunud järgmistel põhjustel. N. S. § 1485. kõlab: „Kui vigastused ja haavad on löödud kakeluses ehk riius, mitte ainult ilma ettekavatsetud plaanita, vaid ülepea ilma vigastamise ehk haavamise tahtmiseta, siis. . .“ Sellest tekstist selgub, et haavad võivad tekkida kakelusel ilma ettekavatsetud plaanita ja ülepea ilma haavamise tahtmiseta või ka ettekavatsetud plaani järele ja meelega, kuid karistus määratakse N. S. § 1485. põhjal ainult sel juhtumisel, kui haavad olid ettevaatamatuse tagajärjed. Sellele seisukohale on asunud ka praktika (Ven. Sen. sel. 1871. a. nr. 930., 1165., 1311. j. t.), seletades, et kui kakelusel kedagi meelega haavatakse, siis tuleb süüdlased vastutusele võtta N. S. § 1483. põhjal. Teooria, et haavade löömine kakelusel sünnib ettevaatamatult, ei leia enesele kinnitust N. S. § 1485. tekstist. Selle teksti põhjal jõuab Riigikohus otsusele, et kohtutel tuleb igal kakelusejuhtumisel kindlaks teha, kas haavad olid kakelusel meelega löödud või tekkinud ettevaatamatuse tagajärjel, ja ainult viimasel korral karistus määrata N. S. § 1485. põhjal. Silmas pidades, et kakelus väljendub kallale tungimises, vägivalla-tarvitamises, löömisel, see tähendab, niisuguses teguviisis, mis teadvalt ja meelega on isikupuutumuse vastu sihitud, ei saa tunnistada, et kakelusel tekitatud haavad, mida karistatakse N. S. § 1485. põhjal, on ainult ettevaatamatuse tagajärjed. Neil põhjustel puudub võimalus, kui tegemist on kakelusel löödud raskete haavadega, neid asju poolte leppimise tõttu ära lõpetada, sest seesugune süüdistus tõstetakse prokuratuuri poolt ja ei käi märkus 1. alla, mis N. S. § 1496. juurde on lisatud, sest selle märkuse tekstist selgub, et ainult ettevaatamatuse tõttu (R. T. S. § 129) tekitatud rasked haavad on karistatavad erakaebuse korras.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 912. juhtnõõriks võttes **otsustas** Riigikohus: kohtualuse Karl Mihkelson'i kaitsja vann. adv. Grau kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 90.

KRIMINAAL-OSAKOND.

19. detsembril 1923. a.

Paul Kreismann'i kassatsioonikaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 30. jaanuarist 1923. a. P. Kreismanni süüd. R. N. S. § 117. järele.

Eesistuja osakonna juhataja k. t. R. Koemets, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Paul Kreismann'i kassatsioonikaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

1) Rahukogu otsusest selgub, et kohtualune Paul Kreismann oli oma päralt oleva jahipüssi Karl Vilk'ile hoiule annud, kelle käest see jahipüсс ka ära võeti, ja Paul Kreismann on süüdi tunnistanud jahipüssi hoidmises ilma sellekohase loata ning R. T. S. § 117. põhjal sajaviiekümne-margalise rahatrahviga karistatud.

2) Vabariigi Valitsuse poolt 9. veebruaril 1921. a. vastuvõetud määruse § 1. põhjal (R. T. nr. 13 — 1921. a. määrus laskeriistade hoidmise, kandmise, nendega kauplemise ja nende valmistamise kohta) on laskeriistade hoidmine ja kandmine vabariigi piirides ilma sellekohase loata keelatud; § 6. põhjal on keelatud ka laskeriista edasiandmine ehk müümine isikuile, kelledel selle pidamiseks ehk hoidmiseks tarvilik luba puudub. Sama määruse põhjal võiks järjekult Karl Vilk'i kohta jutt olla laskeriistade hoidmisest, kuna Kreismanni kohta võiks tekkida küsimus laskeriista edasiandmisest, sest Vilk'il vastuvõtmiseks tarvilikku luba ei olnud. Selle määruse § 18. põhjal karistatakse laskeriistade hoidmist ja kandmist ilma sellekohase loata R. T. S. § 117 järele, kuna laskeriista edasiandmist isikuile, kellel pidamiseks tarvilik luba puudub, karistatakse R. T. S. § 29. põhjal. Järjekult on Rahukogu oma otsuses oluliselt rikkunud R. T. S. § 117., mispärast tuleb kohtuotsus tühistada.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 174. alusel **otsustas** Riigikohus: Rakvere-Paide Rahukogu otsus 30. jaanuarist 1923. a. tühistada ja asi anda samale Rahukogule uueks otsustamiseks teises koosseisus.

Riigikohtu üldkogu otsustes 1923. a. käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №
Balti Eraseadus 458 ja järgm. 2 2348 ja järgm. 2 2356 2 2357 2 XXI (Sissejuhat- tus) 2 3445 6 3525—3528 6		Maaseadus (R. T. nr. 79/80, 1919. a.) 1 märk. 1 p. 1 2 Notarialseadus 147 8 Põhiseadus (R. T. nr. 113/114, 1920. a.) 11 2 36 6 49 6 50 6 51 6		Seadus hoolekandekohtute asutamise ja vaestelaste kohtute muutmise kohta (R. T. nr. 55/56, 1920. a.) — 3 Seisuste kaotamise Seadus (R. T. nr. 129/130, 1920. a.) — 2	
Kohtute Asutuste Seadus 119 ¹ 1 119 ³ 1 151 p. 3 1 249 1 249 ¹ 1, 2 249 p. p. 1, 2 2, 7 250 2 250 p. 2 7 251 9 353—406 1 354 1 355 1 367 (motilvid) 1 368 p. 4 1 376 1 380 1 406 ⁴ 8 406 ⁵ 1 406 ⁷ 1 406 ¹⁴ 1		Riigiametnikkude ja teeni- jate ametist vabastamise Seadus (R. T. nr. 3, 1921. a.) 1 3 2 3 Riigiametnikkude ja teeni- jate Palgaseadus (R. T. nr. 1/2, 1923. a.) — 6 Riigikogu kodukord (R. T. nr. 33, 1921. a.) 128 6 Riigikogu kodukorra muut- mise Seadus (R. T. nr. 95, 1923. a.) 126—128 6		Seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise Sea- dus (R. T. nr. 18, 1919. a.) 18 2 Senati Asut. Seadus (1917. a. väljaanne) 36 4 Tartu ülikooli õpejõudude ja eripalgaliste ametnik- kude palgaseadus (R. T. nr. 26, 1923. a.) — 6 Tempelmaksu Seadustik 1. p. 1 5 14 p. p. 1 ja 5 5 Tempelmaksu Tariif (R. T. nr. 71/72, 1920. a.) — 17/7 5 Tempeltariifi muutmise Seadus (R. T. nr. 14/15, 1920. a.) 5 4 Tsiviil-kohtupidamise Seadustik 9 1 29—201 8 46 8 47 8	
Kohtumaksude ja kulude Seadus (R. T. nr. 2, 1919. a. ja R. T. nr. 59/60, 1920. a.) 5 5 13 5		Riigikogu liigete tasu ja sõiduraha Seadus (R. T. nr. 3, 1921. a. ja R. T. nr. 43, 1923. a.) — 6 Riigikohtu Seadus (R. T. nr. 82/83, 1919. a.) 18 p. a 2 20 1, 4			
Kohtuministeriumi seletus seltside registreerimise kohta (R. T. nr. 79/80, 1919.), — 2					

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№
80	8	973	6	Vene Riiginõukogu Seadus	
200 p. 5	5	974	6	(V. S. K. I. k. j. 2)	
246	1	1078 märkus	6	68 p. 5 2	
247	8	(1914. a välja-		Vene Riigivolikogu Asut.	
269	5	anne)		Seadus	
270	5	1078—1083	6	(V. S. K. I k. j. 2)	
406 ¹ —406 ¹⁹	1	1078—1090	6	— 6	
453	9	1079	6	Vene Riigivolikogu Asut.	
600	9	1083 märkus	6	kinnitamise Seadus	
814—814 ²	7	1084 ja järgm.	6	(V. Sead. ja Korrald. Kogu 1906. a.)	
846	5	1084—1088	6	Art. 197 § 23 6	
924	6	1087 märkus	6	Vene Tsiviil Seadus	
925	6	1087 p.p. 1,2,3	6	(V. S. K. X k. j. 1)	
835—936	6	1164	9	986 2	
952	6				

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1923. a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Admin. Kohtu Kord (R. T. nr. 10 — 1919. a.)	Maareformi Teostamise Määrused (R. T. nr. 16/17 — 1920 a. ning R. T. nr. 120 — 1922 a. (§ 80))	Määrus Teede Korraspidamise Määr. Muutmise ja Täiendamise kohta. (R. T. nr. 52 — 1922 a.)
3 29, 41, 64	— 51	— 61
6 35	37 15, 19	Määrus Õpetajate Palga kohta (R. T. nr. 60 — 1919 a.)
22 p. 2 41	75 14	3 p. b, c 33
Ajut. Admin. Seadused (R. T. nr. 1 — 1919 a.)	76 17	Määrus tasuta maasaamise kohta autasuks sõduritele, kes vabadussõjas iseäralist vahvust üles näidanud, vigast sõduritele ja langen. sõdurite perekondadele (R. T. nr. 79/80 — 1920 a.)
— 64	77 ¹ p 7, 42 30	1 m. 1, 4, 6 30
Ajut. Kodukorra Määr. Valitsus- susasutustes Töötavate Ametn. ja Töölise Haiguse Korral. Kindlustamise kohta (R. T. nr. 26/27 — 1920 a.)	124—129, 80 50	Napside ja likööride valmistamise ja müügi seadus (R. T. nr. 81 — 1921 a.)
1, 2 täh. 2 56	Maaseadus (R. T. nr. 79/80 — 1919 a.)	23, 29, 30, 57
Eesti Vabariigi Valitsemise Ajut. Kord. (R. T. nr. 44 — 1919 a.)	1 35, 37, 50	31, 32, 45 57
12 45	1 m. 1 p. 1 10	Omavalitsuse Ajut. Järe- valve Seadus (R. T. nr. 78 — 1919 a.)
(R. T. nr. 109 — 1919 a.)	1 m. 1 p. 2 36	1 49, 54
12 a 64	4 26	3 22
Kodakondsuse seadus (R. T. nr. 136 — 1922 a.)	5 37	4 22, 54
1 p. 1 59	7 21	5 49, 54
Maanõukogu Määrus Eesti Demokr. Vabariigi Koda- kondsuse kohta. (R. T. nr. 4 — 1918 a.)	19 25	6, 10 49
1, 4 59	20 17	8 49, 54
	21 p. 3 30	
	22 15	
	Määrus Valitsus- susasutustes Töötavate Ametn. ja Tööl. Haig. Korral. Kindlustamise Määr. ja Arstiabi Andmise Korra Muutmise kohta (R. T. nr. 123 — 1922 a.)	
	— 56	
	Määrus Teede Korraspidami- mise kohta (R. T. nr. 151/152 — 1920 a.)	
	4 61	

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. №№
Politsei Korralduse Seadus. (R. T. nr. 4/5 — 1920 a.) 17 p. 5, 29, 30 29		Seadus Muudatuste Kohta Põhiarimaksu Asjus (R. T. nr. 110/111 — 1919 a.) — 65		Seaduste Kogu II k. Valla kogukonna Seadus (1866 a.) 27, 32, 34 44	
Põhiseadus (R. T. nr. 113/114 — 1920 a.) 6 23 15 64 75 44		Seisuste Kaotamise Seadus (R. T. nr. 129/130 — 1920 a.) — 35, 36		Linna Seadus 79, 110 49	
Rahuleping (R. T. nr. 24/25 — 1920 a.) art. 4 59		III j. 2, 3, 3 p. b. 10		Kubermangu Seadus 173 64	
Rekvireerimise Määrused (R. T. nr. 14 — 1919 a.) — 16 12, 13 38		Sõjaväe Osade ja Asutuste Alla Võetud Ruumide Üiri- seadus (R. T. nr. 94 — 1922 a.) 5 53		III k. Teenistuse Seadus 788, 789, 838 p. 3 64	
Riigiasutustes töötavatele ametn. ja tööl. ning nende perek. liigetele arstiabi and- mise kord. (R. T. nr. 3 — 1921 a.)		Tempeltariif (R. T. nr. 71/72 — 1920 a. ja „Ver- ordnungsblatt“ nr. 21—1918 a.) 25/27 46 29/12, 3/1 20 29/12 p 1 31		V k. Otsekoheste Maksude Sea- dus 453 p. 6 39 453 p. 26 28 519 62 579 12, 39, 40	
Riigikohtu Seadus (R. T. nr. 82/83 — 1919 a.) 17 35		Tollitariif (R. T. nr. 31 — 1921 a. R. T. nr. 24/25 — 1922 a. määrus nr. 80II) 84 55 85 55		Aktiisi Seadus 1058—1154 65	
Seadus riigiametnikkude ja teenijate ametist vabas- tamise kohta (R. T. nr. 3 — 1921 a.) 1 64		Tulumaksu Seadus. (R. T. nr. 63/64 — 1920 a.) 1 34 2 11, 34 3 34 24, 53, 54, 57 60 36, 41 48, 34 76 32, 34 77 32, 52		VI k. II j. Piirivalve Seadus 242, 243, 244 53	
Seadus rahatrahvide kõr- gendamise kohta kohtu ja admin. asjus (R. T. nr. 55/56 — 1920 a.) — 12 R. T. nr. 86 — 1921 a.) — 40		Valla ja Maakonna Oma- valitsuste Sissetulekute jne. Ajut. Seadus (R. T. nr. 18/19 — 1920 a.) 11 58 57, 58, 60 54		VIII k 1 j. Baltimaade Riigimõisate Valitsemise Seadus 5 lisa 79, 82 50	
Seadus väljamaa seltside ja ühisuste tegevuse ava- mise kohta Eestis (R. T. nr. 88/89 — 1921 a.) 2, 3, 4, 5 45		Vallandükogude Valimise Seadus (R. T. nr. 26 — 1921 a.) 5, 6 23 28, 33 13		Obroki Seadus 27, 78, 80 50 116, 120, 121 37	
Seadus ilma loata viinapõ- letamise ja põletisviina ning piiritusega kaupl. kohta. (R. T. nr. 63/64 — 1920 a., R. T. nr. 145/146 — 1920 a. ja R. T. nr. 40 — 1921 a.) — 65				X k. Maakorralduse seaduse sis- sejuhatare § XII põhjal Maakorralduse Komisjoni poolt 19. VI. 1911 a. kinni- tatud juhtnõõrid (показ землеустр. ком.) 13, 14 24 b, 7 lisa p. 7, 82 51	

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №
Riiklikkude hangete ja tehingute Seadus 91—116 141—177 50 XI k. 2 j. Kaubanduse Seadus 103, 123, 124, 150 48 XII k. Teede Seadus (1857 a.) — 61 XIV k. Heakorra ja Julgeoleku Seadus (1916 a.) 365, 371—373, 377 59 XVI k. 1. j. Tsiviil Kohtupidam. Seadus 1 15, 24 204 59	134, 184, 673 1284 1285 Balti Eraseadus III k. 573 42 597 28 597 p. 1 37 597 p. 2 28, 35, 36 597 p. 5, 601—605, 36 612 36 599, 602, 604, 612 35 713 p. 2, 8 12, 3030, 3105, 3859, 3860 26 771 28 1306 21 2357 10 3944, 3958, 3963 50	Määruste leht („Verordnungsblatt“ nr. 28 — 1918 a.) Ziffer 317 18 Kiriku Seadus 717 21 Liivi Talurahva Seadus 101 19 182 23 Sissejuhatus p. VII, VIII 36 Tempelmaksu Seadus 4 j. B. p. 4, 9 p. 3, 11 18 5 p. 1 31 1 p. 1, 3, 9 p. 3, 14 p. 2 46 164, 165, 182, 183 18 Uudselt avatud äride äri- maksu seadus 2 maist 1916 a. (S. ja M. K. K. 1916 art. 963) — 16			

Riigikohtu tsiviil-osakonna 1923. a. otsustes käsitatud seaduste nimestik.

Balti eraseadus	3300	} 70	1919 a. Üüriseadus
7	3444		17 68, 71
8	4103		18 67
9	4104		19 67, 68
128 } 73	4105		20 68
197	4106		
199	4108—4114		
200	4115—4120		
310	4126		
313			
319 p. 6 } 66	Tsiviil-kohtupidamise seadus		
459	4 75		1 69
463 p. 3	129 67		2 69
476	309 75		4 69
562 } 71	311 75		
564 } 71	339 72		
812	763 75		
876 } 72	767 75		
919	777 75		
2796 } 74			
			Notariaalseadus
			336 } 69
			352 } 69
			Raudteeseadus
			5 70

Riigikohtu kriminaal-osakonna otsustes 1923 a. käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. № №
Aksiisi Seadus		300	85	Vab. Val. poolt 28. jaan.	
1112	82	556	77	1920. a. vastuvõetud mää-	
1112—2 j.	82	571	77	rused maareformi teostami-	
		573	77	seks.	
		1149	77	B. Metsa kasutamine riigi	
Aksiisi määruste muutmise		1483	89	rendimaadel.	
Seadus (Vene määruste ja		1485	89	(R. T. nr. 16/17, 1920. a.)	
korralduste kogu 1917 a.	1496 märkus I	1647	81	87	
nr. 82).		1654	81	Vab. Val. poolt ajut. valit-	
82		1664	76	semise korra § 12-a põhjal	
		1690	77	11 apr. 1920. a. vastuvõetud	
Balti Eraseadus		Rahukohtu-Nuhtlusseadus		seadus uue kriminaal-ko-	
923	76			deksi (УГОЛ. УЛОЖ.) 28 pea-	
Kriminal kohtup. Seadus		18	84	tüki maksapanemise üle	
24	85	31	84	auhaavamise kohta.	
118	76	29	90	(R. T. nr. 59/60, 1920. a.)	
119	88	61	78	84	
126	76	117	90	Vab. Val. poolt 11. juunil	
159	86	129	89	1920. a. vastuvõetud mää-	
170	84	148	83	rus maaseaduse põhjal riig-	
265	80	155	83, 87	gistatud mõisate renditalude	
271	80	156 pp. 1—5	83	rendilepingute uuendamise	
375	76	161	83	kohta.	
575	80	161 ¹	83	(R. T. nr. 89/90, 1920. a.)	
629	89	164	83	87	
687	89	170 p. 1 ja 2	81	Val. Val. poolt 14. sept.	
777	76	177	76	1920 a. vastuvõetud mää-	
778	76	180 ³	79	rus isikutunnistuste kohta	
797	85	Uus-Nuhtlusseadus		(R. T. nr. 151/152, 1920 a.)	
860	76	530	88	78	
906	76	532 p. 3	84	Val. Val. poolt 9. veebr.	
930	76	Vabariigi Val. poolt 24. okt.		1921 a. vastuvõetud mää-	
937	79	1919. a. vastuvõetud mää-		rus laskeriistade hoidmise,	
938	79	rus isikutunnistuste kohta.		kandmise, nendega kaup-	
1125 ⁴	83	(R. T. nr. 91/92, 1919. a.)		lemise ja nende valmistam-	
		78		ise kohta	
Kohtute Asutuste Seadus		Vabariigi ajutise valitsemise		(R. T. nr. 13, 1921. a.)	
5	84	korra § 12-a põhjal 19. jaan.		90	
		1920. a. vastuvõetud seadus		Val. Val. poolt 4. märts.	
Nuhtlus-seadus		vabariigi kassa-vekslite väl-		1921. a. vastuvõetud mää-	
101	89	jaandamise kohta.		rus 11 juunil 1920 a. maa-	
144	89	(R. T. nr. 12/13, 1920. a.)		seaduse põhjal riigistatud	
294	85	77		mõisate renditalude rendi-	
				lepingute uuendamise mää-	
				rus täiendamise kohta	
				(R. T. nr. 19, 1921 a.)	
				87	

